

NCIAL

1900

TOLEDO

BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala *Reservado*

Número *951*

Tit 14 8052

C 1196 156

R 376298

Handwritten signature
1709 - 3

1709 1347

T E S T A -
M E N T I

N O V I,

xl

EDITIO VVLGATA.

LUGDVNI,
APVD THEOBALDV M
PAGANVM.

1548.

SACROSANCTVM

IESV CHRISTI

Evangelium,

Secundum { Matthæum,
Marcum,
Lucam,
Ioannem.

ACTA APOSTO-

LORVM.

3

HIERONYMVS IN
CATALOGO SCRIP-
TORVM ECCLE-
SIASTICORVM.

MATTHAEVS, qui et
Leui, ex publicano A-
postolus, primus in Iudæa pro-
pter eos qui ex circuncisione
crediderāt, Euāgeliū CHRIS-
TI Hebraicis literis uer-
bisq; cōposuit. Quod quis post-

ea in Græcum transtulerit, non satis certum est.
Porrò ipsum Hebraicū habetur usq; hodie in Cæ-
sariensi bibliotheca, quam Pamphilus martyr stu-
diosissime confecit. Mihi quoque à Nazaræis, qui
in Berrbœa urbe Syriæ hoc uolumine utuntur, de-
scribendi facultas fuit. In quo animaduertēdum,
quòd ubicunque Euangelista, siue ex persona sua,
siue ex persona Domini saluatoris, ueteris scri-
pturæ testimoniis utitur, non sequatur Septua-
ginta trāslatorum autoritatem, sed Hebraicam.
» E quibus illa duo sunt: Ex Aegypto uocauit Fi-
» lium meum. Et: Quoniam Nazaræus uocabitur.

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM,
SECVNDVM MAT-
THAEVM.

Gene

Genealogia CHRISTI, eiusq; Natiuitas.

CAPVT

I.

LIBER generationis IESV Christi filii Dauid, filii Abrabã. Abraham genuit Isaac. Isaac autẽ genuit Iacob. Iacob autẽ genuit Iudã, & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zarã, de Thamar. Phares

Luc. 3. c

Ge. 27. a

Ge. 25. d

Ge. 29. g

Ge. 38. g

autem genuit Efron. Efron autem genuit Aram. Arã autẽ genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autẽ genuit Booz de Raab. Booz autẽ genuit Obed ex Ruth. Obed autẽ genuit Iesse. Iesse autem genuit Dauid regem. Dauid autẽ rex genuit Salomonẽ, ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abia. Abia autẽ genuit Afa. Afa autẽ genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

1. par. 2. b

ruth. 4. c

2. re. 12. 1

1. par. 3. b

Ozias autem genuit Ioatham. Ioathã autem genuit Achaz. Achaz autẽ genuit Eze- ciam. Eze- ciam autẽ genuit Manassẽ. Manassẽ autẽ genuit Amon. Amon autẽ genuit Iosiã. Iosias autẽ genuit Iechoniam, & fratres eius, in transmigracione Babylonis. Et post transmigracionẽ Babylonis, Iecho-

2. Pa. 16

a. b

1. par. 3. c

nias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthã. Matthan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est I E S V S, qui vocatur C H R I S T V S. Omnes itaq; **e** generationes ab Abrahã vsq; ad David, generationes quatuordecim: & à David vsq; ad trãsmigrationẽ Babylonis, generationes quatuordecim: & à trãsmigratione Babylonis vsq; ad Christũ, generationes quatuordecim. Christi autem generatio sic erat. Cũ esset despõsata mater I E S V Maria Ioseph, antequã conuenirẽt, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Ioseph autem vir eius cũ esset iustus, & nollet eã traducere, voluit occultẽ dimittere eã. Hęc autem eo cogitante, ecce, Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariã cõiugẽ tuã: quod enim in ea natũ est, de Spiritu sancto est. Pariet autem Filium, & vocabis nomẽ eius I E S V M. Ipse enim saluũ faciet populũ suũ à peccatis eorũ. Hoc **d** autem totũ factũ est, vt adimpleretur quod dictũ est à Domino per prophetã dicẽtẽ: Ecce, **v**

Luc. 1. c

Isa. 7. c

„virgo in vtero habebit, & pariet Filiũ: & vo-
 „cabũt nomen eius Emmanuel (quod est in-
 „terpretatũ nobiscũ Deus.) Exurgẽs autẽ Io-

seph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus
 Domini: & accepit coniugem suam. Et non
 cognoscebat eam, donec peperit Filium suũ
 primogenitũ: & vocauit nomẽ eius IESVM. *et. fine*
 a 4 *Christine*

Christus à Magis adoratur, & pueri ab Herode
trucidantur. C A P V T I I.

gentes: **C**Vm ergo natus esse I E S V S in Bethle-
hem Iudæ in diebus Herodis regis, ec-
ce, Magi ab oriente venerunt Hierosolymā,
dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorū?
vidimus enim stellam eius in Oriente, & ve-
nimus adorare eum. Audiēs autem Herodes
rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cū
illo. Et congregans omnes principes sacer-
dotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab
eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt
ei: In Bethlehem Iudæ, sic enim scriptum est
Mich. 5. a per Prophetā: Et tu Bethlehem terra Iuda, "
Ioan. 7. f nequaquam minima es in principibus Iuda, "
ex te enim exiet Dux, qui regat populū meū "
rogans: Israēl. Tunc Herodes clam vocatis Magis, B
diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ
apparuit eis: & mittens eos in Bethlehem, di-
*erat beta
fabulas:* xit: Ite, & interrogate diligēter de Puerō: &
cū inuenēritis renuntiate mihi, vt & ego
veniēs adorem eum. Qui cū audissent re-
gem, abierunt: & ecce, stella quā viderant in
Oriēte, antecedebat eos, vsq; dū veniēs sta-
ret supra vbi erat Puer. Videntes autē stellā
gausi sunt gaudio magno valde. Et intrātes
sal. 71. b domum, inuenerūt Puerum cum Maria ma-
tre eius, & procidentes adorauerunt eum: &
aper

apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera:
aurum, thus, & myrrham. Et respōso accepto
in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliā

et viam reuerſi ſunt in regionē ſuā. Qui cūm
receſſiſſent, ecce, Angelus Domini apparuit
in ſomnis Ioseph, dicēs: Surge, & accipe Pue-
rum & Matrē eius, & fuge in Aegyptum &
a s esto

esto ibi, vsque dum dicam tibi: Futurum est enim, vt Herodes quærat Puerum ad perden-
mae bre
rebra

Ose. 11. a tam, dicentem: Ex Aegypto vocauit Filium

meum. Tunc Herodes videns quonia illulus
 esset à Magis, iratus est valde: & mittens oc-
 cidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem,
 & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra,
 secundum tempus quod exquisierat à Magis.

Tunc adimpletum est, quod dictum est per Ie-
 remiam prophetam, dicentem: Vox in Rama au-
 dita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel

plorans filios suos, & noluit consolari, quia non
 sunt. Defuncto autem Herode, ecce, Angelus
 Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegy-
 pto, dicens: Surge, & accipe Puerum & Matrem
 eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt
 enim qui quærebant animam Pueri. Qui con-
 surgens, accepit Puerum & Matrem eius, & ve-
 nit in terram Israël. Audiens autem quod Ar-
 chelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre
 suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis,
 secessit in partes Galilææ. Et veniens, ha-
 bitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth:
 vt adimpleretur quod dictum est per Pro-
 phetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

excelsis

Herodes

Herodes

Herodes

Herodes

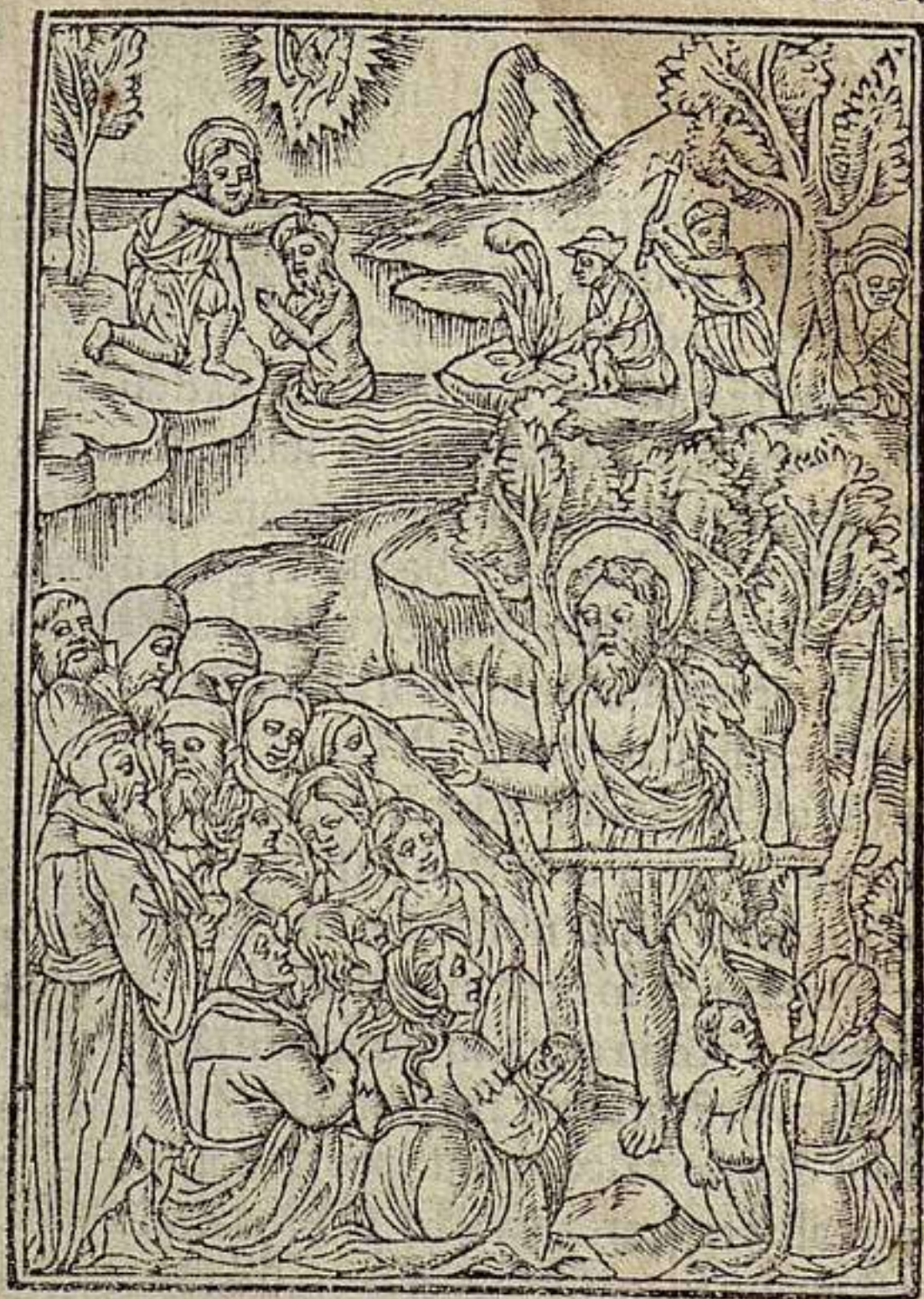
Herodes

Herodes

Herodes

Bap

Baptizat Ioannes CHRISTVM & turbas,
docetq; pœnitentiam.

A IN diebus autē illis v̄nit Ioannes Bapti, Mar. 1. 6
Ista prædicās in deserto Iudææ, & dicens, Luc. 3. a
Pœnitentiã agite: appropinquauit enim re, Isa. 21. c
gnū cælorū. Hic est enim de quo dictum est 31. c. 45. c
per

- Ioan. 1. e per Isaiam Prophetam, dicentem: Vox cla-
 Mar. 1. a mantis in deserto: Parate viam Domini, re-
 ctas facite semitas eius. Ipse autē Ioannes ha-
 bebat vestimentum de pilis camelorum, & B
 zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autē
 eius erat locustæ, & mēl syluestre. Tunc exi-
 bat ad eū Hierosolyma, & omnis Iudæa, &
 omnis regio circa Iordanē: & baptizabantur
 ab eo in Iordane, cōfitentes peccata sua. Vi-
 dens autē multos Pharisæorū & Sadducæo-
 rum venientes ad baptismum suum, dixit eis:
 Progenies viperarum, quis demonstravit vo-
 bis fugere à vêtura ira? Facite ergo fructum
 Luc. 3. b dignum pœnitentiæ. Et ne velitis dicere intra
 vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim
 vobis, quoniam potēs est Deus de lapidibus
 istis suscitare filios Abrahamæ. Iam enim secu-
 ris ad radicem arborum posita est. Omnis c
 ergo arbor, quæ non facit fructum bonum,
 Mar. 1. b excidetur, & in ignē mittetur. Ego quidem
 Luc. 3. c baptizo vos in aqua in pœnitentiã: qui autē
 Ioan. 1. d post me vêturus est, fortior me est, cuius non
 sum dignus calceamenta portare, ipse vos ba-
 Luc. 3. d ptizabit in Spiritu sancto, & Igni. Cuius ven-
 tilabrum in manu sua, & permūdabit aream
 suam: & congregabit triticum in horreum
 Mar. 1. b suum, paleas autem comburet igni inextin-
 Luc. 3. d guibili. Tunc vénit I E S V S à Galilæa in Ior d
 danem ad Ioannem: vt baptizaretur ab eo,
 Io

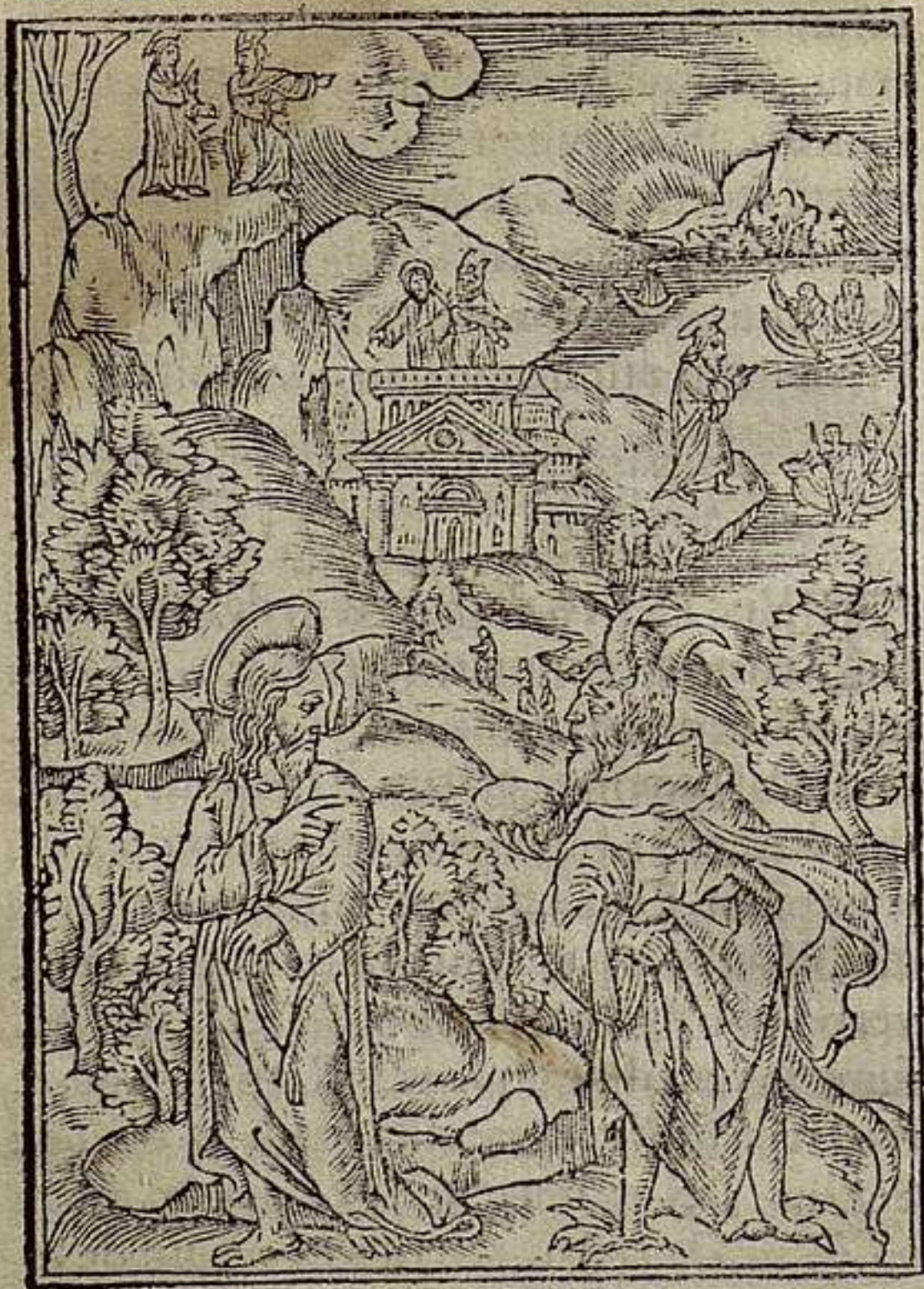
Ioannes autem prohibebat eum dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem I E S V S, dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem I E S V S, confestim ascendit de aqua, & ecce, aperti sunt ei cæli: & vidit spiritum Dei descendente sicut columbam, & veniente super ipsum. Et ecce vox de cælis, dicens: Hic est } 2. Pe. 1. d
Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

*I E S V S ieiunat, tentatur, uocat piscatore, &
curat languores.* CAPVT IIII.

A T V N C I E S V S ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens Tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens, dixit: Scriptum est, Nō in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & dicit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quia Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi I E S V S rursus: Scriptum est, Non tentabis dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excel-

Mar. 1. d
Luc. 4. a
Deu. 8. a
Psa. 90. c
Deu. 6. c

cellum valde: ostendit ei omnia regna mundi, & gloriã eorũ, & dicit ei: Hęc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei

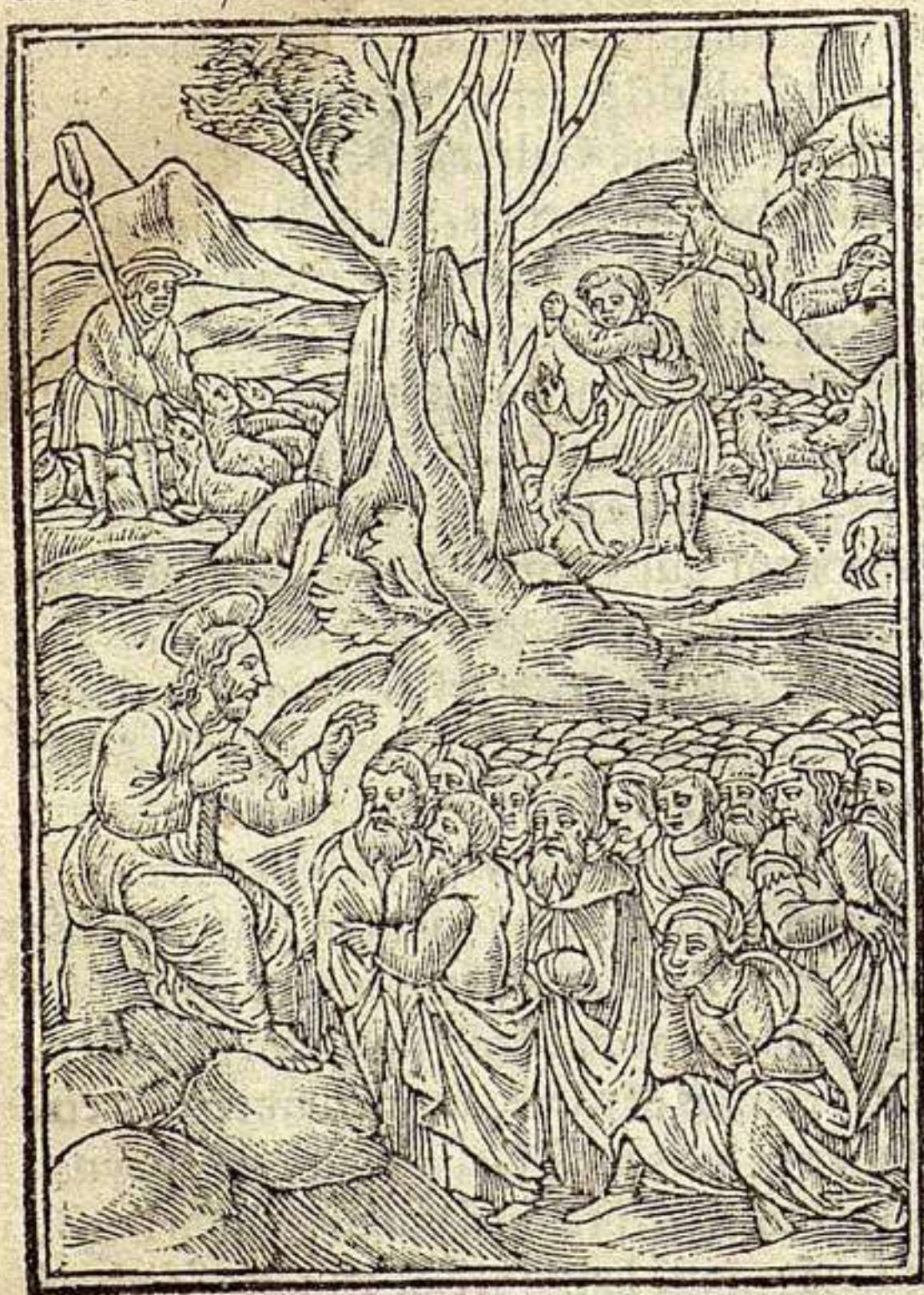

Deu. 6. c I E S V S: Vade Satana: scriptũ est enim, Dñm
& .10. d Deũ tuum adorabis: & illi soli seruias. Tunc
reliquit eũ diabolus: & ecce, Angeli accesserunt,
Mat. 8. c & ministrabãt ei. Cũm autem audisset

I E S V S,

I E S V S, quòd Ioannes traditus esset, secessit Luc. 4. e
 in Galilæã: & relicta ciuitate Nazareth, vè. Ioan. 4. f
 nit & habitauit in ciuitate Capharnaũ mari. Mar. 1. e
 tima, in finib⁹ Zabulõ & Nephthalim, vt ad. Luc. 4. e
 cimpleretur quod dictũ est p̄ Isaiã Prophetã: Isa. 9. a
 „ Terra Zabulõ & terra Nephthalim, via ma-
 „ ris trãs Iordanẽ Galilææ Gétiiũ: populus qui
 „ ambulabat in tenebris, vidit lucẽ magnã: &
 „ sedẽtibus in regione vmbrae mortis, lux orta
 est eis. Exinde cœpit I E S V S prædicare, &
 dicere: Pœnitentiam agite: appropinquauit
 enim regnũ cœlorũ. Ambulans autem I E -
 s v s iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Mar. 1. a
 Simonem qui vocatur Petrus, & Andream Luc. 5. a
 fratrem eius, inittentes rete in mare (erant
 enim piscatores) & ait illis: Venite post me,
 & faciam vos fieri piscatores hominũ. At il-
 li continuò relictis retibus, secuti sunt eum.
 D Et procedens inde, vidit alios duos fratres,
 Iacobũ Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in
 nauì cum Zebedæo patre eorum, reficiẽtes
 retia sua: & vocauit eos. Illi autem statim re-
 lictis retibus & patre, secuti sunt eũ. Et cir-
 cũibat I E S V S totã Galilæã, docens in syna-
 gogis eorũ, & prædicãs Euangelium regni:
 & sanãs omnẽ languorẽ, & omnẽ infirmitatẽ
 in populo. Et abiit opinio eius in totam Sy-
 riã, & obtulerunt ei omnes malè habẽtes, va-
 riis languoribus & tormentis cõprehensos,
 & qui

& qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curauit eos: & secutæ sunt eũ turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & Hierosolymis, & de Iudæa, & trās Iordanē.

Enarrantur octo beatitudines, & Euangelicæ perfectiones.

C A P V T

V.

Vi

A **V** Idens autem IESVS turbas, ascendit
 in montē, & cūm sedisset, accesserunt
 ad eum discipuli eius, & aperies os suum do-
 cebat eos, dicēs: Beati pauperes spiritu: quo-
 niam ipsorum est regnum cælorum. Beati Luc. 6. d
 mites: quoniam ipsi possidebunt terrā. Bea-
 ti qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.
 Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quo-
 niam ipsi saturabuntur. Beati misericordes:
 quoniam ipsi misericordiam consequentur.
 Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum vi-
 debunt. Beati pacifici: quoniam filii Dei vo- 1. Pet. 3. c
 cabuntur. Beati qui persecutionem patiun-
 tur propter iustitiam: quoniam ipsorum est
B regnum cælorum. Beati estis, cūm maledi-
 xerint vobis homines, & persecuti vos fue-
 rint, & dixerint omne malum aduersum vos
 mentientes, propter me. Gaudete & exul-
tate, quoniam merces vestra copiosa est in
cælis, sic enim persecuti sunt Prophetas qui
 fuerunt ante vos. Vos estis sal terræ: Quod Mar. 9. g
 si sal euauerit, in quo salietur? ad nihilum Luc. 14. c
 valet vltra, nisi vt mittatur foras, & concul-
 cetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Mar. 4. c
 Non potest ciuitas abscondi supra montem Iac. 8. c
 posita: neque accendant lucernam, & po- & 11. c
 nunt eam sub modio, sed super candelabrū
 vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic lu-
 ceat lux vestra corā hominibus: vt videant
 b oper

opera vestra bona, & glorificent Patrem
vestrū qui in cælis est. Nolite putare, quo-
niam veni soluere legem, aut Prophetas: nō

Luc. 16. d veni soluere, sed adimplere. Amen quippe
dico vobis, donec transeat cælum & terra, c

Iac. 2. b lege, donec omnia fiant. Qui ergo soluerit
vnum de mandatis istis minimis, & docue-
rit sic homines, minimus vocabitur in re-
gno cælorum. Qui autem fecerit, & docue-
rit, hic magnus vocabitur in regno cælo-
rum. Dico autem vobis: Quia nisi abunda-
uerit iustitia vestra plus quàm Scribarum &
Pharisæorum, non intrabitis in regnum cæ-

Exo. 20 c lorum. Audistis quia dictum est antiquis:

Deu. 5. b Non occides: qui autem occiderit, reus erit
iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis
qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui
autem dixerit fratri suo, racha, reus erit cō-
cilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit ge-
hennæ ignis. Si ergo offers munus tuum d

ad altare, & ibi recordatus fueris quia fra-
ter tuus habet aliquid aduersum te, relinque
ibi munus tuum ante altare, & vade, prius
reconciliare fratri tuo: & tunc veniens offer

Luc. 12. g munus tuum.) Esto consentiens aduersario
tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tra-
dat te aduersarius iudici, & iudex tradat te
ministro, & in carcerem mittaris. Amen
dico

dico tibi, non exies inde, donec reddas no-
 uissimum quadrantem. Audistis quia di-
 ctum est antiquis: Non mœchaberis. Ego
 autē dico vobis: Quia omnis qui viderit mu-
 lierem ad concupiscendum eam, iam mœ-
 chatus est eam in corde suo. Quòd si ocu-
 lus tuus dexter scandalizat te, erue eum, &
 proiice abs te. Expedi enim tibi, vt pereat
 vnum membrorum tuorum, quàm totū cor-
 pus tuum mittatur in gehennam ignis. Et si
 dextera manus tua scandalizat te, abscinde
 eam, & proiice abs te, expedi enim tibi, vt
 pereat vnum membrorū tuorum, quàm to-
 tum corpus tuum eat in gehennam. Dictum
 est autē: Quicumque dimiserit vxorē suam,
 det ei libellum repudii. Ego autē dico vo-
 bis: Quia omnis qui dimiserit vxorem suam
 (excepta fornicationis causa) facit eā mœ-
 chari: & qui dimissam duxerit, adulterat.
 Iterū audistis, quia dictum est antiquis: Non
 periurabis: reddes autē Domino iuramenta
 tua. Ego autē dico vobis: Nō iurare omni-
 no: neque per cælum, quia thronus Dei est:
 neque per terram, quia scabellum est pedum
 eius: neque per Hierosolymam, quia ciuitas
 est magni regis: neque per caput tuum iura-
 ueris, quia non potes vnum capillum album
 facere aut nigrū. Sit autē sermo vester: Est
 est, Non non: quod autem his abundantius
 est,

Exo. 20c

Inf. 18.c

Mar. 9.g

Deu. 24a

Infr. 19.b

Mar. 10 b

Luc. 16.b

1. Corin.

7.b

Leu. 19.b

Exo. 20b

Deu. 5.b

Iac. 5.b

b 2 est,

Exo.21.c est, à malo est. Audistis, quia dictum est:
 Deu.19.d Oculum pro oculo, & dentem pro dente. “
 Leu.24.d Ego autem dico vobis, non resistere malo: “
 Luc.6.e sed si quis te percusserit in dexteram ma- “
 xillam tuam, præbe illi & alteram, & ei qui
 vult tecum in iudicio contendere, & tunicam
 tuam tollere, dimitte ei & pallium, &
 quicumque te angariauerit mille passus, va-
 de cum illo & alia duo. Qui autem petit à
 te, da ei: & volenti mutuare à te, ne auer-
 Leu.19.d taris. Audistis, quia dictum est: Diliges pro- “
 Luc.6.d ximum tuum, & odio habebis inimicum “
 tuum. Ego autem dico vobis, diligite ini-
 micos vestros: benefacite his qui oderunt
 vos, & orate pro persequentibus & calum-
 niantibus vos: vt sitis filii Patris vestri qui
 in cælis est, qui Solem suum oriri facit super
 bonos & malos, & pluit super iustos & iniu-
 Luc.6.e stos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt,
 quam mercedem habetis? Nónne & publi-
 cani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres
 vestros tantum, quid amplius facitis? nón-
 ne & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos
 perfecti, sicut & Pater vester cælestis per-
 fectus est.

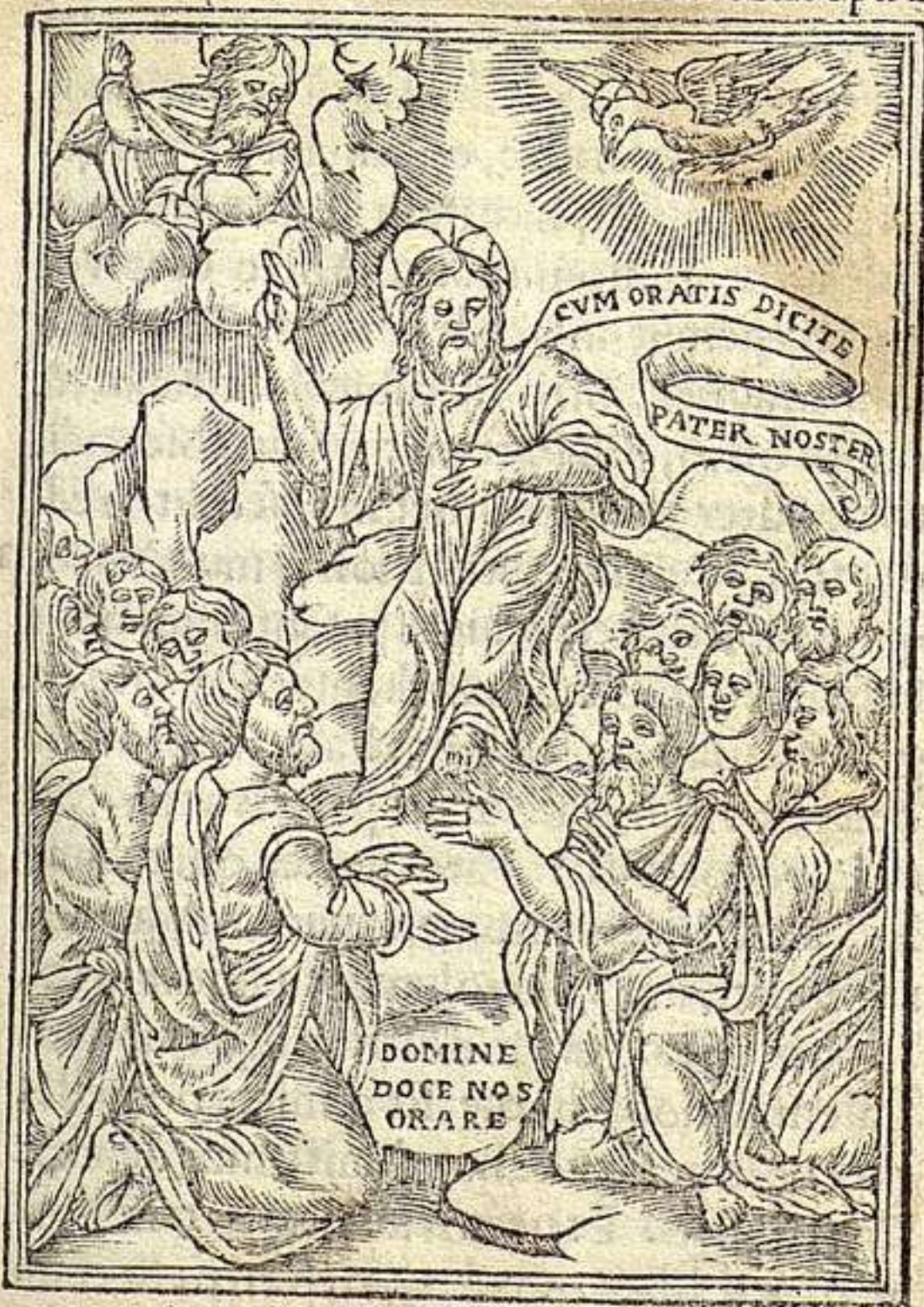
*Quomodo eleemosyna danda, ieiunandumq;,
 orandum, Deo seruiendum, &c.*

C A P V T

V I.

Attend

Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud

Patrem vestrum, qui in cælis est. Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt honorificetur ab hominibus. Amen

b 3 dico

dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciēte eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt fit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Et cūm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cūm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito: & Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Orantes autem nolite multū lo-

Luc. II. a qui, sicut Ethnici faciunt: putant enim quòd in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis, scit enim Pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cælis, Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Panem nostrum super substantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentatio-

Mar. II. c nem: sed libera nos à malo. Amen. Si enim **Ecc. 28. a** dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Si autem nō dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.

estra. Cùm autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autem cùm ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in abscondito: & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo & tinea Luc. 12. d demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur.

Theaurizate autem vobis thesauros in cælo: vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur.

Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Luc. 11. c

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt! Nemo potest Luc. 16. c

duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum cõtemnet. Non pote- Luc. 12. c

stis Deo seruire, & mamonæ. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. 1. Pet. 5. b

Nonne anima plus est quam esca: & corpus plus quàm vestimētum? Respicite volatilia Psa. 54. d

b 4 cæli,

cæli, quoniã non serunt, neq; metunt, neque cõgregant in horrea: & Pater vester cælestis pascit illa. Nõne vos magis pluris estis illis? Quis autẽ vestrũ cogitãs, potest adiicere ad staturã suam cubitũ vnum? Et de vestimento quid solliciti estis? Cõsiderate lilia agri, quomodo crescunt! nõ laborant, neq; nent. Dico autem vobis, quoniã nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut vnum ex istis. Si enim fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quãtò magis vos, modicæ fidei! Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut, quid bibemus, aut, quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirũt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primũ regnũ Dei, & iustitiã eius: & hæc omnia adiciẽtur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinũ. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua.

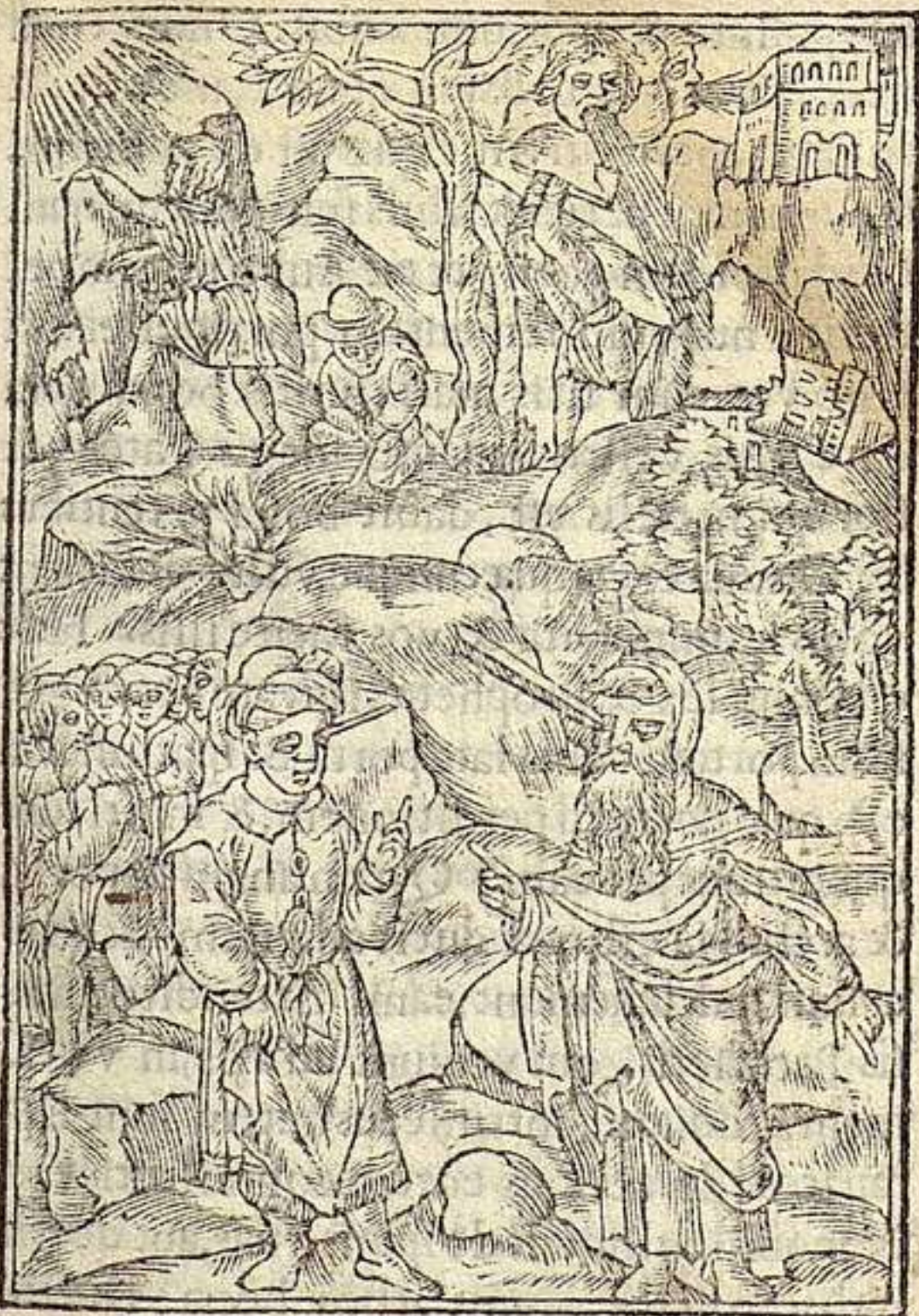
Temerariẽ nemo iudicandus, margarite ante porcos non mittendæ.

C A P V T

V I I.

Luc. 6. f. **N**olite iudicare, & nõ iudicabimini: no
 Ro. 2. a **N**olite condemnare, & non cõdemnabi
 Mar. 4. c **N**olite iudicare, in quo enim iudicaueritis, iudi
 Luc. 6. f **N**olite iudicare, in quo enim iudicaueritis, iudi
 cabimini: & in qua mensura mensi fueritis, re
 metietur vobis. Quid autẽ vides festucam
 in

in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo, nō vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Frater, sine eiiciā festucam de oculo tuo: & ecce,

trahs est in oculo tuo? Hypocrita, eiice primū trabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere festucā de oculo fratris tui. Nolite dare sanctum canibus, neq; mittatis margaritas

b s ritas

ritas vestras ante porcos, ne fortè cõculcent

Infr. 21. c eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.

Mar. 11. c Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenie-

Luc. 11. b tis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim B

Ioã. 14. b qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: &

& 16. e. f pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis ho-

Iac. 1. a mo, quem si petierit filius suus panem, nun-

quid lapidem porriget ei? Aut si piscem pe-

Luc. 6. e tierit, nunquid serpentem porriget ei? Si

Tob. 4. c ergo vos cum sitis mali, nostis bona data

dare filiis vestris: quantò magis Pater ve-

ster qui in cælis est, dabit bona petentibus

se! Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant

Luc. 13. c vobis homines, ita & vos facite illis. Hæc

est enim lex & Prophetæ (Intrate per angu-

stam portam: quia lata porta, & spatiosa via

est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt

qui intrant per eam.) Quàm angusta porta,

& arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pau-

ci sunt qui inueniunt eam! Attendite à fal- c

sis Prophetis, qui veniunt ad vos in vesti-

mentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi

Lu. 6. f. g rapaces: à fructibus eorum cognoscetis eos.

(Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tri-

bulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus

bonos facit: mala autem arbor, malos fru-

ctus facit.) Non potest arbor bona, malos

fructus facere. Neque arbor mala, bonos

fructus facere. Omnis arbor quæ non facit

fruct

fructum bonum, excidetur, & in ignem mit-
retur. Igitur ex fructibus eorum cognosce- Lu. 13. e. f

tis eos. **N**on omnis qui dicit mihi: Domi-
ne, Domine, intrabit in regnum cælorum:
sed qui facit voluntatem Patris mei qui in
cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

Multi dicent mihi in illa die: Domine, Do-
mine, nonne in nomine tuo prophetauimus,
& in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in
nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tūc
confitebor illis: Pfal. 6. e
Quia nunquam noui vos: Inf. 25. d
discedite à me omnes, qui operamini ini-
quitatem. **O**mnis ergo qui audit verba Luc. 13. f
mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sa- Luc. 6. g
pienti, qui ædificauit domum suam super Ro. 2. b
petram, & descendit pluuia, & venerunt flu- Iac. 1. d
mina, & flauerunt venti, & irruerunt in do-
mum illam, & non cecidit: fundata enim
erat super petram. Et omnis qui audit ver-
ba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro
stulto, qui ædificauit domum suam super
arenam, & descendit pluuia, & venerunt flu-
mina, & flauerunt venti, & irruerunt in do-
mum illam, & cecidit, & fuit ruina illius
magna. Et factum est, cùm consummasset
I E S V S verba hæc, admirabantur turbæ su-
per doctrina eius. **E**rat enim docens eos si- Mar. 1. c
cut potestatem habens, & non sicut Scribæ Luc. 4. c
eorum, & Pharisei.

I E S

*I E S V S leprosum mundat, Centurionis puerum
sanat, socrum Petri à febre curat, &c.*

C A P V T

V I I I.

Mar. 2. d
Luc. 5. c

Cum autē descendisset de mōte, iecutæ
sunt eum turbæ multæ: & ecce, leprosus
veniens adorabat eum, dicēs: Domine, si vis,
potes me mūdare. Et extēdens **I E S V S** ma-
num,

num, tetigit eum, dicēs : Volo. Mundare. Et
confestim mundata est lepra eius. Et ait illi

I E S V S : Vide nemini dixeris : sed vade, o. Leu. 14. 2
stende te sacerdoti, & offer munus tuū, quod Luc. 7. 2

præcepit Moyſes in testimonium illis. Cūm
autē introiſſet Capharnaum, accessit ad eum

Centurio, rogans eū, & dicēs: Domine, puer
meus iacet in domo paralyticus, & malè tor-

quetur. Et ait illi **I E S V S** : Ego veniā, & cu-

rabo eū. Et respōdens Centurio ait: Domi-

ne, non sum dignus, vt intres sub tectū meū:

sed tātūm dic verbo, & sanabitur puer meus.

Nam & ego homo sum sub potestate con-

stitutus, habens sub me milites: & dico huic

vade, & vadit: & alio veni, & vēnit: & ser-

uo meo fac hoc, & facit. Audiēs autem hæc

I E S V S, miratus est, & sequentibus se dixit:

Amen dico vobis, non inueni tantā fidem in

I Israēl. Dico autem vobis, quòd multi ab

Oriēte & Occidente venient, & recumbent

cum Abrahā, & Isaac, & Iacob in regno cæ-

lorum: filii autē regni eiicientur in tenebras

exteriore: ibi erit fletus, & stridor dētiū. (Et

dixit **I E S V S** Centurioni: Vade, & sicut cre-

didisti, fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa

hora.) Et cūm veniſſet **I E S V S** in domū Pe-

tri, vidit ſocrū eius iacentē, & febricitātem:

& tetigit manū eius, & dimisit eam febris: Mar. 1. d

& surrexit, & ministrabat eis. Vespere autē Luc. 4. g

fact

oſo oſtra. xp̄

facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eiiciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes curauit: vt adimpleretur

Ifa. 53. b quod dictum est per Ifaiam Prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit. Vidēs autem

I E S V S turbas multas circum se, iussit disci-

Luc. 9. g pulos ire trans fretum. Et accedens vnus Scriba, ait illi: Magister, sequar te quocunq; ieris. Et dicit ei I E S V S: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.

Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine, permitte me primùm ire, & sepelire

Mar. 5. a patrem meum. I E S V S autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mor-

Luc. 8. d tuos suos. Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius: & ecce, motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat.

Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua

Mar. 5. a nos, perimus. Et dicit eis I E S V S: Quid timidi estis modicæ fidei? Tunc surgens imperauit ventis, & mari: & facta est tranquillitas magna. Porrò homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei! Et cùm venisset I E S V S trans

Luc. 6. d fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt

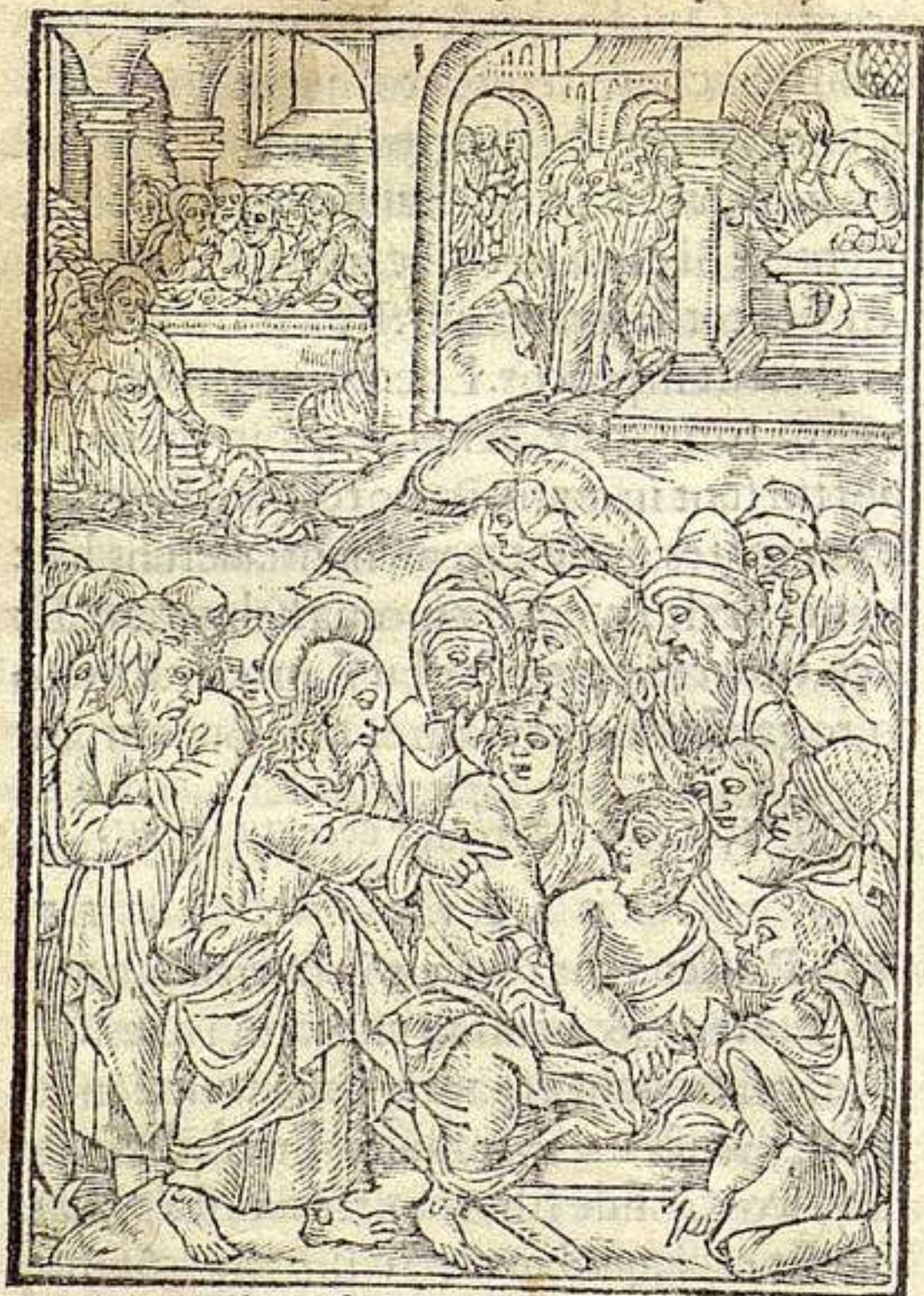
runt ei duo habētes dæmonia, de monumen-
 tis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo posset
 transire per viã illam. Et ecce clamauerunt,
 dicentes: Quid nobis & tibi I E S V fili Dei?
 Venisti huc ante tempus torquere nos? Erat
 autē non longè ab illis grex multorū porco-
 rum pascens. Dæmones autē rogabant eum,
 dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gre-
 gem porcorū. Et ait illis: Ite. At illi exeun-
 tes abierūt in porcos. Et ecce, magno impe-
 tu abiit totus grex per præceps in mare &
 mortui sunt in aquis. Pastores autē fugerūt:
 & venientes in ciuitatem, nuntiauerunt hæc
 omnia, & de iis, qui dæmonia habuerant. Et
 ecce, tota ciuitas exiit obuiã I E S V. Et viso
 eo, rogabāt eum vt trāsiret à finibus eorum.

Curantur uarii morbi, & docentur inscii.

A ET ascendens I E S V S in nauiculã, transf- Mar. 2. 2
 fretauit, & vënit in ciuitatem suam. Et Luc. 5. d
 ecce, offerebant ei paralyticū iacentē in le-
 cto. Et vidēs I E S V S fidem illorū, dixit pa-
 ralytico: Cōfide fili, remittuntur tibi peccata
 tua. Et ecce, quidam de Scribis dixerūt intra
 se: Hic blasphemat. Et cūm vidisset I E S V S
 cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogi-
 tatis mala in cordibus vestris? Quid est fa-
 cilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata tua:

aa

an dicere: Surge & ambula? Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (tunc ait paralytico)

Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et surrexit, & abiit in domum suam. Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem
tal

talem hominibus. Et cum transfiret inde **IE**. Mar. 2. d
S **V** **S**, vidit hominem sedentem in telonio, Luc. 5. f
 Matthæum nomine. Et ait illi: Séquere
 me. Et surgens, secutus est eum. Et factum
 est, discumbente eo in domo, ecce multi pu-
 blicani & peccatores venientes, discumbe-
 bant cum **IE** **S** **V**, & discipulis eius. Et viden-
 tes Pharifæi, dicebant discipulis eius: **Q**uare
 cum publicanis & peccatoribus manducat
 magister vester? At **IE** **S** **V** **S** audiens, ait: Non
 est opus valentibus medico, sed malè habent-
 33 tibus: euntes autem discite quid est: Miseri-
 33 cordiam volo, & non sacrificium. Non enim **O**see. 6. c
 veni vocare iustos, sed peccatores. Tunc ac. 1. Ti. 1. c
 cesserunt ad eum discipuli Ioannis, dicentes: marc. 2. c
Quare nos & Pharifæi ieiunamus frequen- Luc. 5. f g
 ter, discipuli autem tui non ieiunant? Et ait
 illis **IE** **S** **V** **S**: Nūquid possunt filij spōsi luge-
 re, quandiu cum illis est sponsus? Venient au-
 tem dies, cum auferetur ab eis sponsus: & tunc
 ieiunabunt. Nemo autem immittit commif-
 suram panni rudis in vestimentum vetus:
 e tollit enim plenitudinem eius à vestimen-
 to, & peior scissura fit. Neque mittūt vinum
 nouum in vtres veteres: alioquin rumpun-
 tur vtres, et vinū effunditur, & vtres pereunt.
 Sed vinum nouum, in vtres novos mittunt,
 & ambo conseruantur. Hæc illo loquente **M**ar. 5. b
 ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adora- Luc. 8. f
 e bat

bat eum, dicēs: Domine, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. Et surgēs I E S V S sequebatur eum, & discipuli eius. Et ecce, mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero. At I E S V S conuersus, & videns eam dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cùm venisset I E S V S in domum principis, & vidisset tibicines, & turbã tumultuantem, dicit illis: Recedite, non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cùm eiecta esset turba, intrauit: et tenuit manum eius, & dixit: Puella, surge. Et surrexit puella. Et exiit fama hæc in vniuersam terram. Et transeunte inde I E S V S, secundu^D ti sunt eum duo cæci clamantes, & dicentes: Miserere nostri fili David. Cùm autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis I E S V S: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Vtique Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum. Et cõminatus est illis I E S V S dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.

Inf. 12. b

Egres

Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei ho- Marc. 3. c
 miné mutum, dæmoniū habentem. Et eie- Luc. 11. b
 cto dæmonio, locutus est mutus, & miratæ
 sunt turbæ, dicētes: Nunquam apparuit sic in
 Israël. Pharifæi autem dicebant: In principe
 dæmoniorum eiicit dæmones. Et circūibat
 IESVS omnes ciuitates, & castella docens in
 synagogis eorum, & prædicans Euāgeliū
 regni, & curās omnem languorem, & omnē
 infirmitatem. Videns autem turbas, misertus Mar. 6. e
 est eis: quia erāt vexati, & iacentes, sicut o- Luc. 10. a
 ues non habentes pastorem. Tunc dicit di-
 scipulis suis: Messis quidem multa, operarij
 autem pauci. Rogate ergo dominiū messis,
 vt eiiciat operarios in messem suam.

Docetur administratio uerbi.

AET cōuocatis duodecim discipulis suis, Mar. 3. b
 dedit illis potestātē spirituū immūdo- Lu. 6. b. c
 rū, vt eiicerēt eos, & curarēt omnē lāguorē,
 & omnē infirmitatem. Duodecim autē Apo-
 stolorum nomina sunt hæc: Primus, Simon
 qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius,
 Philippus, & Bartholomæus, Iacôbus Zebe-
 dæi, & Ioānes frater eius, Thomas, & Mat-
 thæus publicanus, & Iacôbus Alphæi, &
 Thaddæus, Simon Cananæus, & Iudas Mar. 6
 Iscariotes, qui & tradidit eum. Hos duo- a. b

- Luc. 9. a** decim misit I E S V S , præcipiens eis , dicens:
& 10. a In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates
 Samaritanorum ne intraueritis, sed potius
 ite ad oues, quæ perierunt domus Israël. Eun-
 tes autem prædicate, dicentes: Quia appro-
 pinquauit regnum cælorum. Infirmos cura-
 te, mortuos suscite, leprosos mundate, dæ-
 mones eiicite: gratis accepistis, gratis date.
 Nolite possidere aurum, neque argentum,
 neque pecuniam in zonis vestris, non peram
 in via, neque duas tunicas, neque calceamen-
Luc. 10. b ta, neque virgam: dignus enim est operarius
1. Ti. 5. c cibo suo. In quancūque autem ciuitatem aut
 castellum intraueritis, interrogate, quis in
 ea dignus sit, & ibi manete, donec exeatis.
 Intrans autem in domum, salutate eam, di-
 centes: Pax huic domui. Et si quidem fuerit
 domus digna, veniet pax vestra super eam:
 si autem non fuerit digna, pax vestra reuer-
Act. 13. g tetur ad vos. Et quicumque non receperit
 vos, neque audierit sermones vestros, exeun-
 tes foras de domo vel ciuitate, excutite pul-
 uerem de pedibus vestris. Amen dico vobis,
 tolerabilius erit terræ Sodomorum & Go-
 morphæorum in die iudicij, quàm illi ciui-
Luc. 10. a tati. Ecce ego mitto vos, sicut oues in me-
 dio luporum. Estote ergo prudentes sicut
 serpentes, & simplices sicut columbæ. Ca-
 uete autem ab hominibus: Tradent enim
 vos

vos in concilijs, & in synagogis suis flagel-
labunt vos, & ad præfides & reges ducemini
propter me, in testimonium illis & genti-
c bus. Cùm autem tradent vos, nolite co- Luc. 12. b
gitare, quomodo, aut quid loquamini: da-
bitur enim vobis in illa hora quid loqua-
mini: non enim vos estis qui loquimini, sed
spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.
Tradet autem frater fratrem in mortem, &
pater filium: & insurgent filii in parentes, &
morte eos afficient, & eritis odio omnibus
hominibus, propter nomen meum. Qui au-
tem perseuerauerit vsque in finem, hic sal-
uus erit. Cùm autem persequentur vos in ci-
uitate ista, fugite in aliam. Amen dico vo- Luc. 6. f
bis, non consummabitis ciuitates Israël, do- Ioã. 13. b
nec veniat filius hominis. Non est discipu- & 15. c
lus super magistrum, nec seruus super domi-
num suum. Sufficit discipulo, vt sit sicut ma-
gister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si pa-
trem familiâs Beelzebub vocauerunt: quan-
tò magis domesticos eius? Ne ergo timue-
rītis eos. Nihil enim est opertum, quod non Mar. 4. c
reueletur, & occultum quod non sciatur. Luc. 8. c
Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumi- & 12. a
ne: & quod in aure auditis, prædicate super
tecta. Et nolite timere eos, qui occidūt cor-
pus, animam autem nō possunt occidere: sed
potius timete eum, qui potest & animam &

corpus perdere in gehēnam. Nōne duo pas-
feres affe vāneunt? & vnus ex illis non cadet
super terram, sine patre vestro. Vestri autem
& capilli capitis omnes numerati sunt. No-
lite ergo timere: multis passeribus meliores

Mar. 8. d estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me
Luc. 9. c corā hominibus confitebor & ego eum co-
& 12. b ram patre meo, qui in cælis est: qui autem ne-
gauerit me coram hominibus, negabo &
ego eum coram patre meo, qui in cælis est.

Mic. 7. b Nolite arbitrari quia pacem venerim mit-
tere in terram: non veni pacem mittere, sed
gladium: veni enim separare hominem ad-
uersus patrem suum, & filiam aduersus ma-
trem suam, & nurum aduersus focrum suam:

Inf. 16. d & inimici hominis domestici eius. Qui amat
Luc. 9. c patrem aut matrem plus quā me, non est
14. f. & me dignus: & qui amat filium aut filiam su-
17. g per me, non est me dignus. Et qui non acci-

Ioā. 12. d pit crucem suā, & sequitur me, non est me di-
gnus. Qui inuēnit animam suam, perdet il-
lam: & qui perdiderit animam suam propter

Luc. 10. c me inueniet eam. Qui recipit vos, me reci-
Ioā. 13. c pit: & qui me recipit, recipit eum qui me mi-
sit. Qui recipit Prophetam in nomine Pro-

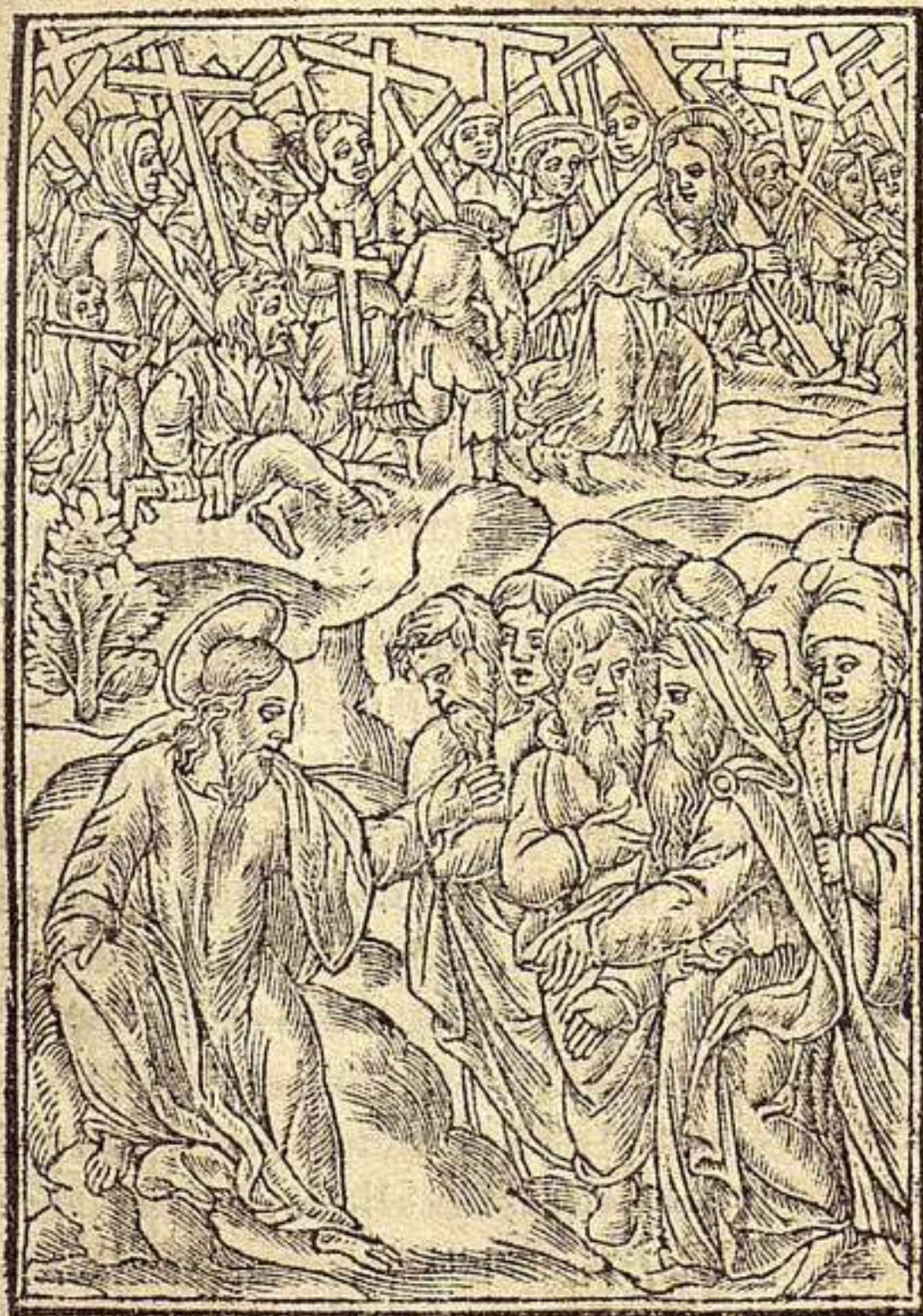
Marc. 9. phetæ, mercedē Prophetæ accipiet: & qui re-
cipit iustū in nomine iusti, mercedem iusti
accipiet. Et quicumque potum dederit vni ex
minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantūm

in

in nomine discipuli: Amen dico vobis non
perdet mercedem suam.

Preconium Ioannis.

CAPVT XI.

A ET factum est, cum cōsummasset IESVS
pręcipiēs duodecim discipulis suis: trās-
iit inde, vt doceret, & prędicaret in ciuitati-
bus eorū. Ioānes aut̄ cum audisset in vinculis Luc. 7. c

c 4 ope

opera Christi: mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es, qui venturus es, an aliū expectamus? Et respondens I E S V S, ait illis: Euntes renuntiate Ioanni que audistis & vidistis: cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt pauperes Euangelizantur, & beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit I E S V S dicere ad turbas de Ioāne: Quid existis in desertum videre? arundinem vēto agitatum? Sed quid existis videre? hominē mollibus vestitū? Ecce qui mollibus vestiūtur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetā? Etiā dico vobis, & plus quàm Prophetam. Hic est enim de quo scriptū est. Ecce ego mitto Angelum meū ante faciē tuam, qui præparabit viā tuā ante te. Amen dico vobis non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista. Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. A diebus autem Ioānis Baptistæ vsque nūc, regnum cælorū vim patitur, & violenti rapiūt illud. Omnes enim Prophetæ & lex, vsq; ad Ioānem prophetauerūt: & si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiatur. Cui autē similē æstimabo generationē istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamātes coæqualibus suis, dicunt: Ceci-

Mal. 3. a

Luc. 16. d

Mal. 4. b

Luc. 7. e

ni

nimus vobis, & non saltaſtis: lamentauimus,
 & nō plāxiſtis. Vēnit enim Ioānes, neq; man-
 ducās neque bibēs, & dicūt: Dæmoniū ha-
 c bet. Vēnit filius hominis māducās & bibens,
 & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini,
 publicanorū & peccatorū amicus. Et iuſtifi-
 cata eſt ſapiētia à filiis ſuis. Tūc cœpit expro **Luc. 10. b**
 brare ciuitatibus, in quibus factæ ſunt plu-
 rimæ virtutes eius, quia nō egiffent pœnitē-
 tiam: Væ tibi Choroſain, vę tibi Bethſaida:
 quia ſi in Tyro, & Sidōne factæ eſſent virtu-
 tes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio
 & cinere pœnitentiam egiffent. Verūtamen
 dico vobis, Tyro, & Sidōni remiſſius erit in
 die iudicii, quàm vobis. Et tu Capharnaum,
 nunquid vſque in cælum exaltaberis? Vſque
 in infernum deſcēdes: quia ſi in Sodomis fa-
 ctæ fuiſſent virtutes, que factæ ſunt in te, for-
 tē manſiſſent vſque in hanc diem. Verunta-
 men dico vobis quia terræ Sodomorū remiſ-
 ſius erit in die iudicii, quàm tibi. In illo tem **Luc. 10. d**
 pore reſpondens I E S V S dixit: Confiteor ti-
 bi pater Domine cæli & terræ, quia abſcon-
 diſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & re-
 uelaſti ea paruulis. Ita pater quoniam ſic fuit
 placitum ante te. Omnia mihi tradita ſunt
 à patre meo. Et nemo nouit filiū niſi pater: **Luc. 10. d**
 neque patrem nouit quis, niſi filius, & cui vo-
 luerit filius reuelare. Venite ad me omnes,

c s qui

qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam
 Iere. 6. d. vos. Tollite iugum meum super vos, & di-
 1. Ioã. 5. a scite à me, quia mitis sum, & humilis corde:
 & inuenietis requiẽ animabus vestris. Iugũ
 enim meum suaue est, & onus meum leue.

Discipulos excusat, medeturq; uariis morbis.

C A P V T

XII.

Inil

IN illo tempore, abiit IESVS per fata sab Mar. 2. d
 bato: discipuli autem eius esurientes coe- Luc. 6. a
 perunt vellere spicas, & manducare. Phari-
 sœi autem videntes, dixerunt ei: Ecce, di-
 scipuli tui faciunt, quod non licet eis facere
 sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis, quid 1. re. 21. b
 fecerit Dauid quando esuriit, & qui cum eo
 erant: quomodo intrauit in domum Dei, &
 panes propositionis comedit: quos non lice-
 bat ei edere neque his, qui cum eo erant nisi
 solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege, Nu. 18. a
 quia sabbatis sacerdotes in tēplo sabbatū vio-
 lāt & sine crimine sunt? Dico aut vobis, quia
 templo maior est hic. Si autem sciretis quid
 est: Misericordiam volo, & non sacrificium: Ose. 6. b
 nunquam condemnassetis innocentes. Do-
 minus enim est filius hominis, etiam sabba-
 ti. Et cū inde transfisset, vēnit in synagō-
 gam eorum. Et Ecce homo manum habens Mar. 3. a
 aridam, & interrogabant eum dicentes: Si Luc. 6. b
 licet sabbatis curare? vt accusarent eum. Ipse
 autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo
 qui habeat ouem vnā, & si ceciderit hæc
 sabbatis in foueam, nōne tenebit, & le-
 uabit eam? Quantò magis melior est ho-
 mo oue? Itaque licet sabbatis benefacere.
 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
 Et extendit. Et restituta est sanitati, sicut
 altera. Exeuntes autem Pharisei, consilium
 facie

faciebant aduersus eum, quomodo perderent eum. I E S V S autem sciens, secessit inde, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes, & præcepit eis, ne manifestum eum facerent. Vt adimpleretur quod dictum est

Isa. 42. a per Isaiam Prophetam, dicentem: Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene cõplacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neq; clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius: arundinem quassatam nõ confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiiciat ad victoriam iudicium, & in nomine eius gentes

Supr. 9. d sperabũt. Tunc oblatus est & dæmoniũ habens,

Mar. 3. c cæcus, & mutus, & curauit eum, ita vt

Luc. 11 b loqueretur, & videret. Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic est filius

David? Pharisei autem audientes, dixerunt: Hic non eiicit dæmones nisi in Beelzebub,

principe dæmoniorum. I E S V S autem sciens cogitationes eorũ, dixit eis: Omne regnum diuisum contra se, desolabitur: & omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se, non stabit.

Et si satanas satanam eiicit, aduersus se diuisus est, quomodo ergo stabit regnum eius?

Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones, filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi, iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu Dei eiicio

dæmo

dæmo

dæmo

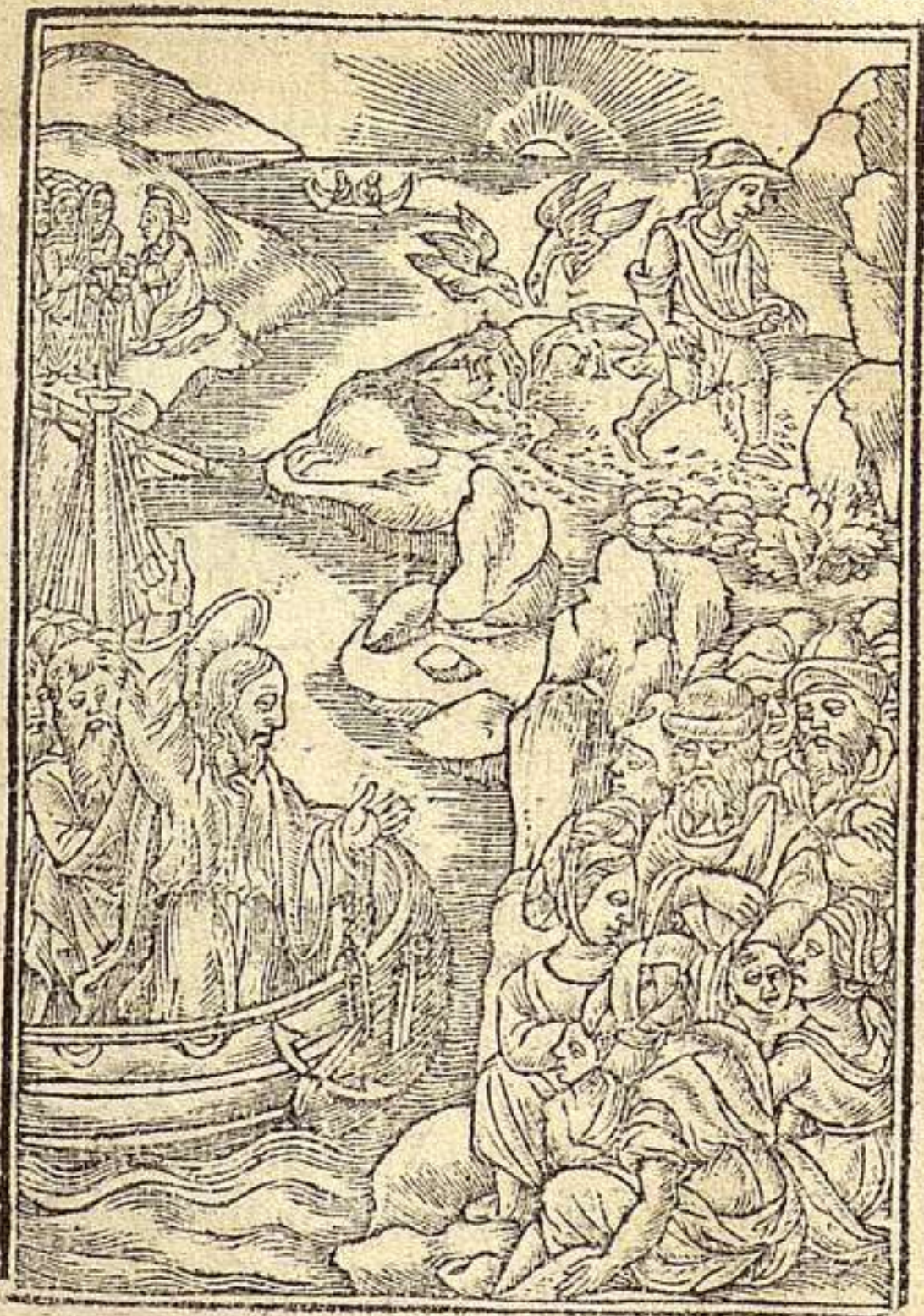
dæmones , igitur peruênit in vos regnum
 Dei. Aut quomodo potest quisquam intra-
 re in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi
 prius alligauerit fortem, & tunc domum il-
 lius diripiet? Qui non est mecum, contra me
 est, & qui non congregat mecum, spargit.
 Ideo dico vobis, omne peccatum & blasphemie Mar. 3. d
 mia remittetur hominibus: spiritus autem
 blasphemia non remittetur. Et quicumque Luc 12. b
 dixerit verbum contra filium hominis, re-
 mittetur ei, qui autem dixerit contra Spiri-
 tum sanctum, non remittetur ei, neq; in hoc
 seculo, neq; in futuro. Aut facite arborem bo Luc. 6. g
 nam, & fructum eius bonum: aut facite arbo-
 rem malam, & fructum eius malũ: siquidem
 ex fructu arbor agnoscitur. Progenies vipe-
 rarum, quomodo potestis bona loqui, cùm
 sitis mali? ex abundantia enim cordis os lo-
 quitur. Bonus homo de bono thesauro pro-
 fert bona: & malus homo, de malo thesauro
 profert mala. Dico autem vobis, quoniam
 omne verbum otiosum, quod locuti fuerint
 homines, reddent rationem de eo in die iu-
 dicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis, &
 ex verbis tuis condemnaberis. Tunc respon- Luc. 11. d
 derũt ei quidam de Scribis & Pharisæis, di-
 centes: Magister, volumus à te signũ videre.
 Qui respondens ait illis: Generatio mala &
 adultera signum quærit, & signum non da-
 bitur

- Jonæ 3. a** dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & cōdemnabunt eam: quia
- Jonæ 3. b** pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hîc. Regina au-
- 2. pa. 9. a** stri surget in iudicio cum generatione ista,
- 3. re. 10. a** & condemnabit eam: quia vênit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hîc. Cùm autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & nō ínuenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens ínuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secū, nequiores se, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouiſsima
- 2. Pet. 2. d** hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres stabãt
- Mar. 3. d** foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei
- Luc. 8. c** quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes te alloqui. At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit

volan

voluntatem patris mei, qui in cælis est : ipse
meus frater, soror, & mater est.

Parabola diuersi generis.

IN illo die exiens IESVS de domo se- Mar. 4. a
debat secus mare. Et congregatæ sunt Luc. 8. a
ad eum turbæ multæ, ita vt in nauiculam
ascen

ascendens, sederet: & omnis turba stabat in litore, & locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui feminat, feminare. Et dum feminat, quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi non habebant terram multam, & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinẽ terræ, sole autem orto æstuauerunt: & quia non habebant radicẽ, aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, & creuerunt spinæ, & suffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum.

Qui habet aures audiendi, audiat. Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens, ait illis:

Quia vobis datum est nosse mysteria regni

Inf. 25. e cælorum, illis autem non est datum. Qui enim habet dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt neque intelligunt. Vt adimpleatur in eis

Isa. 6. c prophetia Isaia, dicentis. Auditum audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis,

Mar. 5. b & non videbitis. Incrassatum est enim cor
Luc. 8. b populi huius, & auribus grauitè audie-
Ioan. 12. f runt, & oculos suos clauferunt nequando

videant

„ videant oculis, & auribus audiant, & corde Act. 28. f
 „ intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Ro. 11. b
 e Vestri autem beati oculi, quia vident, & au- Luc. 10. d
 res vestrae, quia audiunt. Amen quippe dico
 vobis, quia multi Prophetæ & iusti cupierunt
 videre, quæ videtis, & non viderunt: &
 audire, quæ auditis, & non audierunt. Vos Mar. 4. b
 ergo audite parabolam seminantis. Omnis Luc. 8. b
 qui audit verbum regni, & non intelligit,
 venit malus, & rapit quod seminatum est in
 corde eius: hic est qui secus viam seminatus
 est. Qui autem super petrosa seminatus est:
 hic est, qui verbum audit, & continuo cum
 gaudio accipit illud, non autem habet in se
 radicem, sed est temporalis: facta autem tri-
 bulatione & persecutione propter verbum,
 continuo scandalizatur. Qui autem semi-
 natus est in spinis, hic est, qui verbum Dei
 audit, & sollicitudo seculi istius, & falla-
 cia diuitiarum suffocat verbum, & sine fru-
 ctu efficitur. Qui vero in terram bonam se-
 minatus est: hic est, qui audit verbum, & in-
 telligit, & fructum affert: & facit aliud qui-
 dem centesimum, aliud autem sexagesimum,
 d aliud vero tricesimum. Aliam parabolam
 proposuit illis, dicens: Simile factum est re-
 gnum caelorum homini, qui seminavit bo-
 num semen in agro suo: cum autem dormi-
 rent homines, venit inimicus eius, & super-
 d semi

feminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cùm autē creuisset herba, & fructū fecisset: tunc apparuerūt & zizania. Accedentes autem serui patrisfamiliās dixerunt ei: Domine, nōne bonum semen seminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligamus ea? Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania, eradice-tis simul cum eis & triticum. Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & in tēpore meſ-sis, dicam meſſoribus: Colligite primūm zi-zania, & alligate ea in fasciculos ad combu-rendum: triticum autem congregate in hor-

Mar. 4. d reum meum. Aliam parabolam proposuit

Luc. 13. d eis, dicens: Simile est regnum cælorum gra-no sinapis, quod accipiens homo, seminauit in agro suo: quod minimum quidem est omnibus feminibus, cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor,

Luc. 13. e ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatum est totum.

Mar. 4. d Hæc omnia locutus est I E S V S in parabo-lis ad turbas: & sine parabolis non loqueba-tur eis, vt impleretur quod dictum est per

Pſa. 77. a Prophetam, dicētem: Aperiam in parabolis

os me

osmeum, eructabo abscondita à constitu-
 tione mundi. Tunc dimissis turbis, venit
 in domum: & accesserunt ad eum discipuli
 eius, dicentes: E differe nobis parabolam zi-
 zaniarum agri. Qui respondens, ait: Qui fe-
 minat bonum semē, est filius hominis: Ager
 autem est mundus: Bonū verò semen, hi sunt
 filii regni: Zizania autem, filii sunt nequam:
 Inimicus autem qui seminavit ea, est diabo-
 lus: Messis verò, consummatio seculi est:
 Messores autē, Angeli sunt. Sicut ergo colli- Apo. 14.
 guntur zizania, & igni comburuntur: sic erit c. d
 in cōsummatione seculi: mittet filius homi-
 nis Angelos suos, & colligent de regno eius
 omnia scandala, & eos qui faciunt iniquita-
 tem, & mittent eos in caminū ignis: Ibi erit
 fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulge- Sap. 3. b.
 bunt sicut sol in regno patris eorū. Qui ha-
 bet aures audiendi, audiat. Simile est re-
 gnum cælorum thesauro abscondito in agro:
 quem qui inuenit homo, abscondit, & præ
 gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ
 habet, & emit agrum illum. Iterum simile
 est regnum cælorum homini negotiatori,
 quærenti bonas margaritas. Inuenta autem
 vna pretiosa margarita, abiit, & vendidit
 omnia quæ habuit, & emit eam. Iterū simi-
 le est regnum cælorū sagenæ missæ in ma-
 re, & ex omni genere piscium congreganti:

d 2 quam

quam, cum impleta esset, educentes, & se-
cus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa,
malos autem foras miserunt. Sic erit in con-
summatione seculi. Exhibunt Angeli, & sepa-
rabunt malos de medio iustorum, & mit-
tent eos in caminum ignis: ibi erit fletus &
stridor dentium. Intellexistis hæc omnia?
Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis Scri-
ba doctus in regnum cælorum, similis est ho-
mini patrifamiliâs, qui profert de thesauro
suo noua & vetera. Et factum est: cum con-
summasset I E S V S parabolas istas, transijt

Mar. 6. a inde. Et veniens in patriam suam, docebat
Luc. 4. e eos in synagogis eorum, ita vt mirarentur,
Ioan. 4. f & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, & vir-
tutes! Nónne hic est fabri filius? Nónne ma-
Ioan. 6. e ter eius dicitur Maria: & fratres eius, Iaco-
bus, & Ioseph, & Simon, & Iudas? & sorores
eius, nónne omnes apud nos sunt? Vnde ergo
huic omnia ista! Et scandalizabantur in eo.
I E S V S autem dixit eis: Non est Propheta
sine honore, nisi in patria sua, & in domo
sua. Et non fecit ibi virtutes multas, pro-
pter incredulitatem illorum.

Ioannis interitus, & aliquot miracula.

C A P V T

X I I I I.

Mar. 6. b **I** N illo tempore, audiuit Herodes tetrar-
Luc. 9. a cha famam I E S V S, & ait pueris suis: Hic est
Ioan

Ioannes Baptista : ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operatur in eo. Herodes enim Mar. 6.0 tenuit Ioanné, & alligauit eum, & posuit in Luc.3.d

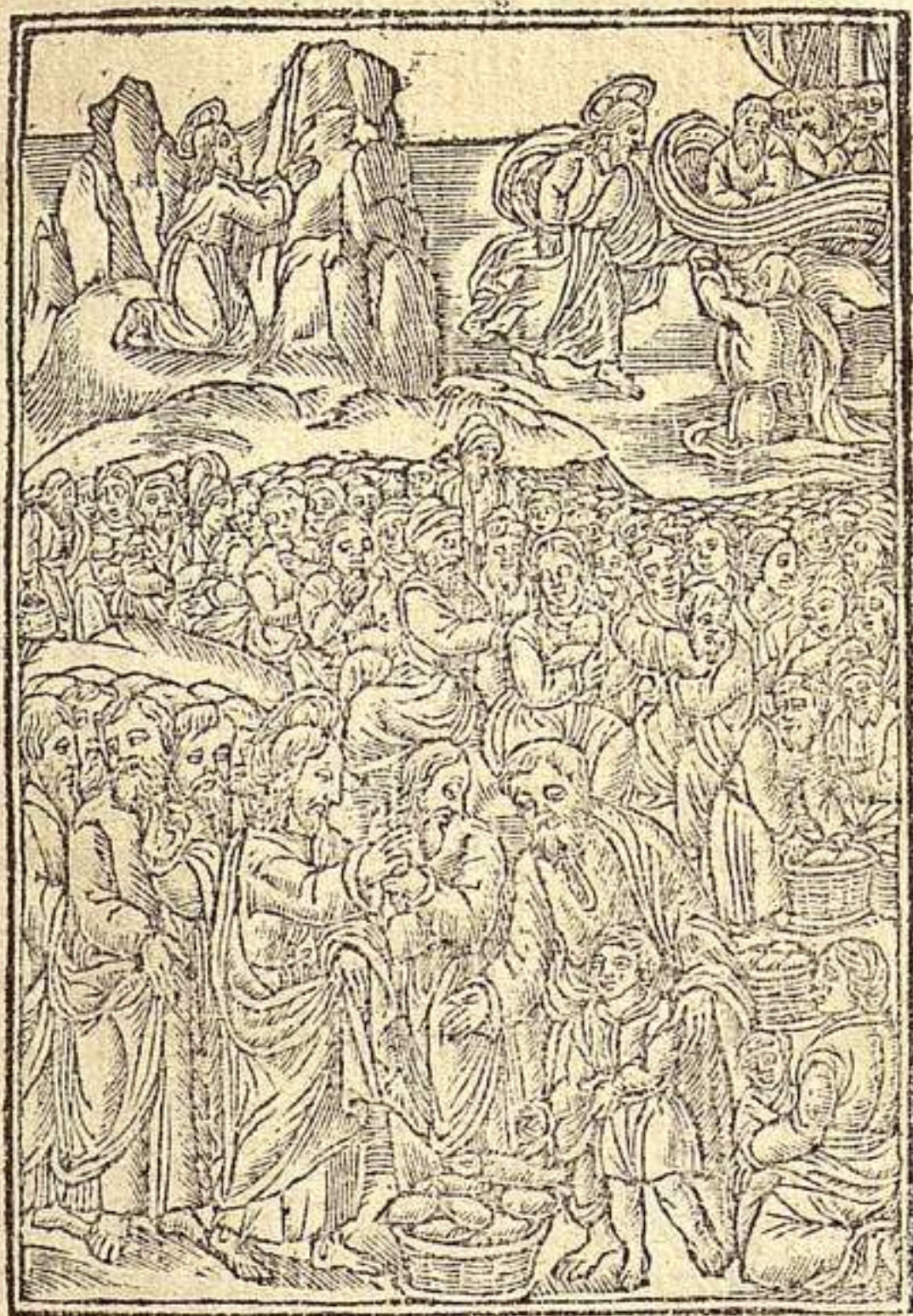
carcerem, propter Herodiadem vxoré fra-
 tris sui. Dicebat enim illi Ioannes : Non li- Infr. 21.f
 cet tibi habere eam. Et volens illum occi-
 dere, timuit populum: quia sicut Prophetam

d 3 eum

eum habebant. Die autem natalis Herodis, saltavit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Ioannis Baptistæ, Et cōtristatus est rex. Propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, iussit dari. Misitq; , & decollavit Ioannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco, & datum est puellæ, & illa attulit matri suæ. Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud: & venientes nūtiaverunt I E S V.

Luc. 9. b. Quod cum audisset I E S V S, secessit inde in
 Marci 6. nauicula, in locum desertum seorsum: & cum
 d. e. audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres
 Ioan. 6. a. de ciuitatibus. Et exiens, vidit turbam multam: & misertus est eis, & curauit languidos eorum. Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus, & hora iam præteriit: dimitte turbas, vt euntes in castella, emant sibi escas. I E S V S autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare. Responderunt ei: Non habemus hîc, nisi quinque panes, & duos pisces. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cælum, benedixit, & fregit,
 & ded

& dedit discipulis panes, discipuli autē tur-
bis. Et manducauerunt omnes, & saturati
sunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophi-

nos fragmentorū plenos. Manducantiū autē
fuit numerus, quinq; millia virorū, exceptis
mulieribus, & paruulis. Et statim compulit
IESVS discipulos ascēdere in nauiculam, &

d 4 præ

præcedere eum trans fretū, donec dimitte-
ret turbas. Et dimissa turba, ascēdit in mon-
tem solus orare. Vespere autem factō, solus
erat ibi: nauicula autē in medio mari iacta-
batur fluctibus: erat enim cōtrarius ventus.
Quarta autē vigilia noctis vēnit ad eos am-
bulans super mare. Et videntes eum super
mare ambulantē, turbati sunt dicentes: Quia
phantasma est. Et præ timore clamauerunt.
Statimq; I E S V S locutus est eis, dicens: Ha-
bete fiducia: ego sum, nolite timere. Respō-
dens autem Petrus, dixit: Domine, si tu es,
iube me ad te venire super aquas. At ipse ait:
Veni. Et descēdens Petrus de nauicula, am-
bulabat super aquā, vt veniret ad I E S V M.
Videns verò ventū validum, timuit: & cū
cœpisset mergi, clamauit, dicens: Domine,
saluū me fac. Et continuò I E S V S extendens
manū, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ
fidei, quare dubitasti? Et cū ascendisset in
nauiculam, cessauit ventus. Qui autē in na-
uicula erant, venerunt, & adorauerunt eum,
dicentes: Verè filius Dei es. Et cū transfre-
tassent, venerūt in terram Genesar. Et cū
cognouissent eum viri loci illius, miserunt
in vniuersam regionē illam: & obtulerunt
ei omnes malè habentes: & rogabant eum,
vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent.
Et quicumque tetigerunt, salui facti sunt.

Tradi

Traditiones humane reijciuntur.

CAPVT

XV.

A Tunc accesserunt ad eum ab Hieroso- Marci 7
 lymis Scribæ & Pharisei, dicentes: a.b
 Quare discipuli tui transgrediuntur tradi-
 tionem seniorum? non enim lauāt manus suas
 cum panē māducant. Ipse autē respōdens, ait
 illis: Quare & vos transgredimini mādatum
 Dei propter traditionē vestram? Nam Deus Ex.20.c
 „ dixit: Honora patrē & matrē: & Qui male- Deu. 5.b
 „ dixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos Eph.6.a
 autē dicitis: Quicūq; dixerit patri vel matri: Exo.21.c
 Munus quodcūque est ex me, tibi proderit: Leu.20.d
 & nō honorificabit patrē suū, aut matrē suā: Prouerb.
 & irritū fecistis mandatū Dei propter tradi- 20.c
 tionē vestrā. Hypocritæ, bene prophetauit Isa.29.
 „ de vobis Isaias, dicēs: Populus hic labiis me
 „ honorat: cor autē eorū longè est à me. Sine
 „ causa autē colunt me, docentes doctrinas &
 B mandata hominū. Et cōuocatis ad se turbis,
 „ dixit eis, Audite, & intelligite. Nō quod in-
 trat in os, coinquinat hominē: sed quod pro- Mar.7.c
 cedit ex ore, hoc coinquinat hominē. Tunc
 accedētes discipuli eius, dixerūt ei: Scis quia
 Pharisei, audito verbo hoc scādalizati sunt.
 At ille respōdens ait: Omnis plātatio, quam
 non plantauit pater meus cælestis, eradicabi- Ioan.15.a
 tur. Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Luc.6.f

d s cæcus

cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo

Mar. 7. c in foueam cadunt. Respondens autem Petrus, dixit ei: Ediffere nobis parabolã istam. At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem: de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia: hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat homi-

Mar. 7. c nem. Et egressus inde I E S V S, secessit in partes Tyri, & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius, rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. At illa vênit, & adorauit eum, dicēs: Domine, adiuua me. Qui respondens, ait: Non est bonũ sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens I E S V S, ait illi: O mulier, magna

gna

gna est fides tua! fiat tibi sicut vis. Et sanata
 est filia eius ex illa hora. Et cum transisset Mar. 7. d
 D inde I E S V S, venit secus mare Galilææ: &
 ascendens in montem, sedebat ibi. Et acces-
 serunt ad eum turbæ multæ, habentes secum
 mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios mul- Isa. 35. b
 tos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & cu-
 ravit eos, ita vt turbæ mirarentur, videntes
 mutos loquentes, claudos ambulantes, cæ-
 cos videntes, & magnificabāt Deum Israël. Mar. 8. a
 I E S V S autem conuocatis discipulis suis,
 dixit: Misereor turbæ: quia triduo iam per-
 seuerant mecum, & non habent quod man-
 ducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne
 deficient in via. Et dicunt ei discipuli: Vnde
 ergo nobis in deserto panes tantos, vt satu-
 remus turbam tantam? Et ait illis I E S V S:
 Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septē,
 & paucos pisciculos. Et præcepit turbæ vt
 discumberent super terram. Et accipiens se-
 ptem panes, & pisces, & gratias agens fregit,
 & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt
 populo. Et comederunt omnes, & saturati
 sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tu-
 lerunt septem sportas plenas. Erant autem
 qui manducauerunt, quatuor millia homi-
 num, extra paruulos & mulieres. Et dimis-
 sa turba, ascendit in nauiculam, & venit in
 fines Magedan.

Pha

*Pbarisæis signum cælestē negatur, discipulo-
rumq; de CHRISTO opinio.*

C A P V T

X V I.

Mar. 8. b **E**T accesserunt ad eum Pharisæi & Sad-
Luc. 12. g ducaei tentantes: & rogauerunt eum, vt
signum de cælo ostenderet eis. At ille re-
spondens, ait illis: Facto vespere, dicitis: Se-
renum erit, rubicundum est enim cælum. Et
manè: Hodie tempestas, rutilat enim triste
cælum. Faciem ergo cæli diiudicare nostis:
signa autē temporū non potestis? Generatio
mala & adultera signū quærit: & signū non
Ionæ 2. a dabitur ei, nisi signū Ionæ prophetæ. Et reli-
ctis illis, abiit. Et cū venissent discipuli
eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.
Mar. 8. b **Q**ui dixit illis: Intuemini, & caue-
Luc. 12. a mento Pharisæorū, & Sadducæorū. At illi
cogitabant inter se, dicētes: Quia panes non
accepimus. Sciēs autem **I E S V S**, dixit: Quid
cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes
nō habetis? Nondum intelligitis, neq; recor-
damini quinq; panū, & quinq; milliū homi-
num, & quot cophinos sumpstis? neq; septē
panum & quatuor millium hominū, & quot
sportas sumpstis? Quare non intelligitis,
quia non de pane dixi vobis: Cauete à fer-
mento Pharisæorū, & Sadducæorum? Tunc
intellexerunt, quia non dixerit cauendum à
ferm

fermēto panum, sed à doctrina Pharifæorū,
 & Sadducæorū. Vēnit autē I E S V S in par. Mar. 8. c
 tes Cæsareæ Philippi: & interrogabat disci. Luc. 9. c
 pulos suos, dicens: Quē dicunt homines esse
 filiū hominis? At illi dixerūt: Alii Ioannem
 Baptistā, alii autem Eliā, alii verò Ieremiā,
 aut vnum ex Prophetis. Dicit illis I E S V S:
 c Vos autē quem me esse dicitis? Respondens
 Simon Petrus, dixit: Tu es C H R I S T V S fi. Ioan. 6. g
 lius Dei viui. Respōdens autē I E S V S, dixit
 ei: Beatus es Simon bar-Iona: quia caro &
 sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus, qui
 in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Pe-
 trus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiam
 meā, & portæ inferi nō præualebūt aduersus
 eam. Et tibi dabo claues regni cælorum. Et
 quodcūq; ligaueris super terrā, erit ligatū &
 in cælis: & quodcūq; solueris super terrā, erit
 solutum & in cælis. Tunc præcepit discipulis
 suis, vt nemini dicerēt quia ipse esset I E S V S
 Christus. Exinde cœpit I E S V S ostendere
 discipulis suis, quia oporteret eū ire Hieroso-
 lymā, & multa pati à Senioribus, & Scribis,
 & Principibus sacerdotū, & occidi, & tertia
 die resurgere. Et assumēs eum Petrus, cœpit
 increpare illū, dicens, Absit à te Domine: nō
 erit tibi hoc. Qui cōuersus, dixit Petro: Va-
 de post me Satana, scandalū es mihi: quia nō
 sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

Tunc

Tūc I E S V S dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tol-
 Sup. 10. d lat crucē suā, & sequatur me. Qui enim vo-
 Mar. 8. d luerit animā suā saluā facere, perdet eā: qui
 Luc. 9. g autē perdiderit animā suā propter me, inue-
 14. f. & niet eā. Quid enim prodest hominī, si vni-
 17. g uersum mundum lucretur, animæ verò suæ
 Ioā. 12. d detrimentū patiatur? Aut quam dabit homo
 cōmutationem pro anima sua? Filius enim
 Rom. 1. a hominis vēturus est in gloria patris sui cum
 Mar. 9. a angelis suis: & tūc reddet vnicuiq; secūdum
 Luc. 9. c opera eius. Amē dico vobis, sunt quidam de
 hīc stātibus, qui nō gustabunt mortē, donec
 videāt filiū hominis venientē in regno suo.

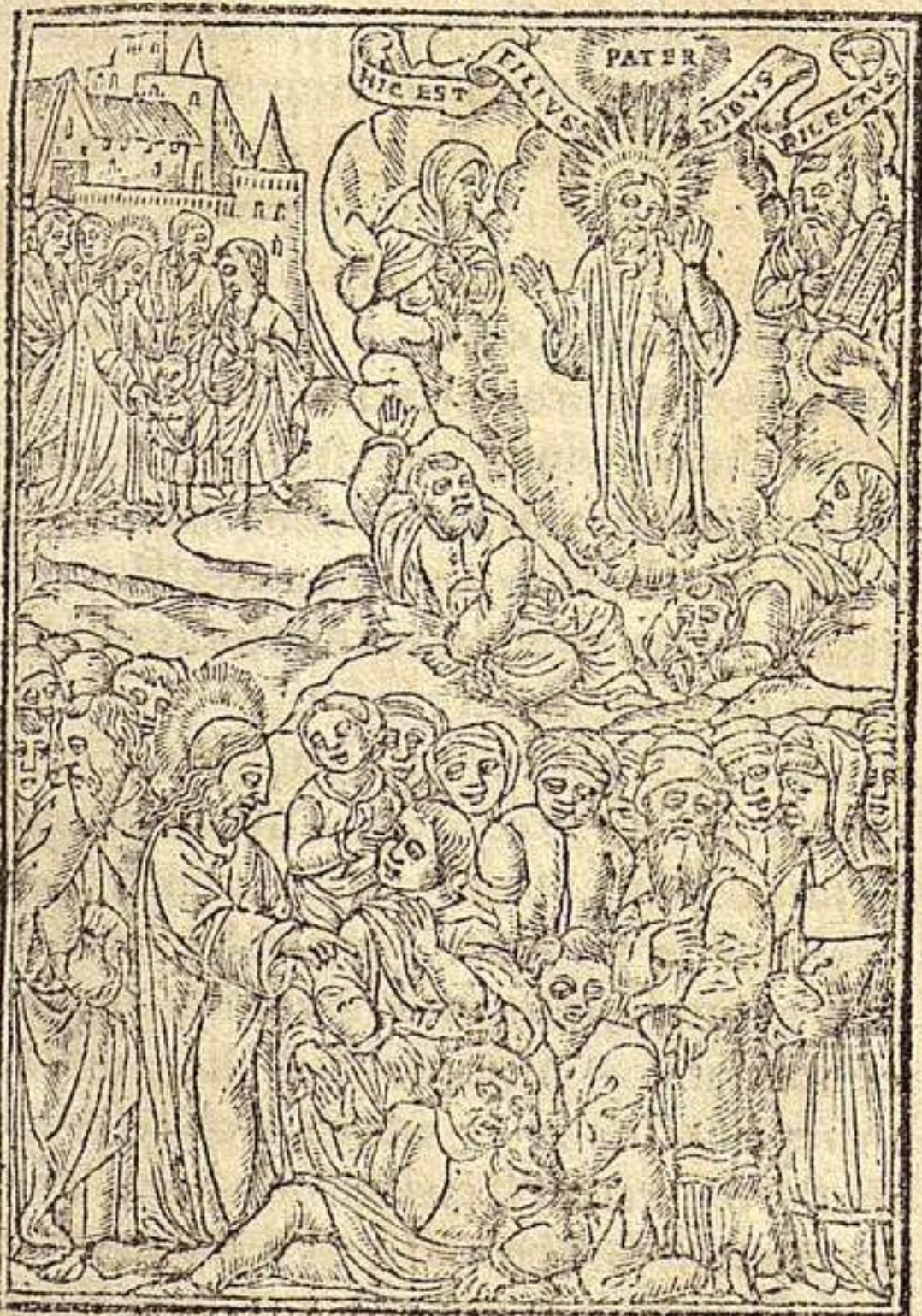
*I E S V S transfiguratur, lunaticum
 curat, & uestigal soluit.*

C A P V T

X V I I.

Mar. 9. a **E**T post dies sex, assumpsit I E S V S Pe- A
 Luc. 9. d trum, & Iacobū, & Ioannē fratrem eius,
 & ducit illos in montem excelsum seorsum,
 & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit
 facies eius sicut sol: vestimenta autē eius fa-
 cta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt
 illis Moyfes & Elias cū eo loquētes. Respō-
 dens autē Petrus, dixit ad I E S V M: Domi-
 ne: bonū est nos hīc esse: si vis faciamus hīc
 tria tabernacula, tibi vnū, & Moyfi vnum,
 & Eliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nu-
 bes

bes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, in 2. Pe. i. d quo mihi bene complacui: ipsum audite.

Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem
 B suã, & timuerunt valde. Et accessit I E S V S,
 & tetigit eos, dixitq; eis: Surgite, & nolite
 timere. Leuantes autẽ oculos suos, neminem
 viderunt,

viderūt, nisi solum I E S V M. Et descēdenti-
 bus illis de monte, præcepit illis I E S V S, di-
 cens: Nemini dixerītis visionē, donec filius
 Mar. 9.b hominis à mortuis resurgat. Et interrogaue
 Mal. 4.b runt eum discipuli eius, dicentes: Quid ergo
 Scribæ dicūt, quòd Eliã oporteat primùm
 venire? At ille respōdens, ait eis: Elias quidē
 vēturus est, & restituet omnia: dico autē vo-
 bis, quia Elias iam vēnit, & nō cognouerunt
 eū, sed fecerūt in eo quæcunq; voluerūt. Sic
 Mar. 9.c & filius hominis passurus est ab eis. Tūc in- c
 Luc. 9.e tellexerūt discipuli, quia de Ioanne Baptista
 dixisset eis. Et cū venisset ad turbā, acces-
 sit ad eū homo genibus prouolutus ante eū,
 dicēs: Domine, miserere filio meo, quia lu-
 naticus est, & malè patitur: nam sepe cadit in
 ignē, & crebrò in aquā: & obtuli eū discipu-
 lis tuis, & non potuerūt curare eum. Respon-
 dens autē I E S V S, ait: O generatio incredu-
 la, & peruersa, quousq; ero vobiscū? vsque-
 quo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et
 increpauit illū I E S V S: & exiit ab eo dæmo-
 nium, & curatus est puer ex illa hora. Tunc
 accesserunt discipuli ad I E S V M secretò, &
 dixerunt: Quare nos non potuimus eiicere
 illum? Dixit illis I E S V S: Propter increduli-
 Luc. 17.b tatem vestram. Amen quippe dico vobis, si
 habuerītis fidem sicut granū sinapis, dicetis
 monti huic: transi hinc illuc: & transibit, &
 nihil

nihil impossibile erit vobis. Hoc autem genus non eiicitur, nisi per orationem & ieiunium. Conuersantibus autem eis in Galilæa, dixit illis **I E S V S**: Filius hominis tradendus est in manus hominum: & occidetur eum, & tertia die resurget. Et cōtristati sunt vehementer. Et cū venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma? Ait: Et iā. Et cū intrasset in domum, prauēnit eum **I E S V S**, dicens: Quid tibi videtur Simon? reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi **I E S V S**: Ergo liberi sunt filij. Vt autē nō scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscē qui primus ascēderit, tolle: & aperto ore eius inuenies statērem: illum sumens, da eis pro me & te.

Docet CHRISTVS humilitatem, Vitare scandalum, Quomodo peccans arguendus.

IN illa hora accesserunt discipuli ad **I E S V M**, dicentes: Quis putas maior est in regno cælorū? Et aduocās **I E S V S** paruulū, statuit eum in medio eorum, & dixit: Amē dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælor.

cælorum. Quicumque ergo humiliauerit se,
sicut paruulus iste: hic est maior in regno cæ-

Mar. 9. f

Luc. 7. a

lorum. Et qui susceperit vnum paruulum ta-
lem in nomine meo, me suscipit, qui autem
scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in
me credunt, expedit ei vt suspendatur mola
asinaria in collo eius, & demergatur in pro-
fundum maris. Væ mundo à scandalis. Ne-
cesse est enim, vt veniant scandala: verunta-
men væ homini illi, per quem scādalum vé-

Supr. 5. e

Mat. 9. g

nit. Si autem manus tua, vel pes tuus scanda- **B**
lizat te: abscinde eum, & proiice abs te: bo-
num tibi est ad vitam ingredi debilem vel
claudum, quàm duas manus, vel duos pedes
habentem mitti in ignem æternũ. Et si ocu-
lus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice
abs te: bonum tibi est, vnũ oculum habẽtem
in vitã intrare, quàm duos oculos habẽtem,
mitti in gehennã ignis. Videte ne cõtemna-
tis vnũ ex his pusillis: dico enim vobis, quia

Lu. 19. b

Luc. 15. a

Angeli eorum in cælis semper vident faciem
Patris mei, qui in cælis est. Vênit enim Filius
hominis saluare quod perierat. Quid vobis
videtur? si fuerint alicui centũ oues, & erra-
uerit vna ex eis: nõne relinquit nonaginta-
nouẽ in mōtibus, & vadit quærere eam quæ
errauit? & si cõtigerit vt inueniat eam, amẽ
dico vobis, quia gaudet sup eã magis, quàm
super nonagintanouem, quæ nõ errauerunt.

Sic

Sic non est voluntas ante patrem vestrum,
 qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis. Luc. 17. a
 c Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & Leu. 19. b
 corripe eum inter te & ipsum solũ: si te au- Ecc. 19. b
 dierit, lucratus eris fratrem tuum: si autẽ te Iaco. 5. d
 non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel Deuter.
 duos, vt in ore duorum, vel trium testium, 19. b
 stet omne verbum. Quòd si non audierit 2. Corin.
 eos, dic ecclesiæ: si autem ecclesiam non au 13. a
 dierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Hebræ.
 Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis su 10. e
 per terrã, erunt ligata & in cælo: & quæcũq; Ioan. 8. c
 solueritis super terram, erũt soluta & in cæ- Ioã. 20. f
 lo. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis
 consenserint super terram, de omni re quã-
 cunque petierint, fiet illis à Patre meo qui in
 cælis est. Vbi enim sunt duo vel tres congre-
 gati in nomine meo, ibi sum in medio eo-
 rum. Tunc accedens Petrus, ad eũ, dixit: Do Luc. 17. a
 mine, quoties peccabit in me frater meus, &
 dimittam ei? vsq; septies? Dixit illi I E S V S:
 Nõ dico tibi vsq; septies: sed vsq; septuagies
 D septies. Ideo assimilatũ est regnũ cælorũ ho-
 mini regi, qui voluit rationẽ ponere cũ ser-
 uis suis. Et cùm cœpisset rationem ponere,
 oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem
 millia talenta. Cùm autẽ non haberet vnde
 redderet, iussit eum Dominus eius venun-
 dari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ
 e 2 habe

habebat, & reddi. Procidens autem feruus ille, orabat eum, dicens. Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem Dominus ferui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. Egressus autem feruus ille inuenit unum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes. Et procidens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit: & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius quae fiebant, contristati sunt valde: & venerunt & narrauerunt domino suo omnia quae facta fuerant. Tunc vocauit illum Dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet ei uniuersum debitum. Sic & pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

*Vxor nõ dimittenda, Mandata Dei obseruanda,
Diuitia spernenda.*

C A P V T

X I X.

mar. 10. a **E**T factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit a Galilæa & venit

& vênit in fines Iudææ trās Iordanem, & secutæ sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi. Et accesserūt ad eū Pharisei tētātes eū. & dicentes. Si licet homini dimittere vxorem suā quacunque ex causa? Qui respondēs, Gen. 1. d ait eis: Non legistis, quia qui fecit ab initio, masculum & foeminam fecit eos? & dixit: Gen. 2. d Propter hoc dimittet homo patrē, & matrē, Eph. 5. g & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in car_ 1. co. 6. d ne vna, itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus cōiunxit, homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandauit dari libellū repudii, & dimittere?

B Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiā cor. Deuter. dis vestri permisit vobis dimittere vxores 24. d vestras: ab initio autē non fuit sic: Dico au- Supr. 5. c tē vobis, quia quicūque dimiserit vxorē suā Marci (nisi ob fornicationē,) & aliā duxerit, mœ_ 10. b chatur: & qui dimissam duxerit mœchatur. Lu. 16. d Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa homi 1. co. 7. b nis cum vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbū istud sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui seipſos castrauerūt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. Tunc obla Marci ti sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & 10. b oraret. Discipuli autē increpabāt eos. I E S V S Luc. 18. e

verò ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnũ cælorũ. Et cùm imposuisset eis manus, abiit inde. Et ecce vnus accedens, ait illi: **Ma** gister bone, quid boni faciã, vt habeã vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata. Dicit illi: **Qua?** **I E S V S** autẽ dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Nõ facies furtũ: Nõ falsum testimonium dices: Honora patrem tuum, & matrẽ tuã: Diliges proximũ tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deest? Ait illi **I E S V S**: Si vis perfectus esse, vade, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo: & veni sequare me. Cùm audisset autem adolescẽs verbũ, abiit tristis: erat enim habẽs multas possessiones. **I E S V S** autem dixit discipulis suis: Amẽ dico vobis, quia diues difficilẽ intrabit in regnũ cælorũ. Et iterũ dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorũ. Auditis autẽ his, discipuli mirabãtur valde, dicentes: Quis ergo poterit saluus esse! Aspiciens autẽ **I E S V S**, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deũ autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Petrus,

trus,

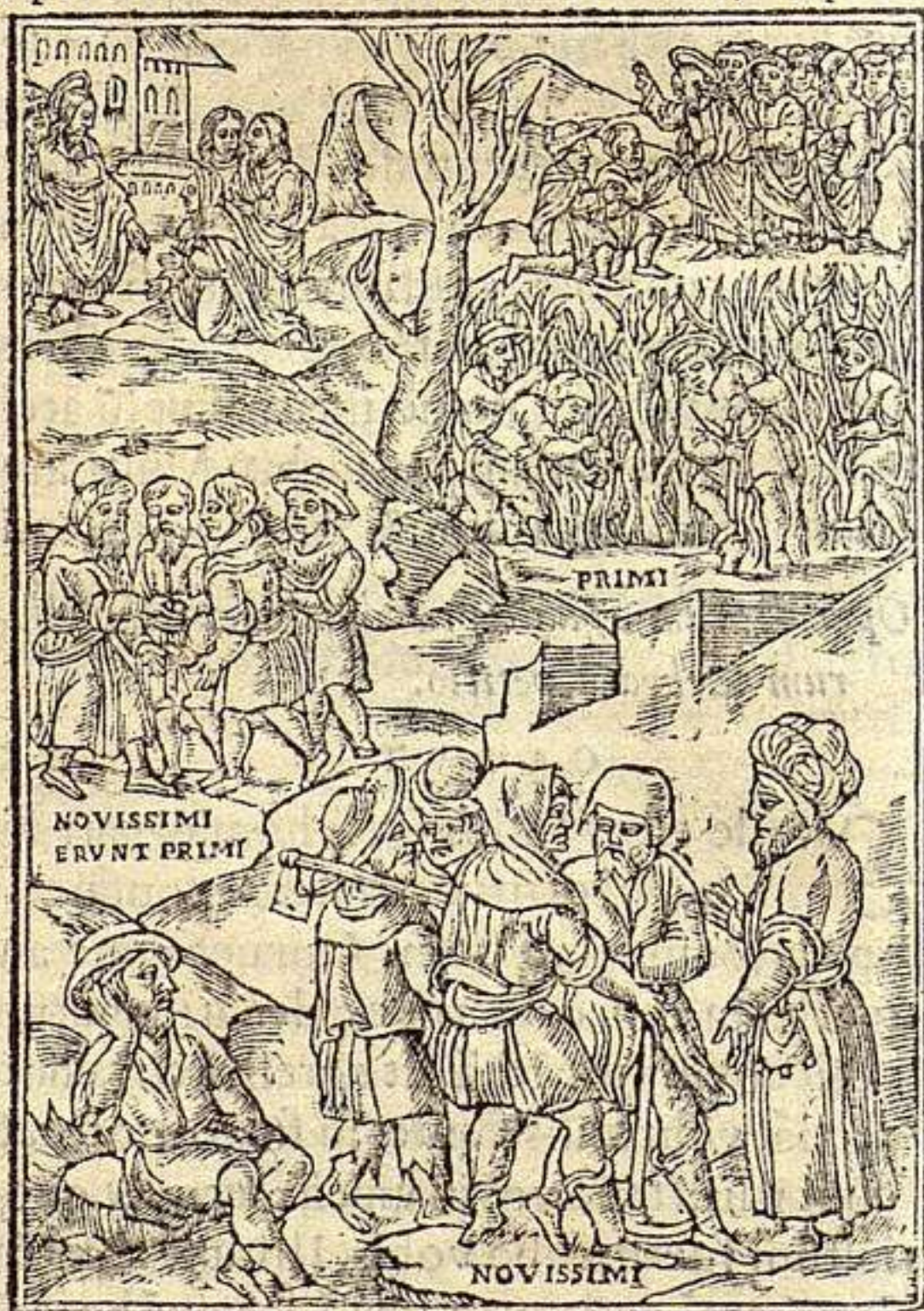
trus, dixit ei: Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut forores, aut patrē, aut matrē, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomē meū, cētuplū accipiet, & vitā æternam possidebit. Multi autē Marci erunt primi, nouissimi: & nouissimi, primi. 10. d

Operariorum æquale præmium, matrisq; filiorum Zebedæi petitio. Luc. 13 f

A SIMILE est regnū cælorū homini patrifamiliās, qui exiit primo manē conducere operarios in vineā suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineā suā. Et egressus circa horā tertiā, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: Ite & vos in vineā meam: & quod iustum fuerit, dabo vobis. Illi autē abierūt. Iterū autē exiit circa sextā, & nonā horā: & fecit similiter. Circa vndecimā verò exiit, & inuēnit alios stantes, & dicit illis: Quid hīc statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in

c 4 vineam

vineam meã. Cùm serò autem factum esset,
dicit dominus vineæ procuratori suo : Voca
operarios, & redde illis mercedem, incipiens

à nouissimis vsq; ad primos. Cùm venissent
ergo qui circa vndecimam horam venerant,
acceperunt singulos denarios. Venientes autè
& primi, arbitrati sunt quòd plus essent acce-
pturi:

pturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patrem familiâs, dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus? At ille respondens vni eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nõne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi, quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi, primi: & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Et ascēdēs I E S V S Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis: Ecce ascēdimus Hierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis: & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt sedeant hi duo filii mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Respondens autē I E S V S, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quē ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicē quidem meum bibetis:

e s tis:

tis: sedere autem ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Et audiētes decē, indignati sunt de duobus fratribus. I E S V S autē vocauit eos, ad se, & ait. Scitis quia principes gentium dominātur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos. Sed quicumq; voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus: sicut Filius hominis nō vēnit ministrari, sed ministrare, & dare animā suā in redemptionem pro multis. Et egrediētibus illis ab Hiericho, secuta est eū turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierūt quia I E S V S trāsiret: & clamauerūt, dicētes: Domine, miserere nostri, fili David. Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David. Et stetit I E S V S, & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis? Dicunt illi: Domine, vt aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum I E S V S tetigit oculos eorum, & confestim viderunt, & secuti sunt eum.

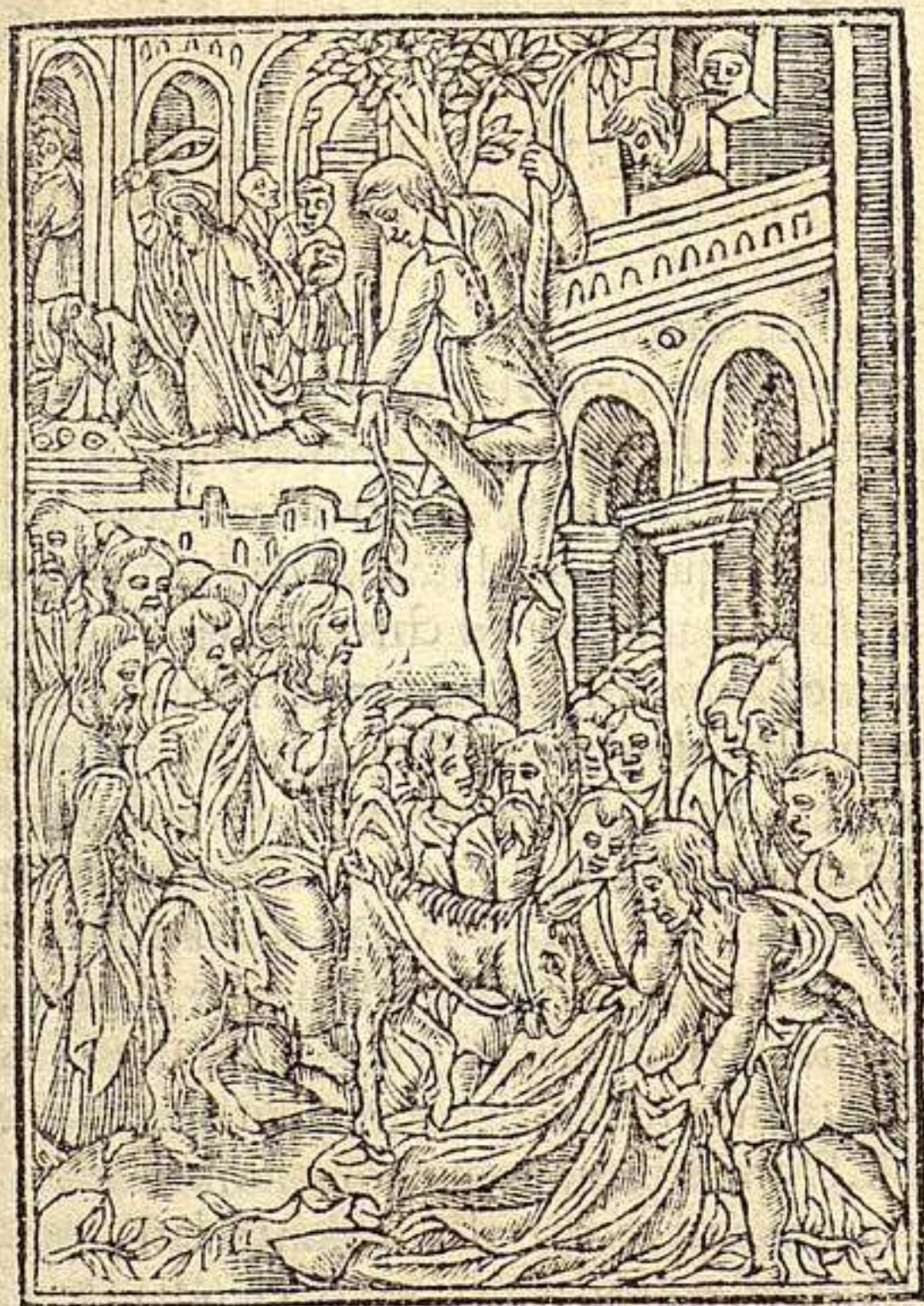
Venit I E S V S in asina Hierusalem, & eiecit de templo euentes & uendentes.

C A P V T

X X I.

Et cum

A ET cūm appropinquassent Hierosoly-
 mis, & venissent Bethphage ad montē Mar. 11. 2
 Oliueti, tunc IESVS misit duos discipulos, Luc. 19. 6

dicens eis: Ite in castellū quod cōtra vos est,
 & statim inuenietis afinā alligatā, & pullum
 cū ea, soluite, & adducite mihi. Et si quis vo-
 bis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his
 opus

opus habet:& confestim dimittet eos. Hoc autē factū est, vt adimpleretur quod dictum

- Isa. 62. d est per Prophetam, dicentem: Dicitur filiæ Si-
 Zac. 9. b on. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedēs
 Ioā. 12. b super asinā, & pullum filium subiugalis, Eun-
 tes autem discipuli fecerunt sicut præcepit il-
 lis I E S V S. Et adduxerunt asinā & pullum,
 & imposuerunt super eos vestimenta sua, &
 eum desuper sedere fecerūt. Plurima autem
 turba strauerunt vestimenta sua in via: alii
 autem cædebant ramos de arboribus, & ster-
 nebāt in via. Turbæ autem quæ præcedebāt^B
 & quæ sequebātur, clamabāt dicētes: Hosan-
 na filio David: benedictus qui venit in no-
 Pf. 117. d mine Domini: Hosanna in altissimis. Et cū
 intraffet Hierosolymā, cōmota est vniuersa
 Mar. 11 b ciuitas, dicēs: Quis est hic? Populi autē dice-
 Luc. 19. g bāt: Hic est I E S V S propheta à Nazareth Ga-
 lilææ. Et intrauit I E S V S in tēplum Dei: &
 eiiciebat omnes vēdētes & emētes in tēplo,
 & mensas nummulariorū, & cathedras ven-
 dentium colūbas euertit, & dicit eis: Scriptū
 Isa. 56. c est, Domus mea, domus orationis vocabi-
 Ieri. 7. b tur: vos autē fecistis illā speluncā latronum.
 Et accesserūt ad eum cæci, & claudi in tem-
 plo: & sanauit eos. Videntes autē principes
 sacerdotum, & Scribæ, mirabilia quæ fecit,
 & pueros clamantes in templo, & dicentes:
 Hosanna filio David: indignati sunt, & dix-
 runt

runt ei: Audis quid isti dicunt? I E S V S autem dicit eis: Vtiq; Nunquam legistis: Quia ex Pſal. 8. b
 „ ore infantium & lactentium perfecisti lau- Mar. 11. b
 „ dem? Et relictis illis abiit foras extra ciuita-
 tem in Bethaniam: ibiq; mansit. Manè autem
 reuertens in ciuitatem, esuriit. Et videns fici
 arborem vnã secus viam, vènit ad eam, &
 nihil inuenit in ea, nisi folia tantum, & ait
 illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sem-
 piternum. Et arefacta est continuò ficulnea.
 Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes. mar. 11. c
 Quomodo continuò aruit! Respondens au-
 tem I E S V S, ait eis: Amen dico vobis, si ha-
 bueritis fidem, & non hæsitaueritis, non so-
 lum de ficulnea facietis: sed & si monti huic
 c dixeritis: Tolle, & iacta te in mare: fiet. Et Supr. 7. a
 omnia quæcunq; petieritis in oratione cre-
 dètes, accipietis. Et cum venisset in templũ, Marci
 accesserunt ad eum docentes, principes sa- 11. b
 cerdotum & seniores populi dicètes: In qua luc. 20. a
 potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc
 potestatem? Respondens autè I E S V S, dixit
 eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonè:
 quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicã in
 qua potestate hæc facio. Baptismus Ioannis
 vnde erat: è cælo, an ex hominibus? At illi
 cogitabant inter se, dicentes. Si dixerimus è
 cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidi-
 stis illi? Si autem dixerimus ex hominibus:

time

Su. 14. a timemus turbam, omnes enim habent Ioãne
 sicut prophetã. Et respondetes I E S V, dixe-
 runt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico
 vobis, in qua potestate hæc facio. Quid aut
 vobis videtur? Homo quidã habebat duos
 filios: & accedens ad primũ dixit: Fili, vade:
 hodie operare in vinea mea. Ille autẽ respõ-
 dens, ait: Nolo. Postea autẽ pœnitentia mo-
 tus, abiit. Accedẽs autẽ ad alterũ, dixit simi-
 liter. At ille respondens, ait: Eo domine. Et
 non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatẽ pa-
 tris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis I E S V S:
 Amẽ dico vobis, quia publicani & meretri-
 ces præcedũt vos in regno Dei. Vênit enim
 ad vos Ioãnes in via iustitiæ, & nõ credidi-
 stis ei: publicani autẽ, & meretrices credide-
 runt ei: vos autẽ vidẽtes, nec pœnitentiã habui-
 stis postea, vt crederetis ei. Aliã parabolam
 Lu. 20. b audite. Homo erat paterfamiliãs, qui plãta-
 Isa. 5. a uit vineã, & sepẽ circumdedit ei, & fodit in ea
 Iere. 2. d torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam
 agricolis: & peregre profectus est. Cũ autẽ
 tẽpus fructuũ appropinquasset, misit seruos
 suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.
 Et agricolæ apprehensis seruis eius, aliũ ce-
 ciderunt, aliũ occiderũt, alium verò lapida-
 uerũt. Iterum misit alios seruos plures prio-
 ribus: & fecerunt illis similiter. Nouissimẽ
 autem misit ad eos filiũ suum, dicens: Vere-
 bun

buntur filium meum. Agricolaë autem vidē-
 tes filiū, dixerunt intra se: Hic est hæres, ve-
 nite, occidamus eum, & habebimus hæredi-
 tatem eius. Et apprehensum eum, eiecerunt
 extra vineã, & occiderunt. Cū ergo vene-
 rit dominus vineæ, quid faciet agricolis il-
 lis? Aiunt illi: Malos malè perdet, & vineam
 suã locabit aliis agricolis, qui reddent ei fru-
 ctum tēporibus suis. Dicit illis I E S V S: Nū- Pf. 117. d
 » quã legistis in scripturis: Lapidem quē repro Act. 4. b
 » bauerunt ædificantes, hic factus est in caput Ro. 9. g
 » anguli? A Domino factū est istud: et est mi- 1. Pet. 2. a
 » rabile in oculis nostris. Ideo dico vobis, quia
 auferetur à vobis regnū Dei, & dabitur gen Isa. 28. d
 ti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super
 lapidem istum, confringetur: super quem ve-
 rò ceciderit, cōteret eum. Et cū audissent
 principes sacerdotum, & Pharisei parabolam
 eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret. Et
 quærentes eum tenere, timuerunt turbas:
 quoniam sicut Prophetam eum habebant.

*Parabola nuptiarum, Census dandus Cesari, Re-
 surrectio prolatur mortuorum.*

A ET respondens I E S V S, dixit iterum in Luc. 14. d
 » parabolis eis, dicens: Simile factum Ap. 19. b
 est regnum cælorum homini regi, qui fecit
 nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare
 inui

inuitatos ad nuptias:& nolebant venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum parauit, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt:& abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam: reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni: ite ergo ad exitus viarum:& quoscunque inueritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuerunt, malos & bonos:& impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit autem rex vt videret discumbentes:& vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Tunc abeuntes Pharisei, consiliu inierunt, vt caperet eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodiano, dicentes: Magister, scimus quia verax es,&

Mar. 12.

b.c

Lu. 20. d

es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: nō enim respicis personā hominum: dic ergo nobis, quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autē IESVS nequitia eorū, ait: Quid me tentatis hypocritæ: ostēdite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denariū. Et ait illis IESVS: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicūt ei: Cæsaris. Tūc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et audiētes mirati sunt, & relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum Sadducæi (qui dicūt nō esse resurrectionē) & interrogauerunt eum, dicētes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit nō habens filium, vt ducat frater eius vxorē illius, & suscitet semen fratri suo. Erant autē apud nos septē fratres, & primus vxore ducta defunctus est: & nō habens semē, reliquit vxorem suā fratri suo. Similiter secūdus & tertius vsque ad septimum. Nouissimè autem omnium, & mulier defuncta est. In resurrectione ergo, cuius erit, de septē, vxor? omnes enim habuerūt eam. Respōdens autem IESVS, ait illis: Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in cælo. De resurrectione autē mortuorum non legistis, quod dictum est à

f Deo,

Ro. 13. c

Mar. 12 b

Luc. 20 d

Act. 23. b

Deu. 25 b

Exo. 3. b Deo, dicente vobis: Ego sum deus Abrahamæ,⁶⁶
& Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus⁶⁶
mortuorū, sed viuentiū. Et audientes turbæ, D

Mar. 12. c mirabantur in doctrina eius. Pharisei autem

Luc. 10. e audientes, quòd silentiū imposuisset Saddu-
cæis, conuenerunt in vnum: & interrogauit
eum vnus ex eis, legis doctor, tentans eum:
Magister, quod est mandatum magnum in

Deu. 6. a lege? Ait illi I E S V S: Diliges dominū Deū
tuū ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
& in tota mente tua. Hoc est maximum, &
primum mandatū. Secundum autē simile est

Leu. 19. d huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Mar. 12. c In his duobus mandatis vniuersa lex pendet,
& prophetæ. Cōgregatis autē Phariseis, in-

Mar. 12. d terrogauit eos I E S V S, dicens: Quid vobis

Luc. 20. d videtur de C H R I S T O? Cuius filius est?
Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo

Pf. 109. a David in spiritu vocat eum Dominū? dicēs:
Dixit Dominus domino meo, sede à dextris⁶⁶
meis, Donec ponā inimicos tuos scabellum⁶⁶
pedū tuorū. Si ergo David vocat eum Do-⁶⁶
minū, quomodo filius eius est? Et nemo po-
terat ei respōdere verbum: neque ausus fuit
quisquā ex illa die eū amplius interrogare.

Phariseorum hypocrisim execratur.

C A P V T

X X I I I.

TVNC I E S V S locutus est ad turbas, & A
ad discipulos suos, dicēs: Super cathe-
dram

drum Moyfi federunt Scribæ & Pharifæi.
Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, ser-
uate & facite: secundum opera verò eorum
nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.

Alligant autē onera graua, & importabilia, Luc. 11. g

& imponūt in humeros hominū: digito autē
suo nolunt ea mouere. Omnia verò opera
sua faciūt, vt videantur ab hominibus: dila- Mar. 12. d

tant enim phylacteria sua, & magnificans Luc. 11. f

fimbrias. Amant autem primos recubitus in & 20. g

cœnis, & primas cathedras in synagogis, &

salutationes in foro, & vocari ab hominibus

rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi. Vnus Iaco. 3. a

est enim magister vester: omnes autem vos

fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis

super terrā: vnus est enim pater vester, qui in

B cælis est. Nec vocemini magistri: quia magi-

ster vester, vnus est CHRISTVS. Qui ma-

ior est vestrū, erit minister vester. Qui autē Luc. 14. e

se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humi- & 18. c

liauerit, exaltabitur. Væ autē vobis Scribæ &

Pharifæi hypocritæ: quia clauditis regnū cæ-

lorū ante homines: vos enim nō intratis, nec

introēntes finitis intrare. Væ vobis Scribæ &

Pharifæi hypocritæ: quia comeditis domos

viduarū, oratione longa orātes: propter hoc

amplius accipietis iudiciū. Væ vobis Scribæ Mar. 12. e

& Pharifæi hypocritæ: quia circumitis mare & Lu. 20. g

aridā, vt faciatis vnū pfelytū: & cum fuerit

f 2 factus,

factus, facitis eum filiũ gehénæ duplo quàm vos. Væ vobis duces cæci, qui dicitis : Qui-
 cunq; iurauerit per templũ, nihil est, qui autẽ
 iurauerit in auro tẽpli, debitor est. Stulti &
 cæci, quod enim maius est, aurũ, an templũ,
 quod sanctificat aurũ? Et quicumque iuraue-
 rit in altari, nihil est: quicumque autẽ iuraue-
 rit in dono, quod est super illud, debet. Cæ-
 ci, quod enim maius est, donum, an altare
 quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in c
 altari : iurat in eo, & in omnibus quæ super
 illud sunt: & quicũque iurauerit in tẽplo, iu-
 rat in illo, & in eo qui habitat in ipso: & qui
 Luc. 12. f iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo
 qui sedet super eũ. Væ vobis Scribæ & Phari-
 sæi hypocritæ: quia decimatis mentam, &
 anethũ, & cyminum, & reliquistis quæ gra-
 uiora sunt legis, iudiciũ, & misericordiam, &
 fidẽ. Hæc oportuit facere, & illa nõ omitte-
 re. Duces cæci, excolãtes culicẽ, camelũ autẽ
 glutiẽtes. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hy-
 pocritæ: quia mũdatis quod deforis est cali-
 cis, & paropsidis: intus autẽ pleni estis rapina,
 & immunditia. Pharifæe cæce, munda prius
 quod intus est calicis, & paropsidis: vt fiat &
 id, quod deforis est, mũdum. Væ vobis Scri-
 bæ & Pharifæi hypocritæ: quia similes estis
 sepulcris dealbatis, quæ à foris parent ho-
 minibus speciosa: intus verò plena sunt ofsi-
 bus

bus mortuorū, & omni spurcitia: sic & vos, à foris quidem paretis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate.

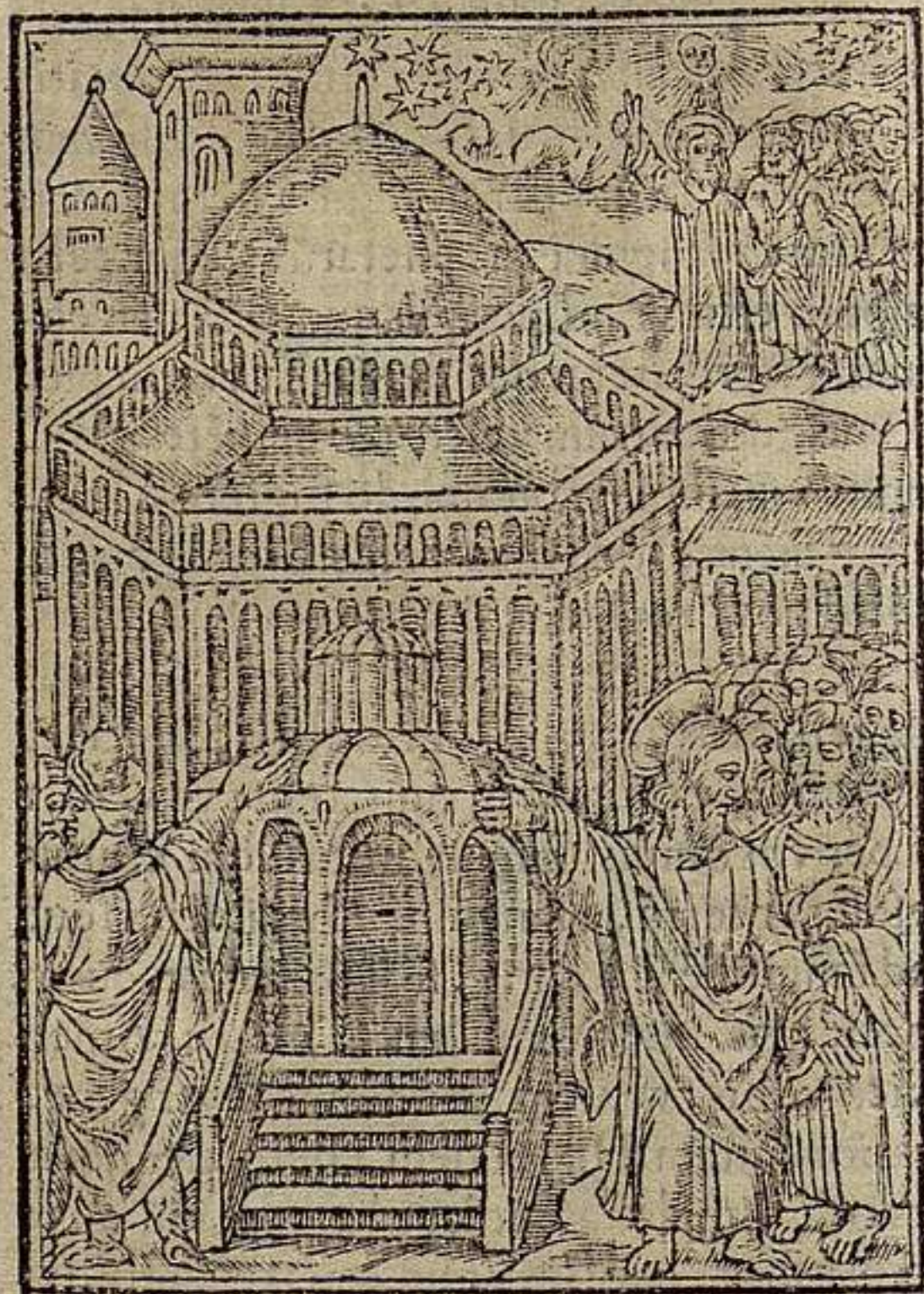
¶ Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia ædificatis sepulcra prophetarum, & ornatis monumenta iustorū, & dicitis: Si fuiffemus in diebus patrū nostrorum, nō essemus socii eorum in sanguine prophetarū. Itaque testimonio estis vobismetipsis quia filii estis eorum, qui prophetas occiderūt. Et vos implete mensurā patrum vestrorū. Serpētes gemina viperarum: quomodo fugietis à iudicio gehēnæ? Ideo dico vobis: Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapiētes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemiui de ciuitate in ciuitatem: vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terrā, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinē Zachariæ, filii Barachia, quem Gen. 4. b occidistis inter templum & altare. Amen Heb. 11. a

dico vobis: venient hæc omnia super gene- 2. Paral.
rationē istam. Hierusalem, Hierusalem, quæ 24. f
occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te Luc. 13. g
missi sunt, quoties volui congregare filios 4. Esdræ
tuos: quemadmodū gallina cōgregat pullos 1. c
suos sub alas, & noluisti! Ecce relinquetur 1. c
vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis à modo donec dicatis:

Benedictus qui venit in nomine Domini.
Mundi consummatione multa mala precurrent.

C A P V T

X X I I I I.

Mar. 13. a **E**T egressus I E S V S de templo, ibat. Et A
 Luc. 11. b **E**acceserunt discipuli eius, vt ostenderent
 ei ædificationes templi. Ipse autem respon-
 Luc. 19. g dens, dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen
 dico

dico vobis, non relinquetur hîc lapis super
 lapidem, qui non destruat. Sedente autem
 eo super montē Oliueti, accesserunt ad eum
 discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quãdo
 hæc erunt? & quod signum aduentus tui, &
 consummationis seculi? Respõdens I E S V S, Eph. 5. b
 dixit eis: Videte, ne quis vos seducat: multi Col. 2. d
 enim venient in nomine meo, dicentes: Ego
 sum C H R I S T V S. Et multos seducunt: au-
 dituri enim estis prælia, & opiniones præ-
 liorum. Videte ne turbemini. Oportet enim
 hæc fieri: sed nondum est finis. Consurget
 enim gens in gentem, & regnum in regnum,
 & erunt pestilentia, & fames, & terræmotus
 per loca: hæc autem omnia initia sunt dolo-
 rum. Tunc tradent vos in tribulationem, & Ioan. 15. c
 occident vos: & eritis odio omnibus genti- & 16. a
 bus propter nomen meum. Et tunc scanda- Sup. 10. c
 lizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio
 habebunt inuicem. Et multi pseudoprophe-
 ta surgent, & seducunt multos. Et quoniam
 abundabit iniquitas, refrigescet charitas
 multorum: qui autem perseverauerit vsque
 in finem, hic saluus erit. Et prædicabitur
 hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in
 testimonium omnibus gentibus: & tunc ve- Mar. 13. b
 niet cõsummatio. Cùm ergo videritis abo- Luc. 21. d
 minationem desolationis, quæ dicta est à Dan. 9. g
 Daniele Propheta, stantem in loco sancto:

qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam. Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga

Mar. 13. c vestra in hyeme, vel sabbato. Erit enim tunc
 Luc. 17. c tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hîc est CHRISTVS, aut illic: nolite credere, surgét enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiã electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente: & paret vsque in Occiden-

Mar. 13. c tem: ita erit & aduentus Filii hominis. Vbi
 Luc. 21. c cunque fuerit corpus, illuc cõgregabuntur &
 Eze. 32. b aquilæ. Statim autẽ post tribulationẽ dierũ
 Isa. 13. b illorũ sol obscurabitur, & luna nõ dabit lu-
 Ioël. 3. c men suũ, & stellæ cadent de cælo, & virtutes
 Apoc. 1. b cælorũ cõmouebuntur: & tunc parebit signũ Filii hominis in cælo. Et tunc plãgent omnes tribus terræ, & videbunt Filium hominis venientẽ in nubibus cæli cum virtute multa & maie

maieftate. Et mittet Angelos fuos cum tu-
 ba & voce magna : & congregabunt electos
 eius à quatuor vêtis, à fummis cælorũ vſque
 ad terminos eorũ. Ab arbore autẽ fici diſcite
 parabolã. Cũ iam ramus eius tener fuerit,
 & folia nata: ſcitis quia propè eſt æſtas, ita &
 vos, cum viderĩtis hæc omnia, ſcitote quia
 propè eſt in ianuis. Amẽ dico vobis, quia non **Mat. 13 d**
 præteribit generatio hæc, donec hæc omnia
 fiant. Cælum & terra tranſibunt: verba autẽ
 mea nõ præteribunt. De die autẽ illa, & ho- **Luc. 17. f**
 ra, nemo ſcit, neque Angeli cælorũ, niſi ſolus **Gen. 7. b**
 Pater. Sicut autem in diebus Noë: ita erit &
 aduentus Filii hominis. Sicut enim erant in
 diebus ante diluuiũ comedentes, & bibẽtes,
 nubentes, & nuptui tradentes, vſque ad eum
 diem, quo intrauit Noë in arcã, & nõ cogno-
 uerunt, donec vênit diluuiũ, & tulit omnes:
 ita erit & aduentus Filii hominis. Tunc duo **Luc. 17. g**
 erunt in agro: vnus aſſumetur, & vnus relin-
 quetur. Duæ molètes in mola: vna aſſume-
 tur, & vna relinquetur. Duo in lecto: vnus
 aſſumetur, & vnus relinquetur. Vigilate er- **Mar. 13 d**
 go, quia nescitis qua hora dominus veſter **Luc. 12. e**
 vêturus fit. Illud autẽ ſcitote, quoniã ſi ſciret
 paterfamiliãs qua hora fur vêturus eſſet, vi-
 gilaret vtique, & nõ fineret perfodi domum
 ſuã. Ideo & vos eſtote parati: quia qua nesci-
 tis hora Filius hominis vêturus eſt. **Luc. 12. e**
 Quispu-

Apocal.
15.C

tas est fidelis seruus & prudens: quē cōstituit dominus suus super familiam suā, vt det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus, quem cū venerit dominus eius, inuenerit sic facientem! Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua cōstituet eum. Si autē dixerit malus seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere conseruos suos: manducet autem & bibat cum ebriosis, veniet dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partēmq; eius ponet cū hypocritis. Illic erit fletus & stridor dentium.

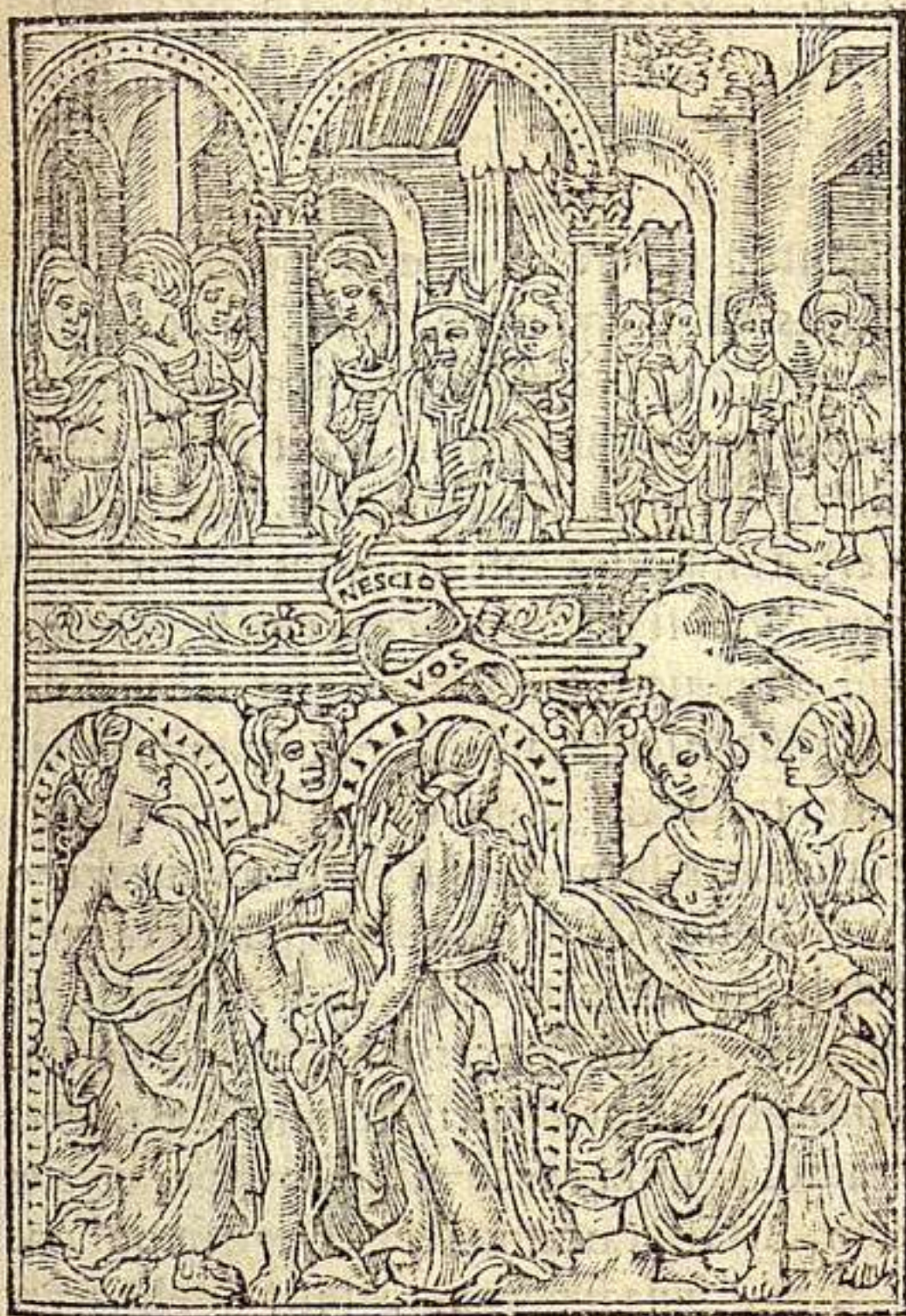
Seueritas futuri iudiciū per parabolas indicatur.

C A P V T

X X V.

TVne simile erit regnū cælorum decem Virginibus: quæ accipientes lampades suas, exierunt obuiā spōso. Quinque autē ex eis erāt fatuæ, & quinque prudētes: sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleū secum: prudentes verò acceperunt oleū in vasis suis cū lampadibus. Morā autem faciente spōso, dormitauerunt omnes, ac dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obuiā ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Fatuæ autem sapiētibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt

erant prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit

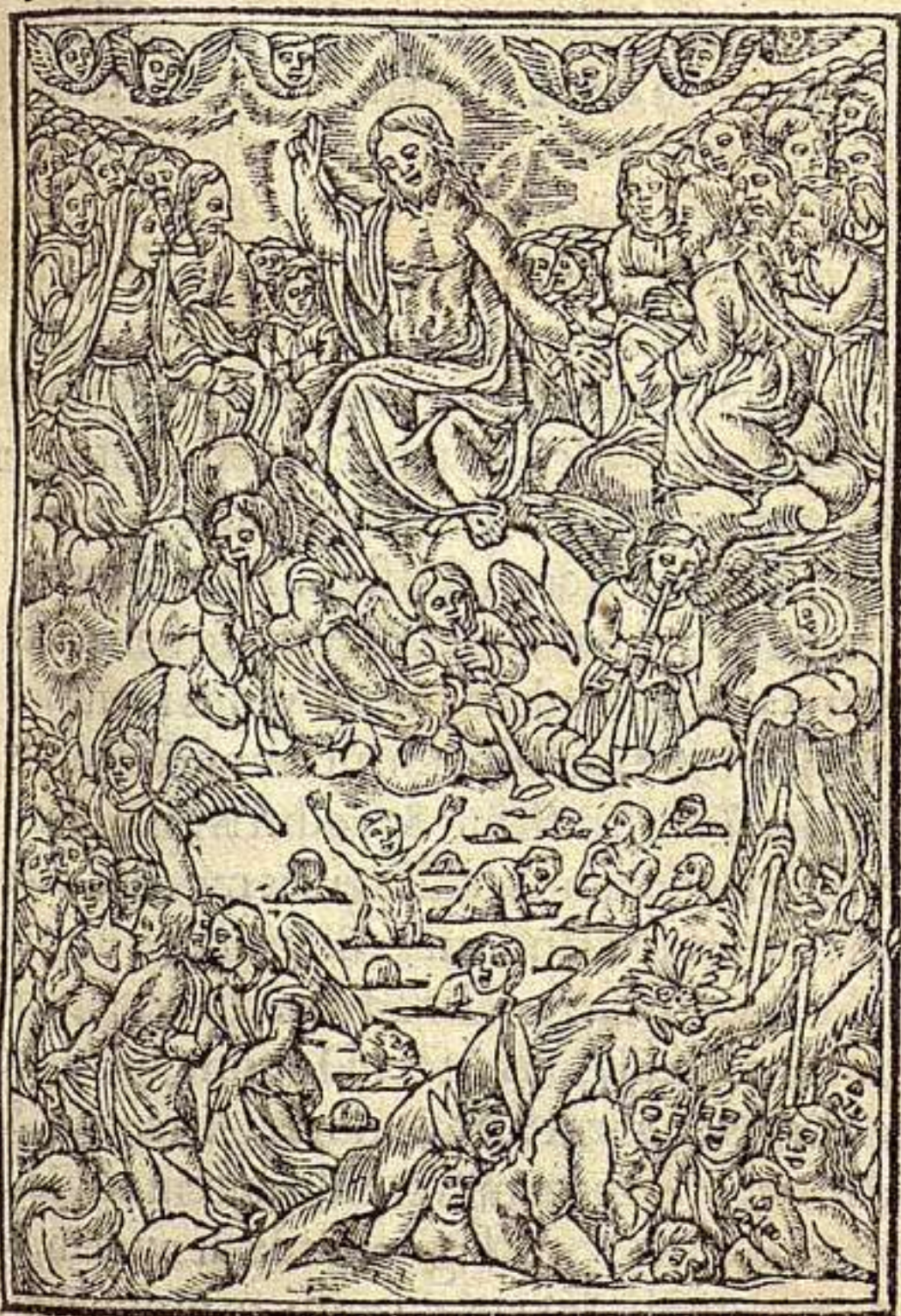

sponsus: & quæ paratæ erāt, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Nouissimè verò veniūt & reliquæ virgines, dicētes: Domine, domine, aperi nobis. At ille respōdens ait:

ait : Amen dico vobis , nescio vos. Vigilate itaque: quia nescitis diem, neque horã. Sicut enim homo peregre proficiscēs , vocavit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et vni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò vnũ, vnicuique secundum propriã virtutẽ: & profectus est statim. Abiit autẽ qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem vnum acceperat : abiens, fodit in terram, & abscondit pecuniã domini sui. Post multũ verò temporis v̄nit dominus seruorũ illorum , & posuit rationẽ cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat , obtulit alia quinque talenta, dicēs: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te cõstituã : intra in gaudiũ domini tui. Accessit autẽ: & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi : ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituã: intra in gaudium domini tui. Accedēs autẽ & qui vnũ talentũ acceperat, ait : Domine , scio quia homo durus es: metis vbi nõ seminasti: & cõgregas vbi non

spar

sparsisti: & timens abii, & abscōdi talentum
 tuum in terra: ecce habes quod tuū est. Re-
 spondens autē dominus eius, dixit ei: Serue

male & piger, sciebas, quia meto vbi non se-
 mino: & congreo vbi non sparsi: oportuit
 ergo te cōmittere pecuniā meam nummu-
 laris, & veniēs ego recepissem vtique quod
 meum

meum est cum usura. Tollite itaque ab eo
 Sup. 13. b talentum, & date ei qui habet decē talenta.
 Mar. 4. c Omni enim habēti dabitur, & abundabit: ei
 Luc. 8. c autē qui non habet, & quod videtur habere,
 & 19. d auferetur ab eo. Et inutilem seruum eiicite
 in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor
 dentiū. Cū autē venerit Filius homi-
 nis in maiestate sua, & omnes Angeli cū eo:
 tūc sedebit super sedē maiestatis suæ, & con-
 gregabuntur ante eum omnes gētes, & sepa-
 rabit eos abinuicē, sicut pastor segregat oves
 ab hædis: & statuet oves quidem à dextris
 Isa. 58. b suis, hædos autem à sinistris. Tunc dicet rex
 Eze. 18. b his, qui à dextris eius erūt: Venite benedicti
 Eccl. 7. d patris mei, possidete paratū vobis regnum à
 cōstitutione mundi: esuriui enim, & dedistis
 mihi māducare: sitiui, & dedistis mihi bibe-
 re: hospes eram, & collegistis me: nudus, &
 operuistis me: infirmus, & visitaistis me: in
 carcere erā, & venistis ad me. Tunc respon-
 debunt ei iusti, dicentes: Domine, quādo te
 vidimus esurientē, & paupum: sitientem, &
 dedimus tibi potum? quando autem te vidi-
 mus hospitē, & collegimus te: aut nudum, &
 cooperuimus te? aut quando te vidimus in-
 firmum, aut in carcere, & venimus ad te? Et
 respōdens rex, dicet illis: Amen dico vobis,
 quādiu fecistis vni de his fratribus meis mi-
 nimis, mihi fecistis. Tunc dicet & his, qui
 à fini

à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in igne æternũ, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi māducare: sitiui, & nõ dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicētes: Domine, quādo te vidimus esuriem, aut sitientē, aut hospitē, aut nudũ, aut infirmũ, aut in carcere: & nõ ministrauimus tibi? Tunc respõdebit illis, dicēs: Amen dico vobis, quādiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autē in vitā æternam.

Cenat IESVS cum discipulis suis, traditur à Iuda, capitur à Iudæis.

CAPVT XXVI.

A ET factũ est, cùm cõsummasset IESVS sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Scitis quia post biduum pascha fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifigatur. Tũc cõgregati sunt Principes sacerdotum, & seniores populi in atriũ principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphaz: & cõsiliũ fecerunt vt IESVM dolo tenerēt, & occiderēt. Dicebāt autē: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo. Cùm autē IESVS esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum

eum mulier habens alabastrū vnguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes: Vt quid perditio hæc? potuit enim istud venundari multò, & dari pauperibus. Sciens autem I E S V S, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonū operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autē nō semper habebitis. Mittēs enim hæc vnguentū hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amē dico vobis, vbi-
cunque prædicatū fuerit hoc Euangeliū in toto mūdo, dicetur & quod hæc fecit, in me-

Mar. 14 g g n o r i ā e i u s . T u n c a b i i t v n u s d e d u o d e c i m ,

Luc. 22. a q u i d i c i t u r I u d a s I s c a r i o t e s , a d p r i n c i p e s s a -
c e r d o t ū , & a i t i l l i s : Q u i d v u l t i s m i h i d a r e ,

Mar. 14 b & e g o v o b i s e u m t r a d ā ? A t i l l i c ō s t i t u e r u n t
e i t r i g i n t a a r g e n t e o s . E t e x i n d e q u æ r e b a t
o p p o r t u n i t a t e , v t e ū t r a d e r e t . P r i m a a ū t d i e

azymorum accesserūt discipuli ad I E S V M ,
dicētes: Vbi vis paremus tibi comedere pascha? At I E S V S dixit: Ite in ciuitatē ad quē-
dam, & dicite ei: Magister dicit, Tēpus meū propè est, apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerūt discipuli sicut cōstituit illis I E S V S , & parauerūt pascha. Vespere aūt fa-

Mar. 14 b c t o , d i s c ū b e b a t c ū d u o d e c i m d i s c i p u l i s s u i s .

Luc. 22. b E t e d ē t i b u s i l l i s , d i x i t : A m ē d i c o v o b i s , q u i a

Ioā. 13. b v n u s v e s t r ū m e t r a d i t u r u s e s t . E t c o n t r i s t a t i

valde

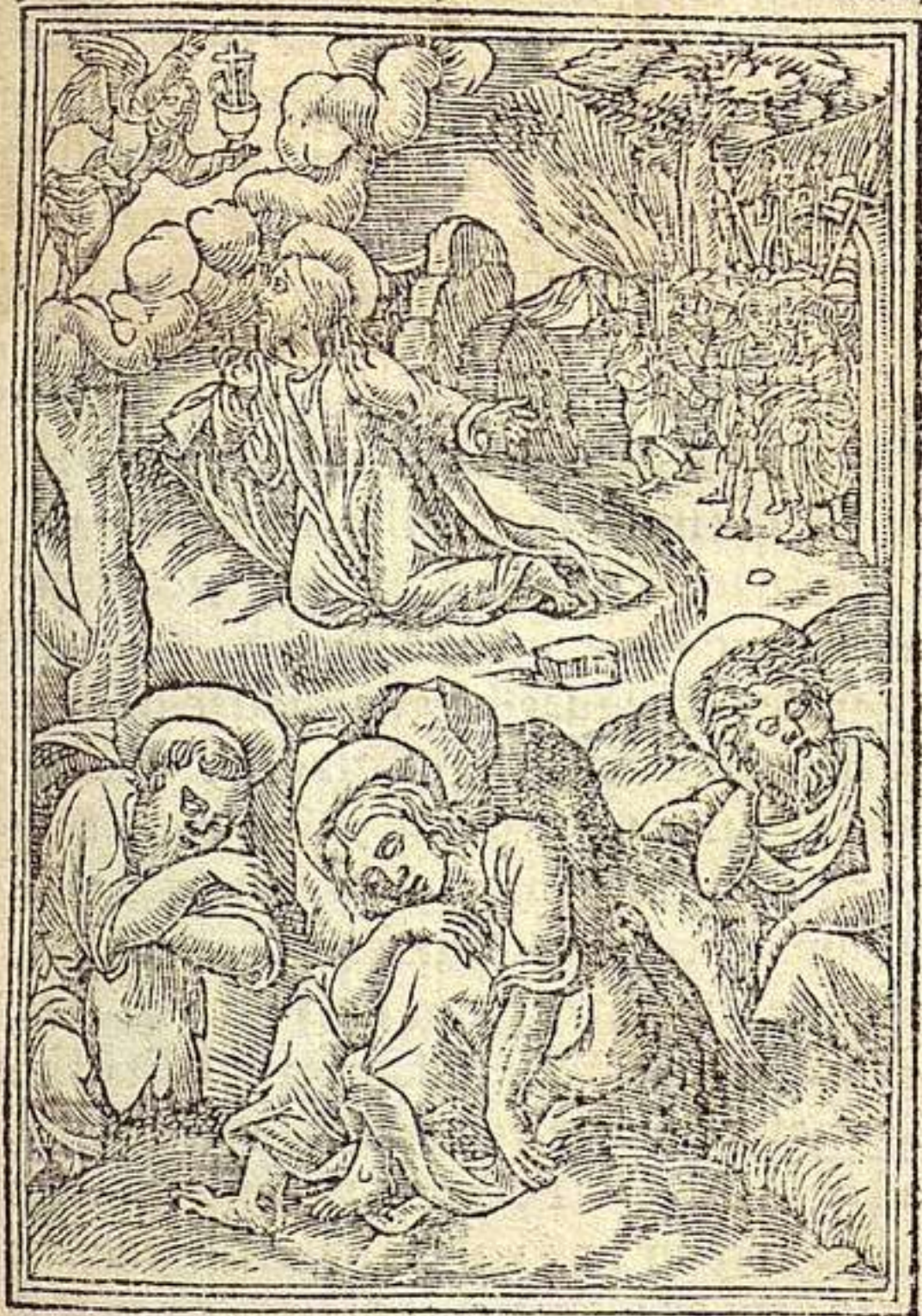
valde cœperūt singuli dicere : Nūquid ego
 sum domine? At ipse respōdens, ait: Qui in-
 tingit mecum manum in paropside, hic me

tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut
 scriptum est de illo: Væ autem homini illi, Pf. 40. e.
 e per quē Filius hominis tradetur: bonū erat *pr. distin*
ei, si natus nō fuisset homo ille. Respondens. *cione*
 g. autem.

I. CO. II. e } autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nun-
 quid ego sum, Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.
 Cœnantibus autem eis, accepit I E S V S pa-
 nem, & benedixit, ac fregit: deditq; discipulis
 suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est cor-
 pus meum. Et accipiens calicē, gratias egit: &
 dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic
 est enim sanguis meus novi testamenti, qui
 pro multis effundetur in remissionem pecca-
 torum. Dico autem vobis, non bibam amo-
 do de hoc genimine vitis, vsq; in diem illū,
 cū illud bibam vobiscū novum, in regno
 patris mei. Et hymno dicto exierunt in mon-
 tem Oliueti. Tunc dicit illis I E S V S: Omnes
 vos scandalū patiemini in me, in ista nocte.
 Scriptum est enim: Percutiam pastorem, &
 dispergentur oves gregis. Postquam autem
 resurrexero, præcedā vos in Galilæam. Re-
 spōdens autē Petrus, ait illi: Et si omnes scā-
 dalizati fuerint in te, ego nunquā scādaliza-
 bor. Ait illi I E S V S: Amen dico tibi, quia in
 hac nocte antè, quàm gallus cantet, ter me
 negabis. Ait illi Petrus: Etiā si oportuerit
 me mori tecum, non te negabo. Similiter &
 omnes discipuli dixerūt. Tūc venit I E S V S
 cū illis in villā, quæ dicitur Gethsemani: &
 dixit discipulis suis: Sedete hīc, donec vadam
 illuc, & orem. Et assumpto Petro & duobus
 filiis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus
 esse

esse. Tūc ait illis: Tristis est anima mea vsq;
ad mortē: sustinete hīc, & vigilate mecū. Et
progressus pusillum, precidit in faciē suam;

orās, & dicēs: Pater mi, si possibile est, trāseat
à me calix iste: veruntamen non sicut ego
volo, sed sicut tu. Et uenit ad discipulos suos,
& inuenit eos dormientes: & dicit Petro:

g 2 Sic

Sic non potuistis vna hora vigilare mecum? Vigilare & orate, vt nō intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Iterum secundo abiit, & orauit dicēs: Pater mi, si nō potest hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua. Et vēnit & iterum inuenit eos dormientes: erāt enim oculi eorum grauati. Et relicto, illis iterum abiit, & orauit tertio, eūdem sermonem dicens. Tunc vēnit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite. Ecce appropinquauit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorū. Surgite, eamus: ecce appropinquauit qui me tradet. Adhuc eo

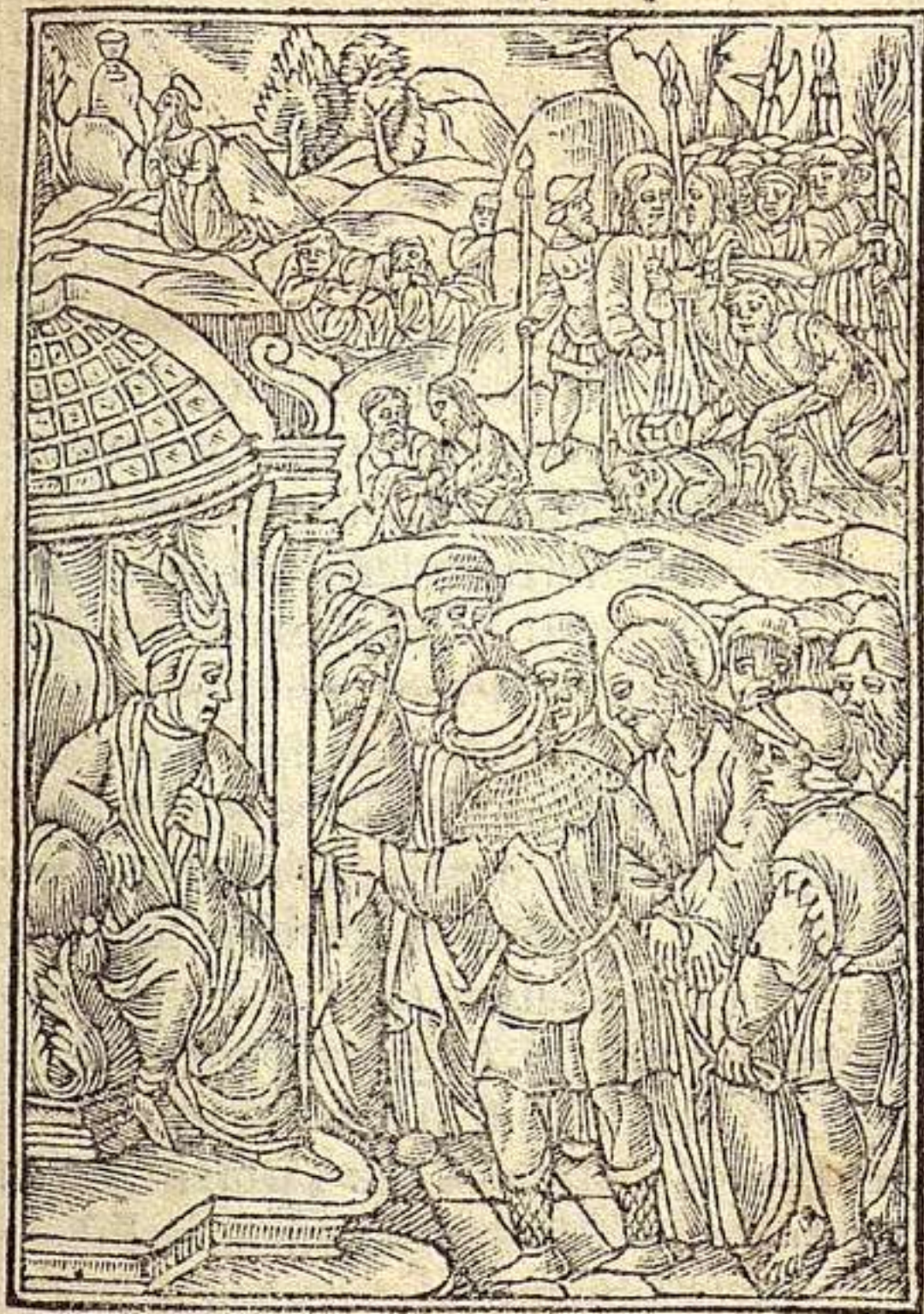
Mar. 14 e loquēte, ecce Iudas vnus de duodecim vēnit,
Luc. 22. e & cum eo turba multa cū gladiis & fustibus,
Ioā. 18. a missi à principibus sacerdotū, & senioribus

populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quēcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad I E S V M, dixit: Aue Rabbi. Et oscu-

Sacerdotes. latus est eum. Dixitque illi I E S V S: Amice, quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in I E S V M, & tenuerūt eum. Et ecce vnus ex his, qui erāt cum I E S V, extendens manum, exemit gladium suū: & percussiens seruū principis sacerdotum, amputauit auriculam eius. Tunc ait illi I E S V S: Conuertere gladium tuum in locum suum: omnes enim

enim

enim qui acceperint gladiū, gladio peribūt. }
 An putas quia nō possum rogare patrē meū, } Gen. 9. a
 & exhibebit mihi modò plus quàm duode- } Apo. 13. c

cim legiones Angelorum? Quomodo ergo }
 implebūtur Scripturæ? Quia sic oportet fie- } Isa. 53. c
 ri. In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquã ad }
 latronē existis cū gladiis & fustib⁹ cōprehē- }
 dere

dere me:quotidie apud vos sedebam, docēs
in templo, & nō me tenuistis. Hoc autē totū

Thr. 4. d factum est, vt adimplerentur scripturæ Pro-
Marci phetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo,
24. f fugerunt. At illi tenentes I E S V M, duxerunt

Luc. 22. f ad Caiphā principem sacerdotum, vbi Scri-
Ioā. 18. c bae & seniores conuenerant. Petrus autem

20 fugi erexit

sequebatur eum à longè, vsq; in atrium prin-
cipis sacerdotum. Et ingressus intrò, sede-
bat cum ministris, vt videret finem. Princi-
pes autem sacerdotum, & omne concilium,
quærebant falsum testimonium contra I E-
S V M, vt eum morti traderent: & non inue-
nerunt, cum multi falsi testes accessissent.

Nouissimè autē venerunt duo falsi testes, &
dixerunt: Hic dixit: Possum destruere tēplū

Ioan. 2. d
9 sum.

Dei, & post tridū reædificare illud. Et sur-
gens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil re-
spondes ad ea, quæ isti aduersum te testifi-
cantur? I E S V S autem tacebat. Et princeps
sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vi-
uum, vt dicas nobis, si tu es C H R I S T V S fi-
lius Dei. Dicit illi I E S V S: Tu dixisti, verū-
tamen dico vobis, á modo videbitis Filium
hominis sedentem à dextris virtutis Dei, &
venientem in nubibus cæli. Tunc princeps sa-
cerdotū scidit vestimēta sua, dicēs: Blasphe-
mauit: quid adhuc egemus testibus? ecce nūc
audistis blasphemiam: quid vobis videtur?

At

At illi respondentes, dixerunt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in facie eius, & colaphis eum ceciderunt: alii autem palmas in facie eius dederunt, dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? Petrus verò sedebat foris, in atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum IESU Galilæo eras. At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla & ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum IESU Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento, Quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum refacit. Tunc coepit detestari, & iurare quia non nouisset hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi IESU, qui dixerat illi: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fleuit amare.

Iudas se suspendit, & Christus condemnatus crucifigitur, & sepelitur. CAP. XXVII.

MANÈ autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum, & seniores populi aduersus IESUM, ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præfidi. Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset: poenitentia ductus, retulit triginta

argenteos principibus sacerdotum, & senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu uideris. Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in Carbonam: quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepultura peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Hacel-dema (hoc est, ager sanguinis) usque in hodiernum diem. Tunc impletum est, quod dictum est per Ieremiam Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiauerunt a filiis Israel, & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. **I E S U S** autem stetit ante praesidem: & interrogauit eum praeses, dicens: Tu es rex Iudaeorum? Dicit illi **I E S U S**: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, & senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum: ita ut miraretur praeses vehementer. Per diem autem solennem consueuerat praeses populo dimittere unum uinctum, quem uoluissent: habebat autem tunc uinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus:

tus:

tus: Quem vultis dimittã vobis, Barabbã, an
 IESVM qui dicitur Christus? Sciebat enim
 quòd per inuidiã tradidissent eũ. Sedete aut

illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, di
 cēs: Nihil tibi & iusto illi: multa enim passa
 sum hodie per visum propter eũ. Principes
 autē sacerdotũ & seniores, persuaserũt popu

Soborno

g s lo, vt

lo, vt peterent Barabban, I E S V M verò perderent. Respōdens autē præsēs, ait illis: Quē

Mar. 15. b vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixe- c

Luc. 23. b runt: Barabban. Dicit illis Pilatus: Quid igi-

Ioā. 18. g tur faciā de I E S V, qui dicitur C H R I S T V S?

& 19. c

Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præsēs: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt, dicētes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos viderītis. Et respondēs vniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Tunc dimisit illis Barabbā: I E S V M autē flagellatū tradidit

Mar. 15. b eis, vt crucifigeretur. Tunc milites præsēdis

Ioā. 19. a suscipientes I E S V M in prætório, cōgrega-

uerunt ad eum vniuersam cohortē: & exuen-

tes eum, chlamydem coccineā circūdederūt

ei: & plectentes coronam de spinis, posue-

runt super caput eius, & arundinē in dextera

eius: & genu flexo ante eum, illudebant ei,

dicentes: Ave rex Iudæorum. Et expuentes

in eum, acceperunt arundinē, & percutiebāt

caput eius. Et postquā illuserunt ei, exuerūt

vish 69

eū chlamydē: & induerunt eum vestimentis

eius, & duxerūt eum vt crucifigerent. Exeun-

tes autē inuenerunt hominē Cyrenæū, nomi-

Luc. 23. d ne Simonem: hunc angariauerunt, vt tolle-

ret

ret crucē eius. Et venerūt in locū, qui dicitur mar. 15. b
 Golgotha, quod est Caluariæ locus. Et de Luc. 23. d
 derūt ei vinū bibere cū felle mistū. Et cūm Ioā. 19. d

gustasset, noluit bibere. Postquā autē cruci- Mar. 15. b
 fixerūt eū, diuiserunt vestimēta eius fortem Luc. 23. e
 mittentes: vt impleretur quod dictū est per Ioā. 19. d
 „ Prophetā dicentē: Diuiserūt sibi vestimēta Psal. 21. c
 mea,

mea, & super vestem meã miserũt fortẽ. Et
 sedentes seruabãt eũ. Et imposuerunt super
 caput eius causam ipsius scriptã: Hic est Iesus

rex Iudæorum. Tũc crucifixi sunt cũ eo duo
 latrones: vnus à dextris, & vnus à sinistris.
 Prætereuntes autem blasphemabant eum,
 Ioan. 2. d mouentes capita sua, & dicentes: Vah, qui
 dest.

destruis templum Dei, & in triduo illud re-
 ædificas: salua temetipsum: si filius Dei es,
 descende de cruce. Similiter & principes sa-
 cerdotum illudentes cum Scribis & seniori-
 bus, dicebāt: Alios saluos fecit: seipsum non Sap. 2. d
 potest saluū facere: si rex Israēl est, descēdat
 nūc de cruce, & credemus ei, cōfidit in Deo:
 liberet nunc eum si vult: dixit enim: Quia Sap. 2. c
 filius Dei sum. Id ipsum autem & latrones,
 qui crucifixi erat cum eo, improperebant ei.
 A sexta autem hora, tenebræ factæ sunt su-
 per vniuersam terrā, vsque ad horā nonā. Et
 circa horā nonā clamauit I E S V S voce ma-
 gna, dicens: Eli, Eli, lamma asabthani? hoc
 est, Deus meus, Deus meus, vt quid dereli- Psal. 21. a
 quisti me? Quidā autem illic stantes & au-
 dientes, dicebāt: Eliā vocat iste. Et cōtinuò
 currens vnus ex eis, acceptā spongiā impleuit
 aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bi-
 bere. Cæteri verò dicebāt: Sine, videamus
 an veniat Elias liberās eum. I E S V S autem
 iterum clamās voce magna emisit spiritum.
 Et ecce velum templi scissum est in duas
 partes, a summo vsq; deorsum: & terra mo-
 ta est, & petreæ scissæ sunt: & monumenta
 aperta sunt, & multa corpora sanctorū, qui
 dormierāt surrexerunt. Et exeuntes de mo-
 numentis post resurrectionem eius, venerūt
 in sanctam ciuitatem, & apparuerūt multis.

Cent

Ammonius

Su dicitur in
tres in suite
tomco
Centurio autem, & qui cum eo erant, custodientes I E S V M, viso terræmotu, & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè filius Dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant I E S V M à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erant Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Cùm autem serò factū esset, vênit quidam homo dices ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat I E S V: hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus I E S V. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore, Ioseph inuoluit illud in sindone munda: & posuit illud in monumēto suo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnū ad ostium monumenti, & abiit. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulcrum. Altera autem die, quæ est post parasceuen, cōuenerūt principes sacerdotū, & Pharisei ad Pilatum, dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulcrū vsq; in diē tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furētur eū, & dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulcrum,

erum signantes lapidem cum custodibus.

Angelus nuntiat CHRISTI resurrectionē.

A **V** Espere autem sabbati, quæ luceſcit in Mat. 16 g
 prima ſabbati, vênit Maria Magda Ioã. 20. c
 lene, & altera Maria videre ſepulcrum. Et
 ecce terræmotus factus eſt magn⁹. Angelus
 enim

enim Domini descendit de cælo: & accedens, reuoluit lapidẽ, & sedebat super eum. Erat autẽ aspectus eius, sicut fulgur, & vestimentũ eius, sicut nix. Præ timore autẽ eius, exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Respõdens autẽ Angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim quòd I E S V M, qui crucifixus est, quæritis: nõ est híc: surrexit enim, sicut dixit, venite, & videte locum, vbi positus erat Dominus. Et citò eũtes, dicite discipulis eius, quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis. Et exierunt citò de monumento cũ timore & gaudio magno, currẽtes nuntiare discipulis eius. Et ecce I E S V S occurrit illis, dicẽs: Auete. Illæ autẽ accesserũt, & tenuerũt pedes eius, & adorauerunt eum. Tũc ait illis I E S V S: Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, vt eãt in Galilæã, ibi me videbũt. Quæ cũ abiissent, ecce quidã de custodibus venerũt in ciuitatẽ, & nuntiauerũt principibus sacerdotũ omnia quæ facta fuerãt. Et congregati cũ senioribus, cõfilio accepto, pecuniã copiosam dederunt militibus, dicẽtes: Dicite, quia discipuli eius nocte venerũt, & furati sunt eũ vobis dormiẽtibus. Et si hoc auditũ fuerit à præfide, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerũt sicut erãt edocti. Et di-

uulga

uulgatū est verbū istud apud Iudæos vsque
 in hodiernū diem. Vndecim autē discipuli
 abierunt in Galilæā, in montē, vbi cōstitue-
 rat illis I E S V S. Et videntes eū adorauerūt,
 quidam autē dubitauerunt. Et accedens I E - Mar. 16 d
 S V S, locutus est eis, dicens: Data est mihi
 omnis potestas in cælo & in terra: eūtes ergo
 docete omnes gentes, baptizātes eos in no-
 mine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docen-
 tes eos seruare omnia quæcunque mandau-
 i vobis: & ecce ego vobiscum sum omnibus
 diebus, vsque ad consummationem seculi.

Euangelii secundum Mat-
 thæum. Finis.

HIERONYMVS IN
 CATALOGO SCRIP-
 TORVM ECCLESIA-
 STICORVM.

Marcus discipulus & in-
 terpres Petri, iuxta
 quod Petrum referentem au-
 dierat, rogatus Romæ à fra-
 tribus, breue scripsit Euange-
 lium. Quod cum Petrus audis-
 set probauit, & ecclesiæ legen-
 dum

dum sua autoritate ædedit, sicut Clemens in sexto hypotyposon libro scribit. Et Papias Hierosolymitanus episcopus meminit huius Marci: & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figuratiter Romam significans: Salutatur uos quæ in Babylone coëlecta, & Marcus filius meus. Assumpto itaque Euangelio, quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriae CHRISTVM annuntians, constituit ecclesiam, tantæ doctrinæ & uitæ cõinentia, ut omnes sectatores CHRISTI ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudeorum, uidentis Alexandriae primam ecclesiam adhuc Iudæizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit, & quomodo Lucas narrat, Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia: sic ille, quod Alexandriae sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriae, succedente sibi Aniano.

*

EVANG

EVANGELIUM SECUNDUM

MARCV M.

*

*Baptizatur IESVS, tentatur, uscat discipulos,
& curat demoniacos, atque infirmos.*

CAPVT I.

INITIVM Euangelii Mat. 3. a
IESV Christi filii Dei: Luc. 3. a
sicut scriptum est in Isaia Mal. 3. a
propheta: Ecce ego mitto
angelum meum ante faciem
tuam, qui præparabit viam
tuam ante te, Vox clamantis Isa. 40. a
in deserto, Parate viam Do- Ioan. 1. c
mini, rectas facite semitas eius. Fuit Ioannes Mat. 3. a

in deserto baptizans, & prædicans Baptismum
pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Et
egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio,
& Hierosolymitæ vniuersi: & baptizaban-
tur ab illo in Iordanis flumine, confitentes
peccata sua. Et erat Ioannes vestitus pilis ca-
meli, & zona pellicea circa lumbos eius: &
locustas & mel syluestre edebat. Et prædi- Mat. 3. c
cabat, dicens: Venit fortior me post me, cu- Luc. 3. c
ius nõ sum dignus procumbens soluere cor- Ioan. 1. c
rigiam calceamentorum eius. Ego baptizavi

h 2 vos

vos aqua : ille verò baptizabit vos Spiritu
 Matt.3.d sancto. Et factū est, in diebus illis vênit I E. B
 Luc.3.d s v s : à Nazareth Galilææ: & baptizatus est

à Ioanne in Iordane. Et statim ascēdens de
 aqua, vidit cælos apertos, & Spiritū sanctum
 tanquā columbā descendentē, & manentem
 in ipso. Et vox facta de cælis : Tu es filius
 meus

meus dilectus, in te cōplacui. Et statim Spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à Satana, erátque cum bestiis: & Angeli ministrabāt illi. Postquam autem traditus est Ioannes, vēnit I E S V S in Galilæã, prædicās Euangeliũ regni Dei, & dicens, Quoniã impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitementi, & credite Euāgelio. Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonē, & Andreã fratrem eius, mittentes retia in mare, (erant enim piscatores) & dixit eis I E S V S: Venite post me, & faciã vos fieri piscatores hominũ. Et protinus relictis retibus, secuti sunt eũ. Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in nauī: & statim vocauit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in nauī cum mercenariis, secuti sunt eum. Et ingressus est Capharnaũ, & statim sabbatis ingressus in synagōgam, docebat eos. Et stupebāt super doctrina eius: erat enim docēs eos, quasi potestatem habens, & nõ sicut Scribæ. Et erat in synagōga eorum homo in spiritu immundo: & exclamauit, dicens: Quid nobis & tibi I E S V Nazarene? venisti perdere nos? scio quòd sis sanctus Dei. Et comminatus est ei I E S V S, dicēs: Obmutesce, & exi de homine.

h 3 Et

Et discerpens eū spiritus immundus, & exclamās voce magna, exiit ab eo. Et mirati sunt omnes: ita vt conquirerent inter se, dicētes: Quid nā est hoc: quā nā doctrina hęc noua: qua in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei? Et processit rumor eius
Mat. 8. b statim in omnē regionē Galilææ. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in
Luc. 4. f domum Simonis & Andreæ, cum Iacobo & Ioanne. Decumbibat autem focus Simonis febricitās: & statim dicūt ei de illa. Et accedens eleuauit eam, apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris, & ministrabat eis. Vespere autem facto, cūm occidisset sol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habētes: & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam. Et curauit multos, qui vexabantur variis languoribus: & dæmonia multa eiiciebat, & nō sinebat ea loqui, quoniam sciebāt eum. Et diluculo valde surgēs, egressus abiit in desertū locū: ibiq; orabat. Et profecutus est eū Simon, & qui cum illo erant. Et cūm inuenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te. Et ait illis: Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Et erat prædicās in
Mat. 8. a synagogis eorū, in omni Galilæa, & dæmonia eiiciens. Et vénit ad eum leprosus deprecans eum: & genua flexo, dicit ei: Si vis, potes
Luc. 5. c me

me mundare. IESVS autem misertus eius, extendit manũ suam: & tangens eum, ait illi: Volo. Mundare. Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mūdatus est. Et cōminatus est ei, statimq; eiecit illum, & dicit ei: Vide, nemini dixeris: sed vade, & ostende te **Leu. 14. a** Principi sacerdotũ, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses in testimoniũ illis. Et egressus cœpit prædicare, & diffamare sermonem: ita vt iam nõ posset manifestè introire in ciuitatẽ, sed foris in desertis locis esse: & conueniebant ad eum vndique. **Luc. 4. g**

Sanat IESVS paralyticum, uocat Mattheum, & excusat discipulos.

A ET iterũ intrauit Capharnaum post dies **Mat. 9. a** octo, & auditum est, quòd in domo esset: & confestim conuenerunt multi, ita vt **Luc. 5. d** non caperent neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor porta batur. Et cùm nõ possent offerre eum illi præ turba, nudauerũt tectum vbi erat: & patefacientes submiserunt grabatũ, in quo paralyticus iacebat. Cùm autem vidisset IESVS fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Erant autẽ illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis:

h 4 Quid

Quid hic sic loquitur? blasphematur. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Quo statim cognito I E S V S spiritu suo, quia sic

cogitarét intra se, dixit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, tolle grabatũ tuũ, & ambulala? Vt

la: Vt autē sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle grabatum tuū, & vade in domū tuā. Et statim surrexit ille: & sublato grabato, abiit inde coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & honorificarent Deū, dicentes: Quia nunquam sic Mat. 9. a vidimus. Et egressus est rursus ad mare: o- Luc. 5. f mnisq; turba veniebat ad eum, & docebat eos. Et cūm præteriret, vidit Leui Alphæi sedētem ad Teloniū, & ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum. Et factū est, cūm accumberet in domo illius, multi Publicani & peccatores simul discūbebant cum I E S V, & discipulis eius: erāt enim multi qui & sequebantur eū. Et Scribæ & Pharisei videntes quia māducaet cum Publicanis & peccatoribus, dixerunt discipulis eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus māducat & bibit 1. tim. 1. r magister vester? Hoc audito, I E S V S ait il- Mat. 9. b lis: Non necesse habent sani medico, sed qui Lu. 5. f. g malè habent: non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Et erant discipuli Ioannis, & Pharisæorū ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare discipuli Ioannis, & Pharisæorum ieiunant: tui autē discipuli non ieiunant? Et ait illis I E S V S: Nunquid possunt filii nuptiarum, quandiu spōsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum

h s spon

sponsum, nō possunt ieiunare. Veniēt autem dies cūm auferetur ab eis spōsus: & tunc ieiunabūt in illis diebus. Nemo assumentū panis rudis assuit vestimēto veteri: alioquin auferit supplementū nouum à veteri, & maior scissura fit. Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin disrūpet vinū vtres, & vinū effundetur, & vtres peribunt: sed vi-

Mat. 18 a num nouum in vtres novos mitti debet. Et

Luc. 6. a factum est iterū, cūm sabbatis ambularet per sata, & discipuli eius cœperunt progredi, & vellere spicas. Pharisei autem dicebant ei: Ecce quid faciūt discipuli tui sabbatis, quod nō licet? Et ait illis: Nunquam legistis, quid fecerit David quādo necessitatem habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo erāt? quomodo introiuit in domū Dei sub Abiathar principe sacerdotū, & panes propositionis manducauit, quos nō licebat manducare, nisi solis sacerdotibus, & dedit & eis qui cum eo erant? Et dicebat eis: Sabbatū propter hominē factum est: & nō homo propter sabbatū. Itaq; Dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

1. Reg. 21. b troiuit in domū Dei sub Abiathar principe sacerdotū, & panes propositionis manducauit, quos nō licebat manducare, nisi solis sacerdotibus, & dedit & eis qui cum eo erant?

Sanat CHRISTVS manum aridam, & prædicat turbis: & discipulos instituit.

C A P V T

I I I.

Mat. 12. a **E**T introiuit iterū in synagogam: & erat
Luc. 6. b **E**ibi homo habens manum aridam. Et
obser

obseruabant eum, si sabbatis curaret: vt accu-
 sarent illum. Et ait homini habenti manum
 andam: Surge in medium. Et dicit eis: Licet
 sabbatis benefacere, an malé? animã saluam
 facere, an perdere? At illi tacebant. Et circũ-
 spiciens eos cum ira, contristatus super cæci-
 tate cordis eorum, dicit homini: Extende
 manum tuã. Et extendit: & restituta est ma-
 nus illi. Exeuntes autem Pharisei, statim
 cum Herodianis consilium faciebant aduer-
 sus eum, quomodo eum perderent. I E S V S
 autem cum discipulis suis secessit ad mare:
 & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta
 est eum: & ab Hierosolymis, & ab Idumæa,
 & trans Iordanem: & qui circa Tyrum &
 Sidonem, multitudo magna, audientes quæ
 B faciebat, venerunt ad eum. Et dixit I E S V S
 discipulis suis, vt nauicula sibi deseruiret,
 propter turbam, ne cõprimerent eum: mul-
 tos enim sanabat, ita vt irruerent in eum, vt
 illum tangerent. Quotquot habebant pla-
 gas. Et spiritus immundi cùm illum videbãt,
 procidebant ei, & clamabant, dicentes: Tu es
 filius Dei. Et vehementer comminabatur
 eis, ne manifestarent illum. Et ascendens in
 montem, vocauit ad se quos voluit ipse: & Mat. 10 c
 venerunt ad eum. Et fecit vt essent duodecim Lu. 6. b. c
 cum illo, & vt mitteret eos prædicare. Et
 dedit illis potestaté curandi infirmitates, &
 eiici

eiiciendi dæmonia. Et imposuit Simoni no-
 men Petrus : & Iacôbum Zebedæi, & Ioan-
 nem fratrem Iacobi : & imposuit eis nomina
 Boanerges (quod est filii tonitru) & An-
 dream, & Philippum, & Bartholomæum, &
 Matthæũ, & Thomã, & Iacôbũ Alphæi, &
 Thaddæum, & Simônem Cananæum, & Iu-
 dam Iscariotẽ : qui & tradidit illum. Et ve-
 niunt ad domum : & conuênit iterum turba,
 ita vt nõ possent neque panẽ manducare. Et
 cum audissent sui, exierunt tenere eum : dice-
 bant enim : Quoniam in furorem versus est.
 Et Scribæ qui ab Hierosolymis descende-
 rant, dicebant : Quoniã Beelzebub habet : &
 quia in principe dæmoniorum eiicit dæmo-
 nia. Et conuocatis eis, in parabolis dicebat
 illis : Quomodo potest Satanã eii-
 cere? Et si regnum in se diuidatur, nõ potest
 regnũ illud stare. Et si domus super semet-
 ipsam dispartiatur, nõ potest domus illa sta-
 re. Et si Satanã consurrexerit in semet-
 ipsum : dispartitus est, & nõ poterit stare, sed
 finem habet. Nemo potest vasa fortis in-
 gressus in domum diripere, nisi prius fortem
 alliget, & tunc domum eius diripiet. Amen
 dico vobis, quoniã omnia dimittentur filiis
 hominum peccata, & blasphemiam, quibus
 blasphemauerint : qui autẽ blasphemauerit
 in Spiritum sanctum, non habebit remissio-
 nem

nem in æternũ, sed reus erit æterni delicti: quoniã dicebant: Spiritũ immundum habet.

Et veniunt mater eius & fratres: & foris stan-
 tes, miserunt ad eum, vocantes eum. Et se-
 debat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce ma-
 ter tua, & fratres tui foris quærunt te. Et re-
 spondens eis, ait: Quæ est mater mea, & fra-
 tres mei? Et circumspiciens eos, qui in cir-
 cumitu eius sedebãt, ait: Ecce mater mea, &
 fratres mei: qui enim fecerit voluntatẽ Dei,
 hic frater meus, & soror mea, & mater est.

Mat. 12 d

Luc. 8. c

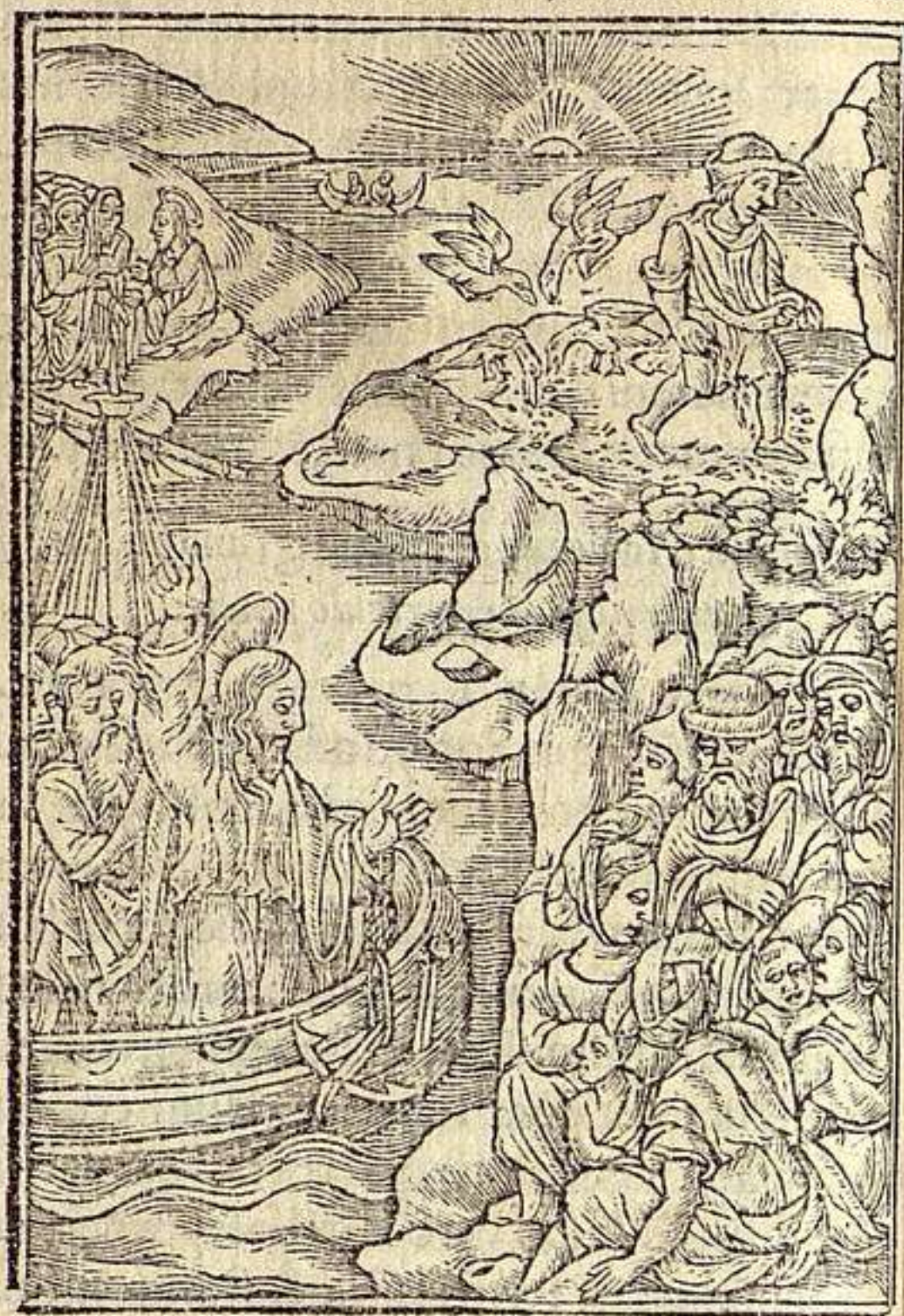
*Parabolicè loquitur de semine, grano sinapis,
 & eximit suos è periculo maris.*

ET iterũ cœpit docere ad mare: & con-
 gregata est ad eum turba multa, ita vt
 nauim ascendens federet in mari, & omnis
 turba circa mare super terrã erat: & docebat
 eos in parabolis multa, & dicebat illis in do-
 ctina sua: Audite. Ecce exiit seminãs ad se-
 minandum. Et dum seminat, aliud cecidit
 circa viã: & venerunt volucres cæli, & com-
 ederũt illud. Aliud verò cecidit super petro-
 sa, vbi nõ habuit terrã multã: & statim exor-
 tum est, quoniã non habebat altitudinẽ ter-
 ræ: & quãdo exortus est sol exæstuaui, & eò
 quòd nõ habebat radicem, exaruit. Et aliud
 cecidit in spinas: & ascēderunt spinæ, & suf-
 focau

Mat. 13. a

Luc. 8. a

focauerunt illud, & fructum non dedit. Et
aliud cecidit in terrã bonã:& dabat fructum
ascendentem & crescentẽ, & afferebat vnum

trigesimũ, & vnũ sexagesimũ, & vnum cen-
tesimũ. Et dicebat: Qui habet aures audien-
di audiat, Et cùm esset singularis, interro-
gauerũt eum hi qui cum eo erãt duodecim,

Parab

Et Parabolam. Et dicebat eis: Vobis datum est
 nosse mysterium regni Dei: illis autem qui
 foris sunt, in parabolis omnia fiunt: vt viden
 tes videant, & non videant: & audientes au-
 diant, & nō intelligant: nequando cōuertan-
 tur, & dimittantur eis peccata. Et ait illis:
 Nescitis parabolā hanc? & quomodo omnes
 parabolās cognoscetis? Qui seminat, verbū
 seminat. Hi autē qui sunt circa viam: vbi se-
 minatur verbum, & cū audierint, cōfestim
 venit Satanas, & aufert verbū, quod semina-
 tum est in cordibus eorū. Et hi sunt simili-
 ter qui super petrosa seminātur: qui cū au-
 dierint verbum, statim cū gaudio accipiūt
 illud: & non habent radicē in se, sed tempo-
 rales sunt: deinde orta tribulatione, vel per-
 secutione propter verbū, cōfestim scanda-
 lizantur. Et alii sunt qui in spinis seminātur:
 hi sunt, qui verbum audiunt, & ærumnæ se-
 culi, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua
 cōcupiscentiæ introeūtes suffocāt verbum,
 & sine fructu efficitur. Et hi sunt qui super
 terram bonā seminati sunt qui audiunt ver-
 bum, & suscipiunt, & fructificant, vnum tri-
 gesimum, vnum sexagesimum, & vnum cen-
 tesimum. Et dicebat illis: Nūquid venit lu-
 cerna, vt sub modio ponatur, aut sub lecto?
 Nōne vt super candelabrum ponatur? Non
 est enim aliquid absconditū, quod nō mani-
 festet

Isa. 6. c'

Mat. 13. b

Luc. 8. b

Ioā. 12. f

Act. 28. f

Ro. 11. b

Luc. 8. e

& . 11. e

Mat. 10. c

festetur: nec factum est occultum, quod non
 Luc. 8. c veniat in palam. Si quis habet aures audiendi,
 Mat. 7. a audiat. Et dicebat illis: Videte quid audia-
 Luc. 6. f tis. In qua mēfura menfi fueritis, remetietur
 Mat. 13 b vobis. Qui enim habet, dabitur illi: & qui
 & .25. c non habet, etiā quod habet, auferetur ab eo.
 Luc. 8. c Et dicebat: Sic est regnū Dei, quemadmo-
 & .19. d dum si homo iaciat sementē in terrā, & dor-
 miat, & exurgat nocte & die, & semen ger-
 minet, & increſcat dū nescit ille. Vltro enim
 terra fructificat, primum herbā, deinde spi-
 cam, deinde plenū frumentū in spica. Et cū
 ex se produxerit fructus, statim mittit falcē,
 quoniā adest mēsis. Et dicebat: Cui aſsi-
 Mat. 13. e milabimus regnum Dei? aut cui parabola
 Luc. 13. d comparabimus illud? Sicut granum ſinapis,
 quod cum ſeminatum fuerit in terra, minus
 eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra: &
 cū natum fuerit, aſcendit in arborem, & fit
 maius omnibus oleribus, & facit ramos ma-
 gnos: ita vt poſſint ſub vmbra eius aues cæli
 habitare. Et talib⁹ multis parabolis loque-
 batur eis verbum, prout poterāt audire: ſine
 parabola autem nō loquebatur eis. Seorſum
 autē diſcipulis ſuis diſſerebat omnia. Et ait
 illis in illa die, cū ſero eſſet factum: Trāſ-
 Mat. 8. c eamus contrā. Et dimittentes turbam, aſſu-
 Luc. 8. d munt eum ita, vt erat in naui: & aliæ naues
 erant cum illo. Et facta eſt procella magna
 ven

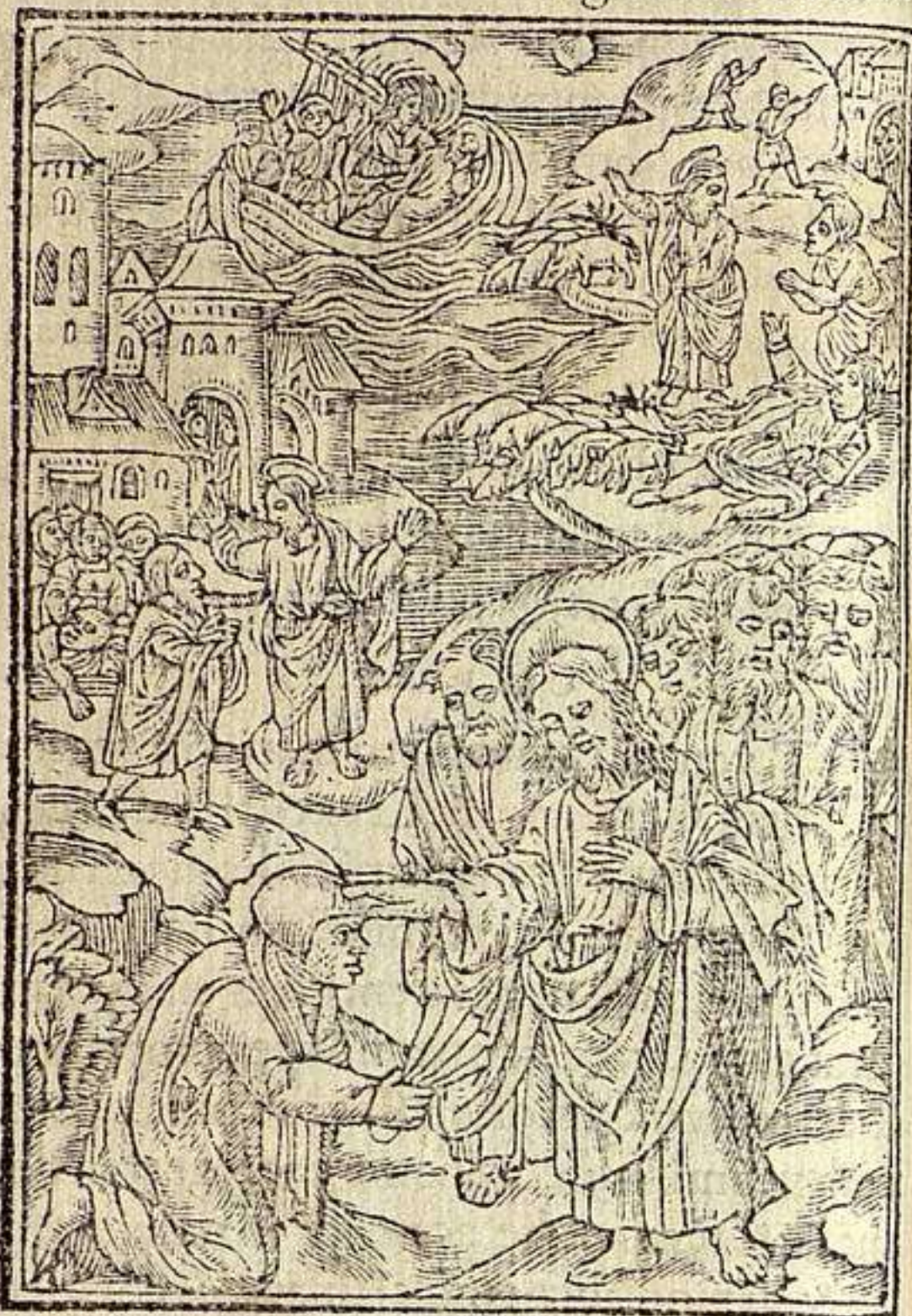
venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt im-
 pleretur nauis. Et erat ipse in puppi super cer-
 uical dormiens: & excitant eũ, & dicunt illi:
 Magister, non ad te pertinet quia perimus?
 Et exurgens, comminatus est vento, & dixit
 mari: Tace, obmutefce. Et cessauit ventus:
 & facta est tranquillitas magna. Et ait illis:
 Quid timidi estis? necdum habetis fidem?
 Et timuerunt timore magno: & dicebant ad
 alterutrum: Quis putas est iste, quia & ven-
 tus, & mare obediunt ei?

*CHRISTVS demoniacum & sanguĩ
 suam sanat, & puellam suscitāt.*

A ET venerũt trans fretũ maris, in regio- Mat. 8. d
 nem Gerasenorũ. Et exeũti ei de nauĩ, Luc. 8. d
 statim occurrit de monumẽtis homo in spi-
 ritu immundo, qui domicilium habebat in
 monumentis, & neq; catenis iam quisquã po-
 terat eum ligare: quoniam sæpe compedibus
 & catenis vinctus, dirupisset catenas, & com-
 pedes cõminuisset: & nemo poterat eum do-
 mare: & semper die ac nocte in monumen-
 tis & in montibus erat, clamans, & cõcõdens
 se lapidibus. Videns autem IESVM à longẽ,
 cucurrit, & adorauit eũ: & clamãs voce ma-
 gna, dixit: Quid mihi, & tibi IESV, fili Dei
 altissimi? adiuro te per Deũ ne me torqueas.

i Dice

Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine isto. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen

est quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens in agris. Et deprecabantur eum
 spiri

spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus. Et concessit eis statim **I E -**
S V S. Et exeūtes spirit⁹ immūdi, introierūt
 in porcos: & magno impetu grex præcipita-
 tus est in mare, ad duo millia, & suffocati
 sunt in mari. Qui autē pascebant eos, fuge-
 rūt, & nūtiauerūt in ciuitatē, & in agros. Et
 egressi sunt videre quid esset factum: & ve-
 nerūt ad **I E S V M**, & vidēt illū, qui à dæmo-
 nio vexabatur sedentem, vestitum, & sanæ
 mentis: & timuerunt. Et narrauerunt illis,
 qui viderāt, qualiter factum esset ei, qui dæ-
 monium habuerat: & de porcis. Et rogare
 cœperūt eum, vt discederet de finibus eorū.
 Cumq; ascenderet nauim, cœpit illū depre-
 cari, qui à dæmonio vexatus fuerat, vt esset
 cum illo: & nō admisit eū, sed ait illi: Vade
 in domū tuam ad tuos, & annuntia illis quā-
 ta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.
 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli,
 quanta sibi fecisset **I E S V S**: & omnes mira-
 c**ab**atur. Et cū trāscendisset **I E S V S** in naui **Mat. 9. c**
 rursū trans fretū, conuēnit turba multa ad **Luc. 8. f**
 eū, & erat circa mare. Et vēnit quidā de ar-
 chisynagogis, nomine Iairus: & videns eum,
 procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum
 multū, dicēs: Quoniam filia mea in extre-
 mis est, Veni, impone manum tuam super
 eam, vt salua sit, & viuat. Et abiit cum illo:
 i 2 & se

& sequebatur eum turba multa, & cōprimebant eum. Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpeffa à compluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat: cū audisset de I E S V, vênit in turba retro, & tetigit vestimentum eius, dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero, salua ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore, quia sanata esset à plaga. Et statim I E S V S in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conuersus ad turbã, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbã cōprimentem te, & dicis: Quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. Mulier verò timens, & tremens, sciens quòd factum esset in se, vênit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua. Adhuc eo loquente, veniūt nūtiī ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas magistrū? I E S V S autē audito verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere, tantūmodo crede. Et nō admisit quēquam se sequi, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioānem fratrem Iacobi. Et veniūt in domum

archi

archisynagogi, & vidit tumultum, & flentes, & eiulantes multū. Et ingressus ait illis, Quid turbamini, & ploratis? puella non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse verò eiectis omnibus assumit patrē & matrē puellæ, & qui secū erant, & ingrediūtur, vbi puella erat iacēs. Et tenēs manū puellæ, ait illi: Talitha cumi (quod est interpretatum) Puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore magno. Et præcepit illis vehementer, vt nemo id sciret: & iussit dari illi manducare.

CHRISTVS à suis contemptus, Propter virtutes pro Ioanne decollato habetur.

ET egressus inde abiit in patriam suam: Matth. & sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato, cœpit in synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia, quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nōne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ & Simonis? Nōne & sorores eius hîc nobiscū sunt? Et scādalizabantur in illo. Et dicebat illis IESVS: Quia nō est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in

i 3 domo

domo sua, & in cognatione sua. Et nõ poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos, impositis manibus, curauit: & mirabatur propter incredulitatem eorum: & circ-

Mat. 10 a cum ibat castella in circumitu, docens. Et

Luc. 9 a vocauit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spirituum im-mundorum. Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona æs, sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

Et dicebat eis: Quocunq; introieritis in domũ, illic manete, donec exeatis inde: & quicumque nõ receperint vos, nec audierint, exeuntes inde, excutite puluerem de pedibus vestris in testimoniũ illis. Et exeuntes prædicabant, vt poenitentiam agerent: & dæmonia multa eiiciebant, & vngebant oleo mul-

Mat. 14 a tos ægros, & sanabantur. Et audiuit rex

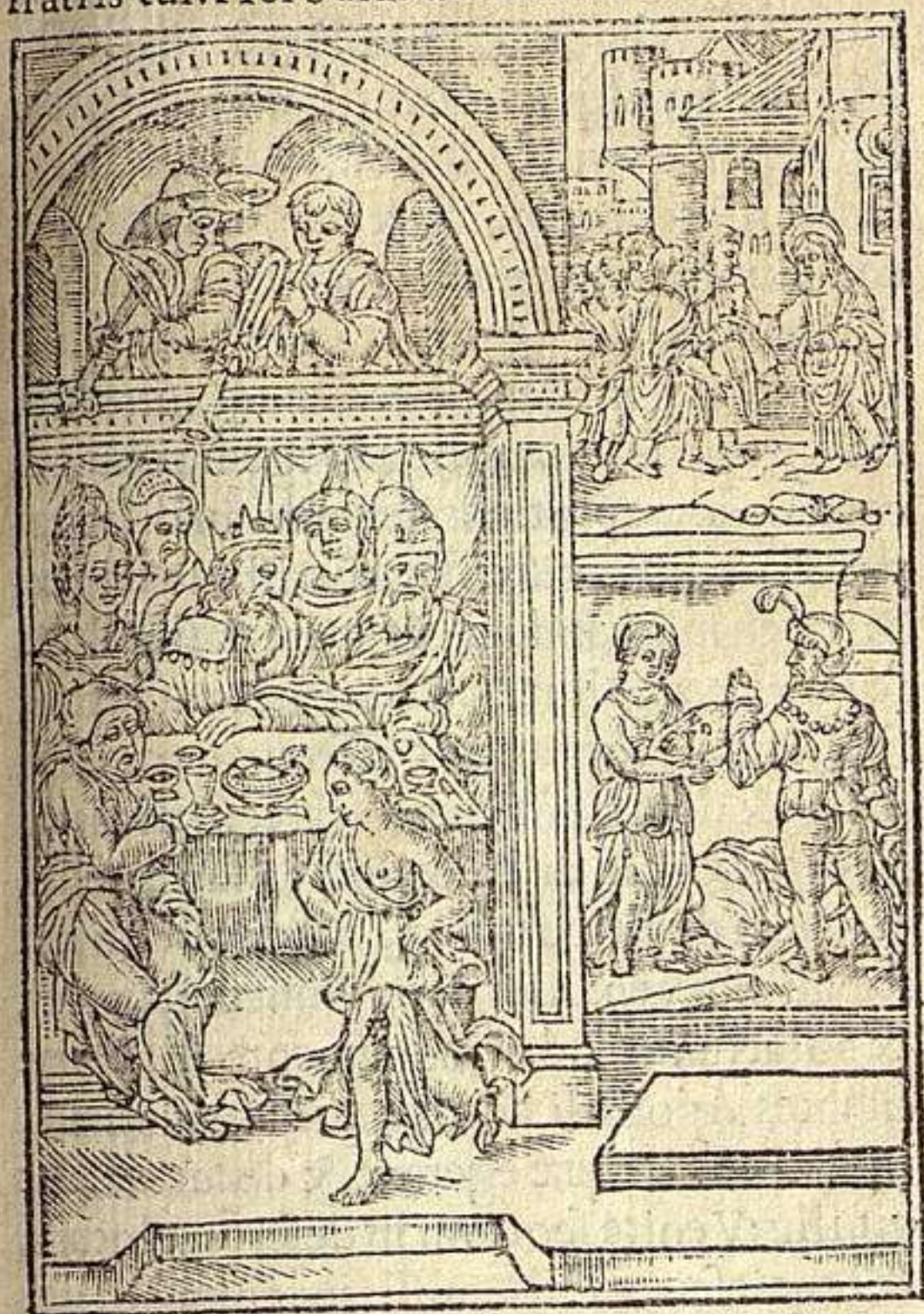
Luc. 9 a Herodes (manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes Baptista resurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in isto. Alii autẽ dicebant: Quia Elias est. Alii verò dicebant: Quia Prophe-ta est, quasi vnus ex Prophetis. Quo audito, Herodes ait: Quẽ ego decollauì Ioannẽ,

Mat. 14 a hic à mortuis resurrexit. Ipse enim Hero-

Luc. 3. d des misit, ac tenuit Ioannẽ, ac vinxit eum in carcere, propter Herodiadẽ vxorẽ Philippi

frat

fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim
 Ioanes Herodi: Non licet tibi habere vxoré
 fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi:

& volebat occidere eũ, nec poterat. Hero-
 des auté metuebat Ioannem, sciés eũ virum
 iustũ, & sanctum: & custodiebat eũ, & audi-
 to eo multa faciebat: & libéter eũ audiebat.

i 4 Et

Et cū dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ. Cūq; introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulq; recūbentibus: rex ait puellæ: Pete à me quod vis: & dabo tibi, & iuravit illi: Quia quicquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quæ cū exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumq; introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens: Volo, vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et cōtristatus est rex. Propter iusiurandum, & propter simul discumbentes noluit eam contristare: sed misso spiculatore, præcepit afferri caput eius in disco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento. Et conuenientes Apostoli ad I E S V M, renuntiauerunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant, & redibant multi: & nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt

Matth.

14.b

Luc. 9.b

uerunt multi: & pedestres de omnibus ciui-
 tatibus concurrerunt illuc, & præuenerunt
 eos. Et exiens uidit turbam multã I E S V S; Mat. 9. b
 & misertus est super eos, quia erãt sicut oues
 non habentes pastorem, & cœpit illos doce-
 re multa. Et cùm iam hora multa fieret, ac- Matth.
 cesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus I 4. b
 est locus hic, & iam hora præteriit: dimitte Luc. 9. b
 illos, ut euntes in proximas villas, & vicos, Ioan. 6. a
 emant sibi cibos, quos manducent. Et respõ-
 dens, ait illis: Date illis manducare. Et di-
 xerunt ei: Euntes emamus ducentis dena-
 riis panes: & dabimus illis manducare. Et di-
 cit eis: *Quis panes habetis? ite & videte.* Et
 cùm cognouissent, dicunt: *Quinq; & duos*
 pisces. Et præcepit illis, ut accumbere face-
 rent omnes, secundum cõtubernia super viri-
 de fœnũ. Et discubuerunt in partes, per cen-
 tenos, & quinquagenos. Et acceptis quinq;
 panibus, & duobus piscibus: intuens in cælũ,
 benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis
 suis, ut ponerent ante eos: & duos pisces di-
 uisit omnibus. Et manducauerunt omnes, &
 saturati sunt. Et sustulerunt reliquias frag- Matth.
 mentorum duodecim cophinos plenos, & I 4. c
 de piscibus. Erãt autem qui manducauerũt, Ioan. 6. b
 quinq; millia virorũ. Et statim coëgit disci-
 pulos suos ascendere nauim, ut præcederent
 eum trans fretum ad Bethsaidam: dum ipse

i s dimit

dimitteret populū. Et cū dimisisset eos, abiit in montē orare. Et cū serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra. Et videns eos laborantes in remigādo (erat enim ventus cōtrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis vēnit ad eos, ambulās supra mare: & volebat præterire eos. At illi vt viderunt eum ambulātem supra mare, putauerunt phantasma esse: & exclamauerunt. Omnes enim viderūt eū: & conturbati sunt. Et statim locutus est cū eis, & dixit eis: Cōfidite: ego sum, nolite timere. Et ascēdit ad illos in nauim: & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: nō enim intellexerūt de panibus. Erat enim cor eorū obcæcatum. Et cū transfretassent, venerunt in terram Genesareth: & applicuerunt. Cumq; egressi essent de naui, cōtinuò cognouerūt eum: & percurrentes vniuersam regionē illā, coeperunt in grabatis eos qui se malè habebant circūferre, vbi audiebāt eū esse. Et quocūq; introibat in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebāt infirmos: & deprecabātur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebāt eū, salui fiebant.

Matth.
14. d

Exeuntia de corde coinquinant hominem: item curatur demoniaca, & mutus.

C A P V T

VII.

Et

AET conueniunt ad eum Pharifæi, & qui Matth.
 dam de Scribis, venientes ab Hierofolymis. ^{15. a}
 Et cum vidiffent quofdam ex difci-
 pulis eius communibus manibus (id eft, non
 lotis) manducare panes, vituperauerunt.
 Pharifæi enim, & omnes Iudæi, nifi crebrò
 lauerint manus, non manducant, tenētes tra-
 ditionem feniorum: & à foro venientes, nifi
 baptizentur, non comedunt: & alia multa
 funt, quæ tradita funt illis feruare, baptif-
 mata calicum & vrceorū & æramentorū &
 lectorum. Et interrogabāt eum Pharifæi &
 Scribæ: Quare difcipuli tui non ambulant
 iuxta traditionem feniorum, fed communi-
 bus manibus manducant panem? At ille re-
 spondens dixit eis: Bene prophetauit Ifaias ^{Ifa. 29. d}
 „ de vobis hypocritis, ficut fcriptum eft: Po-
 „ pulus hic labiis me honorat, cor autē eorum
 „ lōgè eft à me: in vanū autē me colunt, docē-
 „ tes doctrinas & præcepta hominum. Relin-
 „ quētes enim mādatū Dei, tenetis traditio-
 „ nes hominū, baptifmata vrceorū & calicū, &
 „ alia fimilia his facitis multa. Et dicebat illis: ^{exo. 20. c}
 „ Bene irritū feciftis præceptum Dei, vt tradi- ^{Deut. 5. b}
 „ tionem vestrā feruetis. Moyfes enim dixit: ^{Eph. 6. a}
 „ „ Honora patrē tuum, & matrē tuam: &, ^{Exo. 21. c}
 „ „ maledixerit patri, vel matri, morte moria- ^{Leu. 20. b}
 „ „ tur. Vos autē dicitis: Si dixerit homo patri, ^{Prouer.}
 „ „ vel matri Corbā (quod eft, donū) quodcūq; ^{20. c}
 „ „

ex

ex me, tibi posuerit: & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo, aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis. Et similia huius-

Mat. 15. b modi multa facitis. Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite. Nihil est extra hominem intro-

* coinquinant

iens in eum, quod possit eum coinquinare: sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ

* communicant hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum

* coinquinare

* communicare? quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas. Dicebat autem, quoniam

* coinquinant

quæ de homine exeunt, illa * communicant hominem. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blas-

Mat. 15. c

phemia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala abintus procedunt, & * communicant hominem. Et inde surgens, abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Mulier enim statim vt audiuit de eo, cuius filia habebat

* coinquinant

spiri

spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis, Syrophœniffa genere. Et rogabat eum, vt dæmoniū eiiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: nō est enim bonū sumere panē filiorum, & mittere canibus. At illa respōdit, & dicit illi: Vtiq; Domine: nam & catelli comedunt sub mensa de micis puero-
 rum. Et ait illi: Propter hunc sermonē vade, exiit dæmonium à filia tua. Et cū abiisset domū suā, inuēnit puellā iacētē supra lectū, & dæmoniū exiisse. Et iterū exiens de finibus Tyri, vēnit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducūt ei surdū & mutū: & deprecabātur eū, vt imponeret illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguā eius: & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Ephathah (quod est adaperire) & statim aperta sunt aures eius, & solutum est vinculū linguæ eius, & loquebatur rectē. Et præcepit illis, ne cui dicerēt. Quātō aut̄ eis præcipiebat, tantō magis plus prædicabāt, & eò amplius admirabantur, dicētes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui. Mat. 15. c
Gen. 1. d
Ecc. 19. c

Satiatur turba, & corripuntur discipuli ob incredulitatem.

mat. 15. d **I**N diebus illis iterum cum turba multa
esset, nec haberent quod manducarent:

conuocatis discipulis, ait illis: Misereor su-
per turbam, quia ecce iam triduo sustinent
me, nec habent quod manducant: & si dimi-
sero eos ieiunos in domum suã, deficient in
via:

via: quidam enim ex eis de longè venerunt.
 Et responderunt ei discipuli sui: Vnde istos
 quis poterit hîc saturare panibus in solitudi-
 ne? Et interrogauit eos. Quot panes habe-
 tis? Qui dixerunt: Septem. Et præcepit tur-
 bæ discumbere super terram. Et accipiēs se-
 ptem panes, gratias agens, fregit: & dabat di-
 scipulis suis vt apponerent, & apposuerunt
 turbæ. Et habebant pisciculos paucos: &
 ipsos benedixit, & iussit apponi. Et mandu-
 cauerunt, & saturati sunt: & sustulerūt, quod
 superauerat de fragmentis, septem sportas.
 Erant autem qui māducauerant, quasi qua-
 tuor millia: & dimisit eos. Et statim ascen-
 dens nauim cum discipulis suis: vênit in par-
 tes Dalmanutha. Et exierunt Pharisei, &
 cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab
 illo signū de cælo, tentantes eū. Et ingemi-
 scens spiritu, ait: Quid generatio ista signū
 quærit? Amen dico vobis, si dabitur genera-
 tioni istī signū. Et dimittēs eos, ascēdit ite-
 rum nauim, & abiit trās fretū. Et obliui sunt
 panem sumere: & nisi vnum panē non habe-
 bant secum in nauī. Et præcipiebat eis dicēs:
 Videte, & caueate à fermento Phariseorum,
 & fermento Herodis. Et cogitabant ad al-
 terutrum dicentes: Quia panes non habe-
 mus. Quo cognito, ait illis IESVS: Quid
 cogitatis, quia panes non habetis? nondum
 cogno

mat. 16. b

Luc. 12. g

mat. 16. a

cognoscitis, nec intelligitis? adhuc cæcatum
Ioan. 6. b habetis cor vestrum? oculos habentes nō vi-
 detis? & aures habentes non auditis? Nec re-
 cordamini quando quinque panes fregi in
 quinq; millia, & quot cophinos fragmento-
 rum plenos sustulistis? Dicūt ei: Duodecim.
 Quādo & septem panes in quatuor millia,
 quot sportas fragmentorū tulistis? Et dicūt
 ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo non-
 dum intelligitis? Et veniunt Bethsaidā: &
 adducūt ei cæcū, & rogabant eū vt illū tan-
 geret. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum
 extra vicū: & expuens in oculos eius, impo-
 fitis manibus suis, interrogauit eum, si quid
 videret. Et aspiciēs ait: Video homines ve-
 lut arbores, ambulantes. Deinde iterum im-
 posuit manus super oculos eius: & cœpit vi-
 dere, & restitutus est, ita vt clarè videret o-
 mnia. Et misit illum in domū suam, dicens:
Matth. 16. b Vade in domum tuam: & si in vicum intro-
 ieris, nemini dixeris. Et egressus est **I E S V S**
Luc. 9. c & discipuli eius in castella Cæsareæ Philip-
 pi: & in via interrogabat discipulos suos, di-
 cens eis: Quem me dicunt esse homines?
 Qui responderunt illi, dicentes: Ioannem
 Baptistam, alii Eliam, alii verò quasi vnum
 de Prophetis. Tunc dicit illis: Vos verò,
 quem me esse dicitis? Respondens Petrus,
 ait ei: **T U E S C H R I S T V S**. Et comminatus
 est

est eis, ne cui diceret de illo. Et cœpit docere eos, quoniã oportet Filiũ hominis pati multa, & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus, & Scribis, & occidi, & post tres dies resurgere. Et palàm verbũ loquebatur. Et apprehendens eũ Petrus, cœpit increpare eum. Qui cõuersus, & vidēs discipulos suos, cõminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. Et cõuocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum, & tollat crucem suã, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suã saluã facere, perdet eam: qui autem perdiderit animã suam propter me, & Euangelium, saluã faciet eam. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totũ, & detrimentũ animæ suæ faciat? Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? Qui enim me *confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera, & peccatrice: & Filius hominis *cõfundetur eum, cùm venerit in gloria patris sui cum Angelis sanctis.

Mat. 16 d

& 10. d

Luc. 9. c

14. f. 17. g

Ioã. 12. d

Mat. 19 d

Luc. 9. c

12. b

* cõfessus.

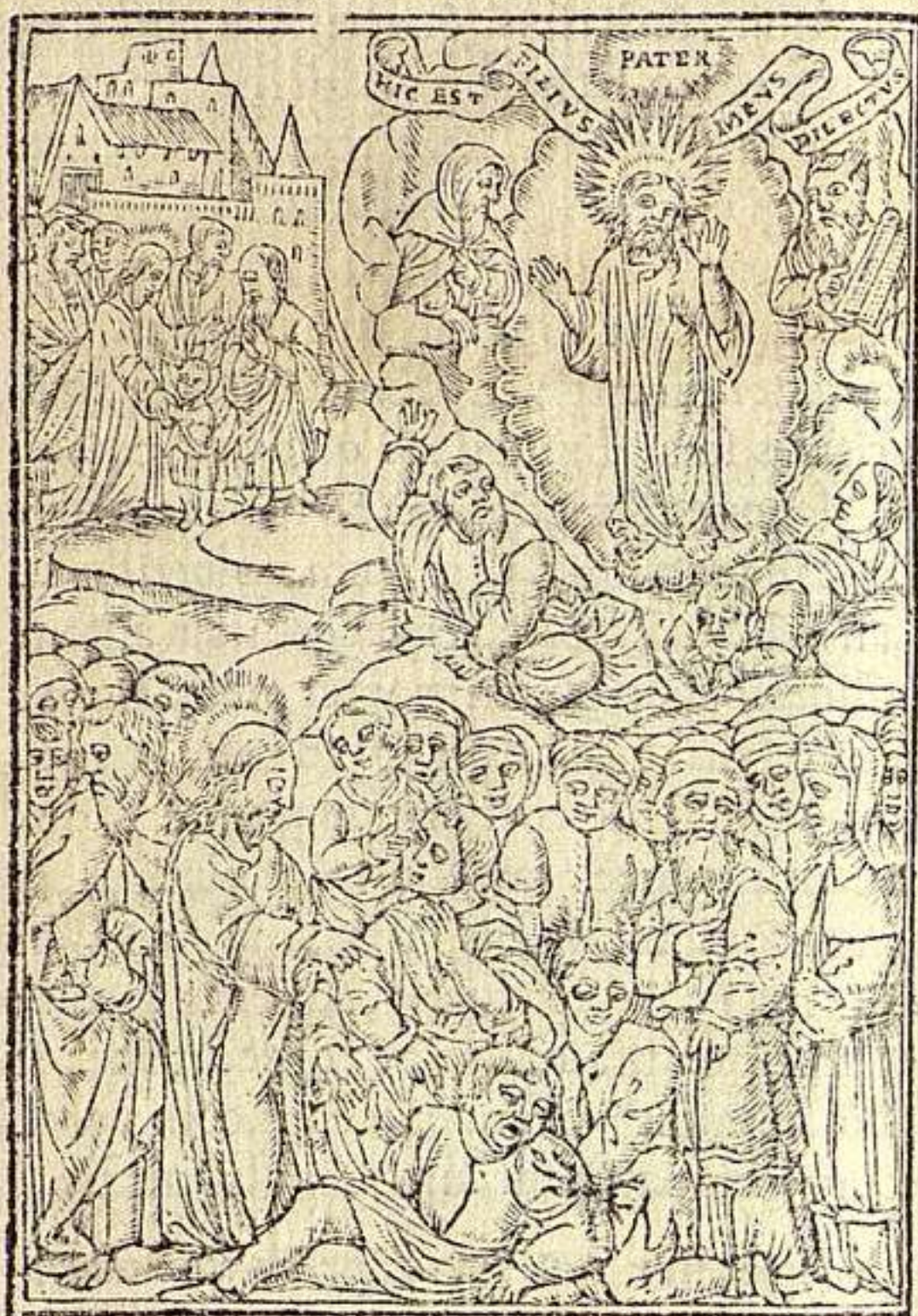
* confite-

bitur.

Transfiguratur I E S V S, prædicitur aduentus Eliæ, & demoniacus curatur.

A ET dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidã de hinc stantibus, qui non gustab

Luc.9.c stabunt mortem, donec videāt regnum Dei
 Mat.17 a veniēs in virtute. Et post dies sex assumpsit
 Luc.9.d I E S V S Petrū, & Iacobū, & Ioannē: & ducit

illos in montem excelsum seorsum solos, &
 transfiguratus est corā ipsis. Et vestimenta
 eius facta sunt splendentia, & candida nimis
 velut nix, qualia fullo nō potest super terrā
 candi

candida facere. Et apparuit illis Elias cum
 Moyse: & erant loquētes cum I E S V. Et re-
 spondens Petrus ait I E S V: Rabbi, bonum
 est nos hīc esse: & faciamus tria tabernacula,
 Tibi vnū, & Moyfi vnū, & Eliæ vnū. Non
 enim sciebat quid diceret: erant enim timo-
 re exterriti. Et facta est nubes obumbrans
 eos: & vēnit vox de nube, dicens: Hic est fi-
 lius meus charissimus: audite illum. Et sta-
 tim circūspiciētes, neminē amplius viderūt,
 nisi I E S V M tantū, secū. Et descendentibus
 illis de monte, præcepit illis, ne cuiquam
 quod vidissent, narrarēt: nisi cū Filius ho-
 minis à mortuis resurrexerit. Et verbū con-
 tinuerunt apud se, conquirentes quid esset:
 Cū à mortuis resurrexerit. Et interroga-
 bant eū, dicentes: Quid ergo dicūt Pharisei
 & Scribæ, quia Eliā oporteat venire primū?
 Qui respondens, ait illis: Elias cū venerit
 primò restituet omnia: & quomodo scriptū
 est in Filium hominis, vt multa patiatur, &
 contemnatur. Sed dico vobis, quia & Elias
 vēnit & fecerunt illi quæcunque voluerunt,
 sicut scriptum est de eo. Et veniens ad disci-
 pulos suos, vidit turbam magnam circa eos,
 & Scribas conquirentes cum illis. Et confe-
 stim omnis populus videns I E S V M, stupefa-
 ctus est, & expauerūt: & accurrentes saluta-
 bant eum. Et interrogauit eos: Quid inter

Mat. 17. b

Mal. 4. b

Isa. 53. b

Mal. 4. b

Mat. 17. e

Luc. 9. e

k 2 vos

vos cōquiritis? Et respondens vnus de turba, dixit: Magister, attuli filiū meū ad te habentem spiritū mutū: qui vbiq̄ue eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arefcit. Et dixi discipulis tuis, vt eiicerent illum, & nō potuerūt. Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quādiu apud vos ero? quādiu vos patiar? afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cūm vidisset eum, statim spiritus cōturbauit illum: & elisus in terram volutabatur spumans. Et interrogauit patrē eius: Quantū temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: & frequēter eum in ignē, & in aquam misit, vt eum perderet. Sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri. I E S V S autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilisunt credenti. Et cōtinuō exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo Domine: adiuua incredulitatē meam. Et cūm vidisset I E S V S concurrentē turbam, cōminatus est spiritui immūdo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introēas in eum. Et exclamās, & multūm discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent: Quia mortuus est. I E S V S autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit. Et cūm introisset in domum, discipuli eius secretō interrogabant

bant eum : Quare nos non potuimus eiicere
 eum? Et dixit illis : Hoc genus in nullo po-
 test exire, nisi in oratione, & ieiunio. Et in-
 de profecti prætergredebantur Galilæam:
 nec volebat quẽquam scire. Docebat autem Mat.17 d
 discipulos suos, & dicebat illis : Quoniã Fi- Luc.9.c
 lius hominis tradetur in manus hominum, &
 occident eum, & occisus tertia die resurget.
 At illi ignorabant verbum : & timebant in- Mat.18 a
 terrogare eum. Et venerunt Capharnaum. Luc.3.f
 Qui cũ domi esset, interrogabat eos : Quid
 in via tractabatis? At illi tacebant: siquidem
 in via inter se disputauerãt, quis eorũ maior
 esset. Et residens vocauit duodecim, & ait
 illis: Si quis vult primus esse, erit omniũ no-
 uissimus, & omnium minister. Et accipiens
 puerum, statuit eum in medio eorum: quem
 cùm cõplexus esset, ait illis: Quisquis vnũ ex
 huiusmodi pueris receperit in nomine meo,
 me recipit : & quicumque me suscepit, non
 me suscipit, sed eum, qui misit me. Respon-
 dit illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus
 quẽdam in nomine tuo eiicientẽ dæmonia,
 qui non sequitur nos, & prohibuimus eum.
 Iesus autẽ ait: Nolite prohibere eũ: nemo 1. Corin.
 est enim qui faciat virtutẽ in nomine meo, 12. a
 & possit citò malè loqui de me: qui enim
 non est aduersum vos, pro vobis est. Quis- Mat.10 d
 quis enim potũ dederit vobis calicẽ aquæ in

nomine meo, quia Christi estis, Amen dico

Mat. 18. a vobis, nō perdet mercedem suā. Et quisquis

Luc. 17. a scādalizauerit vnum ex his pusillis credenti-
bus in me: bonū est ei magis, si circumdaretur
mola a sinaria collo eius, & in mare mittere-

Mat. 18. a tur. Et si scandalizauerit te manus tua, ab-

sciade illam: bonū est tibi, debilem introire
in vitā, quā duos manus habentē, ire in ge-
hennā, in ignē inextinguibilem, vbi vermis

Ilā. 66. g eorū nō moritur, & ignis nō extinguitur. Et

si pes tuus te scādalizat, amputa illum: bonū
est tibi claudū introire in vitā æternā, quā
duos pedes habentē mitti in gehennā ignis

inextinguibilis, vbi vermis eorum nō mori-
tur, & ignis nō extinguitur. Quòd si oculus

tuus scandalizat te, eice eum: bonū est tibi
luscū introire in regnū Dei, quā duos ocu-
los habentē mitti in gehennā ignis, vbi ver-

mis eorū non moritur, & ignis nō extingui-
tur. Omnis enim igne salietur, & omnis vi-

Matt. 5. b tur. Omnis enim igne salietur, & omnis vi-

Luc. 14. g ctima sale salietur. Bonū est sal. Quòd si sal

insulfum fuerit: in quo illud condietis? Ha-
bete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

*Repudium prohibitum: paruuli Deo grati:
item opes æternæ salutis remora.*

C A P V T

X.

Mat. 19 a **E**T inde exurgens, vēnit in fines Iudææ

ultra Iordanem: & conueniunt iterum
turb

urbæ ad eum : & sicut consueuerat , iterum
docebat illos. Et accedentes Pharisei, inter-
rogabant eum : Si licet viro vxorẽ dimitte-
re? tentantes eum. At ille respondens dixit
eis: Quid vobis præcepit Moyse? Qui dixit Deuter.
runt: Moyse permittit libellum repudii scri- 24 .a
bere, & dimittere. Quibus respõdens I E S V S Gen.1.d
ait : Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis
præceptum istud : ab initio autem creaturæ
masculum & fœminam fecit eos Deus. Pro- Gen 2.d
pter hoc relinquet homo patrẽ suum & ma- 1. Corin.
trem, & adhærebit ad vxorẽ suam : & erunt 6 .d
duo in carne vna. Itaq; iam nõ sunt duo, sed Eph.5.g
vna caro. Quod ergo Deus cõiunxit, homo
non separet. Et in domo iterũ discipuli eius
de eodem interrogauerũt eum. Et ait illis:
Quicumque dimiserit vxorem suã, & aliam 1. Corin.
duxerit: adulterium cõmittit super eam. Et 7 .b
^B si vxor dimiserit virum suum, & alii nupse- Mat.19 b
rit, mœchatur. Et offerebant illi paruulos, Luc.18.b
vt tangeret illos. Discipuli autem commi-
nabantur offerentibus. Quos cùm videret
I E S V S , indignè tulit, & ait illis: Sinite par-
uulos venire ad me, & ne prohibueritis eos:
taliū enim est regnum Dei. Amẽ dico vo-
bis, quisquis non receperit regnum Dei, ve-
lut paruulus, nõ intrabit in illud. Et comple-
xans eos, & imponens manus super illos,
benedicebat eos. Et cùm egressus esset in
k 4 viam,

Mat. 19 b viam, procurrēs quidā genu flexo ante eum,
 Luc. 18. d rogabat eum, dicēs: Magister bone, quid faci-
 am, vt vitam æternam percipiam? I E S V S
 autem dixit ei: Quid me dicis bonū? Nemo
 bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti? Ne
 Exo. 20 c adulteres: Ne occidas: Ne fureris: Ne falsum
 testimoniū dixeris: Ne fraudē feceris: Ho-
 nora patrem tuum & matrem. At ille respon-
 dens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruavi
 à iuuentute mea. I E S V S autē intuitus eum,
 dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: va-
 de, quæcunque habes vende, & da pauperi-
 bus, & habebis thesaurū in cælo: & veni se-
 quere me. Qui contristatus in verbo, abiit
 mœrens: erat enim habens multas possessio-
 nes. Et circumspectus I E S V S, ait discipulis
 suis: Quàm difficilè qui pecunias habent, in
 regnū Dei introibūt! Discipuli autē obstu-
 pescebant in verbis eius. At I E S V S rursus
 respōdens, ait illis: Filioli, quàm difficile est
 confidentes in pecuniis, in regnum Dei in-
 troire! Facilius est camelū per foramen acus
 transire, quàm diuitem intrare in regnū Dei.
 Qui magis admirabantur, dicētes ad semet. b
 ipsos: Et quis potest saluus fieri! Et intuens
 illos I E S V S, ait: Apud homines imposibi-
 le est: sed non apud Deum: omnia enim pos-
 sibilia sunt apud Deum. Et post hæc, cœpit
 ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia,
 &

& secuti sumus te. Respondens I E S V S , ait:
 Amen dico vobis , nemo est qui reliquerit
 domum , aut fratres , aut sorores , aut patrem ,
 aut matrem , aut filios , aut agros propter me ,
 & propter Euangeliũ : qui non accipiat cen-
 ties tantũ nunc in tempore hoc , domos ,
 & fratres , & sorores , & matres , & filios , &
 agros cum persecutionibus , & in seculo futu-
 E ro vitam æternã . Multi autem primi , erunt Mat. 15. d
 nouissimi : & nouissimi , primi . Erant autem
 in via ascendentes Hierosolymam , & præce-
 debat illos I E S V S , & stupebant , & sequen-
 tes timebant . Et assumens iterũ duodecim ,
 cœpit illis dicere , quæ essent ei vêtura : Quia Mat. 20 b
 ecce ascendimus Hierosolymam , & Filius Luc. 18. c
 hominis tradetur principibus sacerdotum ,
 & Scribis & senioribus , & damnabunt eum
 morte , & tradent eum gentibus , & illudent
 ei , & conspuent eum , & flagellabunt eum , &
 interficient eum , & tertia die resurget . Et
 accedunt ad eum Iacobus , & Ioannes , filii
 Zebedæi , dicentes : Magister , volumus vt
 quodcunque petierimus facias nobis . At ille
 dixit eis : Quid vultis vt faciam vobis ? Et Mat. 20 c
 dixerũt : Da nobis vt vnus ad dexterã tuam ,
 & alius ad sinistram tuam sedeamus in glo-
 F ria tua . I E S V S autem ait eis : Nescitis quid
 petatis . Potestis bibere calicem , quem ego
 bibo : aut baptismo , quo ego baptizor , ba-
 k s ptizari ?

ptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. I E S V S autem ait eis: Calicem quidem quem ego bibo, bibetis: & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est. Et audientes decem, in-

Luc. 22. c dignati sunt de Iacobo & Ioanne. I E S V S autem vocans eos, ait illis: Scitis, quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. Nam & Filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam in redemptionem pro

Mat. 20 d multis. Et veniunt Hiericho: & proficiente
 Lucæ 18. eo de Hiericho, & discipulis eius, & plurima
 f. g. multitudine, filius Timæi (Bar timæus) cæcus, sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia I E S V S Nazarenus est, coepit clamare, & dicere: I E S V fili David, miserere mei. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Et stans I E S V S præcepit illum vocari. Et vocant cæcum, dicentes ei: Animæ quior esto, surge, vocat te. Qui proieceto vestimento suo, exiliens, venit ad eum. Et respondens I E S V S dixit illi: Quid tibi

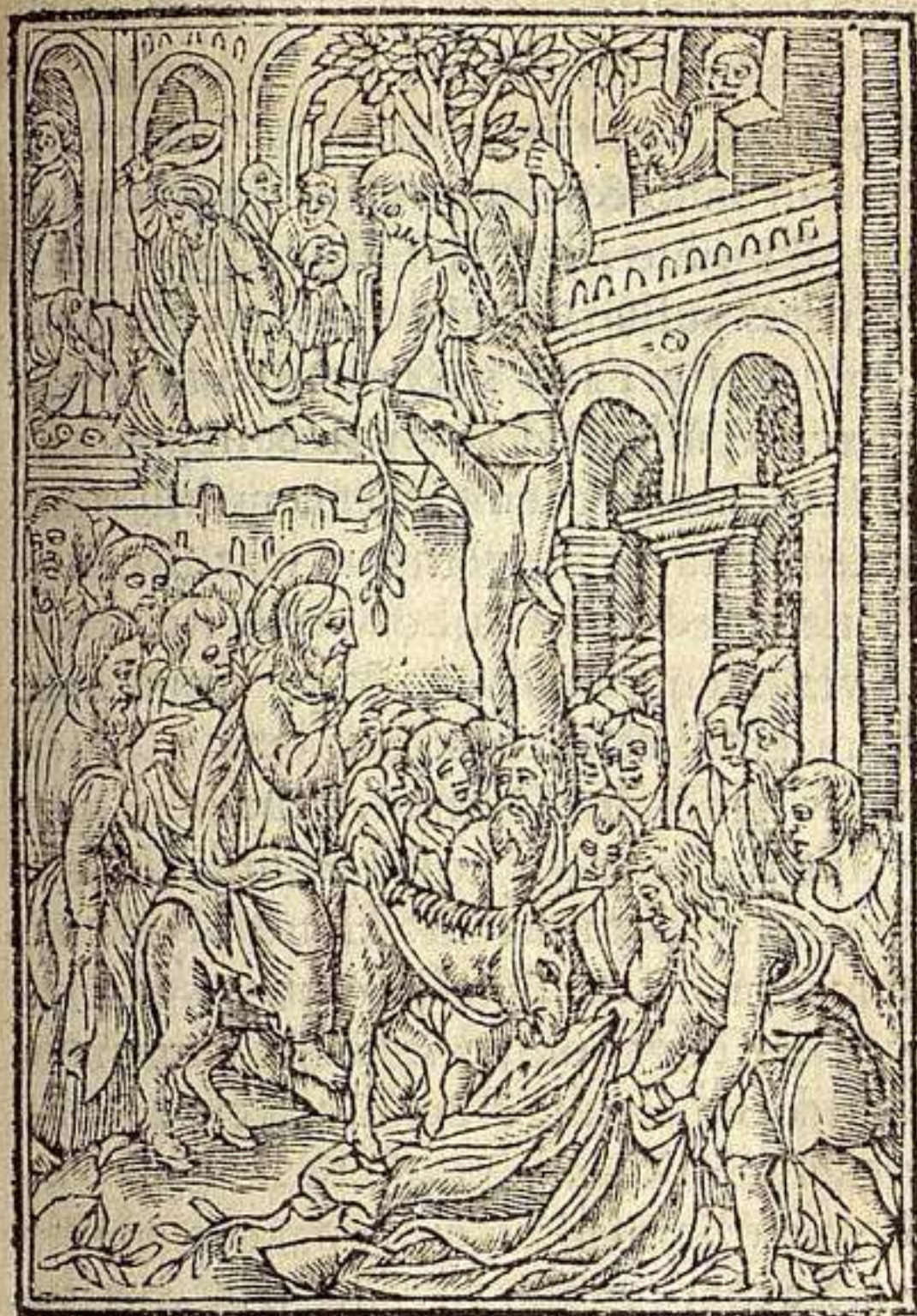
vis

visfaciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni,
vt videam. IESVS ait illi: Vade, fides tua
te saluum fecit. Et confestim vidit, & seque-
batur eum in via.

*Excipitur IESVS palmis a sino insidens,
& maledixit ficui.*

CAPVT

XI.

Et

Mat. 21. a **E**T cùm appropinquaret Hierosolymæ,
 Luc. 10. c & Bethaniæ ad montem Oliuarũ: mit-
 tit duos ex discipulis suis, & ait illis: Ite in
 castellum quod contra vos est: & statim in-
 troeuntés illuc, inuenietis pullum ligatum,
 super quem nemo adhuc hominũ sedit, sol-
 uite illum, & adducite. Et si quis vobis dixe-
 rit: Quid facitis? dicite quia domino neces-
 sarius est: & cõtinuò illum dimittet huc. Et
 abeũtes, inuenerũt pullum ligatũ ante ianuã
 foris in biuio: & soluunt eum. Et quidam de
 illic stantibus, dicebant illis: Quid facitis,
 soluẽtes pullum? Qui dixerũt eis sicut præ-
 ceperat illis **I E S V S**, & dimiserunt eos. Et
 Ioã. 12. b duxerũt pullum ad **I E S V M**, & imponũt illi
 vestimẽta sua, & sedit super eum. Multi autẽ
 vestimenta sua strauerunt in via: alii autem
 frondes cædebãt de arboribus, & sternebant
 in via. Et qui præibant, & qui sequebantur
 clamabãt, dicẽtes: Hosanna, benedictus, qui
 Mat. 21 b vënit in nomine Domini. Benedictũ quod
 Luc. 19. g vënit regnũ patris nostri David, Hosanna
 in excelsis. Et introiuit Hierosolymam in
 templum. Et circũspectis omnibus cùm iam
 vesperæ esset hora, exiit in Bethaniam cum
 Mat. 21 b duodecim. Et alia die cùm exirent à Betha-
 nia, esuriit. Cùmq; vidisset à longè ficũ ha-
 bentẽ folia, vënit, si quid fortè inueniret in
 ea. Et cùm venisset ad eã, nihil inuënit, præ-
 ter

terfolia: nō enim erat tempus ficorū. Et re-
 spondens, dixit ei: Iam nō amplius in æternū
 ex te fructum quisquā māducat. Et audiebāt
 discipuli eius. Et veniūt Hierosolymam: &
 cū introisset in templū, cœpit eiicere ven-
 dentes, & emētes in tēplo, & mēsas nummu-
 larium, & cathedras vendentiū columbas
 euertit: & non sinebat vt quisquā transferret
 vas per templū: & docebat, dicēs eis: Nōne
 scriptū est: Quia domus mea, domus oratio-
 nis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem
 fecistis eam speluncā latronum. Quo audi-
 to principes sacerdotū & Scribæ quærebāt,
 quomodo eū perderēt. Timebāt enim eum:
 quoniam vniuersa turba admirabatur super
 doctrina eius. Et cū vespera facta esset,
 egrediebatur de ciuitate. Et cū manē
 transirēt, viderūt ficum aridā factam à radi-
 cibus. Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi,
 ecce ficus, cui maledixisti, aruit. Et respon-
 dens I E S V S, ait illis: Habete fidem Dei.
 Amē dico vobis, quia quicūque dixerit huic
 monti: Tollere, & mittere in mare: & non
 hæsitaauerit in corde suo, sed crediderit quia
 quodcunque dixerit, fiat: fiet ei. Propterea
 dico vobis, omnia quæcūque orātes petitis,
 credite quia accipietis, & eueniēt vobis. Et
 cū stabitis ad orandum, dimittite si quid
 habetis aduersus aliquem, vt & pater vester,
 qui

Isa. 56. c

Iere. 7. b

Mat. 7. a

Mat. 7. a

& 21. c

Luc. 21. b

Mat. 6. b

Ecc. 28. a

qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. Quòd si vos non dimiseritis: nec pater vester, qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra. Et veniūt rursus Hierosolymam.

Mat. 21. c Et cū ambularet in tēplo, accedūt ad eum

Luc. 29. a summi sacerdotes, & Scribæ, & seniores, &

dicunt ei: In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem, vt ista facias?

I E S V S autē respōdens ait illis: Interrogabo vos & ego vnū verbum, & respōdete mihi, & dicam vobis in qua potestate hæc faciam.

Baptismus Ioannis, de cælo erat, an ex ho-

minibus? Respōdete mihi. At illi cogitabant

fecū, dicētes: Si dixerimus de cælo, dicet no-

bis: Quare ergo nō credidistis ei? Si dixerim-

us ex hominibus, timemus populū. Omnes

enim habebant Ioannē, quia verè propheta

esset. Et respondentes dicunt I E S V: Nesci-

mus. Et respondens I E S V S ait illis: Neque

ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

Parabola vineæ, & insidiosæ quæstiones.

C A P V T

X I I.

Mat. 21. d **E**T cœpit illis in parabolis loqui: Vineã

Lu. 20. b & pastinauit homo, & circundedit sepem,

Isa. 5. a uuit eam agricolis: & peregre profectus est.

Iere. 2. b Et misit ad agricolas in tempore feruum, vt

ab agricolis acciperet de fructu vineæ. Qui

apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt

vac

vacuum. Et iterum misit ad illos alium seruum: & illum in capite vulnerauerunt, & cōtumeliis affecerunt. Et rursus aliū misit, & illum occiderūt: & plures alios, quosdam cædentes, alios verò occidētes. Adhuc ergo vnum habens filium charissimum, & illum misit ad eos nouissimum, dicens: Quia reue rebuntur filium meum. Coloni autem dixe runt adinuicem: Hic est hæres, venite, occi damus eum, & nostra erit hæreditas. Et ap prehendentes eum occiderunt, & eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc legistis?

- » Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, Ps. 117. d
 » hic factus est in caput anguli. A Domino fa- Isa. 28. d
 » ctum est istud, & est mirabile in oculis ho- Act. 4. b
 » stris. Et quærebant eum tenere: & timue- Ro. 9. b
 runt turbam. Cognouerunt enim, quoniam 1. Pe. 2. a
 ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto
 B eo, abierūt. Et mittunt ad eum quosdam ex
 Phariseis & Herodianis, vt eum caperent in
 verbo. Qui venientes, dicunt ei: Magister, Mat. 22 b
 scimus quia verax es, & non curas quēquam: Lu. 20. d
 nec enim vides in faciem hominum, sed in
 veritate viam Dei doces. Licet dare tribu-
 tum Cæsari, an nō dabimus? Qui sciens ver-
 sutiā illorum, ait illis: Quid me tentatis?
 afferte mihi denariū, vt videā. At illi obtu-
 lerunt

lerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hæc,
 & inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Respon-
 dens autē I E S V S, dixit illis: Reddite igitur
 quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & que sunt Dei,
 Deo. Et mirabantur super eo. Et venerunt
 ad eum Sadducæi (qui dicunt resurrectionem
 Deu. 25 b nō esse) & interrogabant eum, dicētes: Ma-
 gister, Moyſes nobis scripsit, vt si cuius fra-
 ter mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, &
 filios nō reliquerit: accipiat frater eius vxorē
 ipsius, & resuscitet semen fratri suo. Se-
 ptem ergo fratres erant: & primus accepit
 vxorē, & mortuus est, non relicto semine: &
 secundus accepit eam, & mortuus est: & nec
 iste reliquit semen: & tertius similiter: &
 acceperūt eam similiter septem: & non reli-
 querunt semen: nouissima omnium defuncta
 est & mulier. In resurrectione ergo, cum re-
 surrexerint, cuius de his erit vxor? septē enim
 habuerūt eam vxorē. Et respōdens I E S V S,
 ait illis: Nōne ideo erratis, nō scientes scri-
 pturas, neq; virtutē Dei? Cū enim à mor-
 tuis surrexerint, neque nubent, neque nu-
 bentur: sed sunt sicut angeli Dei in cælis. De
 mortuis autē, quòd resurgant, nō legistis in
 libro Moyſi, super rubum quomodo dixerit
 Exo. 3. b illi Deus? inquiēs: Ego sum Deus Abraham,
 & Deus Isaac, & Deus Iacob. Non est Deus
 mortuorum, sed viuorū. Vos ergo multum
 erra

erratis. Et accessit vnus de Scribis, qui audie-
 rat illos conquirentes: & videns quoniam be Matth.
 ne illis responderit, interrogauit eum, quod 22.d
 esset primũ omnium mandatum. I E S V S au- Luc.10.e
 tem respondit ei, quia primum omnium man-
 » datũ est: Audi Israél, Dominus Deus tuus, Deu.6.a
 » Deus vnus est. Et diliges Dominũ Deum
 » tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
 » & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.
 Hoc est primum mandatũ. Secundũ autem
 » simile est illi: Diliges proximum tuum tan- Leu.19.d
 » quam teipsum. Maius horũ aliud mandatum Matth.
 non est. Et ait illi Scriba: Bene, magister, in 12.d
 veritate dixisti, quia vnus est Deus, & nõ est Ro.13.c
 alius præter eum. Et vt diligatur ex toto Gala.5.c
 corde, & ex toto intellectu, & ex tota ani- Iac.2.b
 ma, & ex tota fortitudine, & diligere pro-
 ximum tanquam seipsum: maius est omnibus
 holocaustis & sacrificiis: I E S V S au-
 tem videns quòd sapienter respondisset, di-
 xit illi: Non es longè à regno Dei. Et ne-
 mo iam audebat eũ interrogare. Et respon- Matth.
 dens I E S V S dicebat docens in tẽplo: Quo- 22.d
 modo dicunt Scribæ C H R I S T V M filium Lu.20.g
 esse David? Ipse enim David dicit in Spiritu Pf.109.a
 » sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede
 » à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos
 » scabellũ pedũ tuorũ. Ipse ergo David dicit
 eũ Dominũ: & vnde est filius eius? Et multa

I turba

Matth. turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis
 23. a in doctrina sua: Cauete à Scribis, qui volūt in
 Luc. 11. f stolis ambulare, & salutarī in foro, & in pri-
 & 20. g mis cathedris sedere in synagogis, & primos
 discubitus in cœnis: qui deuorant domos vi-
 duarum sub obtētu prolixæ orationis: hi ac-
 Luc. 21. a cipient prolixius iudiciū. Et sedens I E S V S
 cōtra gazophylacium, aspiciebat quomodo
 turba iactaret æs in gazophylacium, & multi
 diuites iactabant multa. Cū venisset autē
 vidua vna pauper, misit duo minuta, quod
 est quadrās. Et cōuocans discipulos suos, ait
 illis: Amē dico vobis, quoniā vidua hæc pau-
 per plus omnibus misit qui miserunt in ga-
 zophylaciū. Omnes enim ex eo quod abū-
 dabat illis miserunt, hæc verò de penuria sua
 omnia quæ habuit misit, totum victum suū.

De consummatione Mundi multa prædicuntur.

C A P V T

X I I I.

Matth. **E**T cū egrederetur de templo, ait illi
 24. a vnus ex discipulis suis: Magister, aspi-
 Luc. 21. b ce quales lapides, & quales structuræ! Et re-
 spondens I E S V S, ait illi: Vides has omnes
 Luc. 19. g magnas ædificationes? Nō relinquetur lapis
 super lapidem, qui non destruat. Et cū
 federet in monte Oliuarum contra tem-
 plum, interrogabant eum separatim Petrus,
 & Iacobus, & Ioannes, & Andreas: Dic no-
 bis,

bis, quando ista fient? & quod signum erit,
quando hæc omnia incipient consummari?
Et respondens I E S V S, cœpit dicere illis:

Videte nequis vos seducat: multi enim ve-
nient in nomine meo, dicentes, quia ego sum:
& multos seducent. Cùm audieritis autem
bella, & opiniones bellorum, ne timueritis,

1 2 opor

oportet enim hæc fieri, sed nõdũ finis. Exur-
 get enim gens contra gentem, & regnũ su-
 per regnũ: & erunt terræ motus per loca, &
 fames. Initium dolorum hæc. Videte autem
 vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis,
 & in synagogis vapulabitis, & ante præfides
 & reges stabitis propter me, in testimonium
 illis. Et in omnes gētes primũ oportet præ-
 dicari Euangelium. Et cum duxerint vos
 tradentes, nolite præcogitare quid loqua-
 mini: sed quod datum vobis fuerit in illa ho-
 ra, id loquamini. Non enim vos estis loquẽ-
 tes, sed Spiritus sanctus. Tradet autem fra-
 ter fratrem in mortem, & pater filiũ: & con-
 surgent filii in parentes, & morte afficient
 eos. Et eritis odio omnibus, propter nomen
 meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic
 saluus erit. Cum autem videritis abomina-
 tionem desolationis stantem vbi non debet
 (qui legit, intelligat) tũc qui in Iudæa sunt,
 fugiant in mōtes, & qui super tectum: ne de-
 scēdat in domũ, nec introēat, vt tollat quid
 de domo sua, & qui in agro erit: non reuer-
 tatur retro tollere vestimentum suum. Væ
 autem prægnantibus & nutrientibus in illis
 diebus. Orate verò vt hyeme nõ fiant. Erũt
 enim dies illi tribulationes tales, quales non
 fuerũt ab initio creaturæ quã cõdidit Deus,
 vsq; nunc, neq; fient. Et nisi breuiasset Do-
 mi
 mi

Matth.
10. b

Matth.
24. b

Luc. 21. d

Dan. 9. g

minus dies, non fuisset salua omnis caro: sed
 propter electos quos elegit, breuiauit dies.
 Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce, hinc est Matth.
 CHRISTVS, ecce illic: ne credideritis. 24. b
 Exurgent enim pseudochristi, & pseudoprophetae: & dabunt signa & portenta ad seducendos (si fieri potest) etiam electos. Vos ergo videte, ecce praedixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stellae caeli erunt decedentes, & virtutes quae in caelis sunt, mouebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa & gloria. Et tunc mittet Angelos suos, & congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terrae usque ad summum caeli. A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit aestas. Sic & vos, cum videritis haec fieri, scitote quod in proximo sit in ostiis. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio haec, donec omnia ista fiant. Caelum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. De die autem illo, vel hora, nemo scit, neque Angeli in caelo, neque Filius, nisi Pater. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, & dedit seruis

1 3 suis

fuis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè) ne cùm venerit repente, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

Post cœnam CHRISTVS capitur.

C A P V T

X I I I I .

Matth. 26. a **E**Rat autem pascha, & azyma post bi-
 Luc. 22. a dum: & quærebant summi sacerdo-
 tes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent,
 & occiderent. Dicebãt autem: Non in die
 festo: ne fortè tumultus fieret in populo. Et
 Matth. 26. a cùm esset Bethaniæ in domo Simonis Le-
 prophi, & recumberet, vênit mulier habès ala-
 Ioã. 12. a bastrum vnguenti nardi pisticæ pretiosi: &
 fracto alabaastro effudit super caput eius.
 Erant autem quidam indignè ferentes intra
 semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista
 vnguenti facta est? Poterat enim vnguētum
 istud venūdari plus quàm trecentis denariis,
 & dari pauperib⁹. Et fremebãt in eã. I E S V S
 autē dixit: Sinite eam: quid illi molesti estis?
 Bonū opus operata est in me. Semper enim
 pauperes habetis vobiscū, & cùm volueritis
 potestis illis benefacere: me autē nō semper
 habetis. Quod habuit hæc fecit: præuēnit
 vnge

ungere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis, vbi cunq; prædicatū fuerit Euan- gelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius. Et

B Iudas Iscariotes vnus de duodecim abiit ad Matth. summos sacerdotes, vt proderet eum illis. 26.b

Qui audientes, gauisi sunt: & promiserunt ei Luc. 22. a pecuniã se duros. Et quærebat quomodo illū opportunè traderet. Et primo die azy-

morum, quãdo pascha immolabant, dicūt ei Matth. discipuli: Quò vis eamus & paremus tibi, vt 26.b

manduces pascha? Et mittit duos ex discipu Luc. 22. a

lis suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem: & occur-

ret vobis homo lagenam aquæ baiulans: se-

quimini eum: & quocunq; introierit, dicite

domino domus, quia magister dicit: Vbi est

refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis

mãducem? Et ipse vobis demonstrabit cœ-

naculum grande stratum: & illic parate

nobis. Et abierunt discipuli eius, & vene-

runt in ciuitatem: & inuenerunt sicut di-

xerat illis, & parauerunt pascha. Vespere

autem factō, v'ēnit cum duodecim. Et dis- Matth. cumbentibus eis & manducantibus, ait I E. 26. b

s v s: Amen dico vobis, quia vnus ex vo-

bis tradet me, qui manducat mecum. At Lu. 22. b

illi cœperunt contristari, & dicere ei sin Ioã. 13. c

cgulatim: Nunquid ego? Qui ait illis: Vnus

ex duodecim, qui intingit mecum manum

in catino. Et Filius quidem hominis vadit,
 sicut scriptū est de eo: Væ autē homini illi,
 Pf. 40. c per quē Filius hominis tradetur, bonū erat

1. co. 11. e ei, si nō esset natus homo ille. Et māducan-
 Matth. tibus illis, accepit I E S V S panē: & benedicēs
 26. c fregit, & dedit eis, & ait illis: Sumite, hoc est
 Lu. 22. b corpus meū. Et accepto calice, gratias agens
 dedit

dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait il-
 lis: Hic est sanguis meus noui testamēti, qui
 pro multis effundetur. Amē dico vobis, quia
 iam non bibam de genimine vitis, vsque in
 diem illum, cū illud bibam nouū in regno
 Dei. Et hymno dicto, exierunt in montem
 Oliuarum. Et ait I E S V S: Omnes scandali-
 zabimini in me in nocte ista: quia scriptum
 est: Percutiā pastorem: & dispergentur oues.
 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in
 Galilæam. Petrus autem ait illi: Et si omnes
 scandalizati fuerint: sed non ego. Et ait illi
 I E S V S: Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
 cte hac: prius quàm gallus vocem bis dede-
 rit, ter me es negaturus. At ille amplius lo-
 quebatur: Et si oportuerit me simul com-
 mori tibi, non te negabo. Similiter autem
 & omnes dicebant. Et veniunt in prædium,
 cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis
 suis: Sedete hîc, donec orem. Et assumit Pe-
 trum, & Iacobum, & Ioannem secum: & cœ-
 pit pauere, & tædere. Et ait illis: Tristis est
 anima mea vsque ad mortem, sustinete hîc,
 & vigilate. Et cū processisset paululum,
 procidit super terram: & orabat, vt si fieri
 posset, transfiret ab eo hora, & dixit: Abba,
 pater, omnia tibi possibilia sunt: transfer ca-
 licem hunc à me: sed non quod ego volo,
 sed quod tu. Et vénit, & inuenit eos dor-

Ioã. 18. a

Zac. 13. c

Ioã. 16. d

Matth.

26. d

Luc. 22. d

I S mien

mientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti vna hora vigilare? Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma. Et iterum abiens orauit, eūdem sermonem dicens. Et reuersus, denuo inuēnit eos dormientes (erant enim oculi eorū grauati) & ignorabant quid responderent ei. Et v'ēnit tertio, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: v'ēnit hora, ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce qui me tradet, propè est. Et adhuc eo loquente, v'ēnit Iudas Iscariotes vnus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à summis sacerdotibus, & Scribis, & senioribus. Dederat autem traditor eius signum eis, dicens: Quemcunq; osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè. Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Rabbi, & osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in I E S V M: & tenuerunt eum. Vnus autē quidā de circumstantibus, educens gladiū percussit seruū summi sacerdotis: & amputauit illi auriculā. Et respondens I E S V S, ait illis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me. Quotidie erā apud vos in tēplo docēs, & nō me tenuistis. Sed vt impleantur scripturæ.

Thr. 4. c Tunc discipuli eius relinquentes eū, omnes fuger

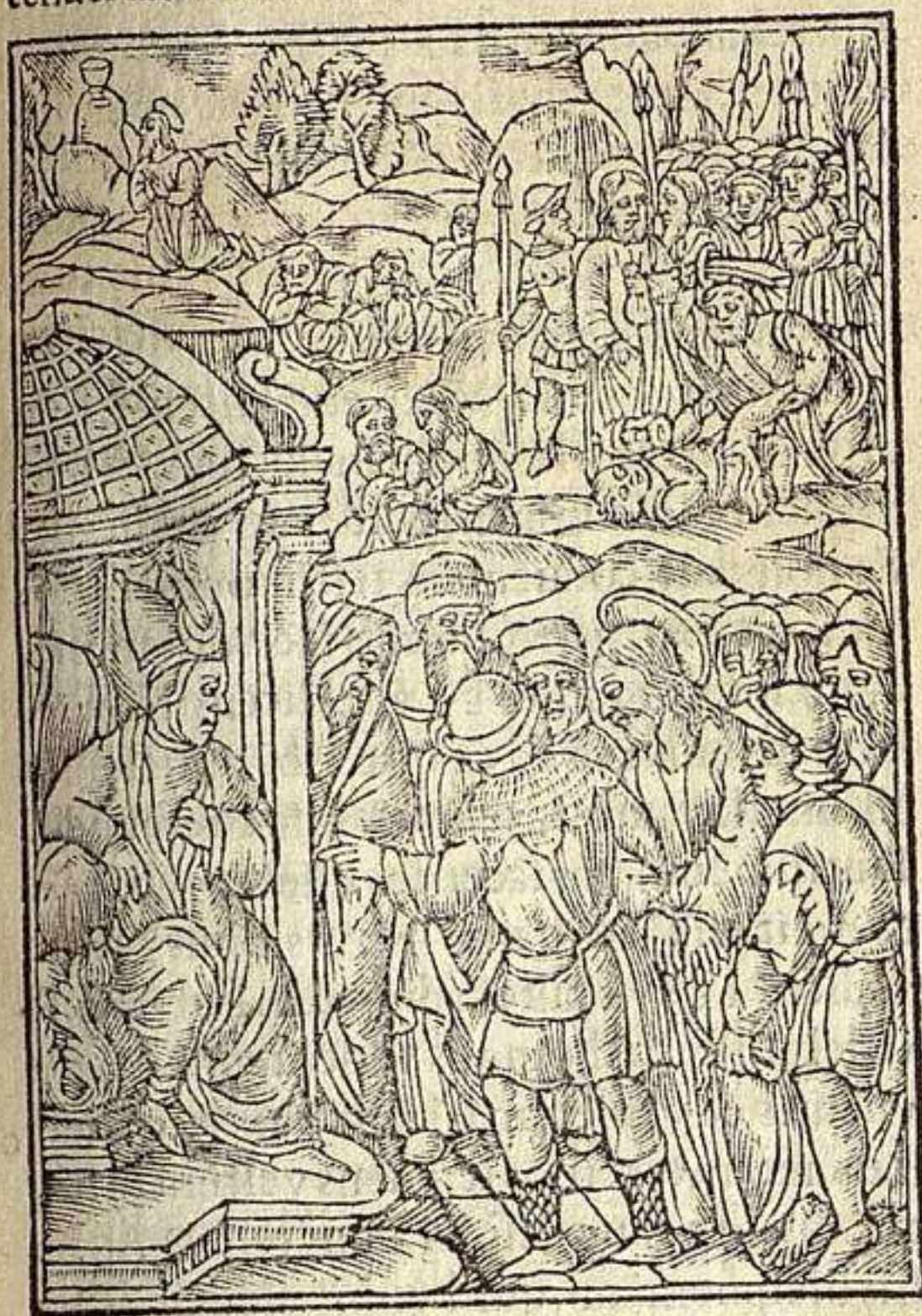
Matth.

26. e

Luc. 22. e

Ioā. 38. a

fugerunt. Adolescens autem quidam seque-
batur eum, amictus sindone super nudo: &
tenuerunt eum. At ille reiecta sindone nu-

¶ dus profugit ab eis. Et adduxerunt I E Matth.
S V M ad summū sacerdotem: & conuene- 26.f
rūt omnes sacerdotes & Scribæ & seniores. Luc.22.f
¶ Petrus autem à longè secutus est eum vsque Ioã.18.e
intrò

intrò in atriũ summi sacerdotis:& sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se. Summi verò sacerdotes, & omne concilium, quærebant aduersus I E S V M testimonium, vt eum morti traderent, nec inueniebant. Multi autem testimonium falsum dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes:

Ioan. 2. d Quoniam nos audiuius eum dicentẽ: Ego dissoluam templũ hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum ædificabo. Et non erat conueniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogauit I E S V M, dicens: Non respondes quicquã ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his? Ille autẽ tacebat:& nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eũ, & dixit ei: Tu es C H R I S T V S filius Dei benedicti? I E S V S autem dixit illi: Ego sum:& videbitis Filiũ hominis sedentem à dextris virtutis, & veniẽtem cũ nubibus cæli. Summus autem sacerdos scindens vestimẽta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes cõdemnauerũt, eum esse reũ mortis. Et cœperũt quidã conspuere eũ, & velare faciẽ eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza, & ministri alapis eum cædebãt.

Et

Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit Matth.
 vna ex ancillis summi sacerdotis: & cum vi- 26. g
 disse Petrum calefacientem se, aspiciens il- Luc. 22. f
 lum, ait: Et tu cum I E S V Nazareno eras. At Ioã. 18. c
 ille negavit, dicēs: Neq; scio, neq; noui quid
 dicas. Et exiit foras ante atriũ, & gallus can-
 tauit. Rursus autem cum vidisset illum an- Matth.
 cilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic 26. g
 ex illis est. At ille iterũ negavit. Et post pu- Lu. 21. f. g
 sillũ, rursus qui astabant, dicebãt Petro: Ve- Ioã. 18. e
 rē ex illis es: nã & Galilæus es. Ille autē cœ-
 pit anathematizare, & iurare: Quia nescio
 hominē istum, quē dicitis. Et statim gallus
 iterũ cantauit. Et recordatus est Petrus ver-
 bi, quod dixerat ei I E S V S: Prius quã gal-
 lus cãtet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

*Condemnatus dominus I E S V S crucifigitur,
 & sepelitur.*

A **E**T confestim, manē concilium facien- Matth.
 tes summi sacerdotes cum senioribus, 27. a
 & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Luc. 22. g
 I E S V M, duxerunt, & tradiderũt Pilato. Et Ioã. 18. e
 interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæo-
 rum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. Et Matth.
 accusabant eum summi sacerdotes in mul- 27. b
 tis. Pilatus autem rursus interrogauit eum, Luc. 23. a
 dicens: Non respondes quicquam, vide in Ioan. 18. f
 quan

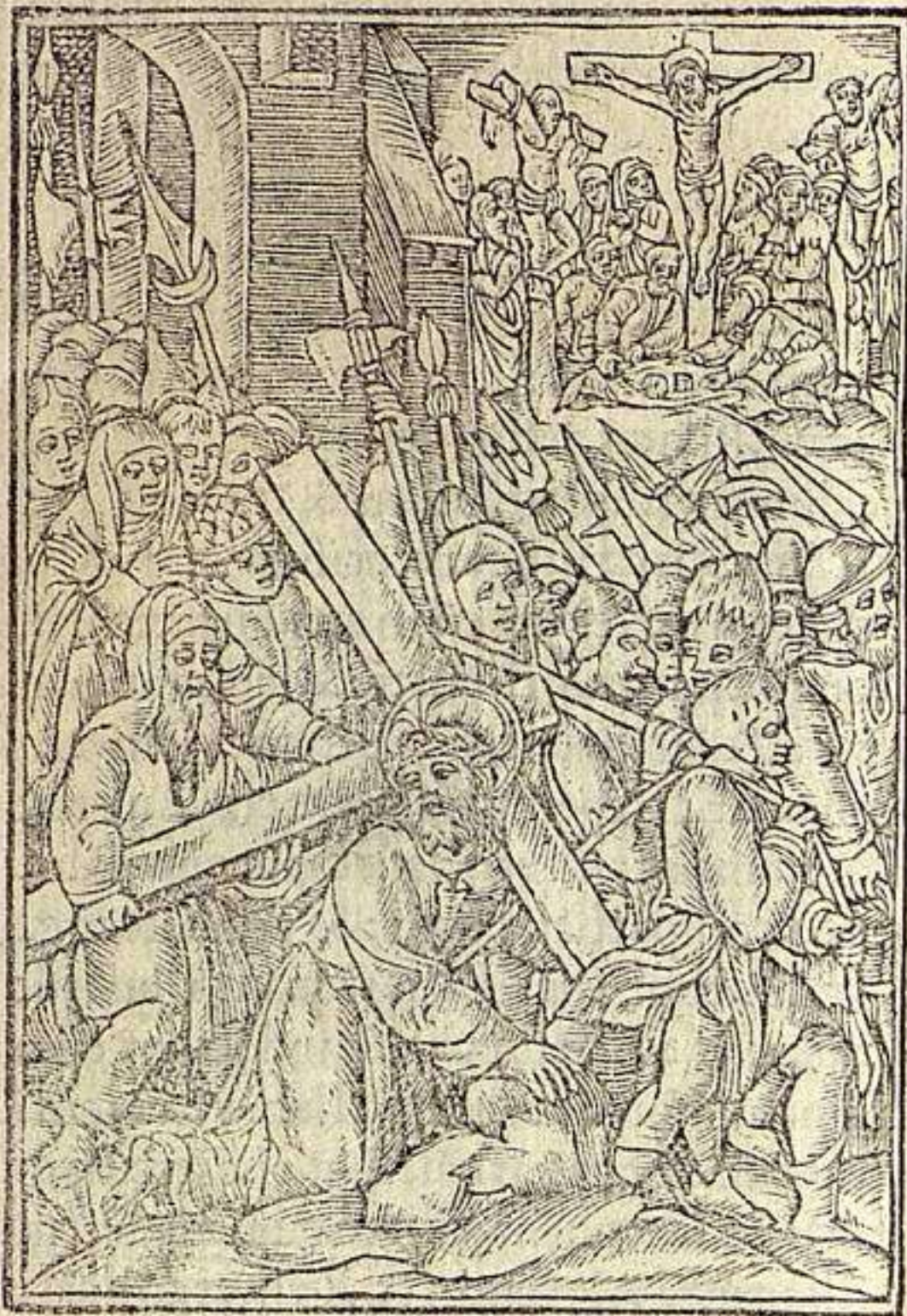
quantis te accusant. I E S V S autē amplius nihil respondit: ita vt miraretur Pilatus. Per diē autē festū solebat dimittere illis vnum

ex vinctis, quēcunq; petiissent. Erat autē qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidiū. Et cū ascēdisset turba, cœpit rogare, sicut
semp

semper faciebat illis. Pilatus autem respon-
 dit eis, & dixit: Vultis dimittā vobis regem
 Iudæorū? Sciebat enim quòd per inuidiam
 tradidissent eum summi sacerdotes. Ponti-
 fices autem concitauerunt turbam, vt magis
 Barabbā dimitteret eis. Pilatus autē iterum **Matth.**
 respōdens ait illis: Quid ergo vultis faciam **27.c**
 regi Iudæorū? At illi iterū clamauerūt: Cru **Luc.23.d**
 cifige eum. Pilatus verò dicebat illis: Quid **Ioā.18.g**
 enim mali fecit? At illi magis clamabāt: Cru **&.19.c**
 cifige eū. Pilatus autē volens populo satisfa-
 cere, dimisit illis Barabbam: & tradidit **I E-**
S V M flagellis cæsum vt crucifigeretur. **Mi-** **Matth.**
 lites autem duxerunt eū in atrium prætorii, **27.d**
 & conuocant totā cohortē: & induunt eum **Ioā.19.a**
 purpura, & imponunt ei plectentes spineam
 coronam. Et cœperunt salutare eū: Aue rex
 Iudæorum. Et percutiebant caput eius arun-
 dine, & conspuebant eum: & ponentes ge-
 nua, adorabant eum. Et postquam illuserūt
 ei, exuerunt illū purpura, & induerunt eum
 vestimentis suis, & educunt illum vt crucifi-
 gerent eum. Et angariauerunt prætereūtem **Matth.**
 quempiam Simonem Cyrenæum veniētem **27.d**
 de villa, patrē Alexandri & Rufi, vt tolleret **Luc.23.d**
 crucē eius. Et perducūt illū in Golgotha lo **Matth.**
 cū (quod est interpretatū) Caluariæ locus. **28.d**
 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & **Luc.23.d**
c non accepit. Et crucifigētes eum, diuiserunt **Ioā.19.d**
 vesti

Matth. vestimenta eius, mittentes sortem super eis,
 27. d quis quid tolleret. Erat autem hora tertia:
 Luc. 23. e & crucifixerunt eum. Et erat titulus causæ
 Ioã. 19. d

eius inscriptus: Rex Iudæorum. Et cum eo
 crucifigunt duos latrones: vnum à dextris,
 & alium à sinistris eius. Et impleta est scri-
 ptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus
 est.

est. Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis tēplum Dei, & in tribus diebus reædi- Ioan. 2. d
 ficas: saluum fac te metipsum, descendens de cruce. Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrū cum Scribis dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluū facere. **CHRISTVS** rex Israēl descendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, cōuitiabantur ei. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsque in horā nonam. Et hora nona exclamauit **I E S V S** voce magna, dicens: Eli, Eli, lamma asabthani? (quod est interpretatum:) Deus meus, Deus meus, vt quid Psal. 21. a
 dereliquisti me? Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce, Eliam vocat. Currēs autē vnus, & implens spongiā aceto, circūponēnsq; calamo, potū dabat ei, dicēs: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum. **I E S V S** autē emissa voce magna, Ioan. 19. d
 D expirauit. Et velum tēpli scissum est in duo, à summo vsque deorsum. Videns autē Centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè homo filius Dei erat. Erant autē & mulieres de longè aspiciētes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome, quæ cū esset in Galilæa, sequebantur eum, Mat. 27. d
 m & mi

& ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul
 Mat. 27.g cum eo ascenderant Hierosolymã. Et cum
 Luc. 23.g iam serò esset factum (quia erat parasceue
 Ioã. 19.g quod est ante sabbatũ) uenit Ioseph ab Ari-
 mathæa nobilis Decurio, qui & ipse erat ex-
 pectans regnũ Dei. Et audacter introiuit ad
 Pilatũ, & petiit corpus I E S U. Pilatus autem
 mirabatur si iam obiisset. Et accersito Cen-
 turione, interrogauit eum, si iam mortuus
 esset. Et cum cognouisset à Ceturione, do-
 nauit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus
 sindonẽ, & deponens eum, inuoluit sindone,
 & posuit eum in monumẽto, quod erat exci-
 sum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium
 monumenti. Maria autẽ Magdalene, & Ma-
 ria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

Resurrectio, & Ascensio CHRISTI.

C A P V T

X V I.

Luc. 24.a **E**T cum transisset sabbatũ, Maria Ma-
 Ioã. 20.a gdalene, & Maria Iacobi, & Salome
 emerunt aromata, ut venientes ungerent
 I E S U M. Et valde manẽ vna sabbatorũ, ve-
 niunt ad monumentũ, orto iam sole. Et dice-
 bant adinuicẽ: Quis reuoluet nobis lapidẽ ab
 ostio monumẽti? Et respicientes, viderunt re-
 uolutũ lapidẽ. Erat quippe magnus valde. Et
 Mat. 28.a introeuntes in monumentũ, viderunt iuuenẽs
 Ioã. 20.c sedẽtes in dextris, coopertũ stola candida, &
 obstup

obstupuerūt. Qui dicit illis: Nolite expauescere: I E S V M quæritis Nazarenū crucifixū: surrexit, nō est hīc: ecce locus vbi posuerunt

eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quòd præcedit vos in Galilæā. ibi eū videbitis, sicut dixit vobis. At illæ exeūtes fugerūt de monumento. Inuaferat enim eas tremor,

m 2 &

& pavor: & nemini quicquam dixerūt: timebant enim. Surgens autē I E S V S manē prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenaē de qua eiecerat septē dæmonia. Illa vadens, nuntiauit his, qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus. Et illi audiētes, quia viueret, &

Lu. 24. b visus esset ab ea, non crediderunt. Post hæc autem duobus ex his ambulantis ostensus est in alia effigie, euntibus in villam, & illi

Mat. 28 d euntes nūtiauerunt cæteris: nec illis credide-

Luc. 24. f runt. Nouissimè autem recumbentibus illis

Ioã. 20. e vndecim, apparuit: & exprobrauit increduli-

Mat. 28 d tatem eorum, & duritiã cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, nō crediderūt. Et dixit eis: Euntes in mundū vniuersum, prædicate Euāgelium omni creaturæ: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient: Linguis loquentur nouis: Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: Super ægros manus imponent, & bene habebunt.

Lu. 24. g Et Dominus quidem I E S V S postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedit à dextris Dei. Illi autem profecti, prædicauerunt vbiq̄ue, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Euangelii secundū Marcum, Finis.

HIERO

HIERONYMVS IN
CATALOGO SCRIP-
TORVM ECCLESIA-
STICORVM.

*

Lucas medicus Antiochen-
sis, ut eius scripta indicāt,
Graeci sermonis non ignarus
fuit, sectator Apostoli Pauli,
& omnis peregrinationis eius
comes: scripsit Euangelium, de
quo idem Paulus: Misimus, cum
illo fratrem, cuius laus est in
Euangelio per omnes Ecclesias. Et ad Colossenses:
Salutat uos Lucas medicus charissimus. Et ad
Timotheum: Lucas est mecū solus. Aliud quoque
edidit uolumen egregium, quod titulo Πράξεις
Αποστόλων prænотatur, cuius historia usque ad
biennium Romæ commorantis Pauli peruēnit: id
est, usque ad quartum Neronis annum. Ex quo
intelligimus in eadem urbe, librum esse compo-
situm. Igitur περιόδους Pauli & Theclæ, & to-
tam baptizati Leonis fabulam inter Apocry-
phas scripturas computamus. Quale enim est, ut
indiuuiduus comes Apostoli, inter ceteras eius res
hoc solūm ignorauerit? Sed & Tertullianus uici-

m 3 nus

nus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Asia $\alpha\pi\omicron\upsilon\delta\ \alpha\sigma\iota\alpha$ Apostoli Pauli, cōiuctū apud Ioannem, quod autor esset libri, & cōfessum se hoc Pauli amore fecisse: & ob id excidisse quidam suspicantur, quotiescunque in epistolis suis Paulus dicit, iuxta Euangelium meum, de Luca significare uolumine: & Lucam non solum ab Apostolo Paulo didicisse Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed à cæteris Apostolis: quod ipse quoque in principio sui uoluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipsi uiderunt, & ministri fuerunt sermonis. Igitur Euangelium sicut audierat, scripsit: Acta uerò Apostolorū, sicut uiderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos,

uxorem non habens. Sepultus est

Constantinopoli, ad quam

urbem uicesimo Con-

stantii anno,

ossa

eius cum reliquiis Andree

Apostoli translata

sunt de A-

chaia.

*

EVANG

EVANGELIUM SECUNDUM

LUCAM.

PRAEFATIO.

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt, rerum, sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis: visum est & mihi assequuto omnia, à principio diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theophile, ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

Concipit, & parit Elizabeth: uisitatúrque à uirgine Maria iam grauida.

CAPVT

I.

FVIT in diebus Herodis regis Iudææ sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomé eius Elizabeth. Erát auté iusti ambo ante Deû, incedétes in omnibus máda-

m 4 tis,

ris, & iustificationibus Domini sine querela:
& nō erat illis filius, eò quòd esset Elizabeth
sterilis, & ambo processissent in diebus suis.

Factum est autē cū sacerdotio fungeretur
Zacharias in ordine vicis suæ ante Deū, se-
cundum consuetudinē sacerdotii, sorte exiit,
Leu. 16. d. vt incēlum poneret ingressus in templū Do-
mini,

mini, & omnis multitudo populi erat orans foris hora incensī. Apparuit autē illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensī. Et
 B Zacharias turbatus est, vidēs: & timor irruit super eum. Ait autē ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniā exaudita est deprecatio tua: & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannē: & erit gaudiū tibi, & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino: & vinū & ficerā non bibet: & Spi- Psa. 131. d
 ritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris Mal. 3. a
 suæ: & multos filiorū Israēl cōuertet ad do- & 4. b
 minum Deum ipsorū, & ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: vt conuertat corda patrū in filios, & incredulos ad prudentiam iustorū, parare Domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad Angelū. Vnde hoc sciam? ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. Et respondens Angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. Et ecce, eris tacēs, & non poteris loqui vsque in diē quo hæc fiant: pro eo quòd non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tēpore suo. Et erat plebs expectans Zachariā: & mirabantur, quòd tardaret ipse in templo. Egressus autē nō poterat loqui ad illos: & cognouerunt, quòd visio-

m s ncm

nem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis: & permansit mutus. Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Post hos autē dies concepit Elizabeth vxor eius: & occultabat se mensibus quinque, dicens: Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit offerre opprobriū meū inter homines. In mēse autē sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomē Nazareth, ad virginē desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David, & nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus ad eā, dixit: Ave gratia plena. Dominus tecū: benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiā apud Deum: ecce concipies in

Isa. 7. c vtero, & paries Filiū: & vocabis nomen eius I E S V M. Hic erit magnus: & filius Altissimi vocabitur: & dabit illi dominus Deus sedē

Dan. 7. d David patris ei⁹, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nō erit finis. Dixit

Mic. 4. c autē Maria ad Angelū: Quomodo fiet istud: quoniā virū nō cognosco? Et respōdēs Angelus, dixit ei: Spiritus sanctus supueniet in te, & virtus Altissimi obūbrabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctū, vocabitur Filius Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, &

ipsa

ipsa concepit filium in senectute sua : & hic mensis, sextus est illi quæ vocatur sterilis: quia nõ erit impossibile apud Deum omne

verbũ. Dixit aut̃ Maria: Ecce ancilla Dom̃i
ni, fiat mihi secũdum verbũ tuũ. Et discessit
ab illa Angelus. Exurgẽs autẽ Maria in die-
bus illis, abiit in montana cum festinatione
in

in ciuitate Iuda: & intrauit in domū Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et factum est, vt audiuit salutationē Mariæ Elizabeth, exul-

tavit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu sancto Elizabeth: & exclamauit voce magna. & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde

hoc

hoc mihi: vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Et beata quæ credidisti: quoniã perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Dño. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominũ. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatẽ ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est: & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potẽtes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerum suum, memorari misericordiæ suæ: Sicut locutus est ad Isa. 41. b patres nostros, Abrahã, & semini eius in secu Isa. 30. d
 F la. Mansit autẽ Maria cum illa quasi men- 54. b
 sibus tribus: & reuerfa est in domũ suã. Eli- Iere. 31.
 zabet autem impletũ est tempus pariendi, & a. d
 peperit filium. Et audierunt vicini & cogna- Psa. 131. c
 ti eius, quia magnificauit Dominus misericor Gen. 22. c
 diam suam cum illa, & congratulabantur ei. Et factum est, in die octauo venerũt circumcidere puerũ, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et respõdens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

Et

Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Inuebant autē patri eius, quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarē, scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertū est autē illico os eius, & lingua eius [soluta est]: & loquebatur benedicens Deū. Et factus est timor sup omnes vicinos eorū: & super omnia mōtana Iudææ diuulgābatur omnia verba hæc: & posuerūt omnes, qui audierāt in corde suo, dicētes: Quis putas puer iste erit! Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetauit dicēs: Benedictus Dominus Deus Israēl, quia visitaui & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit

- Psal. 73. c cornu salutis nobis, in domo David pueri
 & 131. d fui: Sicut locutus est per os sanctorum, qui a
 Iere. 23. a seculo sunt prophetarū eius: Salutē ex inimicis
 & 30. b nostris, & de manu omnium qui oderunt
 Iere. 31. f nos: Ad faciendam misericordiā cum patribus
 Gen. 22. c nostris, & memorari testamenti sui sancti, Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrē nostrū daturū se nobis: Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi, In sanctitate, & iustitia corā ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius, Ad dandam scient

scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum, Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto: Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat, & confortabatur Spiritu, & erat in desertis usque in diem ostensionis suae ad Israël.

CHRISTI natiuitas, & circumcisio, quae etiamnum puer templo consecratus docet.

CAPVT

II.

FActum est autem, in diebus illis exiit editum à Caesare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Haec descriptio prima facta est à praeside Syriae Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilaea de ciuitate Nazareth, in Iudaeam, in ciuitatem David, quae vocatur Bethlehem, eò quod esset de domo & familia David, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore, praegnantem. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret. Et peperit Filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in praesepe: quia non erat ei locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce, Angelus Domini stetit iuxta illos,

illos, & claritas Dei circumfulsit illos: & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere. Ecce enim euāgelizo vo-

bis gaudiū magnū, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator, qui est **C H R I S T V S** Dominus, in ciuitate David. Et hoc vobis signum: Inuenietis Infantem

pan

pannis inuolutum, & positum in præsepio.
Et subito facta est cum Angelo multitudo
militiæ cælestis laudantium Deum, & dicen-

tiū: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis. Et factum est,
vt discesserunt ab eis Angeli in cælum, pa-
stres loquebantur adinuicem: Transeamus

n. viq;

vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Et venerunt festinantes: & inuenerunt Mariam & Ioseph, & Infantem positum in præsepio. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant, mirati sunt: & de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant, sicut di-

- Leu. 12. a** ctum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer: vocatum est nomen eius **I E S V S**, quod vocatum est ab Angelo priusquam in vtero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis eius, secundum legem Moyse, tulerunt illū in Hierusalē, vt sifteret eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctū Domino vocabitur: Et vt darēt hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce, homo erat in Hierusalē, cui nomen Simeō, & homo iste iustus, & timoratus, expectans cōsolationem Israēl, & Spiritus sanctus erat in eo. Et respōsum acceperat à Spiritu sancto, nō visurū se mortē, nisi prius videret

deret Christum Domini. Et uenit in spiritu
in templū. Et cum induceret puerū IESVM
parentes eius, vt facerent secundum consue-

tudinem legis pro eo, & ipse accepit eum in
vlnas suas, & benedixit Deū, & dixit: Nūc
dimittis seruum tuum Domine, secundum
verbum tuū in pace: Qui a uiderūt oculi mei

n 2 salu

salutare tuum, Quod paraſti ante faciẽm
 omnium populorũ: Lumen ad reuelationem
 gentium, & gloriã plebis tuæ Iſraël. Et erãt
 pater & mater eius mirantes ſuper his, quæ
 dicebantur de illo. Et benedixit illis Si-
 meon: & dixit ad Mariam matrem eius: Ec-
 ce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurre-
 ctionem multorum in Iſraël, & in ſignum
 cui contradicetur. Et tuam ipſius animam
 pertranſibit gladius, vt reuelentur ex mul-
 tis cordibus cogitationes. Et erat Anna
 prophetiſſa, filia Phanuël, de tribu Aſer. Hæc
 proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum
 viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et
 hæc vidua vſque ad annos octogintaqua-
 tuor: quæ non diſcedebat de templo, ieiun-
 niis & obſecrationibus ſeruiens nocte ac
 die. Et hæc ipſa hora ſuperueniens, confite-
 batur domino: & loquebatur de illo omni-
 bus qui expectabant redemptionem Iſraël.
 Et vt perfecerũt omnia ſecũdũ legem Do-
 mini, reuerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatem
 ſuam Nazareth. Puer autẽ creſcebat & con-
 fortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei
 erat in illo. Et ibant parẽtes eius per omnes
 annos in Hieruſalem, in die ſolenni paſchæ.
 Et cũ factus eſſet annorũ duodecim, ascen-
 dentibus illis Hieroſolymam, ſecundũ con-
 ſuetudinem diei feſti, conſummatisq; die-
 bus

bus cum redirent, remansit puer IESVS in Hierusalẽ: & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos, & notos. Et non inuenientes, regressi sunt in Hierusalẽ, requirentes eum. Et factum est post triduum inuenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum audientem illos, & interrogantẽ eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebatimus te. Et ait ad illos: Quid est, quod me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi nõ intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo. Et IESVS proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

Ioannes prædicans pœnitentiam, baptizat
CHRISTVM.

ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ
n 3 Herode

Herode, Philippo autē fratre eius tetrarcha
Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lyfania
Abilenæ tetrarcha, sub principibus sacerdo-

tum Anna & Caipha: factum est verbum do-
mini super Ioānem Zachariæ filiū in deser-

Mat. 3. a to. Et vēnit in omnem regionem Iordanis,
Mar. 1. a, r ædicans baptismum pœnitentiæ in remis-
sionem

sionem peccatorum: sicut scriptum est in li-
 bro sermonũ Isaiã Prophetã: Vox claman- Isa. 40. a
 tis in deserto, Parate viam Domini, rectas Ioan. 1. c
 „facite semitas eius. Omnis vallis implebitur,
 „& omnis mons, & collis humiliabitur: & e-
 „runt praua in directa: & aspera, in vias planas:
 „& videbit omnis caro salutare Dei. Dice- Matth.
 bat ergo ad turbas, quæ exhibant vt bapti- 3. b. c
 zarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis
 ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite
 ergo fructus dignos poenitentiã, & ne cœ-
 peritis dicere: Patrem habemus Abraham.
 Dico enim vobis, quia potens est Deus de
 lapidibus istis suscitare filios Abraham. Iam
 enim securis ad radicem arboris posita est.
 c Omnis ergo arbor non faciens fructum bo-
 num, exciditur, & in ignem mittitur. Et in-
 terrogabant eum turbæ, dicentes: Quid er-
 go faciemus? Respondens autem, dicebat il-
 lis: Qui habet duas tunicas, det non habenti:
 & qui habet escas, similiter faciat. Venerunt
 autem & publicani vt baptizarentur: & dix-
 erunt ad illum: Magister, quid faciemus? At
 ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod
 constitutum est vobis, faciatis. Interroga-
 bant autem eum & milites, dicentes: Quid facie-
 mus & nos? Et ait illis: Neminẽ conculcatis, Mat. 3. c
 neque calumniã faciatis: & contenti estote Mar. 1. b
 d stipendiis vestris. Existimate autem populo, & Ioan. 1. d

cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioāne, ne fortè ipse esset Christus, respondit Ioannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autè fortior me post me, cuius nõ sum dignus soluere corrigiam cal-

- Mat. 3. e** ceamentorũ eius: Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni: cuius vètilabrũ in manu eius, & purgabit aream suã: & cõgregabit triticum in horreũ suum, paleas autè comburet igni inextinguibili. Multa quidem & alia
- Matth. 24. a** exhortans Euangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha cùm corriperetur ab illo de
- Mar. 6. c** Herodiade vxore fratris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes: adiecit & hoc sup
- Mat. 3. d** omnia, & inclusit Ioannẽ in carcerẽ. Factum e
- Mar. 1. b** est autè cùm baptizaretur omnis populus, & **I E S V** baptizato & orante, apertum est cælum: descēdit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus: in te cõplacui mihi. Et ipse **I E S V S** erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianna, qui fuit Ioseph, qui fuit Mathatthiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Helli, qui fuit Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Mathat. **F**thiæ, qui fuit Semei, qui fuit Iosech, qui fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Resia, qui fuit

fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cofam, qui fuit Helmadam, qui fuit Her, qui fuit Iefo, qui fuit Heliefer, qui fuit Iorã qui fuit Mattha, q̄ fuit Leui, qui fuit Simeõ, qui fuit Iuda, qui fuit Iofeph, qui fuit Ionam, qui fuit Heliacim, qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathathã, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Iefse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Na-
 affon, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Efron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Ifaac, qui fuit Abraham, qui fuit Tharra, qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainam, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Mathufale, qui fuit Enoch, qui fuit Iared, qui fuit Maleleel, qui fuit Cainam, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

*CHRISTVS tentatur à diabolo, docet in
 fynagoga, & eiicit dæmonia.*

IESVS autem plenus Spiritu sancto, re- Mat. 4. a
 gressus est à Iordane: & agebatur in Mar. 1. b
 spiritu in deserto, diebus quadraginta, &
 tentabatur à diabolo. Et nihil manducauit

n s in

in diebus illis: & consummatis illis, postea
 esuriit. Dixit autē illi diabolus: Si filius Dei
 es, dic lapidi huic, vt panis fiat. Et respondit

Deu.8. a ad illum I E S V S : Scriptum est, Quia non in
 pane solo viuet homo, sed in omni verbo
 Dei. Et duxit illum diabolus in montem ex-
 celsum, & ostendit illi. omnia regna orbis
 terre

terra in momento temporis:& ait illi:Tibi
 dabo potestatem hanc vniuersam, & glo-
 riam illorum:quia mihi tradita sunt,& cui
 volo do illa. Tu ergo procidens, si adoraue-
 ris coram me, erunt tua omnia. Et respōdens
 „ I E S V S, dixit illi: Scriptum est: Dominum Deu. 6. c
 „ Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Et & 10. d
 duxit illum in Hierusalē, & statuit illum su-
 per pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei
 es, mitte te hinc deorsum. Scriptū est enim:
 „ Quòd Angelis suis mandauit de te vt con- Ps. 90. b
 „ seruent te:& quia in manibus tollent te,
 „ ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
 Et respondens I E S V S, ait illi: Dictum est:
 „ Non tentabis dominū Deum tuum. Et con- Deu. 6. c
 summata omni tentatione, diabolus recef-
 sit ab illo vsque ad tempus. Et regressus
 est I E S V S in virtute spiritus in Galilæam: Mat. 4. b
 & fama exiit per vniuersam regionem de Mar. 1. b
 illo. Et ipse docebat in synagogis eorum, & Ioan. 4. f
 magnificabatur ab omnibus. Et vênit Naza- mat. 13. g
 reth, vbi erat nutritus:& intrauit secundum Mar. 6. a
 consuetudinem suam die sabbati in synago- Ioan. 4. f
 gam, & surrexit legere. Et traditus est illi Isa. 61. a
 liber Isaiaë Prophetæ. Et vt reuoluit librū,
 inuēnit locum, vbi scriptum erat: Spiritus
 „ Domini super me, propter quod vnxit me,
 „ Euangelizare pauperibus misit me, sanare
 „ contritos corde, prædicare captiuis remis-
 sionem,

sionem, & cæcis visum, dimittere contractos
 in remissionem, prædicare annum Domini
 acceptum, & diem retributionis. Et cum
 plicuisset librū reddidit ministro, & sedit.
 Et omnium in synagoga oculi erant inten-
 dentes in eum. Cœpit autē dicere ad illos:
 Quia hodie impleta est hæc scriptura in au-
 ribus vestris. Et omnes testimonium illi da-
 bant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ
 procedebant de ore ipsius, & dicebāt. Non-
 ne hic est filius Ioseph? Et ait illis: Vtique di-
 cetis mihi hanc similitudinem: Medice, cura
 te ipsum: quanta audiuius facta in Caphar-
 naū, fac & hîc in patria tua. Ait autem: Amen
 dico vobis, quia nemo propheta acceptus est
 in patria sua. In veritate dico vobis, multæ
 3. Reg. viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando
 17. a. b clausum est cælum annis tribus, & mensi-
 Iac. 5. d bus sex, cū facta esset fames magna in omni
 terra: & ad nullam illarum missus est Elias,
 nisi in Sarepta Sidonis, ad mulierem vidu-
 am. Et multi leprosi erant in Israël sub Eli-
 sæo propheta: & nemo eorum mundatus est
 4. reg. 5 d nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes
 in synagoga ira, hæc audientes. Et surrexe-
 runt, & eiecerunt illum extra ciuitatem: &
 duxerunt illum vsque ad supercilium mon-
 tis, super quē ciuitas illorum erat ædificata,
 vt præcipitarent eum. Ipse autem transiens
 per

per medium illorum, ibat. Et descendit in Mat. 4. b
 Capharnaum ciuitatem Galilææ: ibiq; do- Mar. 1. c
 cebat illos sabbatis. Et stupebant in doctri- Mat. 7. d
 na eius: quia in potestate erat sermo ipsius. Marc. 1. e
 Et in synagoga erat homo habens dæmo-
 nium immundū: & exclamauit voce magna,
 dicens: Sine, quid nobis & tibi I E S V Naza- Marc. 1. e
 rene? venisti perdere nos? scio te, quia sis san-
 ctus Dei. Et increpauit illum I E S V S, dicens:
 Obmutesce, & exi ab eo. Et cūm proiecisset
 illum dæmonium in medium, exiit ab illo,
 nihilque illum nocuit. Et factus est pauor
 in omnibus: & colloquebātur adinuicem, di-
 centes: Quod est hoc verbum! quia in pote-
 state & virtute imperat immundis spiritibus
 & exeunt! Et diuulgabatur fama de illo in
 omnē locum regionis. Surgēs autem I E S V S Mat. 8. b
 de synagoga, introiuit in domum Simonis. Marc. 1. c
 Socrus autem Simonis tenebatur magnis fe-
 bribus: & rogauerunt illum pro ea. Et stans
 super illam imperauit febrī: & dimisit illā.
 Et continuò surgens ministrabat illis. Cūm
 autem sol occidisset, omnes qui habebāt in-
 firmos variis languoribus, ducebant illos ad
 eū. At ille singulis manus imponens, curabat
 eos. Exhibant autē dæmonia à multis claman-
 tia, & dicentia: Quia tu es filius Dei. Et in-
 crepans non sinebat ea loqui, quia sciebant
 ipsum esse Christū. Facta autē die, egressus Marc. 1. d
 ibat

ibat in desertum locum: & turbæ requirebāt
 eum, & venerunt vsq; ad ipsum: & detinebāt
 illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait:
 Quia & aliis ciuitatibus oportet me Euan-
 gelizare regnum Dei: quia ideo missus sum.
 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CHRISTI cõcio ex nauis, et aliquot miracula.

CAPVT

A Factum est autem, cum turbæ irruerent **Mat. 4.8**
F in eum vt audirent verbum Dei, & ipse **Mar. 1.6**
 stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit
 duas naues stantes secus stagnum: piscatores
 autem descenderant, & lauabant retia. A-
 scendens autem in vnā nauim, quæ erat
 Simonis, rogauit eum à terra reducere pu-
 lum. Et sedens docebat de nauicula turbas.
 Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem:
 Duc in altū, & laxate retia vestra in captu-
 ram. Et respondens Simon, dixit illi: Præce-
 ptor, per totam noctem laborantes nihil ce-
B pimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et
 cum hoc fecissent, concluderunt piscium mul-
 titudinem copiosam: rumpebatur autem re-
 te eorum. Et annuerunt sociis qui erant in
 alia nauī, vt venirent, & adiuuarent eos. Et
 venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas,
 ita vt penè mergerentur. Quod cum videret
 Simon Petrus, procidit ad genua **IESV**,
 dicēs: Exi à me Domine: quia homo pecca-
 tor sum. Stupor enim circundederat eum, &
 omnes qui cū illo erant, in captura piscium,
 quā ceperant. Similiter autē Iacobū & Ioan-
 nem filios Zebedæi: qui erāt socii Simonis.
 Et ait ad Simonem **IESVS**: Noli timere: ex
 hoc iā homines eris capiens. Et subductis ad
 terram nauibus, relictis omnibus, secuti sunt
 eum.

- Mat. 8. a eum. Et factum est, cum esset in vna ciuitate.
- Mar. 1. d tum, & ecce vir plenus lepra, & videns I E S V M, & procidens in faciem suam, rogauit eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo. Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse præcepit illi, vt nemini diceret: sed, vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses in testimoniũ illis. Perambulabat autem magis sermo de illo, & conueniebant turbæ multæ, vt audirent, & curarẽtur ab infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in desertum, & orabat. Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Hierusalem: & virtus Domini erat ad sanãdum eos.
- Mat. 9. a
- Mar. 2. a Et ecce viri portantes in lecto hominẽ, qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. Et non inuenientes quaparte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas submiserũt eum cum lecto in medium, ante I E S V M. Quorum fidem vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisei, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Vt
- cogno

I cognouit autē I E S V S cogitationes eorum,
 respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in
 cordibus vestris? Quid est facilius, dicere:
 Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge,
 & ambula? Vt autem sciatis quia Filius ho-
 minis habet potestatem in terra dimittendi
 peccata (ait paralytico) Tibi dico, surge: tol-
 le lectum tuum, & vade in domū tuā. Et cō-
 festim cōsurgens coram illis, tulit lectum in
 quo iacebat, & abiit in domū suam, magni-
 ficans Deum. Et stupor apprehendit omnes:
 & magnificabāt Deū. Et repleti sunt timo-
 re, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie. Mat. 9. a
 Et post hæc exiit, & vidit Publicanum, no- Mar. 2. b
 mine Leui, sedentem ad teloniū, & ait illi:
 Sequere me. Et relictis omnibus, surgens se-
 cutus est eum: & fecit ei conuiuium magnum
 Leui in domo sua: & erat turba multa Pu-
 blicanorum, & aliorum qui cum illis erant
 discumbentes. Et murmurabant Pharisei,
 & Scribæ eorum, dicentes ad discipulos eius:
 Quare cum Publicanis, & peccatoribus man-
 ducatis, & bibitis? Et respondens I E S V S,
 dixit ad illos: Non egent, qui sani sunt, me-
 dico: sed qui malè habent. Non veni voca-
 re iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. At
 illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Ioan-
 nis ieiunant frequenter, & obsecrationes fa-
 ciunt, similiter & Phariseorum: tui autem
 edunt,

edunt,

Mat. 9. b edunt, & bibunt? Quibus ipse ait: Nunquid
 Mar. 2. b potestis filios sponsi, dum cum illis est spon-
 sus, facere ieiunare? Veniēt autē dies: & cū
 ablatus fuerit ab illis spōsus, tunc ieiunabunt
 in illis diebus. Dicebat autem & similitudi-
 nem ad illos: Quia nemo commissuram à
 vestimento nouo immittit in vestimentum
 vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri
 non cōuenit commissura à nouo. Et nemo
 mittit vinum nouum in vtres veteres: alio-
 quin rumpet vinum nouum vtres, & vinum
 effundetur, & vtres peribūt. Sed vinum no-
 uum in vtres novos mittēdum est: & vtraque
 conseruantur. Et nemo bibens vetus, statim
 vult nouum: dicit enim, Vetus melius est.

*Excusat CHRISTVS discipulos, sanat manū
 aridam, & docet Euangelii pietatem.*

C A P V T

V I.

Mat. 12 a **F**Actum est autē in sabbato secūdo pri-
 Mar. 2. d **F**mo, cū trāsiret per sata, vellebant di-
 scipuli eius spicas, & māducabant, cōfricātes
 manibus. Quidā autē Phariseorū dicebant
 illis: Quid facitis, quod nō licet in sabbatis?
 Et respōdens I E S V S ad eos, dixit: Nec hoc
 legistis quod fecit Dauid, cū esurisset ipse,
 & qui cum illo erant: quomodo intrauit in
 1. Reg. domū Dei, & panes propositionis sumpsit,
 12. g & māducauit, & dedit his, qui cum ipso erāt:
 quos

quos non licet manducare, nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbati. Factum

est autem & in alio sabbato, vt intraret in Mat. 12. 2
synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, Mar. 3. 2
& manus eius dextera erat arida. Obserua-
bant autem Scribæ & Pharisei, si in sabbato

o 2 cura

curaret vt inuenirent vnde accusarent eum. Ipse verò sciebat cogitationes eorum:& ait homini, qui habebat manū aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit. Ait autē ad illos **I E S V S**: Interrogo vos, si licet sabbatis bene facere, an malè: animam saluam facere, an perdere? Et circumspectis omnibus, dixit homini: Extende manū tuam. Et extendit: & restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia:& colloquebantur adinuicē, quidnam facerent **I E S V**. Factum est autem, in illis diebus exiit in montem orare, & erat

Mat. 10 a pernoctans in oratione Dei. Et cū dies fa-

Mar. 3. b ctus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit: Simonem quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, & Iacobum, & Ioannem, Philippum, & Bartholomæum, Matthæum, & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. Et descendens cum illis, stetit in loco cāpestri, & turba discipulorū eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Hierusalem, & maritima Tyri, & Sidonis, qui venerant, vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo
exib

Exhibat, & sanabat omnes. Et ipse eleuatis
 oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pau. Mat. 5. a
 peres: quia uestrū est regnū Dei. Beati qui
 nunc esuritis: quia saturabimini. Beati qui
 nunc fletis: quia ridebitis. Beati eritis cū
 vos oderint homines, & cū separauerint
 vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen
 uestrū tanquam malum propter Filium ho-
 minis. Gaudete in illa die, & exultate: ecce
 enim merces uestra multa est in cælo: secun-
 dum hæc enim faciebant Prophetis patres
 eorum. Veruntamen, væ vobis diuitibus, qui Amos
 habetis consolationem uestram. Væ vobis 6. a
 qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis Eccl. 31. a
 qui ridetis nūc: quia lugebitis & flebitis. Væ
 cū benedixerint vobis omnes homines: se-
 cundum hæc enim faciebāt pseudoprophetis
 patres eorū. Sed vobis dico, qui auditis: Di. Mat. 5. g
 ligite inimicos vestros: benefacite his, qui
 vos oderunt. Benedicite maledicentibus vo-
 bis: & orate pro calumniantibus vos. Et qui Mat. 5. a
 te percutit in maxillam vnam, præbe illi & Mat. 7. b
 alteram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimen-
 tum, etiam tunicam noli prohibere. Omni Tob. 4. c
 autē petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua
 sunt, ne repetas. Et prout vultis vt faciant
 vobis homines, & vos facite illis similiter.
 Et si diligitis eos, qui vos diligunt: quæ vo-
 bis est gratia? nam & peccatores, diligētes se,
 dilig

diligunt. Et si benefeceritis his, qui vobis
 benefaciunt: quæ vobis est gratia? siquidem
 Mat. 5. g & peccatores hoc faciunt. Et si mutuū dede-
 Deu. 15. b ritis his, à quibus speratis recipere: quæ gra-
 tia est vobis? nam & peccatores peccatori-
 bus fœnerantur, vt recipiant æqualia. Verun-
 tamen diligite inimicos vestros: benefacite,
 & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit
 Mat. 7. a merces vestra multa, & eritis filii Altissimi:
 quia ipse benignus est super ingratos, & ma-
 los. Estote ergo misericordes, sicut & pater
 vester misericors est. Nolite iudicare, & nō
 iudicabimini: nolite condemnare, & non
 condemnabimini. Dimittite, & dimitemi-
 ni. Date, & dabitur vobis. Mensurā bonam,
 & confertam, & coagitatam, & supereffluen-
 Mat. 7. a tem dabunt in sinum vestrū. Eadem quippe
 Mar. 4. c mensura, qua mensi fueritis, remetietur vo-
 bis. Dicebat autem illis & similitudinem.
 Mat. 15. b Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Non-
 Mar. 10. c ne ambo in foueam cadunt? Non est discipu-
 Ioa. 13. b lus super magistrum: perfectus autem omnis
 Mat. 7. a erit, si sit sicut magister eius. Quid autē vi-
 des festucam in oculo fratris tui: trabem au-
 tem, quæ in oculo tuo est, non consideras?
 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Fra-
 ter, sine eiiciam festucā de oculo tuo: ipse in
 oculo tuo trabem nō vides? Hypocrita, eiice
 primū trabem de oculo tuo: & tūc perspi-
 cies,

cies, vt educas festucam de oculo fratris tui.

Non est enim arbor bona, quæ facit fructus Mat. 7. c
malos: neq; arbor mala, faciens fructũ bonũ.

¶ Vnaquæq; enim arbor, de fructu suo cogno Mat. 12. c
scitur. Neque enim de spinis colligunt ficus,
neq; de rubo vindemiant vuã. Bonus homo
de bono thesauro cordis sui profert bonũ: &
malus homo de malo thesauro profert ma-
lum. Ex abũdantia enim cordis os loquitur.

Quid autẽ vocatis me, Domine Domine: & Mat. 7. d

nõ facitis quæ dico? Omnis qui vënit ad me, Ro. 2. b

& audit sermones meos, & facit eos: ostendã Iaco. 1. d

vobis cui similis sit. Similis est homini ædi-
ficãti domũ, qui fodit in altũ, & posuit fun-
damentũ supra petrã: inundatione autem fa-
cta, illisum est flumẽ domui illi, & nõ potuit
eam mouere: fundata enim erat supra petrã.

Qui autẽ audit, & nõ facit, similis est homini
ædificanti domũ suã supra terrã sine funda-
mẽto: in quã illisus est fluuius: & cõtinuò ce-
cidit, & facta est ruina domus illius magna.

*Sanatur à CHRISTO Centurionis puer,
suscitatur unicus filius, &c.*

CAPVT VIII.

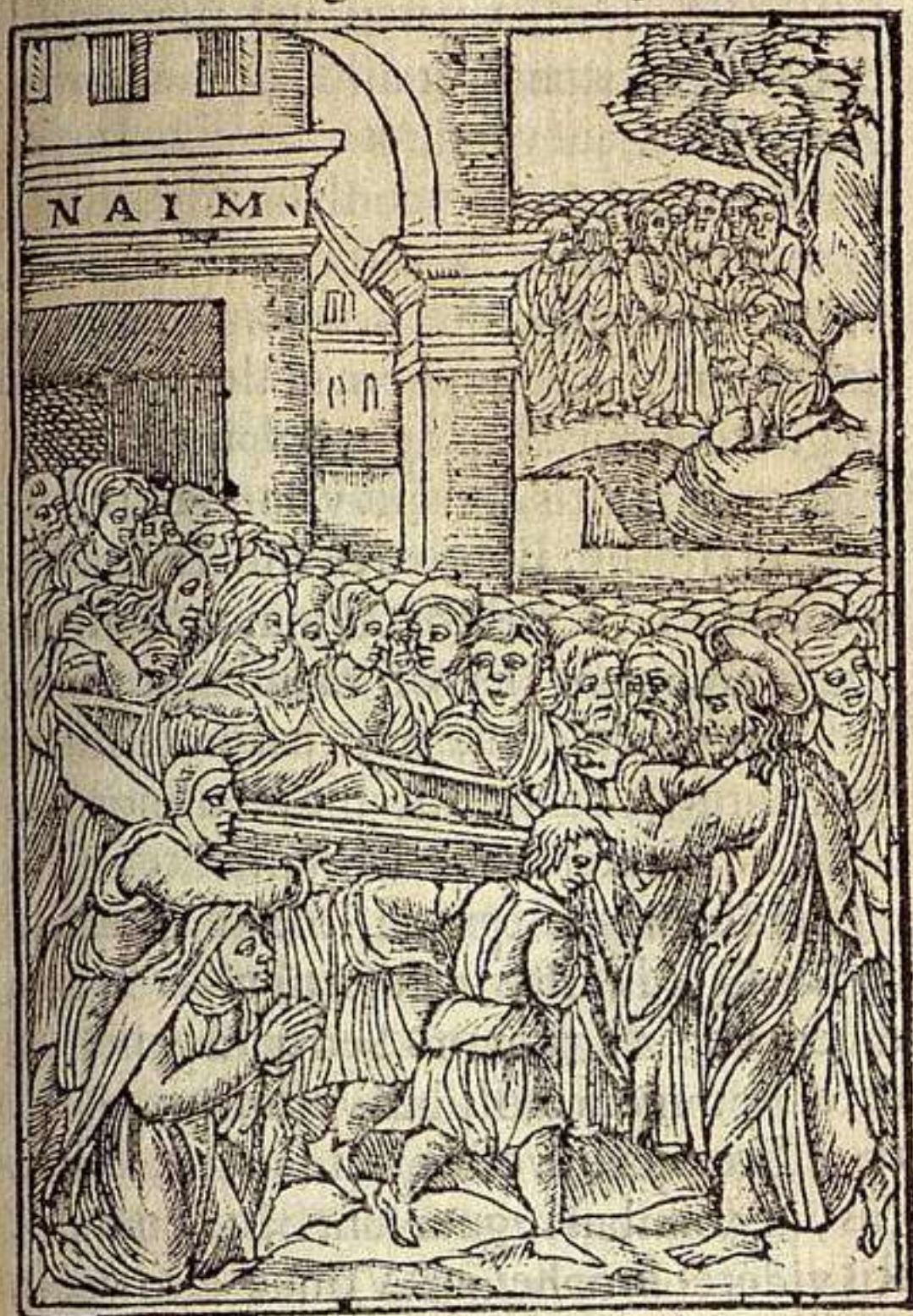
¶ CUM autem impleffet omnia verba sua Mat. 8. a
in aures plebis, intrauit Capharnaum,
Centurionis autẽ cuiusdam seruus malè ha-
bens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus.

o 4 Et

Et cùm audisset de I E S V, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum, vt veniret, & saluaret seruũ eius. At illi cùm venissent ad I E S V M, rogabant eum sollicitè, dicentes ei: Quia dignus est, vt hoc illi præstes: diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse ædificauit nobis. I E S V S autè ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine, noli vexari. Non enim sum dignus, vt sub tectum meum intres: propter quod & me ipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic: Vade, & vadit: & alio: Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit. Quo audito, I E S V S miratus est: & conuersus, sequētibus se turbis dixit: Amè dico vobis, nec in Israël tantam fidem inueni. Et reuersi qui missi fuerant domũ, inuenerunt seruum qui languerat, sanum. Et factum est: deinceps ibat I E S V S in ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ. Et hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi:

Noli

Noli flere. Et accessit, & tetigit oculū. Hi autē, qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescēs tibi dico, surge. Et resedit qui erat mor-

tuus, & cœpit loqui. Et dedit illū matri suæ. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebs

o s

plebs

plebem suam. Et exiit hic sermo in vniuersam Iudæam de eo, & in omnē circā regionem. Et nuntiauerunt Ioanni discipuli eius de omnibus his. Et conuocauit duos de discipulis suis Ioannes, & misit ad I E S V M, dicens: Tu es, qui venturus es: an alium expectamus? Cū autem venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curauit à languoribus suis, & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit visum. Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni, quæ audistis, & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes Euangelizantur: & beatus est, quicumque non fuerit scandalizatus in me. Et cū discessissent nuntii Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertū videre? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt, & deliciis, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Vtique dico vobis, & plus quàm Prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis, maior inter na-

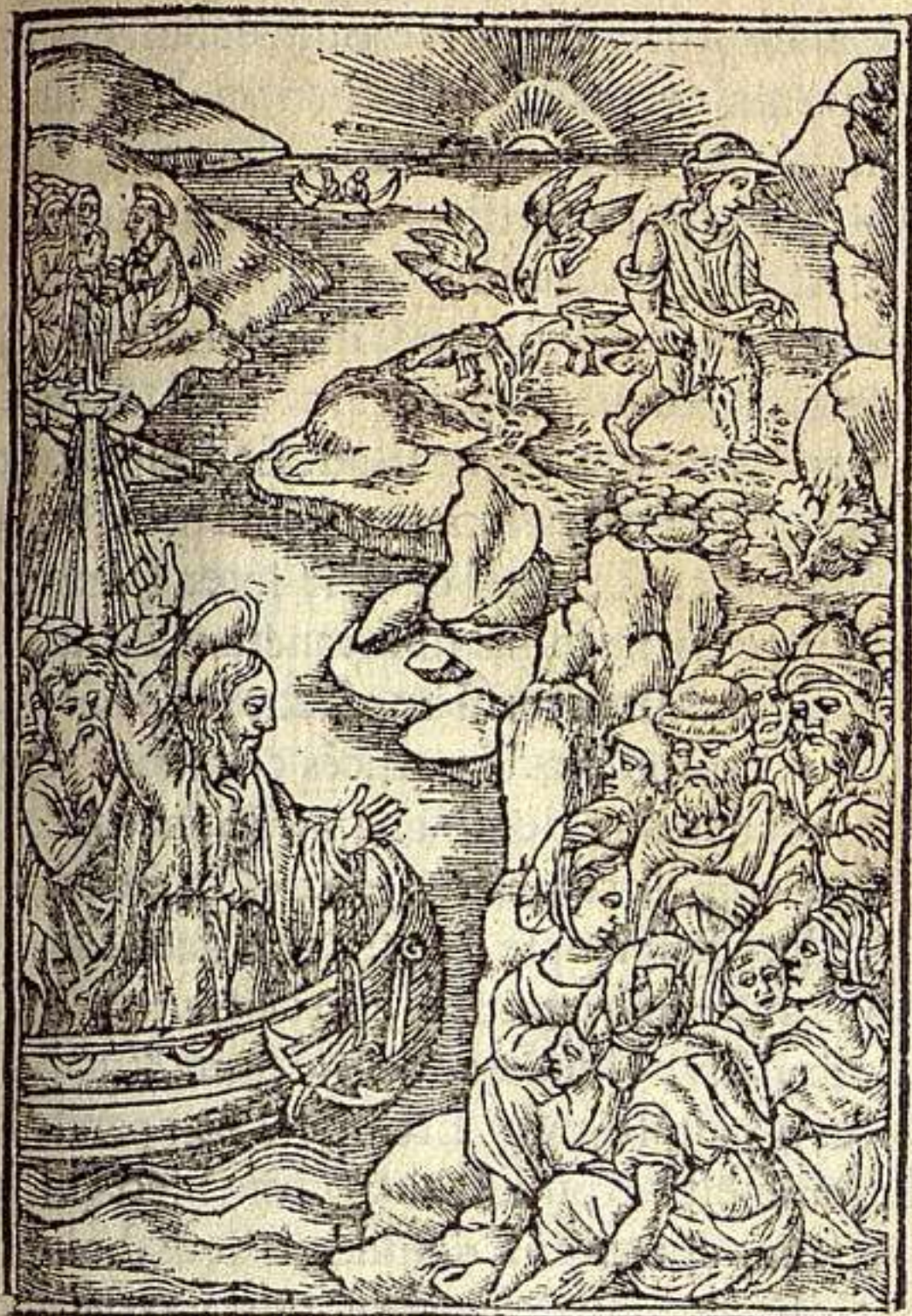
tos

vos mulierum Propheta Ioanne Baptista ne-
 mo est. Qui autem minor est in regno Dei:
 maior est illo. Et omnis populus audiens, &
 Publicani, iustificauerunt Deum, baptizati
 baptismo Ioannis. Pharisei autem, & legis-
 periti consilium Dei spreuerunt in semet-
 ipsos, non baptizati ab eo. Ait autem Do-
 minus: Cui ergo similes dicam homines **Mat. 21 b**
 generationis huius, & cui similes sunt? Si-
 miles sunt pueris sedentibus in foro, & lo-
 quentibus adinuicem, & dicentibus: Can-
 tauimus vobis tibiis, & non saltastis: la-
 mentauimus, & non plorastis. Venit au-
 tem Ioannes Baptista, neque manducans pa-
 nem, neque bibens vinum: & dicitis Dæ-
 monium habet. Venit Filius hominis man-
 ducans, & bibens: & dicitis: Ecce homo
 deuorator, & bibens vinum, amicus Publi-
 canorum, & peccatorum. Et iustificata est
 Sapiencia ab omnibus filiis suis. Roga-
 bat autem illum quidam de Phariseis, vt
 manducaret cum illo. Et ingressus do-
 mum Pharisei, discubuit. Et ecce mulier,
 quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cogno-
 uit quòd **I E S V S** accubuit in domo Pha-
 risei, attulit alabastrum vnguenti: & stans
 retro secus pedes eius, lacrymis cœpit ri-
 gare pedes eius, & capillis capitis sui ter-
 gebat, & osculabatur pedes eius, & vngu-
 en-
 to

to ungebatur. Videns autem Phariseus, qui vocauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens IESVS, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Duo debitores erant cuidam foeneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? Et respondens Simon, dixit: Aestimo quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terfit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Parab

Parabola de semine: item sedatur mare,
& liberatur dæmoniacus.

A ET factum est deinceps, & ipse iter fa-
ciebat per ciuitates & castella, prædi-
cans, & euangelizans regnū Dei: & duode-
cim cum illo, & mulieres aliquæ, quæ erant
cura

curatæ à spiritibus malignis, & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Cùm autem turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat, seminare semen suum: & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & cõculcatũ est, & volucres cæli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petrã: & natum aruit, quia nõ habebat

Mat. 13. a humorem. Et aliud cecidit inter spinas: &

Mar. 4. a simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et

aliud cecidit in terrã bonã: & ortũ, fecit fructum centuplum. Hæc dicēs clamabat: Qui

habet aures audiendi, audiat. Interrogabant

autẽ eum discipuli eius, quæ esset hæc para-

bola. Quibus ipse dixit: Vobis datũ est nos-

se mysteriũ regni Dei, cæteris autem in pa-

Isa. 6. c rabolis: vt videntes non videant, & audien-

Mat. 13 b tes nõ intelligant. Est autem hæc parabola

Mar. 4. b Semẽ, est verbum Dei. Qui autẽ secus viam

hi sunt qui audiũt, deinde venit diabolus, &

tollit verbum de corde eorum, ne credentes

salui fiant. Nam qui supra petram: qui cùm

Ioan. 12. f audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: &

Act. 20. f hi radices nõ habent, quia ad tempus credũt

Ro. 11. b & in tempore tentationis recedunt. Quo-

autem

autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audie-
 runt, & à sollicitudinibus, & diuitiis, & volu-
 ptatibus vitæ euntes suffocantur, & non re-
 ferunt fructum. Quod autem in bonam ter-
 ram: hi sunt, qui in corde bono & optimo
 audientes verbum retinent, & fructum affe-
 runt in paciētia. Nemo autem lucernā accen-
 dens, operit eam vase, aut subtus lectum po-
 nit: sed supra candelabrum ponit, vt intran-
 tes videant lumen. Non est enim occultum,
 quod non manifestetur: nec absconditum,
 quod non cognoscatur, & in palām veniat.
 Videte ergo quid audiatis. Qui enim habet,
 dabitur illi: & quicumque non habet, etiam
 quod putat se habere, auferetur ab illo. Ve-
 nerunt autem ad illum mater, & fratres eius:
 & non poterant adire eum præ turba. Et
 nuntiatum est illi: Mater tua, & fratres tui
 stant foris, volentes te videre. Qui respon-
 dens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres
 mei, hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & fa-
 ciunt. Factum est autem in vna dierum, &
 ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius:
 & ait ad illos: Transfretemus trans sta-
 gnū. Et ascenderunt. Et nauigantibus illis,
 obdormiuit: & descendit procella venti in
 stagnum, & complebantur, & periclitaban-
 tur. Accedentes autem suscitauerūt eum, di-
 centes: Præceptor, perimus. At ille surgens
 incre

Mat. 5. b

Mar. 4. c

Mat. 10. c

Mar. 4. c

Mat. 13. b

&. 25. c

Mar. 4. c

Mat. 12. d

Mar. 3. d

Mat. 8. c

Mar. 4. d

increpauit ventum, & tempestatem aquæ: & cessauit, & facta est tranquillitas. Dixit auté illis: Vbi est fides vestra? Qui timétes mirati sunt, adinuicem dicentes: Quis putas hic est, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt

Mat. 8. d ei! Et nauigauerunt ad regionem Geraseno-

Mar. 5. a rum, quæ est contra Galilæam. Et cum de naui egressus esset ad terrã, occurrit illi vir quidã, qui habebat dæmoniũ iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. Is vt vidit **I E S V M**, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi & tibi est **I E S V** fili Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim spiritui immundo, vt exiret ab homine. Multis enim tēporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & cōpedibus custoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in desertum. Interrogauit autem illum **I E S V S**, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intrauerant dæmonia multa in eum. Et rogauerunt illum, ne imperaret illis, vt in abyssum irent. Erat auté ibi grex porcorum multorum pascentiũ in monte: & rogabant eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in stagnum, & suffocatus.

catus est. Quod vt viderunt factum qui pa-
 scebant, fugerunt: & nuntiauerunt in ciuita-
 tem, & in villas. Exierunt autē videre quod
 factū est, & venerūt ad I E S V M: & inuenerūt
 hominē sedentē, à quo dæmonia exierant,
 vestitū, ac sana mēte, ad pedes eius: & timue-
 runt. Nuntiauerūt autē illis, & qui viderant,
 quomodo sanus factus fuisset à legione. Et
 rogauerūt illum omnis multitudo regionis
 Gerasenorū, vt discederet ab ipsis: quia ma-
 gno timore tenebantur. Ipse autē ascendens
 nauim reuersus est. Et rogauit illum vir, à
 quo dæmonia exierāt, vt cū eo esset. Dimi-
 sit autem eum I E S V S, dicens: Redi in do-
 mum tuam, & narra quāta tibi fecit Deus. Et
 abiit per vniuersam ciuitatē, prædicans quā-
 ta illi fecisset I E S V S. Factū est autem cū Mat. 9. a
 rediisset I E S V S, excepit illum turba: erant Marc. 5. b
 autem omnes expectantes eum. Et ecce vē-
 nit vir, cui nomē Iairus, & ipse princeps syn-
 agogæ erat: & cecidit ad pedes I E S V, ro-
 gans eum, vt intraret in domum eius, quia
 vnica filia erat ei ferè annorum duodecim,
 & hæc moriebatur. Et contigit dum iret, à
 turbis comprimebatur. Et mulier quædam
 erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim,
 quæ in medicos erogauerat omnem substan-
 tiam suam, nec ab vlllo potuit curari: accessit
 retro, & tetigit fimbriā vestimēti eius: & cō-
 festim

p

festim

festim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait I E S V S : Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit? Et dixit I E S V S : Tetigit me aliquis, nam & ego novi virtutem de me exiisse. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens vênit, & proci-
dit ante pedes eius: & ob quam causam teti-
gerit eum, indicavit coram omni populo, & quemadmodum cõfestim sanata sit. At ipse dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente, vênit quidam à principe synagogæ, dicens ei: Quia mor-
tua est filia tua: noli vexare illum. I E S V S autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere: crede tantum, & salua erit. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ. Flebant autem omnes, & plangebant illã. At ille dixit: Nolite flere: non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset. Ipse autem tenens manum eius, clamavit, dicens: Puella, surge. Et reuersus est spiritus eius: & surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare. Et stupuerunt parentes eius: quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Insti

*Instituuntur Apostoli ad docendum, & turbæ
cibantur pane.*

CAPVT

IX.

A **C**onuocatis autem IESVS duodecim Matth.
Apostolis, dedit illis virtutem & po- 10.a
testatem super omnia dæmonia, & vt lan- Mar.3. b
guores curarēt. Et misit illos prædicare re-
gnū Dei, & sanare infirmos. Et ait ad illos: Matth.
Nihil tuleritis in via, neque virgā, neq; perā, 10.a
neq; panem, neq; pecuniā: neq; duas tunicas Marc.6.
habeatis. Et in quācunq; domū intraueritis, a. b
ibi manete, & inde ne exeatis. Et quicumque
nō receperint vos, exeuntes de ciuitate illa, A. 13. g
etiā puluerē pedum vestrorū excutite in te-
stimoniū supra illos. Egressi autē circūibāt
per castella Euāgelizātes, & curantes vbiq;.
Audiuit autē Herodes tetrarcha omnia quæ Matth.
fiebant ab eo: & hæsitabat, eò quòd dicere- 14.a
tur à quibusdā: quia Ioānes surrexit à mor- Mar.6. b
tuis, à quibusdā verò: quia Elias apparuit, ab
aliis autem: quia Propheta vnus de antiquis
surrexit. Et ait Herodes: Ioannē ego decol-
laui: qs est autē iste de quo ego talia audio?
Et quærebat videre eū. Et reuersi Apostoli, Matth.
narrauerūt illi quæcūq; fecerūt: & assumptis 14. b
illis secessit seorsum in locū desertū, qui est Mar.6
Bethsaidæ. Quod cum cognouissent turbæ, d. e
secutæ sunt illū: & excepit eos, & loquebatur

p 2 illis

illis de regno Dei, & eos qui cura indigebāt
Ioan. 6. a fanabat. Dies autem cœperat declinare. Et
 accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte

turbas, vt euntes in castella, villasq; quæ cir-
 cã sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hîc
 in loco deserto sumus. Ait autem ad illos:
Vos date illis manducare. At illi dixerunt:
 Non

Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et discubuerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus, suspexit in caelum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis vt ponerent ante turbas. Et manducauerunt omnes: & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? At illi responderunt, & dixerunt, Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero, quia vnus Propheta de prioribus surrexit. Dixit autem illis, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: Christum Dei. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & principibus sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam sal-

Mar. 8. c

Matth.

16. b

Matth.

17. d

Mar. 8. e

Matth. 16. p. 24

10. d

& 16. d

Mar. 8. d

Infr. 14. f uam facere , perdet illam : nam qui perdit.
 & 17. g derit animam suam propter me , saluam fa-
 Ioã. 12. d ciet illam. Quid enim proficit homo , si lu-

cretur vniuersum mundum : seipsum autem
Matth. perdat , & detrimentum sui faciat ? Nam qui
 10. d me erubuerit , & meos sermones , hunc Filius
Mar. 8. d hominis erubescet , cùm venerit in maiestate
 sua,

sua, & patris, & sanctorum Angelorum. Dico
 autem vobis verè, sunt aliqui hinc stantes, qui
 non gustabunt mortem, donec videant re-
 gnum Dei. Factum est autem post hæc ver- **Matth.**
 ba ferè dies octo, & assumpsit Petrum, & Ia- **16. d**
 cobum, & Ioannem: & ascendit in montem, **Mar. 9. 2**
 vt oraret. Et facta est, dum oraret, species **Matth.**
 vultus eius altera: & vestitus eius albus, & **17. a**
 refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum **Mar. 9. 2**
 illo: erant autem Moyfes, & Elias visi in
 maiestate: & dicebant excessum eius, quem
 completurus erat in Hierusalem. Petrus ve-
 rò, & qui cum illo erant, grauati erant fo-
 mno. Et euigilantes, viderunt maiestatem
 eius, & duos viros qui stabant cum illo. Et
 factum est, cum descenderent ab illo, ait Pe-
 trus ad IESVM: Præceptor, bonum est nos
 hinc esse: & faciamus tria tabernacula, vnum
 Tibi, & vnum Moyfi, & vnũ Eliæ, nesciens
 quid diceret. Hæc autem illo loquente, fa-
 cta est nubes, & obumbravit eos: & timue-
 runt intransibus illis in nubem. Et vox facta
 est de nube, dicēs: Hic est filius meus dile-
 ctus: ipsum audite. Et dũ fieret vox, inuētus
 est IESVS solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini
 dixerunt in illis diebus quicquã ex his, quæ vi-
 derant. Factũ est autẽ, in sequenti die descẽ-
 tibus illis de monte, occurrit illi turba mul- **Matth.**
 ta. Et ecce vir de turba exclamauit, dicens: **17. d**

Mar. 9. c Magister, obsecro te, respice in filiū meum, quia vnicus est mihi: & ecce spiritus apprehendit eū, & subito clamatur, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilaniās eum, & rogavi discipulos tuos, vt eiicerent illud: & non potuerunt. Respondens autem **I E S V S**, dixit: O generatio infidelis, & peruersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum dæmonium, & dissipauit. Et increpauit **I E S V S** spiritum immundum, & sanauit puerum: & reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusq; mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est, vt tradatur in manus hominum. At illi ignorabāt verbum istud, & erat velatum ante eos, vt non sentirent illud: & timebant eum in-

Matt. 8. a terrogare de hoc verbo. Intrauit autem co-

Matt. 9. e gitatio in eos, quis eorum maior esset. At **I E S V S** videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum: & statuit illum secus se, & ait illis: Quicūque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit, & quicūq; me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est. Respondens autē Ioannes, dixit: Præceptor,

ptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia nō sequitur nobiscum. Et ait ad illos IESVS, Nolite prohibere: qui enim non est aduersum vos, pro vobis est. Factum est autem, dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciem suam firmavit, vt iret in Hierusalem. Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Hierusalem. Cū vidissent autem discipuli eius, Iacobus, & Ioannes, dixerūt: Domine, vis dicamus, vt ignis descendat de cælo, & consumat illos? Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulātibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te, quocunque ieris. Dixit illi IESVS: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autē hominis nō habet vbi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autē dixit: Domine, permittē mihi primū ire, & sepelire patrē meum. Dixitque ei IESVS: Sine vt mortui sepeliāt mortuos suos: tu autē vade, & annuntia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te Domine: sed permittē mihi primū renuntiare his,

p s qui

Mar. 8. c

qui domi sunt. Ait ad illum I E S V S: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.

Conditiones docendi uerbi præscribuntur, & legisperitus CHRISTVM tentat.

C A P V T

X.

Post hæc autem designauit Dominus & alios septuagintaduos: & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidẽ multa, operarii autẽ pauci.

- Mat. 9. d Rogate ergo dominũ messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite: ecce ego mitto
- Matth. 10. a vos, sicut agnos inter lupos. Nolite portare facculũ, neq; peram, neq; calceamenta: & ne-
- Marc. 6. a. b minem per viã salutaueritis. In quãcunq; domum intraueritis, primũm dicite: Pax huic domui, & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax uestra: si autem, ad vos re-
- Matth. 10. b uertetur. In eadem autẽ domo manete, edentes et bibetes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite trãfire de domo in domũ. Et in quãcũq; ciuitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate quæ apponũtur uobis, & curate infirmos, qui in illa sunt: & dicite illis: Appropinquauit in uos regnũ Dei. In quãcunq; autẽ ciuitatem intraueritis, & non susceperint uos: exeuntes

in plateas eius, dicite: Etiam puluerem qui adhæsit nobis de ciuitate uestra, extergimus in vos, tamen hoc scitote, Quia appropinquauit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis in die illa remissius erit, quàm illi ciuitati. Væ tibi Chorozaïn, væ tibi Bethsaïda: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes pœniterent. Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio quàm vobis. Et tu Capharnaum vsque ad cælum exaltata, vsque ad infernum demergêris. Qui vos audit, me audit: & Matth. qui vos spernit, me spernit. Qui autem 10. d me spernit, spernit eum qui me misit. Re. Ioan. 13. e

uerfi sunt autem septuagintaduo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem quod nomina uestra scripta sunt in cælis. In ipsa hora exultauit in spiritu sancto, & dixit: Cō Mat. 11. d

fiteor tibi pater, Domine cæli, & terræ, quod abscondisti hæc à sapiētibus & prudētibus & reuelasti ea paruulis. Etiã pater, quoniã sic
pla

placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos, dixit: Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt: & audire, quæ auditis, & nõ audierunt. Et ecce quidam legis peritus surrexit: tentans illum, & dicens: Magister quid faciẽdo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi: Rectè respõdisti: hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad I E S V M: Et quis est meus proximus? Suscipiens autem I E S V S, dixit. Homo quidã descẽdebat ab Hierusalẽ in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiã despoliauerunt eum: & plagis impositis abierunt semiuivo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidã descenderet eadẽ via: & viso illo præteriuit. Similiter & Leuita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidã iter faciens, vênit secus eum, & videns eum, misericordia motus

tus

tus est. Et appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponēs illum in iumentum suum, duxit in stabu-

lum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcunq; supererogaueris, ego cūm rediero, reddam tibi. Quis horum

horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi I E S V S: Vade, & tu fac similiter. Factum est autem, dum irent, & ipse intrauit in quodam castellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria: quæ etiã sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, & ait: Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Porrò, vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Orandi formulam CHRISTVS præscribit.

C A P V T

X I .

ET factum est. cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit Ioannes discipulos suos.

Mat. 6. b Et ait illis: Cùm oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. * Fiat voluntas tua .. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et di-

mitte

mitte nobis peccata nostra, siquidem & nos dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tētationem. Et ait ad illos: Quis

vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam
ante

ante illum: & ille deintus respondens, dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostiū clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere, & dare tibi. Et si ille perseverauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius sit, propter improbitatē tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inue-

Mat. 7. a nietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis

& 21. c enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit:

Mar. 11. c & pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis

Ioã. 14. b patrem petit panem: nunquid lapidem dabit

& 16. e illi? Aut piscem: nūquid pro pisce serpentem

Iac. 1. a dabit illi? Aut si petierit ouum: nunquid por-

Mat. 7. b riget illi scorpionem? Si ergo vos cum fitis

mali, nostis bona dare filiis vestris:

quantò magis pater vester cælestis dabit spi-

Mat. 9. d ritum bonum petentibus se? Et erat eiiciens

& 12. b dæmonium: & illud erat mutum. Et cum

Mar. 3. c eiecisset dæmonium, locutus est mutus: &

admiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex

eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmo-

niorum eiicit dæmonia. Et alii tentantes,

signū de cælo quærebant ab eo. Ipse autem

vt vidit cogitationes eorū, dixit eis: Omne

regnum in se diuisum, desolabitur: & domus

supra domū cadet. Si autē & Satanias in sei-

psum diuisus est: quomodo stabit regnū ei?

quia

quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruênit in vos regnum Dei. Cùm fortis armatus custodit atrium suum: in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior illo superueniens vicerit eum: vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Cùm immundus spiritus exierit de homine, perambulatur per loca inaquosa, quærens requiem. Et nõ inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se: & ingressi habitant ibi. Et sunt nouissima hominis illius, peiora prioribus. Factum est autẽ, cùm hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Turbis autẽ concurrentibus, cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est: **Mat. 13. c** signum quærit, & signum nõ dabitur ei, nisi signũ Ionæ Prophetæ. Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis: ita erit & Filius hominis **Ionæ 2. a**

q gener

3. Regū generationi isti. Regina austri surget in
 10.a iudicio cum viris generationis huius, & con-
 2. Paral. demnabit illos: quia vênit à finibus terræ
 9.a audire sapientiam Salomonis, & ecce plus
 quàm Salomon hîc. Viri Niniuitæ surgēt in
 iudicio cum generatione hac, & condemna-
 Ionæ 3.b bunt illam: quia pœnitentiã egerunt in præ-
 Matt. 5. b dicatione Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hîc.
 Mar. 4. c Nemo lucernam accendit, & in abscondito
 ponit, neque sub modio: sed supra candela-
 brum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.
 Mat. 6. c Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si ocu-
 lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
 lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam
 corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne
 lumen, quod in te est, tenebræ sint. Si ergo
 corpus tuū totum lucidum fuerit, nō habens
 aliquā partem tenebrarum: erit lucidum to-
 tum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.
 Et cū loqueretur, rogauit illum quidam
 Pharisæus, vt pranderet apud se. I E S V S au-
 tem ingressus, recubuit. Pharisæus autē cœ-
 pit intra se reputās dicere, quare nō baptiza-
 tus esset ante prandium. Et ait Dominus ad
 Mat. 23. c illum: Nunc vos Pharisæi quod deforis est
 calicis & catini, mundatis: quod autem in-
 tus est vestrum, plenum est rapina & iniqui-
 tate. Stulti: nōne qui fecit quod deforis est,
 etiam id, quod deintus est, fecit? Verūtamen
 quod

quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis. Sed vae vobis Phariseis, qui decimatis mentam, & rutam, & omne olus: & praeteritis iudicium, & charitatem Dei. Haec autem oportuit facere, & illa Inf. 20. g
 non omittere. Vae vobis Phariseis: quia diligitis primas cathedras in synagogis, & sedulutiones in foro. Vae vobis: quia estis ut Mat. 23 a
 monumenta quae non parent, & homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem Mar. 12 d
 quidam ex legisperitis, ait illi: Magister, haec dicens etiam contumeliam nobis facis. At Mat. 23. a
 ille ait: Et vobis legisperitis vae: quia oneratis homines oneribus, quae portare non possunt, & ipsi vno digito vestro non tangitis farcinas. Vae vobis, quia aedificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem aedificatis eorum sepulcra. Propterea & sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur: ut inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, a sanguine Abel, usque ad sanguinem Gen. 4. b
 Zachariae, qui periit inter altare & aedem. Ita 2. Paral.
 dico vobis, requiretur ab hac generatione. 24. f
 Vae vobis legisperitis, quia tulistis clauem

q. 2 scient

scientiæ: ipsi non introiſtis, & eos qui introi-
bant prohibuiſtis. Cùm autem hæc ad illos
diceret, cœperunt Phariſæi & legisperiti
grauiter inſiſtere, & os eius opprimere de
multis, inſidiantes ei, & quærentes aliquid
capere ex ore eius, vt accuſarent eum.

*Similitudinibus quibusdam aduerſus An-
tichriſtum diſcipulos roborat.*

C A P V T

X I I.

Mat. 16 a **M**ultis autẽ turbis cõcurrentibus, ita vt
Mar. 8. b **M**ſe inuicem cõcularent, cœpit dicere
Mat. 10 c ad diſcipulos ſuos: Attendite à fermẽto Pha-
Mar. 4. c riſæorum, quod eſt hypocriſis. Nihil enim
opertũ eſt, quod nõ reueletur: neque abſcon-
ditũ, quod nõ ſciatur. Quoniã quæ in tene-
bris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in
aure locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in
tectis. Dico autẽ vobis amicis meis, Ne ter-
reamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt
hæc, nõ habent amplius quid faciant. Oſten-
dam autẽ vobis quẽ timeatis. Timete eum,
qui poſtquam occiderit, habet poteſtatẽ mit-
tere in gehennã. Ita dico vobis, hunc time-
te. Nõne quinque paſſeres vœneũt dipondio:
& vnus ex illis non eſt in obliuione coram
Deo? Sed & capilli capitis veſtri omnes nu-
Mat. 10 d merati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſ-
Mar. 8. d ſeribus pluris eſtis. Dico autem vobis, omnis
quic

quicumq; cōfessus fuerit me corā hominibus,
 & Filius hominis cōfitebitur illum corā an-
 gelis Dei: qui autē negauerit me corā homi-
 nibus, negabitur corā angelis Dei. Et omnis **Mat. 12. c**
 qui dicit verbū in Filiū hominis, remittetur **Mar. 3. d**
 illi: ei autem qui in Spiritū sanctum blasphe-
 mauit, nō remittetur. Cū autē inducent **Mat. 10 b**
 vos in synagogas, & ad magistratus, & pote- **Mar. 13 b**
 states nolite solliciti esse, qualiter, aut quid
 respondeatis, aut quid dicatis: Spiritus enim
 sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat
 vos dicere. Ait autē ei quidam de turba:
 Magister, dic fratri meo, vt diuidat mecum
 hæreditatem. At ille dixit ei: Homo, quis
 me constituit iudicem, aut diuisorem super
 vos? Dixitque ad illos: Videte, & caute ab
 omni auaritia: quia non in abūdantia cuius-
 quam vita eius est ex his quæ possidet. Di-
 xit autem similitudinē ad illos, dicens: Ho- **Ecc. 11. c**
 minis cuiusdam diuitis vberes fructus ager
 attulit: & cogitabat intra se dicens: Quid
 faciam, quia nō habeo quò congregem fru-
 ctus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam
 horrea mea, & maiora faciam: & illuc con-
 gregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona
 mea: & dicam animæ meæ: Anima, habes
 multa bona posita in annos plurimos: re-
 quiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem
 illi Deus: Stulte hac nocte animā tuā repe-
 tunt

tunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum

Mat. 6. c diues. Dixitq; ad discipulos suos: Ideo dico

1. Pet. 5. b vobis, nolite solliciti esse animæ vestræ quid

Psa. 54. b manducetis: neque corpori, quid induamini. Anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentũ. Considerate coruos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellariũ, neque horreũ, & Deus pascit illos. Quãtò magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adiicere ad staturam suam cubitũ vnum? Si ergo neque quod minimum est, potestis: quid de cæteris solliciti estis? Cõsiderate lilia, quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis, neque Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut vnum ex istis. Si autem foenũ quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos, pusillæ fidei? Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli: hæc autem omnia gentes mundi quærũt. Pater autem vester scit, quoniam his indigetis. Verũtamen quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite quæ possidetis,

Mat. 6. a & date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui

qui non veterascunt, thesaurũ non deficientem in cælis: quo fur nõ appropriat, neque tinea corrũpit. Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris .. & vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit, & pulsauerit, confestim aperiãt ei. Beati serui illi, quos cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si venerit in secũda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi! Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamiliãs qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & nõ fineret perfodi domũ suam. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes? Dixit autẽ Dominus: Quisputas est fidelis dispensator & prudens, quẽ constituit Dominus super familiã suã, vt det illis in tẽpore, tritici mensurã? Beatus ille seruus, quem, cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem! Verẽ dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, cõstituet illum. Quòd si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire: & cœperit per-

Matth.

24.d

Apocal.

16.c

cutere seruos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari: veniet dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemq; eius cum infidelibus ponet. Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & nō se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius: vapulabit multis. Qui autem nō cognouit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autē cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terrā: & quid volo, nisi vt accendatur? Baptisma autem habeo baptizari, & quomodo coartor, vsquedum perficiatur? Putatis quia pacē veni

Mat. 10 d mittere in terram? Non, dico vobis: sed separationem. Erunt enim ex hoc, quinque in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres: diuidentur pater in filium, & filius in patrem suum: mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus in socrū suam.

Mat. 16 a Dicebat autem ad turbas: Cūm videritis
Mar. 8. b nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: & ita fit. Et cūm austrū flantem, dicitis: Quia æstus erit: & fit. Hypocritæ, faciem cæli, & terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodo nō probatis? Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cūm autem vadis cum aduersario

rio

rio tuo ad principem, in via da operam libe- Mat. 25 d
rari ab illo: ne fortè trahat te ad iudicem, &
iudex tradat te exactori, & exactor mittat
te in carcerem. Dico tibi, nō exies inde, do-
nec etiam nouissimum minutum reddas.

Adhortatur Dominus ad pœnitentiam.

A Derant autem quidam ipso in tempo-
re, nuntiantes illi de Galilæis, quorum
sanguinē Pilatus miscuit cum sacrificiis eo-
rum. Et respondens dixit illis: Putatis, quòd
hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccato-
res fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico
vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, o-
mnes similiter peribitis, sicut illi decem &
octo, super quos cecidit turris in Siloë, &
occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fue-
runt præter omnes homines habitantes in
Hierusalem? Non, dico vobis: sed si non
pœnitentiã habueritis, omnes similiter per-
B ibitis. Dicebat autē & hanc similitudinem,
Arborem fici habebat quidam plantatam in
vineâ sua: & vênit quærens fructum in illa,
& non inuênit. Dixit autem ad cultorem vi-
neæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quæ-
rens fructum in ficulnea hac: & non inuenio.
Succide ergo illam: vt quid etiam terram
occupat? At ille respondens, dicit illi: Domi-
ne, dimitte illam & hoc anno, vsquedum fo-
diam

diam circa illam, & mittã stercora : & si qui-
 dem fecerit fructum: sin autẽ in futurũ succi-
 des eam. Erat autẽ docens in synagoga eo-
 rum sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat
 spiritum infirmitatis annis decem & octo, &
 erat inclinata, nec omnino poterat sursum
 respicere. Quam cum videret I E S V S, voca-
 uit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab
 infirmitate tua. Et imposuit illi manus: &
 confestim erecta est, & glorificabat Deum.
 Respondens autem archisynagogus, indi-
 gnans quia sabbato curasset I E S V S, dice-
 bat turbæ: Sex dies sunt, quibus oportet
 operari: in his ergo venite, & curamini: non
 in die sabbati. Respondens autem ad illum
 Dominus, dixit: Hypocritæ, vnusquisq; ve-
 strum sabbato non soluit bouem suum, aut
 asinum à præsepio, & ducit ad aquare? Hanc
 autẽ filiam Abraham, quam alligauit Satan-
 as ecce decem & octo annis, non oportuit solui
 à vinculo isto die sabbati? Et cum hæc di-
 ceret, erubescabant omnes aduersarii eius: &
 omnis populus gaudebat in vniuersis, quæ
 Mat. 13. c. gloriosè fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui
 Mar. 4. c. simile est regnũ Dei? & cui simile æstimabo
 illud? Simile est grano sinapis, quod acceptũ
 homo misit in hortum suum, & creuit: & fa-
 ctum est in arborem magnam, & volucres
 cæli requieuerunt in ramis eius. Et iterum
 dixit:

dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? Si-
 mile est fermento, quod acceptum mulier Mat. 13. e
 abscondit in farinae sata tria, donec fermentaretur totum. Et ibat per ciuitates & castella docens, & iter faciens in Hierusalem.
 Ait autẽ illi quidam: Domine, si pauci sunt qui saluãtur? Ipse autem dixit ad illos: Mat. 7. b
 Con- tendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauerit ostiũ, & incipietis foris stare, & pulsare ostium dicentes: Domine aperi Mat. 7. d
 nobis: & respondens dicet vobis: Nescio vos vnde sitis, tunc incipietis dicere: Manduca- Psal. 6. c
 uimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos Mat. 7. d
 vnde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus & stridor dentium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriẽte, & Occidente, & Aquilone, & Austro: & accumbent in regno Dei. Et ecce, sunt nouissimi, Matt. 19. d. & 20. b
 qui erant primi: & sunt primi, qui erant nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere. Et ait illis: Mar. 10 d
 e Ite, & dicite vulpi illi: Ecce eiicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & etiam
tertia

tertia die consummor. Veruntamen oportet me hodie, & cras, & sequenti die ambulare: quia non capit Prophetam perire extra Hierusalem. Hierusalem, Hierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & noluisti! Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

Curatur hydropicus, & docetur humilitas.

C A P V T

X I I I I.

ET factum est, cum introisset I E S U S A in domum cuiusdam principis Phariseorum sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens I E S U S, dixit ad legisperitos, & Phariseos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum: ac dimisit. Et respondens ad illos, dixit: Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet: & non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco: ne forte honoratior

tior te fit inuitatus ab illo : & veniens is,
 qui te , & illum vocauit , dicat tibi : Da huic
 locum , & tunc incipias cum rubore nouissi-
 mum locum tenere. Sed cùm vocatus fue-
 ris, vade, recumbe in nouissimo loco: vt cùm Prouerb.
 venerit qui te inuitauit , dicat tibi : Amice, 25.a
 ascende superius. Tunc erit tibi gloria co-
 ram simul discumbentibus. Quia omnis qui
 se exaltat , humiliabitur : & qui se humi-
 liat , exaltabitur. Dicebat autem & ei, qui Inf. 18. c
 se inuitauerat : Cùm facis prandium , aut Mat. 23 b
 cœnam , nolí vocare amicos tuos , neque Tob. 4. b
 fratres tuos , neque cognatos , neque vici- Prouerb.
 nos diuites : ne fortè te & ipsi reinuitent , & 3. b.
 fiat tibi retributio . Sed cùm facis conui-
 uium , voca pauperes , debiles , claudos , &
 cæcos : & beatus eris, quia non habent re-
 tribuere tibi : retribuetur enim tibi in re-
 surrectione iustorum. Hæc cùm audisset
 quidam de simul discumbentibus, dixit illi:
 Beatus qui māducabit panem in regno Dei.
 At ipse dixit ei : Homo quidam fecit cœ- Mat. 22 a
 nam magnam , & vocauit multos. Et misit Apocal.
 seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis, 19. b
 vt venirent , quia iam parata sunt omnia.
 Et cœperunt simul omnes excusare. Pri-
 mus dixit ei : Villam emi , & necesse ha-
 beo exire , & videre illam : rogo te , habe
 me excusatum. Et alter dixit : Iuga bouum
 emi

emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi: & ideo non possum venire. Et reuersus seruus, nuntiauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamiliâs, dixit seruo suo: Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

Et ait seruus. Domine, factum est, vt imperasti: & adhuc locus est, Et ait Dominus seruo: Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autè vobis, quòd nemo virorũ illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autem turbae multæ cum eo, & cõuersus dixit ad illos:

Mat. 10. d Si quis venit ad me, & nõ odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & forores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui nõ baiulat crucem suam, & venit post me: nõ potest

Mat. 10. d meus esse discipulus. Quis enim ex vobis
& 16. d volens turrim ædificare, non prius sedens

Mar. 8. d computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum? ne postea quàm posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit

cum

cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Bonum est fal. Si autem fal euauerit: in quo Matt. 5. b
condietur? Neque in terram, neque in ster- Mar. 9. g
quilinium vtile est: sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Pœnitentia nostra lætificat Angelos.

A ERant autem appropinquantes ei Publi-
cani, & peccatores, vt audirét illum. Et
murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes:
Quia hic peccatores recipit, & manducat
cum illis. Et ait ad illos parabolam istam,
dicēs: Quis ex vobis homo, qui habet centū
oues: & si perdiderit vnā ex illis, nōne di- Mat. 18 b
mittit nonagintanouem in deserto, & vadit
ad illam quæ perierat, donec inueniat eam?
B Et cū inuenerit eam, imponit in humeros
suos gaudens: & veniēs domū conuocat ami-
cos & vicinos, dicens illis: Congratulamini
mihi, quia inueni ouem meā, quæ perierat.
Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo
super vno peccatore pœnitentiam agente,
quàm super nonagintanouem iustis, qui
non

non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem : si perdidit drachmam vnã, nõne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, donec inueniat eam? Et cùm inuenerit, conuocat amicas, & vicinas, dicens : Congratulamini mihi, quia inueni drachmã quam perdidera. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiã agente. Ait autẽ: Homo quidã habuit duos filios: & dixit adolescẽtior ex illis patri: Pater, da mihi portionẽ substantiæ, quæ me cõtingit. Et diuisit illis substantiã. Et post non multos dies cõgregatis omnibus, adolescẽtior filius peregre profectus est in regionem longinquam : & ibi dissipauit substantiã suam, viuẽdo luxuriosẽ. Et postquam omnia cõsummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere. Et abiit, & adhæsit vni ciuium regionis illius. Et misit illum in villam suam, vt pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant : & nemo illi dabat. In se autem reuerfus dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus: ego autem hîc fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meũ, & dicam ei : Pater, peccaui in cælum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.

tuis. Et surgēs, vēnit ad patrem suū. Cū
autem adhuc longè esset, vidit illum pater
ipsius, & misericordia motus est: & accurrens

cecidit super collum eius, & osculatus est
eum. Dixitque ei filius: Pater, peccaui in cæ-
lum, & coram te: iam non sum dignus vo-
cari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos
r suos:

suos: Citò proferte stolam primã, & induite illum, & date anulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite vitulum saginatum, & occidite, & māducemus, & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro: & cū veniret, & appropinquaret domui, audiuit symphoniã, & chorum: & vocauit vnũ de seruis, & interrogauit quid hæc essent. Isque dixit illi: Frater tuus vênit: & occidit pater tuus vitulum saginatũ, quia saluũ illum recepit. Indignatus est autem: & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis seruius tibi, & nunquam mandatum tuum præteriui: & nunquam dedisti mihi hœdũ, vt cū amicis meis epularer: sed postquã filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suã cum meretricibus, vênit, occidisti illi vitulum saginatũ. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecũ es, & omnia mea, tua sunt: epulari autẽ, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est.

Iuuandus proximus, & soli Deo seruiendum.

C A P V T

XVI.

Dicebat autem ad discipulos suos: Homo quidam erat diues, qui habebat villi

villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocauit illū, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciā, quia dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, medicare erubesco. Scio quid faciam: vt cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitq; illi: Accipe cautionem tuam: & sede, citò scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? Nemo seruus Mat. 6. c

potest duob' dominis seruire. Aut enim vnū odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterū contemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonæ. Audiebāt autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illū. Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, ab-

Mat. 11. b ominatio est ante Deum. Lex & Prophetæ, vsque ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangeli-

Matt. 5. c gelizatur, & omnis in illud vim facit. Facilius est autem cælum & terram præterire,

Matt. 5. e quàm de lege vnum apicem cadere. Omnis

Marci qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœ-

10. b chatur. Homo quidã erat diues, qui induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus,

1. Corin. 7. b nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuã eius, vlceribus plenus, cupiens faturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius. Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in finem Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est. In inferno autem eleuans oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans, dixit: Pater Abrahã, miserere mei: &

mit

mitte Lazarum, vt intingat extremū digiti
sui in aquam, vt refrigeret linguam meam,
quia crucior in hac flāma. Et dixit illi Abra-

ham: Fili, recordare, quia recepisti bona in
vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc au-
tem hic cōsolatur, tu verò cruciaris. Et in his
omnibus, inter nos & vos chaos magnū fir-

matum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos nō possint, neq; inde huc trāsmearē. Et ait: Rogo ergo te, pater, vt mittas eum in domū patris mei: habeo enim quinq; fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locū tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen & Prophetas: audiāt illos. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitētiam agent. Ait autē illi: Si Moysen & Prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Cauendum à scandalo, remittenda offensa, &c.

C A P V T

X V I I .

- Matth. 18. a **E**T ait ad discipulos suos: Impossibile est, vt non veniant scandala: væ autem Mar. 9. f illi, per quem veniunt. Vtilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collū eius, & proiciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiā egerit, dimitte illi: & si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: dimitte illi. Et dixerunt Apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & transplantare in mare, & obediet vobis. Quis autē vestrū habens

bens seruum arantem, aut pascentem boues, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi & recumbe: & non dicit: Para quod coenam, & præcinge te, & ministra mihi, donec manducem, & bibam: & post hæc tu manducabis, & bibes? Nunquid gratiã habet seruo illi, quia fecit, quæ ei imperauerat? Non puto. Sic & vos, cum feceritis omnia: quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Et factum est, dum iret in Hierusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè, & leuauerunt vocem, dicentes: I E S V præceptor miserere nostri. Quos vt vidit, dixit: Ite, ostédite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est: regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens, & hic erat Samaritanus. Respódens autem I E S V S, dixit. Nónne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te saluum fecit. Interrogatus autem à Pharisæis, quando vénit regnum Dei: respondens eis, dixit: Non veniet regnum Dei

cum obseruatione: neq; dicent: Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Venient dies, quando desideretis videre vnum diem Filii hominis, & non videbitis. Et dicent vobis:

Matth. Ecce hîc, & ecce illic. Nolite ire, neq; secte-
24. b mini. Nam sicut fulgur coruscans de sub cælo

Mar. 13. c in ea quæ sub cælo sunt fulget: ita erit Filius hominis in die sua. Primum autem oportet

Matth. illū multa pati, & reprobari à generatione
24. d hac. Et sicut factū est in diebus Noë: ita erit

Gen. 7. b & in diebus Filii hominis: Edebant, & bibe-
bant, vxores ducebant, & dabantur ad nu-
ptias, vsq; in diem qua intrauit Noë in ar-
cam: & vênit diluuium, & perdidit omnes.

Ge. 19. e Similiter sicut factum est in diebus Loth:
Edebant, & bibebant, emebant, & vende-
bant, plantabant, & ædificabant: qua die au-
tem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem &
sulphur de cælo, & omnes perdidit: secundum
hæc erit qua die Filius hominis reuelabitur.

Ge. 19. e In illa die, qui fuerit in tecto, & vasa eius

Supr. 9. c in domo, ne descendat tollere illa: & qui in

Matth. agro, similiter non redeat retro. Memores

10. d estote vxoris Loth. Quicumque quæserit

Mar. 8. d animam suam saluam facere, perdet illam:

Ioã. 12. c & quicūq; perdiderit illam, viuificabit eam.

Matth. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto

24. d vno: vnus assumetur, & alter relinquetur:

duæ

duæ erūt molētes in vnū: vna assumetur, & altera relinquetur: duo in agro: vnus assumetur, & alter relinquetur. Respōdentes dicūt illi: Vbi Domine? Qui dixit illis: Vbicunq; fuerit corpus, illuc cōgregabūtur & aquilæ.

CHRISTVS docet orare.

CAPVT XVIII.

A Dicebat autem & parabolam ad illos, Ecc. 28. e
 quoniam oportet semper orare, & nō 1. Th. 5. d
 deficere, dicens: Iudex quidam erat in qua-
 dam ciuitate, qui Deum non timebat, & ho-
 minem non reuerbatur. Vidua autem quæ-
 dam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum,
 dicens: Vindica me de aduersario meo. Et
 nolebat per multum tempus, post hæc autem
 dixit intra se: Et si Deum nō timeo, nec ho-
 minem reuereor: tamē quia molesta est mi-
 hi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouis-
B simo veniens sugillet me. Ait autē Domi-
 nus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus
 autē non faciet vindictā electorū suorū, cla-
 mantium ad se die ac nocte: & patientiā ha-
 bebunt in illis? Dico vobis, quia citò faciet vin-
 dictam illorum. Verūtamen Filius hominis
 veniens, putas inueniet fidem in terra? Dixit
 autē & ad quosdā, qui in se cōfidebāt tāquā
 iusti, & aspernabātur cæteros, parabolā istā,
 dicens: Duo homines ascendebant in tem-
 plum vt orarent, vnus Pharifæus, & alter Pu-

blicanus. Phariseus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia nō sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus: ieiuno bis in sabato: decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus à longè stās, nolebat nec oculos ad cælum leuare: sed percutiebat pectus su-

Sup. 14. c cum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suā ab illo: quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod cū viderent discipuli increpabāt illos, I E S V S autē conuocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnū Dei. Amē dico vobis, quicūq; nō acceperit regnū Dei sicut puer, nō intrabit in illud. Et interrogauit eū quidam princeps, dicēs: Magister bone quid faciens vitam æternā possidebo? Dixit autē ei I E S V S: Quid me dicis bonū? nemo bonus, nisi solus Deus. Mandata nosti? Non occides: Non mœchaberis: Nō furtum facies: Non falsum testimonium dicēs: Honora patrem tuum, & matrem. Quis ait: Hec omnia custodiui à iuuentute mea. Quo audito, I E S V S ait ei: Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in cælo:

& ve

& veni, sequere me. His ille auditis cōtrista-
 tus est: quia diues erat valde. Videns autem
 IESVS illum tristem factum, dixit: Quàm
 difficile, qui pecunias habent, in regnū Dei
 intrabūt! Facilius est enim camelum per fo-
 ramen acus trāsire, quàm diuitem intrare in
 regnum Dei. Et dixerunt qui audiebāt: Et
 quis potest saluus fieri? Ait illis: Quæ im-
 possibilia sunt apud homines, possibilia sunt
 apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce nos di-
 misimus omnia, & secuti sumus te. Qui di-
 xit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reli-
 quit domū, aut parentes, aut fratres, aut vxo-
 rem, aut filios propter regnum Dei, & non
 recipiat multò plura in hoc tempore, & in
 seculo futuro, vitam æternam. Assumpsit au-
 tem IESVS duodecim, & ait illis: Ecce ascē-
 dimus Hierosolyman, & consummabuntur
 omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de
 Filio hominis. Tradetur enim gentibus, &
 illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: &
 postquam flagellauerint, occident eum, &
 die tertia resurget. Et ipsi nihil horum in-
 tellexerunt, & erat verbum istud abscon-
 ditum ab eis, & non intelligebant quæ di-
 cebantur. Factum est autem, cū appropin-
 quaret Hiericho, cæcus quidam sedebat se-
 cus viam, mendicans. Et cū audiret turbā
 prætereuntem interrogabat, quid hoc esset.

Matth. 20. b
 Marci 10. e
 Matth. 20. d
 Marci 10. g
 Dixe

Dixerunt autem ei, quòd I E S V S Nazare-
 nus transfret. Et clamauit, dicens: I E S V fili
 David, miserere mei. Et qui præibant, in-
 crepabant eum vt taceret. Ipse verò multò
 magis clamabat: Fili David miserere mei.
 Stans autem I E S V S, iussit illum adduci ad
 se. Et cùm appropinquasset, interrogauit il-
 lum dicens: Quid tibi vis faciã? At ille dixit:
 Domine, vt videã. Et I E S V S dixit illi: Re-
 spice, fides tua te saluum fecit. Et confestim
 vidit: & sequebatur illũ magnificãs Deum.
 Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.

*C H R I S T V S Zachæi conuiuia. Item parabola
 de talentis concreditis.*

C A P V T

X I X.

ET ingressus pambulabat Hiericho. Et
 ecce vir nomine Zachæus: & hic prin-
 ceptus erat publicanorũ, & ipse diues: & quære-
 bat videre I E S V M quis esset: & nõ poterat
 præ turba, quia statura pusillus erat. Et præ-
 currens ascendit in arborẽ sycomorũ, vt vi-
 deret eũ: quia inde erat transiturus. Et cùm
 venisset ad locũ, suspiciẽs I E S V S vidit illũ,
 & dixit ad illũ: Zachæe, festinãs descẽde: quia
 hodie in domo tua oportet me manere. Et
 festinans descendit: & excepit illũ gaudens.
 Et cùm viderent omnes, murmurabãt, dicẽ-
 tes quòd ad hominẽ peccatorẽ diuertisset.

Stans

B Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidiū bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & si quid aliquē defraudaui, reddo quadruplū. Ait **I E S V S** ad eū: **Quia** mat. 18. b
 hodie salus domui huic facta est, eò quòd et ipse filius sit Abrahæ. Vênit enim Filius hominis quærere & saluum facere quod perierat. Hæc illis audiētibus adiiciēs dixit parabulam, eò quòd esset prope Hierusalem, & quia existimarēt, quòd confestim regnū Dei manifestaretur. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionē longinquā accipere sibi regnū, & reuerti. Vocatis autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: **Negotiamini** dum venio. Ciues autem eius oderant eum: & miserunt legationem post illū, dicētes: **Nolumus** hūc regnare super nos. Et factum est vt rediret accepto regno: & iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quisq; negotiatus esset. Vênit autem primus, dicens: **Domine,** mna tua decem mnas acquisiuit. Et ait illi: **Euge** serue bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habēs supra decem ciuitates. Et alter vênit, dicēs: **Domine,** mna tua fecit quinq; mnas. Et huic ait: **Et tu esto** sup quinq; ciuitates. Et alter vênit, dicens: **Domine,** ecce mna tua, quam habui repositā in sudario: timui enim te, quia homo austerus es: tol

es: tollis quod nō posuisti, & metis quod nō
 seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudico,
 ferue nequam, sciebas quōd ego homo auste-
 rus sum, tollens quod non posui, & metens
 quod non seminavi: & quare non dedisti pe-
 cuniam meā ad mensam, & ego veniēs cum
 Sup. 8. c vsuris utiq; exegissem illud? Et astātibus di-
 Mat. 13 b xit: Auferte ab illo mnā, & date illi qui de-
 & 25. c cem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine,
 Mar. 4. c habet decem mnas. Dico autem vobis, quia
 omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo
 autem, qui non habet, & quod habet, aufe-
 retur ab eo. Veruntamen inimicos meos il-
 los qui noluerunt me regnare super se, ad-
 Mat. 12. a ducite huc, & interficite ante me. Et his di-
 Mar. 11. a ctis præcedebat ascendens Hierosolymam.
 Et factū est, cūm appropinquasset ad Beth-
 phage, & Bethaniam, ad montem qui voca-
 tur Oliueti, misit duos discipulos suos, di-
 cens: Ite in castellum quod contra vos est: in
 quod introēntes, inuenietis pullum asinae
 alligatum, cui nemo vnquam hominum se-
 dit: soluite illum, & adducite. Et si quis vos
 interrogauerit: Quare soluitis? sic dicetis
 ei: Quia Dominus operam eius desiderat.
 Abierunt autem qui missi erant: & inuene-
 runt sicut dixit illis, stātem pullum. Soluen-
 tibus autem illis pullum, dixerunt domini
 eius ad illos: Quid soluitis pullum? At illi
 dixē

dixerunt: Quia dominus eum necessarium
 F habet. Et duxerunt illum ad IESVM. Et iam Ioã. 12. b
 etantes vestimenta sua supra pullum impo-

suerunt IESVM. Eunte autem illo subster-
 nebant vestimēta sua in via. Et cūm appro-
 pinquaret iam ad descēsum montis Oliueti,
 cœperunt omnes turbæ discentiū gaudentes
 laud

laudare Deum voce magna super omnibus
 quas viderant virtutibus, dicentes: Benedi-
 ctus qui venit rex in nomine Domini: pax in
 caelo, & gloria in excelsis. Et quidam Phari-
 saeorum de turbis dixerunt ad illum: Magi-
 ster, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait:
 Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides cla-
 mabunt. Et vt appropinquauit, videns ciui-
 tatem, fleuit super illam, dicens: Quia si co-
 gnouisses & tu, & quidem in hac die tua, quae
 ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt

Inf. 21. b ab oculis tuis. Quia venient dies in te, &
 Matth. circundabunt te inimici tui vallo, & circun-
 24. a dabunt te, & coangustabunt te vndique, &
 Mar. 13. a ad terram prosternent te, & filios tuos, qui
 in te sunt: & non relinquent in te lapidem
 Matth. super lapidem: eò quòd non cognoueris
 21. b tempus visitationis tuæ. Et ingressus in tem-
 Mar. 11. b plum, coepit eiicere vendentes & ementes,
 Isa. 56. c dicens illis: Scriptum est, Quia domus mea
 Iere. 7. b domus orationis est: Vos autem fecistis il-
 lam speluncam latronum. Et erat docens
 quotidie in templo. Principes autem sacer-
 dotum, & Scribæ, principes plebis quæ-
 rebant illum perdere: & non inueniebant
 quid facerent illi. Omnis enim populus
 suspensus erat, audiens illum.

Disceptat IESVS cum Iudæis emulis suis.

C A P V T

X X.

Et

A **E**T factum est in vna dierũ, docente illo Mat. 21. c
 populum in templo, & euangelizante, Mar. 11. d
 conuenerunt principes sacerdotum, & Scri-
 bæ cum senioribus, & aiunt, dicentes ad il-
 lum: Dic nobis, in qua potestate hæc facis?
 aut quis est, qui dedit tibi hanc potestatem?
 Respondens autem **I E S V S**, dixit ad illos:
 Interrogabo vos & ego vnum verbum. Re-
 spondete mihi: Baptismus Ioannis, de cælo
 erat, an ex hominibus? At illi cogitabant in-
 tra se, dicentes: Quia si dixerimus, de cælo,
B dicet: Quare ergo non credidistis illi? Si au-
 tem dixerimus, ex hominibus: plebs vniuer-
 sa lapidabit nos: certi sunt enim Ioannem
 Prophetam esse. Et responderunt se nescire
 vnde esset. Et **I E S V S** ait illis: Neque ego
 dico vobis, in qua potestate hæc facio. Mat. 21 d
Cœ- pit autẽ dicere ad plebem parabolam hanc: Mar. 12 a
 Homo quidam plantauit vineam, & locauit Isa. 5. a
 eam colonis: & ipse peregre fuit multis tem- Iere. 2. d
 poribus. Et in tẽpore misit ad cultores ser-
 uum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæ-
 sum dimiserunt eum inanẽ. Et addidit alte-
 rum seruũ mittere. Illi autem hunc quoque
 cædentes, & afficientes contumelia, dimise-
 runt inanem. Et addidit tertiũ mittere: qui
C & illum vulnerantes, eiecerũt. Dixit autem
 dominus vineæ: Quid faciam? mittã filium
 meum dilectum: forsitan cum hũc viderint,
 s vereb

verebuntur. Quē cū vidissent coloni, cogitauerunt intra se, dicentes: Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas. Et eiecimus illum extra vineā, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineā aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit. Ille

Pf. 117. d autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc

Act. 4. b quod scriptum est, Lapidem quē reprobaue-

Ro. 9. g runt ædificantes, hic factus est in caput anguli?

1. Pet. 2. a Omnis qui ceciderit supra illum lapidem,

Isa. 28. d cōquassabitur: supra quem autem ceciderit,

cōminuet illum. Et quærebant principes sacerdotum,

& Scribæ, mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum. Co-

gnouerūt enim quōd ad ipsos dixerit simi-

Mat. 22 b litudinem hanc. Et obseruantes miserunt in-

Mar. 12 b fidiatores, qui se iustos simularent: vt cape-

rent eum in sermone, & traderent illū prin-

cipatui, & potestati præsidis. Et interroga-

uerunt eum, dicentes: Magister, scimus quia

rectè dicis, & doces: & nō accipis personam,

sed viam Dei in veritate doces. Licet nobis

tributū dare Cæsari, an nō? Considerans au-

tem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me

tentatis? ostendite mihi denarium. Cuius ha-

bet imaginem, & inscriptionē? Responden-

tes dixerūt ei: Cæsaris. Et ait illis: Reddite

Ro. 13. e ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt

Dei,

Dei,

Dei, Deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt. Accesserunt autem quidam Sadducæorum (qui negant esse resurrectionem) Mat. 22. c. & interrogauerunt eum. dicentes: Magister, Mar. 12. b. Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit: vt accipiat eam frater eius uxorem, & suscitet seminem fratri suo. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filiis: & sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio: & tertius accepit illam: similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt: nouissimè omnium mortua est & mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis IESVS: Filii huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias: illi verò qui digni habebuntur seculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores, neque ultra mori poterunt: æquales enim Angelis sunt, & filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis. Quòd verò resurgant mortui: & Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob. Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei. Respondentes autem quidam Scribarum, dixit

Exo. 3. b.

s. 2. dixit

dixerunt ei: Magister, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autē ad illos: Quomodo dicunt, **Mat. 22 d** **CHRISTVM** filiū esse David? & ipse David dicit in libro Psalmorū: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, Donec ponā inimicos tuos, scabellum pedū tuorū. David ergo Dominū illum vocat: & quomodo filius eius est? Audiēte autē omnipopulo, dixit discipulis suis: Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiujs: qui deuorant domos viduarū, simulantes longā orationē. Hi accipient damnationē maiore.

Diem extremum multa mala præcedent.

C A P V T : X X I.

Mat. 12 d **R**espiciens autem, vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium diuites. Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittētem æra minuta duo. Et dixit: Verē dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quā omnes misit. Nam omnes hi ex abundantia sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suū quem habuit, misit. Et quibusdam dicentibus de tēplo, quòd bonis lapidibus, & donis ornatū esset, dixit: Hæc quæ videtis, veni

venient dies in quibus non relinquetur lapis ^{Sup. 19. g}
 super lapidem, qui non destruat. Interro-
 gauerunt autem illum, dicentes: Præceptor,
 quando hæc erūt. & quod signum cūm fieri
 incipient? Qui dixit: Videte ne seducamini.
 Multi enim venient in nomine meo, dicen-
 tes, quia ego sūm: & tempus appropinqua-
 uit: nolite ire post eos. Cūm autem audie-
 rītis prælia & seditiones, nolite terreri: oportet
 primūm hæc fieri: sed nondum statim fi-
 nis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra
 gentem, & regnū aduersus regnū, & terræ-
 motus magni erunt per loca, & pestilentia,
 & fames, terrorēsq; , & signa de cælo magna
 erunt. Sed ante hæc omnia, iniicient vobis
 manus suas, & persequentur, tradentes in sy-
 nagogas & custodias, trahentes ad reges &
 præsides propter nomen meum: continget
 autem vobis in testimonium. Ponite ergo in
 cordibus vestris non præmeditari quemad-
 modum respondeatis: ego enim dabo vo-
 bis os & sapientiam, cui non poterunt resi-
 stere, & contradicere omnes aduersarii ve-
 stri. Trademini autem à parentibus, & fra-
 tribus, & cognatis, & amicis, & morte affi-
 cient ex vobis: & eritis odio omnibus, pro-
 pter nomen meum: & capillus de capite ve-
 stro non peribit. In patientia vestra possi-
 debitis animas vestras. Cūm autem videri-

tis circumdari ab exercitu Hierusalem : tunc
 scitote quia appropinquauit desolatio eius.
Mat. 24 b Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes:
Mar. 13 b & qui in medio eius, discedant : & qui in re-
Dan. 9. g gionibus, nō intrent in eam : quia dies ultio-
 nis hī sunt, vt impleantur omnia quæ scripta
 sunt. Væ autem prægnantibus & nutrien-
 tibus in illis diebus : erit enim pressura ma-
 gna super terram, & ira populo huic. Et ca-
 dent in ore gladii, & captiui ducentur in
 omnes gentes : & Hierusalem calcabitur à
 gentibus, donec impleantur in tempora na-
Mat. 24 c tionum. Et erunt signa in Sole, & Luna, &
Mar. 13. c Stellis, & in terris pressura gentium, præ cō-
Isa. 13. b fusione sonitus maris & fluctuum, arescen-
Eze. 32. b tibus hominibus præ timore, & expectatio-
Ioël. 3. c ne quæ superueniēt vniuerso orbi : nam vir-
 tutes cælorum mouebuntur : & tunc vide-
 bunt Filium hominis veniētem in nube cum
 potestate magna, & maiestate. His autem
 fieri incipientibus, suspicite, & leuate capita
 vestra : quoniam appropinquat redemptio
 vestra. Et dixit illis similitudinem : Videte
 ficulneam, & omnes arbores : cūm producant
 iam ex se fructum, scitis quoniam propè est
 æstas. Ita & vos cūm videritis hæc fieri : sci-
 tote quoniam propè est regnum Dei. Amen
 dico vobis, quia non præteribit generatio
 hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra
trans

transibunt: verba autē mea non transibunt.
 Attendite autem vobis, ne fortē grauentur Ro.13.d
 corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis
 huius vitæ: & superueniat in vos repentina
 dies illa. Tanquam laqueus enim superue-
 niet in omnes, qui sedent super faciē omnis
 terræ. Vigilate itaque, omni tempore oran-
 tes, vt digni habeamini fugere ista omnia,
 quæ futura sunt, & stare ante Filium homi-
 nis. Erat autem diebus docēs in templo: no-
 ctibus verò exiens morabatur in monte, quī
 vocatur Oliueti. Et omnis populus manē
 ibat ad eum in templo audire eum.

CHRISTVS post cœnam capitur à Iudæis.

CAPVT

XXI.

A Propinquabat autem dies festus azy- Mat.26a
 morū, qui dicitur pascha: & quærebant Mar.14a
 principes sacerdotum, & Scribæ, quomodo Mat.26b
 eū interficerēt: timebāt verò plebē. Intrauit
 autē Satanās in Iudam, qui cognominabatur
 Iscariotes, vnū de duodecim: & abiit, & lo-
 cutus est cum principibus sacerdotum & ma-
 gistratibus, quemadmodum illum traderet
 eis. Et gauisi sunt: & pacti sunt pecuniam illi
 dare. Et spopōdit. Et quærebat opportuni-
 tatem, vt traderet illum sine turbis. Vēnit
 autem dies azymorum, in qua necesse erat Mat.26b
 occidi pascha. Et misit Petrum, & Ioannem Mar.14b

s 4

dic

dicens: Euntes parate nobis pascha, vt mādū
 cemus. At illi dixerunt: Vbi vis paremus? Et
 dixit ad eos: Ecce introēuntibus vobis inci.

uitatem occurret vobis homo amphoram
 aquæ portās: sequimini eum in domū in quā
 intrat, & dicetis patrifamiliās domus: Dicit
 tibi magister: Vbi est diuersoriū, vbi pascha
 cum

cum discipulis meis māducem? Et ipse osten-
 det vobis cœnaculum magnū stratum:& ibi
 parate. Euntes autem, inuenerunt sicut dixit
 illis:& parauerunt pascha. Et cū facta esset
 hora, discubuit: & duodecim Apostoli cum
 eo:& ait illis: Desiderio desideravi hoc pa-
 scha māducare vobiscum, antequam patiar.
 Dico enim vobis, quia ex hoc nō māducabo
 illud, donec impleatur in regno Dei. Et acce-
 pto calice gratias egit, & dixit: Accipite &
 diuidite inter vos. Dico enim vobis, quòd
 non bibā de generatione vitis, donec regnū
 Dei veniat. Et accepto pane, gratias egit, &
 fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus
 meum, quod pro vobis datur: hoc facite in
 meā cōmemorationē. Similiter & calicem,
 postquam cœnauit, dicēs: Hic est calix nouū
 testamētum in sanguine meo, qui pro vobis
 fundetur. Veruntamen ecce manus tradentis
 me, mecum est in mensa. Et quidem Filius
 hominis secundum quod definitum est, va-
 dit: veruntamen væ homini illi, per quem
 tradetur. Et ipsi cœperunt quærere inter se,
 quis esset ex eis, qui hoc facturus esset. Facta
 est autem & contentio inter eos, quis eorum
 videretur esse maior. Dixit autem eis: Re-
 ges gentium dominātur eorum, & qui pote-
 statem habent super eos, benefici vocantur.
 Vos autem non sic: sed qui maior est in vo-
 bis,

bis, fiat sicut iunior : & qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nõne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Vos autem estis, qui permanistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnũ : vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israëli. Ait autem Dominus Simoni : Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret, sicut triticum : ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua : & tu aliquando conuersus,

Mat. 27 c confirma fratres tuos. Qui dixit ei : Domine

Mar. 14 c ne, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire. Et ille dixit : Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis : Quando misi vos sine sacculo & pera & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt : Nihil. Dixit ergo eis : Sed nunc qui habet sacculum, tollat : similiter & peram. Et qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea quæ sunt de me, finem habent. At illi dixerunt : Domine, ecce duo gladii hinc. At ille

Ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat se- Mat. 26c
 cundum consuetudinem in montem Oliua- Mar. 14c
 rum. Secuti sunt autem illum & discipuli. Et

cum peruenisset ad locum, dixit illis: Orate, Ioã. 18. c
 ne intretis in tentationem. Et ipse auulsus Mat. 26d
 est ab eis quantum iactus est lapidis: & posi- Mar. 14 d
 tis genibus orabat, dicens: Pater, si vis transf-
 fer

fer calicem istum à me. Verū tamen nō mea voluntas, sed tua fiat. Apparuit autē illi Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrā. Et cū surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuēnit eos dormiētes præ tristitia. Et ait illis: Quid dormitis?

Mat. 26 e surgite, orate, ne intretis in tentationē. Ad-

Mar. 14 e huc eo loquēte, ecce turba: & qui vocabatur

Ioā. 18. a Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos:

& appropinquauit I E S V, vt oscularetur eū.

I E S V s autem dixit illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis? Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei:

Domine, si percutimus in gladio? Et percussit vnus ex illis seruū principis sacerdotū: &

amputauit auriculam eius dexterā. Respondens autem I E S V s, ait: Sinite vsque huc. Et

cū tetigisset auriculam eius: sanauit eum.

Dixit autem I E S V s ad eos, qui venerant ad

se, principes sacerdotum, & magistratus tem-

pli, & seniores: Quasi ad latronem existis

cum gladiis & fustibus: cū quotidie vo-

biscum fuerim in templo, non extendistis

manus in me: sed hæc est hora vestra, & po-

Mat. 26 f testas tenebrarū. Comprehendentes autem

Mar. 14. f eum, duxerunt ad domum principis sacerdo-

tum. Petrus verò sequebatur eum à longē.

Accen

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Accenso autē igne in medio atrii, & circum- Ioã. 18. c
 sedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.
 Quem cum vidisset ancilla quædam seden-

tem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit:
 Ethic cum illo erat. At ille negavit eum,
 dicens: Mulier, non noui illum. Et post pu-
 fillum alius videns eum dixit: Et tu de illis
 es.

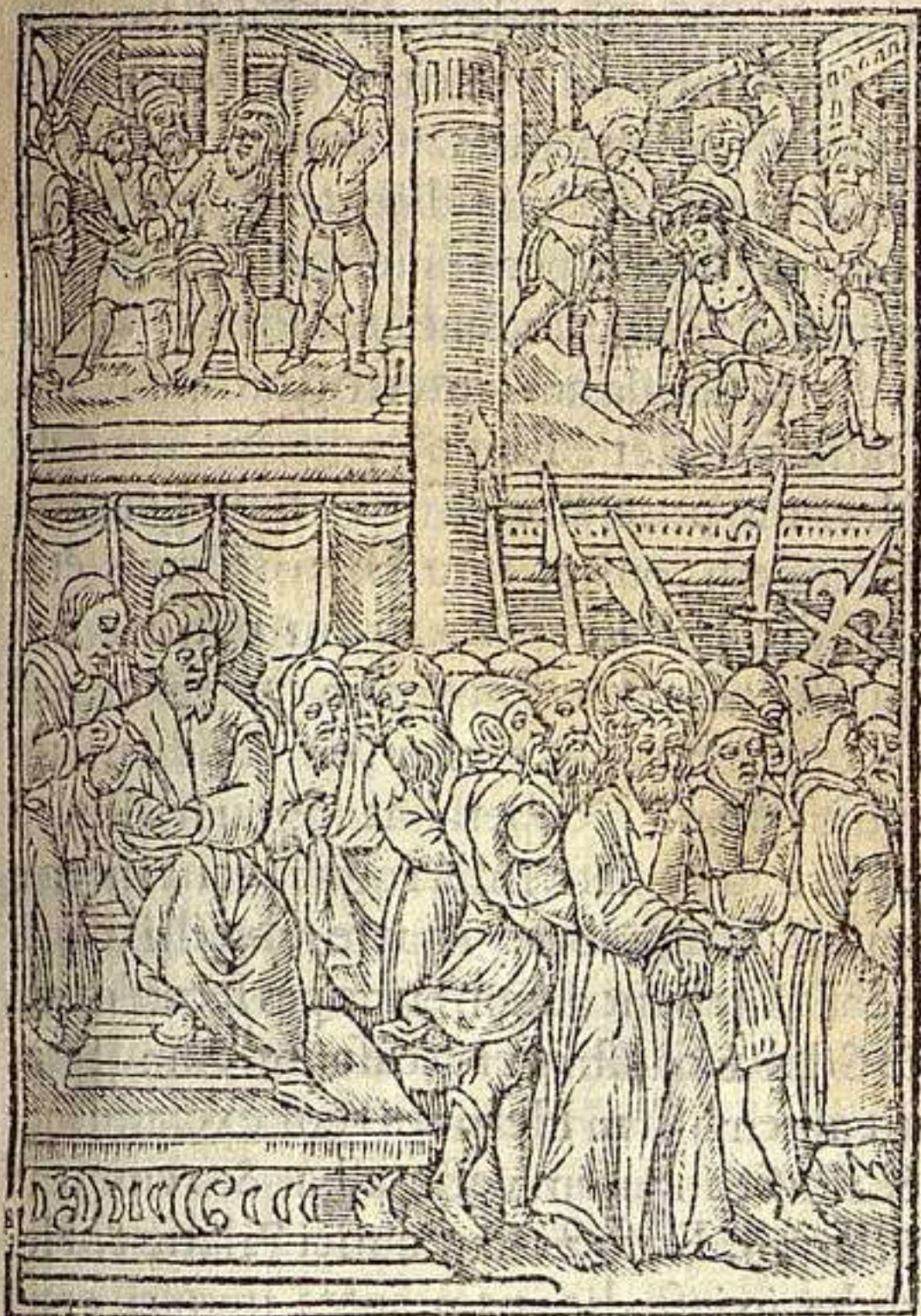
es. Petrus verò ait : O homo, non sum. Et interuallo facto, quasi horæ vnius, álius quidam affirmabat, dicens : Verè & hic cum illo erat : nam & Galilæus est. Et ait Petrus : Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantauit gallus. Et conuersus dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat : Quia prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras Petrus, fleuit amarè. Et viri qui tenebant I E S V M, illudabant ei, sedentes. Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum, dicentes : Prophetiza, quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et vt factus est dies, conue-

Mat. 27 a
Mar. 15. a
Ioã. 18. c

nerunt seniores plebis, & principes sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes : Si tu es C H R I S T V S, dic nobis. Et ait illis : Si vobis dixerò, non credetis mihi : si autem & interrogauerò, nõ respõdebitis mihi, neque dimitteris. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes : Tu ergo es filius Dei? Qui ait : vos dicitis, quia ego sum. At illi dixerunt : Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audimus de ore eius.

I E S

IESVS morti adiudicatus crucifigitur.

A ET turgēs omnis multitudo eorum, ducunt illum ad Pilatum. Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se

Mat. 22 c

Mar. 12 b

3. 8. 1. 101

3. 8. 1. 101

Mat. 27 b se CHRISTVM regem esse. Pilatus autem

Mar. 15 b interrogavit eum, dicens: Tu es rex Iudæo-

Ioã. 18. f rum? At ille respondens, ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum & turbas: Nihil inuenio causæ in hoc homine.

At illi inualescebant, dicentes: Commouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit, si homo Galilæus esset. Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso I E S U, gauisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum, & Scribæ, constanter accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illudit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Pilatus & Herodes in ipsa die: nam antea inimici erant adinuicem. Pilatus autem conuocatis prin-

Mat. 27 c cipibus sacerdotum, & magistratibus, &

Mar. 15. b plebe, dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc

Ioã. 18. g hominem, quasi auertentem populum: &

& 19. c ecce ego coram vobis interrogans, nullam

caus

causam inuenio in homine isto, ex his in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum: & ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Neesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum. Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabban, qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidium, missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere IESVM. At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis inuenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam. At illi instabant vocibus magnis, postulantes vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum. Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: IESVM verò tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de Matth. villa: & imposuerunt illi crucem portare post. 27. d
IESVM. Sequebatur autem illum multa tur. mar. 15. b
ba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. Conuersus autem ad
t. illas

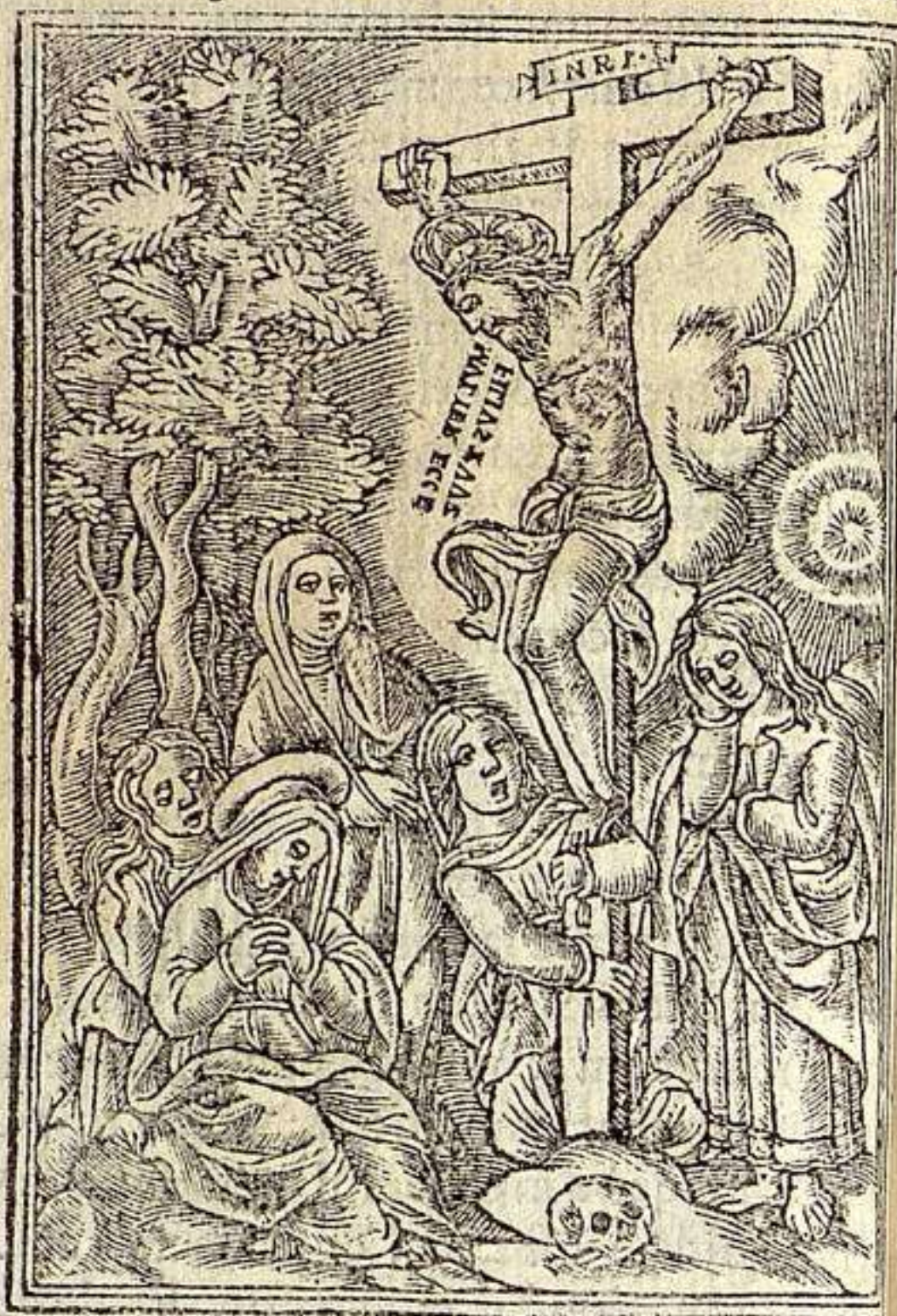
illas I E S V S, dixit: Filia Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros: quoniam ecce ve-

nient dies, in quibus dicent: Beatae steriles, Isa. 54. a & ventres qui non genuerunt, & vbera quae Gal. 4. d non lactauerunt. Tunc incipient dicere moni Isa. 2. d tibus: Cadite super nos, & collibus: Operite nos.

nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in ose. 10. b
 arido quid fiet? Ducebantur autem & alii Apo. 5. b
 duo nequam cum eo, vt interficeretur. Et Matth.
 postquam venerunt in locum: qui vocatur 27. d
 Caluarix, ibi crucifixerunt eum: & latrones, Marci
 vnum à dextris, & alterum à sinistris. I E- 15. b
 SVS autem dicebat: Pater, dimitte illis, non Ioã. 19. d
 enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò
 vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat Matth.
 populus expectans, & deridebant eum prin- 27. d
 cipes cum eis, dicentes. Alios saluos fecit, Marci
 se saluum faciat, si hic est CHRISTVS Dei 15. b
 electus. Illudebant autem ei & milites, ac Ioã. 19. d
 cedentes, & acetum offerentes ei, & di-
 centes: Si tu es rex Iudæorum, saluum te fac.
 Erat autem & superscriptio scripta super
 eum literis Græcis, & Latinis, & Hebrai-
 cis: Hic est rex Iudæorum. Vnus autem de
 his, qui pendebant latronibus, blasphema-
 bat eum, dicens: Si tu es CHRISTVS: sal-
 uum fac te ipsum & nos. Respondens autem
 alter, increpabat eum, dicens: Neque tu ti-
 mes Deum, quòd in eadem damnatione es?
 Et nos quidem iustè: nam digna factis reci-
 pinus: hic verò nihil mali gessit. Et dice-
 bat ad IESVM: Domine, memèto mei, cùm
 veneris in regnum tuum. Et dixit illi I E-
 SVS: Amen dico tibi, hodie mecum eris
 in paradiso. Erat autem ferè hora sexta: &

tenebræ factæ sunt in vniuersam terrã, vsc
 in horã nonam. Et obscuratus est Sol:& ve-
 lum templi scissum est medium. Et clamant

Psal. 30 a voce magna **IESVS**, ait: Pater, in man^o tua
 commendo spiritum meum. Et hæc dicens
 expirauit. Vidēs autem Centurio, quod fa-
 ctum fuerat, glorificauit Deum dicens: Verē

5153 — a — j

hit

hic homo iustus erat. Et omnis turba eorū qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant: percutientes pectora sua, reuertebantur. Stabant autem omnes noti eius à longè: & mulieres, quæ secutæ eū erāt à Galilæa, hæc vidētes. Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat Decurio, vir bonus & iustus: hic non consenserat cōfilio & actibus eorū, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui exspectabat & ipse regnum Dei: hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus IESV: & depositum inuoluit sindone, & posuit illud in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceues, & sabbatum illucescebat. Subsecute autē mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes parauerunt aromata & vnguenta: & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

Matth.

27. g

Marci

15. d

Ioã. 19. g

Resurrectio CHRISTI multis probatur argumentis.

VNa autem sabbati, valde diluculo, venerunt ad monumentum, portantes, quæ parauerāt aromata: & inuenerūt lapidē reuolutū à monumento. Et ingressæ, nō inuenerūt corpus Domini IESV. Et factum est,

t

3

dum

dum mente consternatae essent de isto, ecce
 duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.
 Cum timerent autem, & declinarent vultum

in terram, dixerunt ad illas. Quid quaeritis
 viventem cum mortuis? non est hinc, sed sur-
 rexit. Recordamini qualiter locutus est vo-
 bis, cum adhuc in Galilaea esset, dicēs: Quia
 oportet

Matth.
 17.d

oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & tertia die resurgere. Et recordatæ sunt verborum eius. Mar. 9. e
Supr. 9. c

B Et regressæ à monumento, nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & cæteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens, vidit linteamina sola posita, & abiit, secum mirans quod factum fuerat. Ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emmaus: & ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse IESVS appropinquans, ibat cum illis: oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes? Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalẽ, & nõ cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De IESU Nazareno qui fuit vir Propheta potens in opere, & sermone, coram Deo, & omni populo.

Marci
16. c

Et

Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, & principes nostri, in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie, quòd hæc facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nostris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inuento corpore eius, venerunt dicentes, se etiam visionem Angelorum vidisse: qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt: ipsum verò non inuenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ: nõne hæc oportuit pati CHRISTVM, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiẽs à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt castello, quò ibant: & ipse se finxit longius ire. Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam ad uesperas cit, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum est dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euauit ex oculis eorum. Et dixerunt adinuicem: Nõne

cor nostrum ardens erat in nobis, dum lo-
 queretur in via, & aperiret nobis scriptu-
 ras? Et surgentes eadem hora, regressi sunt
 in Hierusalem, & inuenerunt congrega-
 tos undecim, & eos qui cum illis erant, di-
 centes: Quòd surrexit Dominus verè, &
 apparuit Simoni. Et ipsi narrabant, quæ
 gesta erant in via: & quomodo cognoue-
 rūt eum in fractione panis. Dum autem hæc Matth.
 loquuntur: stetit I E S V S in medio eorum, 28. d
 & dicit: Pax vobis: ego sum, nolite timere. Marci
 Conturbati verò & conterriti, existima- 16. c
 bant se spiritum videre. Et dixit eis, Quid Io. 20. e
 turbati estis, & cogitationes ascendunt in
 corda vestra? Videte manus meas, & pedes,
 quia ego ipse sum. Palpate, & videte: quia
 spiritus carnem & ossa non habet, sicut me
 videtis habere. Et cùm hoc dixisset, osten-
 dit eis manus & pedes. Adhuc autem illis
 non credentibus, & mirantibus præ gaudio,
 dixit: Habetis hîc aliquid, quod manduce-
 tur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi,
 & fauum mellis. Et cùm manducasset co-
 ram eis, sumens reliquias dedit eis. Et dixit
 ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad
 vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam
 necesse est impleri omnia quæ scripta sunt
 in lege Moyfi, & Prophetis, & psalmis de
 me. Tunc aperuit illis sensum, vt intellige-
 rent

rent scripturas, & dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat CHRISTVM pati, & resurgere à mortuis tertia die, & predicari in nomine eius pœnitentiam: & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Vos autem testes estis horum. Et ego mittam promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, quoad usque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno: & erant semper in templo, laudantes, & benedicentes Deum.

Amen.

*

EVANGELII SECVN-

DVM LVCA M,

FINIS.

HIER

HIERONYMVS IN
 CATALOGO SCRIP-
 TORVM ECCLESIA-
 STICORVM.

*

IOANNES *Apostolus,*
 quem IESVS amavit plus
 rimùm, filius Zebedæi, frater
 Iacobi *Apostoli,* quem Hero-
 des post passionem Domini de-
 collauerat, nouissimus omnium
 scripsit *Euangelium,* rogatus
 ab *Asiæ* episcopis aduersus Ce-
 rinthum, aliosque hæreticos, & maxime tunc E-
 bionitarum dogma consurgens, qui asserunt Chri-
 stum ante Mariam non fuisse. Vnde & compul-
 sus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed &
 aliam causam huius scripturæ ferunt: quòd cum
 legisset Matthæi, Marci, & Lucæ uolumina,
 probauerit quidem textum historię, & uera eos
 dixisse firmauerit, sed unius tantùm anni, in quo
 & passus est, post carcerem Ioannis, historiam
 texuisse. Prætermisso itaque anno, cuius acta à
 tribus exposita fuerant, superioris temporis an-
 te

tè quàm Ioannes clauderetur in carcerem, gesta narravit: sicut manifestum esse poterit his, qui diligenter quatuor Euangeliorum uolumina legerint. Quæ res etiam *Σιαφωνία* quæ uideatur Ioannis esse cum cæteris, tollit. Scripsit autem & unam epistolam, cuius exordium est: Quod fuit ab initio, quod audiuius, & uidimus oculis nostris, quod per speximus, & manus nostræ cõtractauerunt de uerbo uitæ: Quæ ab uniuersis ecclesiasticis & eruditis uiris probatur. Reliquæ autẽ duæ, quarum prioris principiũ est: Senior electæ dominæ, & natis eius: & sequentis: Senior Caio charissimo, quem ego diligo in ueritate: Ioannis presbyteri asseruntur. Cuius & hodie alterum sepulcrum apud Ephesum ostenditur, & nonnulli putant duas memorias eiusdem Ioannis Euangelistæ esse, super qua re cum per ordinem ad Papiam auditorem eius uentum fuerit, differemus. Quartodecimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Patmos insulam relegatus, scripsit Apocalypsin, quam interpretantur Iustinus martyr, & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, sub Pertinace principe rediit Ephesum, ibiq; usque ad Traianum

prin

principem perseuerans , totas Asiae fundauit
 rexitq; ecclesias : & confectus senio,
 sexagesimos octauo post passio-
 nem Domini anno mor-
 tuus, iuxta ean-
 dem urbem
 sepultus
 est.

E V A N

EVANGELIUM SECUNDUM

IOANNEM.

CHRISTVS, Deus & Homo.

CAPVT

I.

IN PRINCIPIO erat ^A verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso vita erat,

Matt. 3. a & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

In mundo erat, & mundus per ipsum factus ^B est, & mundus eum non cognovit. In propria venit: & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius: qui non

non ex sanguinibus, neq; ex volūtate carnis,
 neq; ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Matt. 1. c
 Et verbū caro factū est: & habitauit in nobis Luc. 2. d

(& vidimus gloriam eius, gloriã quasi vni-
 geniti à patre) plenum gratiæ & veritatis.
 Ioãnes testimonium perhibet de ipso, et cla-
 mat dicens: Hic erat quem dixi, Qui post me
 ven

venturus est, ante me factus est: quia prior
 1. Ti. 6. e me erat. Et de plenitudine eius, nos omnes
 accepimus, & gratiam pro gratia. Quia lex
 per Moysen data est, gratia & veritas per
 1. Ti. 6. c I E S V M Christum facta est. Deum nemo vi-
 1. Io. 4. c dit unquam. Unigenitus filius, qui est in sinu pa-
 tris, ipse enarravit. Et hoc est testimonium
 Ioannis, quando miserunt Iudaei ab Hieroso-
 lymis Sacerdotes & Levitas ad eum, vt in-
 terrogarent eum: Tu quis es? Et confessus
 est, & non negavit. Et confessus est, Quia non
 sum ego C H R I S T V S. Et interrogauerunt
 eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non
 sum: Propheta es tu? Et respondit: Non. Di-
 xerunt ergo ei: Quis es? vt responsum demus
 his, qui miserunt nos. Quid dicis de te ipso?
 Isa. 40. a Ait: Ego vox clamantis in deserto, Dirigite
 Mat. 3. a viam Domini. sicut dixit Isaias Propheta.
 Mar. 1. a Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis. Et
 Luc. 3. a interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid
 ergo baptizas, si tu non es C H R I S T V S, ne-
 que Elias, neque Propheta? Respondit eis
 Mat. 3. c Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua: me-
 Mar. 1. b dius autem vestrum stetit, quem vos nesci-
 Luc. 3. c tis. Ipse est, qui post me venturus est, qui
 ante me factus est: cuius ego non sum di-
 gnus, vt solvam eius corrigiam calceamenti.
 Hæc in Bethabara facta sunt, trans Iorda-
 nem, vbi erat Ioannes baptizans. Altera die
 vidit

vidit Ioannes IESVM venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat. Et ego nesciebam eum: sed vt manife- Mat. 3. d
 stetur in Israél, propterea veni ego in aqua Mar. 1. b
 baptizans. Et testimonium perhibuit Ioan Luc. 3. d
 nes, dicens: Quia vidi spiritũ descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eũ. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi: & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Altera die iterũ stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo. Et respiciens IESVM ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem: & secuti sunt IESVM. Conuersus autẽ IESVS, & videns eos sequentes se, F dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum, Magister) vbi habitas? Dicit eis: Venite & videte. Venerũt, & viderũt vbi maneret: & apud eũ manserũt die illo. Hora autẽ quasi erat decima. Erat autẽ Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eũ. Inuenit hic primũ fratrem suũ Simonẽ, & dicit ei: Inuenimus Messiam,

▼ quod

quod est interpretatum **C H R I S T V S**. Et adduxit eum ad **I E S V M**. Intuitus autē eum **I E S V S**, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. In crastinū, voluit exire in Galilæā: & inuenit Philippū. Et dicit ei **I E S V S**: Sequere me. Erat autē Philippus à Bethsaida, ciuitate Andreae & Petri. Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quem scripsit Moyfes in lege, & Prophetæ, inuenimus **I E S V M** filium Ioseph à Nazareth. Et dicit ei Nathanaël: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide. Vidit **I E S V S** Nathanaël venientem ad se, & dixit de eo: Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanaël: Vnde me nostis? Respondit **I E S V S**, & dicit ei: Prius quàm te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es Rex Israël. Respondit **I E S V S**, & dicit ei: Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes & descendentes supra Filium hominis.

I E S V S honorat nuptias.

C A P V T

II.

ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater **I E S V** ibi.

Voca

Vocatus est autē & IESVS, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater IESV ad eum: Vinum nō habent. Et dicit ei

IESVS: Quid mihi & tibi est mulier? nondum vēnit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcūq; dixerit vobis, facite. Erant autē ibi lapideæ hydriæ sex, positæ secū dum

v 2 puri

purificationem Iudæorum, capiētes singulæ
 metretas binas, vel ternas. Dicit eis I E S V S:
 Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas
 vsq; ad summum. Et dicit eis I E S V S: Hau-
 rite nunc, & ferte Architriclino. Et tulerūt.
 Vt autem gustauit Architriclinus aquam vi-
 num factam, & non sciebat vnde esset, mi-
 nistri autem sciebant, qui hauserant aquam:
 vocat sponsum Architriclinus, & dicit ei:
 Omnis homo primum bonum vinum ponit:
 & cū inebriati fuerint, tunc id quod dete-
 rius est: Tu autem seruasti bonum vinum
 vsque adhuc. Hoc fecit initium signorum
 I E S V S in Cana Galilææ: & manifestauit
 gloriam suam, & crediderunt in eum disci-
 puli eius. Post hæc descendit Capharnaum
 ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli
 eius: & ibi manserunt non multis diebus. Et
 propè erat pascha Iudæorum: & ascendit
 I E S V S Hierosolymam, & inuēnit in tem-
 plo vendentes oues, & boues, & columbas,
 & numularios sedentes. Et cū fecisset
 quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de
 templo, oues quoque & boues, & numu-
 larium effudit æs, & mensas subuertit. Et
 his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte
 ista hinc: & nolite facere domū Patris mei,
 domū negotiationis. Recordati sunt verò
 discipuli eius, quia scriptum est: Zelus domus
 tuæ

Psa. 68. b

„ tuæ comêdit me. Respóderunt ergo Iudæi,
 D & dixerūt ei: Quod signum ostendis nobis, Mat. 26 f
 quia hæc facis? Respondit I E S V S, & dixit & 27. e
 eis: Soluite templum hoc: & in tribus diebus Mar. 14 f
 excitabo illud. Dixerunt ergo Iudæi: Qua- & 15. c
 draginta & sex annis ædificatū est templum
 hoc: & tu in tribus diebus excitabis illud?
 Ille autem dicebat de templo corporis sui.
 Cū ergo resurrexisset à mortuis, recorda-
 ti sunt discipuli eius, quia hoc dicebat: & cre-
 diderunt scripturæ, & sermoni quem dixit
 I E S V S. Cū autē esset Hierosolymis in pa P sal. 3. b
 scha in die festo, multi crediderūt in nomi- & 56. c
 ne eius, vidētes signa eius quæ faciebat. Ipse
 autē I E S V S nō credebat semetipsum eis: eò
 quòd ipse noffet omnes, & quia opus ei non
 erat, vt quis testimoniū perhiberet de homi-
 ne. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Regeneratio ad salutem necessaria.

A ERat autem homo ex Pharisæis, Nico-
 demus nomine, princeps Iudæorū. Hic
 vênit ad I E S V M nocte, & dixit ei: Rabbi,
 scimus quia à Deo venisti magister. Nemo
 enim potest hæc signa facere quæ tu facis,
 nisi fuerit Deus cum eo. Respondit I E S V S,
 & dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis
 renatus fuerit denuò, non potest videre re-

gnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? nunquid potest in ventre matris suae iterato introire, & renasci? Respondit I E S V S: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non mireris, quia dixi tibi: Oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat: & vocem eius audis: sed nescis unde veniat, aut quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit I E S V S, & dixit ei: Tu es magister in Israël, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur: & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cælestia, credetis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis qui est in cælo.

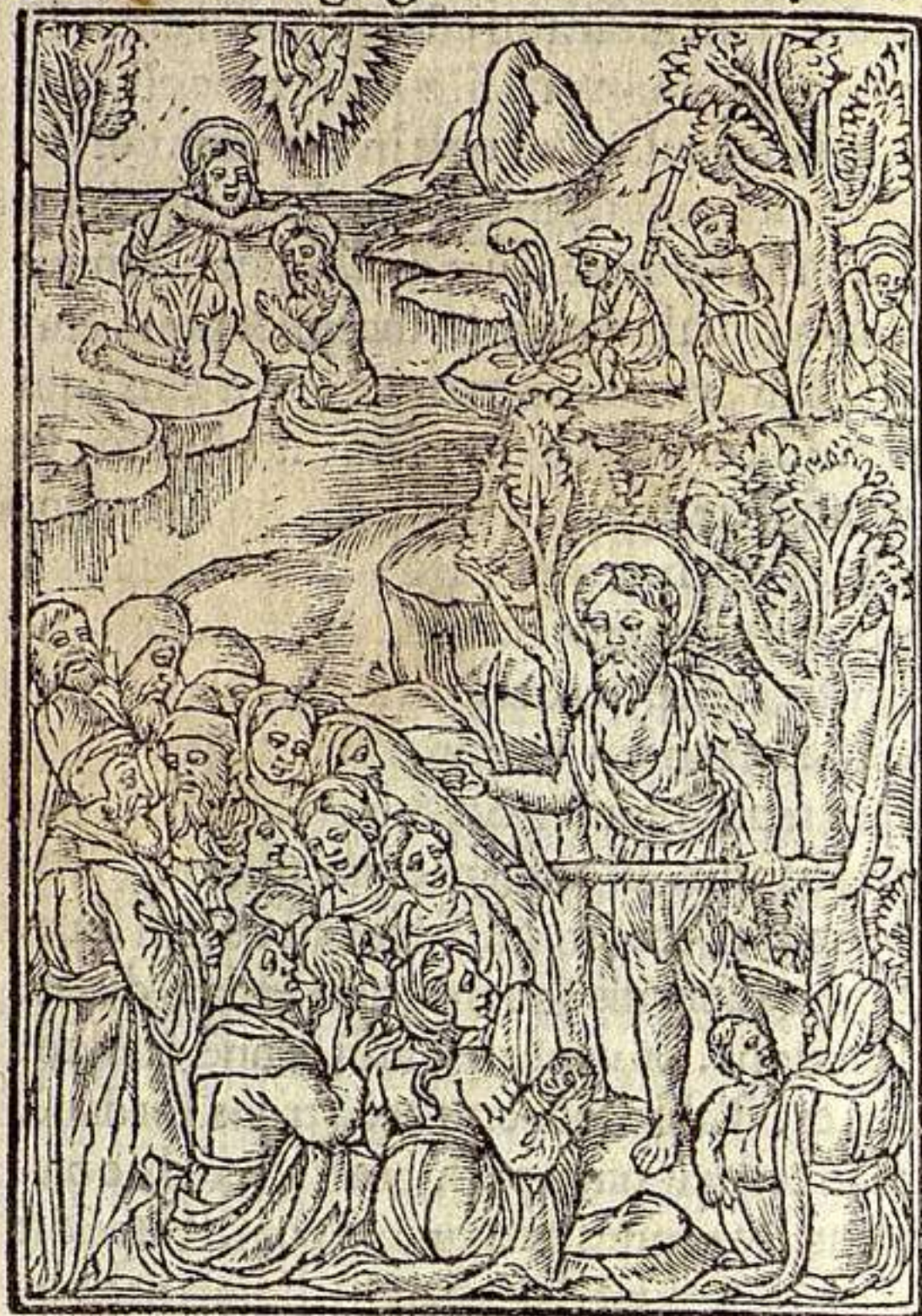
Nu. 21. c Et sicut Moyfes exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis: vt omnis qui credit in ipso non pereat, sed
1. Io. 4. b habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mūdum, vt Filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit
 Deus

Deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum: sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur. Qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui mala agit, odit lucem: & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Post hæc venit IESVS & discipuli eius in Iudæam terram: & illic morabatur cum eis, & baptizabat. Erat autem & Ioannes baptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem. Facta est autem quaestio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de purificatione. Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat: & omnes veniunt ad eum. Respondit Ioannes, & dixit: Non potest homo accipere quicquam: nisi fuerit ei datum de caelo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim: Non sum ego CHRISTVS, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam,

Sup. i. c

v 4 spons

sponsus est : amicus autem sponsi , qui stat
& audit eum , gaudio gaudet propter vocem
sponsi . Hoc ergo gaudium meum impletum

est . Illum oportet crescere , me autem mi-
nui . Qui desursum venit , super omnes est .
Qui est de terra , de terra est , & de terra lo-
quitur : qui de caelo venit , super omnes est .
Et

Et quod vidit & audiuit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit. Qui autem accepit eius testimoniũ, signauit, quia Deus verax est. Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur: Non enim ad mensuram dat Deus spiritũ. Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu eius. Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, nõ videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Ro. 3. a 1. Ioã. 5. b *

Colloquium CHRISTICUM Samaritana.

A **V** ergo cognouit IESVS, quia audierunt Pharisei, quòd IESVS plures discipulos facit, & baptizat, quàm Ioannes (quàm IESVS non baptizaret, sed discipuli eius) reliquit Iudæam, & abiit iterũ in Galilæam: oportebat autẽ eum transire per Samariam. Venit ergo in ciuitatẽ Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædiũ quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. IESVS autẽ fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit autẽ mulier de Samaria haurire aquã. Dicit ei IESVS: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatẽ, vt cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus cũ sis, bibe-

v s re à

re à me poscis, quæ sum mulier Samaritana: nō enim coutuntur Iudæi Samaritanis. Respondit I E S V S, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuã. Dicit ei mulier: Domine, neq; in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquã viuam? Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius? Respondit I E S V S, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nō sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam: vt non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei I E S V S: Vade, & voca virum tuum, & veni huc. Respondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei I E S V S: Bene dixisti: Quia nō habeo virũ. Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir. Hoc verè dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu. Patres nostri in mōte hoc adorauerūt: & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet. Dicit ei I E S V S: Mulier, crede mihi quia veniet hora, quando neq; in monte hoc, neque in Hierosolymis ador

adorabitis patrē. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. Sed vēnit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrē in spiritu & veritate: nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus: & eos 1. Corin. qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quia Messias vēnit, qui dicitur CHRISTVS: cū ergo venerit ille, annuntiabit nobis omnia. Dicit ei IESVS: Ego sum qui loquor tecū. Et cōtinuò venerunt discipuli eius: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriā suam mulier, & abiit in ciuitatē, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominē qui dixit mihi omnia quæcunq; feci: nunquid ipse est CHRISTVS? Exierūt ergo de ciuitate, & veniebāt ad eū. Interea rogabāt eum discipuli, dicētes: Rabbi, manduca. Ille autē dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli adinuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis IESVS: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me: vt perficiam opus eius. Nōne vos dicitis, quōd adhuc quatuor menses sunt, & messis vēnit? Ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones,

nes, quia albæ sunt iam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitã æternã: vt & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est verbũ verum, quia álius est qui seminat, & álius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laborauerunt, & vos in labores eorũ introistis. Ex ciuitate autẽ illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimoniũ perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Cũ venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerũt eum, vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multò plures crediderũt propter sermonẽ eius. Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuã loquelam credimus: ipsi enim audiuius, & scimus quia hic est verè saluator mundi. Post duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæã. Ipse enim I E S V S testimoniũ perhibuit, quia Propheeta in sua patria honorẽ nõ habet. Cũ ergo venisset in Galilæam, exceperũt eum Galilæi, cũ omnia vidissent quæ fecerat Hierosolymis in die festo: & ipsi enim venerãt ad diẽ festum. Vênit ergo iterũ in Cana Galilææ, vbi fecit aquã vinũ. Et erat qdã Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaũ. Hic cũ audisset quia I E S V S adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, vt des

Mat. 13 g

Mar. 6. a

Luc. 4. c

Mat. 4. b

Mar. 1. b

Luc. 4. c

vt descenderet, & sanaret filiū eius: incipiebat enim mori. Dixit ergo IESVS ad eum: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum Regulus: Domine, descende prius quàm moriatur filius meus. Dicit ei IESVS: Vade, filius tuus viuit. Credidit homo sermoni, quē dixit ei IESVS, & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrunt ei, & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei IESVS: Filius tuus viuit. Et credidit ipse & domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit IESVS, cū venisset à Iudæa in Galilæam.

Sanat IESVS apud Probaticam piscinam.

CAPVT V.

Post hæc erat dies festus Iudæorum: & ascendit IESVS Hierosolymā. Est autem Hierosolymis in Probatica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethesda, quinque porticus habēs. In his iacebat multitudo magna languentiū, cæcorū, claudorū, aridorū, expectantiū aquæ motum. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui primus descēdisset in piscinam post motionē aquæ, san

²
Despenite
act. 3.
macch. 3.
1h. 10.

sanus fiebat, à quacunque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate

sua. Hunc cum vidisset I E S V S iacentem, & cognouisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei : Vis sanus fieri? Respondit ei languidus : Domine, hominem non habeo,

ut

ut

ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in pi-
 scinam. Dum venio enim ego, alius ante
 me descendit. Dicit ei I E S V S : Surge, tolle
 grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus
 factus est homo ille : & sustulit grabatum
 suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum
 in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui sa-
 natus fuerat : Sabbatum est, non licet tibi
 tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui
 me sanum fecit, ille mihi dixit : Tolle gra-
 batum tuum, & ambula. Interrogauerunt
 ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi:
 Tolle grabatum tuum & ambula? Is autem
 qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset.
 I E S V S enim declinavit à turba constituta
 c in loco. Postea inuenit eum I E S V S in tem-
 plo, & dixit illi : Ecce sanus factus es : iam
 noli peccare, ne deterius tibi aliquid con-
 tingat. Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis,
 quia I E S V S esset, qui fecit eum sanum. Pro-
 pterea persequiebantur Iudæi I E S V M, quia
 hæc faciebat in sabbato. I E S V S autem re-
 spondit eis : Pater meus usque modò opera-
 tur, & ego operor. Propterea ergo magis
 quærebant eum Iudæi interficere : quia non
 solum soluebat sabbatum, sed & patrem
 suum dicebat Deum, æqualem se faciens
 Deo. Respondit itaque I E S V S, & dixit eis:
 Amen amen dico vobis, nõ potest Filius à se
 face

facere quicquam, nisi quod viderit Patrē facientem : quæcunque enim ille facit, hæc & Fili⁹ similiter facit. Pater enim diligit Filiū, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit : & maiora his demonstrabit ei opera, vt vos miremini. Sicut enim Pater suscitatur mortuos, & viuificat : sic & Filius quos vult, viuificat. Neq; enim Pater iudicat quæquam : sed omne iudiciū dedit Filio, vt omnes honorificent Filiū, sicut honorificant Patrem. Qui nō honorificat Filiū, non honorificat Patrē, qui misit illum. Amen amē dico vobis, quia qui verbum meū audit, & credit ei qui misit me, habet vitā æternam : & in iudicium non venit, sed transiit à morte in vitam. Amen amen dico vobis, quia venit hora, & nūc est, quando mortui audient vocē filii Dei : & qui audierint, viuēt. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso : sic dedit & Filio habere vitā in semetipso : & potestatem dedit ei iudiciū facere, quia Fili⁹ hominis est. Nolite mirari hoc : quia venit hora in qua oēs qui in monumentis sunt, audiet vocē Filii Dei : & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionē vitæ : qui verò mala egerūt, in resurrectionem iudicii. Non possum ego à meipso facere quicquā. Sicut audio iudico, & iudiciū meū iustū est : quia nō quæro voluntatē meā, sed volūtatē eius qui misit me. Si ego testimo-

nium

nium perhibeo de meipso, testimoniũ meũ
 non est verum. Alius est, qui testimonium **Mat. 3. d.**
 perhibet de me: & scio quia verum est testi-
 monium eius, quod perhibet de me. Vos mi- **Supr. 1. c.**
 sistis ad Ioannem: & testimonium perhibuit
 1. veritati. Ego autem non ab homine testimo-
 nium accipio: sed hæc dico, vt vos salui sitis.
 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autẽ
 voluistis ad horã exultare in luce eius. Ego
 autem habeo testimonium maius Ioannis.
 Opera enim quæ dedit mihi Pater, vt per-
 ficiam ea: ipsa opera quæ ego facio testimo-
 nium perhibent de me, quia Pater misit me:
 & qui misit me Pater, ipse testimonium per- **Mat. 3. d.**
 hibuit de me. Neque vocem eius vnquã au-
 distis, neque speciem eius vidistis, & ver-
 bum eius non habetis in vobis manens: quia
 quẽ misit ille, huic vos non creditis. Scruta-
 6. mini scripturas: quia vos putatis in ipsis vi-
 tam æternam habere: Et illæ sunt, quæ te-
 stimonium perhibent de me: & non vultis
 venire ad me, vt vitam habeatis. Clarita-
 tem ab hominibus non accipio. Sed cogno-
 ui vos, quia dilectionem Dei non habe-
 tis in vobis. Ego veni in nomine Patris mei,
 & non accepistis me. Si alius venerit in no-
 mine suo, illum accipietis. Quomodo vos
 potestis credere, qui gloriam abinuicem ac-
 cipitis: & gloriam quæ à solo Deo est, non

x

quæ

quæritis? Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud Patrem: est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moyfi, crederetis forsitan & mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

CHRISTVS corpus & animam cibat.

C A P V T

V I.

Matth. **P**ost hæc abiit I E S V S trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his, qui infirmabantur. Subiit ergo in montem I E S V S: & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha, dies festus Iudæorum. Cùm subleuasset ergo oculos I E S V S, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat, quid esset factururus. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: Est puer vnus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos? Dicit ergo I E S V S: Facite homines discumbere. **B** Erat autem fœnum multum in loco. Discumbue

buerunt ergo viri, numero quasi quinque millia. Accepit ergo IESVS panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus:

similiter & ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt

x 2 duode

Marci

14.C

Mar. 6.f

duodecim cophinos fragmentorū ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homines, cum vidissent quod I E S V S fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum. I E S V S ergo cum cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. Vt autem serò factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent nauim, venerūt trans mare in Capharnaum: & tenebræ, iam factæ erant, & non venerat ad eos I E S V S. Mare autē vëto magno flāte, exurgebat. Cum remigassent ergo, quasi stadia viginti quinque; aut triginta, vident I E S V M ambulātem supra mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. Ille autem dicit eis: Ego sum: nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in nauim: & statim nauis fuit ad terram, in quam ibant. Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi, nisi vna, & quia nō introisset cum discipulis suis I E S V S in nauim, sed soli discipuli eius abiissent: aliæ verò superuenerunt naues à Tiberiade, iuxta locum, vbi manducauerant panem, gratias agentes Deo. Cum ergo vidisset turba, quia I E S V S non esset ibi, neq; discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & ve-

nerunt

uerunt Capharnaum, quærentes IESVM.
 Et cum inuenissent eum trans mare, dixe-
 runt ei: Rabbi, quando huc venisti? Respon-
 dit eis IESVS, & dixit: Amen amen dico
 vobis, quæritis me, non quia vidistis signa,
 sed quia manducafastis ex panibus, & saturati
 estis. Operamini non cibum qui perit, sed
 qui permanet in vitam æternā, quem Filius
 hominis dabit vobis: hūc enim pater signa-
 uit Deus. Dixerunt ergo ad eum: Quid fa-
 ciemus, vt operemur opera Dei? Respondit
 IESVS, & dixit eis: Hoc est opus Dei, vt 1. Ioā. 3. d
 credatis in eum, quem misit ille. Dixerunt
 ergo ei: Quod ergo tu facis signum, vt vi-
 deamus, & credamus tibi? Quid operaris? Pa-
 tres nostri manducauerunt manna in deser-
 » to, sicut scriptum est: Panem de cælo dedit exo. 16. c
 » eis māducare. Dixit ergo eis IESVS: Amen Nu. 11. b
 amen dico vobis, non Moyfes dedit vobis Psa. 77. c
 panem de cælo, sed Pater meus dat vobis pa Sap. 16. c
 nem de cælo verum. Panis enim verus est,
 qui de cælo descendit, & dat vitam mun-
 do. Dixerunt ergo ad eum: Domine, sem-
 per da nobis panem hunc. Dixit autem eis
 IESVS: Ego sum panis vitæ: qui v'nit ad
 me, non esuriet: & qui credit in me, non si- Ecc. 24. c
 tiet in æternum. Sed dixi vobis, quia & vi-
 distis me, & non creditis. Omne quod dat
 mihi Pater, ad me veniet: & eum qui v'nit

ad me, non eiiciam foras: quia descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Hæc est enim voluntas eius qui misit me, Patris: vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me: vt omnis qui videt Filiũ, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi: & dicebant:

Mat. 13 g

Nõne hic est filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo descendi? Respondit ergo I E S V S, & dixit eis: Nolite murmurare in inuicem: nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, & ego resuscitabo eum, in nouissimo die. Est scriptum in prophetis: Et erunt omnes do-

Isa. 54. d

cibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre, &

Iere. 31. f

didicit, vñit ad me. Non quia Patrẽ vidit quisquam, nisi is qui est à Deo, hic vidit Patrẽ. Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternã. Ego sum panis

Ex. 16. c

vitæ. Patres vestri māducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit: nõ moriatur. Ego sum panis viuus, qui de cælo

cælo descendi. Si quis manducauerit ex hoc
 pane, viuet in æternum: & panis quem ego
 dabo, caro mea est, pro mundi vita. Litiga-
 bant ergo Iudæi adinuicem dicentes: Quo-
 modo potest hic nobis carnem suam dare
 ad manducandum? Dixit ergo eis IESVS:
 Amen amen dico vobis, nisi manducaueri-
 tis carnẽ Filii hominis, & biberitis eius san-
 guinem, non habebitis vitam in vobis. Qui
 manducat meam carnem, & bibit meũ san-
 guinem, habet vitam æternam: & ego resu-
 scitabo eum in nouissimo die. Caro enim
 mea verè est cibus: & sanguis meus verè est
 potus. Qui manducat meã carnem, & bibit
 meum sanguinẽ, in me manet, & ego in illo.
 Sicut misit me viuẽs Pater, & ego viuo pro-
 pter Patrẽ: & qui manducat me, & ipse viuet
 propter me. Hic est panis, qui de cælo descẽ-
 dit. Nõ sicut mãducauerũt patres vestri mã-
 na, & mortui sunt. Qui mãducat hunc panẽ,
 viuet in æternum. Hæc dixit in synagoga
 docens in Capharnaum. Multi ergo au-
 dientes ex discipulis eius, dixerũt: Durus est
 hic sermo, & quis potest eum audire? Sciens
 autem IESVS apud semetipsum, quia mur-
 murarent de hoc discipuli eius, dixit eis:
 Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filiũ
 hominis ascendentem, vbi erat prius? Spiri-
 tus est, qui viuificat: caro non prodest quic-
 quam.

quam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio I E S V S, qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. Ex hoc, multi discipulorum eius abierunt retro: & iam non cum illo ambulabãt. Dixit ergo I E S V S ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes: & nos credimus, & cognouimus, quia tu es

Matth.
16.C

C H R I S T V S filius Dei. Respondit eis I E S V S: Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus est? Dicebat autem de Iuda Simonis Iscariote: hic enim erat traditurus eum, cum esset vnus ex duodecim.

C H R I S T V S in die festo ex postulat cū Iudæis.

C A P V T V I I .

Post hæc autem ambulabat I E S V S in Galilæam. Non enim volebat in Iudæã ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occul-

to quid facit, & quærit ipse in palàm esse: si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dixit ergo eis I E S V S: Tempus meum nondum áduenit: tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos, me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quòd opera eius mala sunt. Vos
 B ascédite ad diem festum hūc. Ego enim non ascendam ad diem festum istum, quia meū tempus nondum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Vt autē ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est ille? Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est: Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metū Iudæorum. Iam autē die festo mediante, ascendit I E S V S in templum, & docebat. Et mirabātur Iudæi, dicentes: Quomodo hic literas scit, cum non didicerit! Respōdit eis I E S V S, & dixit: Mea doctrina, non est mea sed
 C eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatē eius facere: cognoscet de doctrina, vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. Qui à semetipso loquitur, gloriā propriā quærit: qui
 X S autem

autem quærit gloriam eius, qui misit eū, hic verax est, & iniustitia in illo nō est. Nōne Moyſes dedit vobis legē: & nemo ex vobis

facit legem? Quid me quæritis interficere? Respōdit turba, & dixit: Dæmoniū habes: quæ te quærit interficere? Respondit I E S U S, & dixit eis: Vnū opus feci: & omnes miramini.

Pro

Propterea Moyſes dedit vobis circuncifio-
 nem: non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus:
 & in ſabbato circunciditis hominem. Si cir- **Leu. 12. 2**
 cuncifionem accipit homo in ſabbato, vt nō
 ſoluatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia
 totum hominem ſanū feci in ſabbato? No- **Deu. 1. c**
 lite iudicare ſecundū faciem: ſed iuſtum iu-
 diciū iudicate. Dicebant ergo quidam ex
 Hieroſolymitis: Nōne hic eſt quem quæ-
 runt interficere? Ecce, palām loquitur, & ni-
 hil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt
 principes, quia hic eſt **CHRISTVS**? Sed
 hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem cū
 venerit, nemo ſcit vnde ſit. Clamabat ergo
I E S V S in templo docens, & dicens: Et me
 ſcitis, & vnde ſim ſcitis: & à meipſo nō veni,
 ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſci-
 tis. Ego ſcio eum: & ſi dixerō, quia neſcio
 eum, ero ſimilis vobis, mēdax: ſed ſcio eum,
 quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. Quære-
 bant ergo eū apprehēdere: & nemo miſit in
 illū manus, quia nondum venerat hora eius.
E De turba autē multi crediderūt in eū, & di-
 cebant: Chriſtus cū venerit, nunquid plura
 ſigna faciet, quām quæ hic facit? Audierunt
 Phariſæi turbā murmurantem de illo hæc:
 & miſerunt principes & Phariſæi miniſtros,
 vt apprehenderent **I E S V M**. Dixit ergo eis
I E S V S: Adhuc modicum tempus vobiſcum **Inf. 13. g**
 ſum:

sum:& vado ad eum, qui me misit. Quæretis me, & non inuenietis:& vbi ego sum, vos non potestis venire. Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inueniemus eum? nunquid in dispersionem gentium iturus est, & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inuenietis:& vbi sum ego, vos non potestis venire? In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat I E S V S, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. F

2. Paral. 16 .c Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat Spiritus datus: quia I E S V S nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè propheta: Alii dicebant: Hic est C H R I S T V S. Quidam autem dicebant: Nūquid à Galilæa venit C H R I S T V S? Nōne scriptura dicit, quia ex semine David, & de Bethlehē castello, vbi erat David, venit C H R I S T V S? Diffensio itaque facta est in turba propter eum. Quidā autē ex ipsis volebant apprehendere eū: sed nemo misit super eum manus. Venerūt ergo ministri ad pontifices & Pharisæos. Et dixerūt eis illi: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunq

Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. Responderunt ergo eis Pharisei: Nunquid & vos seducti estis? nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis? Sed turba hæc, quæ non nouit legem, maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos (il- Supr. 3. a
le qui uenit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipsis) Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Responderunt, & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare scripturas, & uide, quia à Galilæa propheta non surgit. Et reuersi sunt vnusquisq; in domum suam.

CHRISTVS lux mundi adulteræ ignoscit.

A IESVS autem perrexit in montem Oliueti: & diluculo iterum uenit in templum, & omnis populus uenit ad eum: & sedens docebat eos. Adducunt autem Scribæ & Pharisei mulierem in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio, & dicunt ei: Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyfes mandauit nobis, huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant, tentantes eum, ut possent accusare eum. IESVS autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terram. Cùm ergo perseverarent interrogan-

Leu. 20. a

Deu. 7. b tes eum, erexit se, & dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terram. Audientes autem hæc, vnus post vnum exhibant, incipientes à senioribus: & remansit solus I E S V S, & mulier in medio stans. Erigens autem se I E S V S, dixit ei: Mulier, vbi sunt qui te accusabant? nemo te cōdemnauit? Quæ dixit: Nemo Domine. Dixit autem I E S V S: Nec ego te cōdemnabo. b

1. Ioã. 1. b

Vade, & iam amplius noli peccare. Iterũ ergo locutus est eis I E S V S, dicens: Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Dixerũt ergo ei Pharisei: Tu de teipso testimoniũ perhibes: testimoniũ tuum non est verum.

Respõdit I E S V S, & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio vnde veni, & quò vado. Vos autem nescitis vnde venio, aut quò vado. Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quenquam, & si iudico ego, iudicium meum verum est: quia solus

deu. 19. b

non sum, sed ego, & qui misit me, Pater. Et

mat. 18. b

in lege vestra scriptum est: Quia duorum

2. co. 13. a

hominũ testimoniũ verum est. Ego sum,

heb. 10. c

qui testimonium perhibeo de meipso: &

testimonium perhibet de me, qui misit me,

Pater. Dicebant ergo ei: Vbi est Pater tuus?

Respon

Respondit I E S V S: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis. Hæc verba locutus est I E S V S in Gazophylacio, docens in templo & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis I E S V S: Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet semetipsum? quia dicit: Quò ego vado, vos non potestis venire. Et dicebat eis: Vos deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mūdo hoc estis, ego nō sum de hoc mūdo. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris. Si enim nō crederitis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis I E S V S: Principium, qui & loquor vobis: Multa habeo de vobis loqui, & iudicare: sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Et non cognouerunt, quia patrem eius dicebat Deum. Dixit ergo eis I E S V S: Cūm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum, & à meipso facio nihil: sed sicut docuit me Pater, hæc loquor. Et qui me misit, mecum est, et non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei facio semper. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

Dice

Ro. 3. a

Dicebat ergo I E S V S ad eos, qui crediderunt ei Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: & cognoscetis veritatem: & veritas liberabit vos. Responderunt ei: Semen Abrahamæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis? Respōdit eis I E S V S: Amē

Ro. 6. c amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum: filius manet in æternū. Si ergo vos Filius liberauerit, verè liberi eritis. Scio quia filii Abrahamæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud Patrem, loquor: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis. Responderunt & dixerūt ei: Pater noster Abrahamā est. Dicit eis I E S V S: Si filii Abrahamæ estis, opera Abrahamæ facite. Nunc autē quæritis me interficere hominem, qui veritatē vobis locutus sum quam audiui à Deo, hoc Abraham nō fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerūt itaq; ei, Nos ex fornicatione non sumus nati: vnū patrē habemus Deū. Dixit ergo eis I E S V S: Si Deus pater vester esset, diligeretis vtique me: ego enim ex Deo processi & veni: neq; enim à me ipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex
patris

1. Co. 3. b

patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi? I. Ioan. 4. a

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit I E S V S. Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum.

Nunquid tu maior es patre nostro Abrahamã, qui mortuus est, & Prophetæ mortui sunt? Quem te ipsum facis? Respondit I E S V S: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis: Quia Deus noster est: & non cognouistis

y

uistis

uistis eum, ego autem noui eum. Et si dixerō, quia nō scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahami vidisti? Dixit eis I E S V S: Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. I E S V S autem abscondit se, & exiuit de templo.

Cæco nato uisus restituitur.

C A P V T

I X.

ET præteriens I E S V S, vidit hominem a cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? Respondit I E S V S: Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Hoc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spuito, & liniuit lutum super oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloë (quod interpretatur, missus). Abiit ergo & lauit: & venit videns. Itaque vicini, & qui viderant eum prius (quia mendicus erat) dicebant: Nonne hic

hic est qui sedebat, & mēdicabat? Alii dice-
 bant: Quia hic est: Alii autē: Nequaquam,
 sed similis est ei. Ille verò dicebat: Quia
 ego sum. Dicebāt ergo ei: Quomodo aper-
 ti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui
 dicitur I E S V S, lutum fecit, & vnxit oculos
 meos, & dixit mihi: Vade ad natatoriam Si-
 loë, & laua. Et abii, & laui, & video. Et di-
 xerunt ei: Vbi est ille? Ait: Nescio. Adducūt
 ad Phariseos eum, qui cæcus fuerat. Erat
 autem sabbatum quādo lutum fecit I E S V S,
 & aperuit oculos eius. Iterum ergo interro-
 gabant eum Pharisei, quomodo vidisset.
 Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit su-
 per oculos, & laui: & video. Dicebant ergo
 ex Phariseis quidam: Non est hic homo à
 Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem
 dicebant: Quomodo potest homo pecca-
 tor hæc signa facere? Et schisma erat inter
 eos. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis
 de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem
 dixit. Quia Propheta est. Non crediderunt
 ergo Iudæi de illo quia cæcus fuisset, & vi-
 diderunt: donec vocauerūt parētes eius qui vi-
 derat: & interrogauerūt eos, dicētes: Hic est
 filius vester quē vos dicitis, quia cæcus natus
 est? Quomodo ergo nunc videt? Respōde-
 runt eis parētes eius, & dixerunt: Scimus quia
 hic est filius noster, & quia cæcus natus est:

quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus. Ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos. Iam enim conspirauerant Iudæi, vt si quis eum confiteretur esse **C H R I S T V M**, extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursus hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: vnum scio, quia cæcus cum essem, modò video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi vobis iam, & audistis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? Male dixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moyfi discipuli sumus. Nos scimus quia Moyfi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde fit. Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis vnde fit, & aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. Nisi esset hic à Deo, non poterat

terat

terat facere quicquam. Responderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit **IESVS** quia eiecerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filiũ Dei? Respondit ille, & dixit: Quis est Domine, vt credam in eum? Et dixit ei **IESVS**: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo Domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit ei **IESVS**: In iudiciũ ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum ipso erant: & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci sumus? Dixit eis **IESVS**: Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nũc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum ergo vestrum manet.

CHRISTVS pastor bonus.

CAPVT

X.

A Men amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro. Qui autem intrat per ostiũ, pastor est ouiũ. Huic ostiarius aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cùm proprias oues emisit, ante eas vadit: & oues illum sequũtur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur,

y 3 sed

sed fugiunt ab eo : quia non nouerūt vocem
alienorū. Hoc prouerbiū dixit eis I E S V S.
Illi autem nō cognouerunt quid loqueretur

eis. Dixit ergo eis iterum I E S V S : Amen &
amen dico vobis, quia ego sum ostiū ouium.
Omnes quotquot venerunt, fures sunt & la-
trones: sed nō audierunt eos oues. Ego sum
osti

ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. Fur non uenit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego ueni ut uitam habeant, & abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriae, uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus: & cognosco meas, & cognoscunt me meae. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo, quae non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & uocem meam audient. Et fiet unum ouile, & unus pastor. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo. Dissensio iterum facta est inter Iudaeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Daemonium habet, & insanit: quid eum auditis? Alii dicebant: Haec uerba non sunt daemonium habentis.

Isa. 40. c

Eze. 34. f

g. & 37. f

Eze. 37. f

nūquid dæmonium potest cæcorum oculos
 1. Mach. 4.f.& g. aperire? Facta sunt autē Encæniam in Hieroso-
 lymis : & hyems erat. Et ambulabat I E S V S
 in templo, in porticu Salomonis. Circunde-
 derunt ergo eum Iudæi, & dicebāt ei: Quo-
 usque animā nostrā tollis? si tu es C H R I-
 S T V S, dic nobis palām. Respondit eis I E-
 S V S : Loquor vobis, & non creditis. Opera
 quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc te-
 stimonium perhibent de me: sed vos nō cre-
 ditis, quia non estis ex ouibus meis. Oves
 meæ vocē meam audiunt: & ego cognosco
 eas, & sequuntur me: & ego vitam æternam
 do eis, & nō peribunt in æternum : & nō ra-
 piet eas quisquam de manu mea. Pater meus
 quod dedit mihi, maius omnibus est : & ne-
 mo potest rapere de manu Patris mei. Ego
 & Pater vnū sumus. Sustulerunt ergo lapi-
 des Iudæi, vt lapidarent eum. Respondit eis
 I E S V S: Multa bona opera ostendi vobis ex
 Patre meo : propter quod eorū opus me la-
 1. Mach. 4.f.& g. pidatis? Responderunt ei Iudæi : De bono
 opere non lapidamus te, sed de blasphemia:
 & quia tu homo cūm sis, facis te ipsum Deū.
 Respondit eis I E S V S: Nōne scriptū est in
 Psa. 81.b lege vestra: Ego dixi, dii estis? Si illos dixit
 Deos, ad quos sermo Dei factus est, & non
 potest solui scriptura: quem Pater sanctifica-
 uit, & misit in mūdū, vos dicitis: Quia blas-
 phem

phemas: quia dixi, filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei: nolite credere mihi. Si autē facio, & si mihi nō vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre. Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum, vbi erat Ioannes baptizans primū: & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum. Omnia autē quæcūque dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

Suscitatur Lazarus à morte.

AERat autē quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ sororū eius. Maria autē erat quæ vnxit Dominū vnguēto, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserūt ergo sorores eius ad eum, dicentes: Domine, ecce quē amas, infirmatur. Audiēs autē IESVS, dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortē, sed pro gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem IESVS Marthā, & sororē eius Mariā, & Lazarū. Vt ergo audiuit, quia infirmabatur, tūc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. De-

y s inde

inde post hæc dicit discipulis suis : Eamus in
Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi,
nunc quærebant te Iudæi lapidare: & ite-

rum vadis illuc? Respondit I E S U S : Nónne **B**
duodecim sunt horæ diei? Si quis ambula-
uerit in die, non offendit: quia lucem huius
mundi videt. Si autem ambulauerit in no-
cte,

ste, offendit: quia lux non est in eo. Hæc ait.
 Et post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster
 dormit: sed vado, vt à somno excitem eum.
 Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dor-
 mit, saluus erit. Dixerat autem IESVS de
 morte eius: illi autem putauerunt, quia de
 dormitione somni diceret. Tunc ergo IES-
 VS dixit eis manifestè: Lazarus mortuus
 est: & gaudeo propter vos: vt credatis, quo-
 niam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Di-
 xit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad
 condiscipulos: Eamus & nos, & moriamur
 cum eo. Vênit itaq; IESVS: & inuênit eum
 quatuor dies iam in monumêto habentem.
 Erat autê Bethania iuxta Hierosolyman,
 quasi stadiis quindecim. Multi autem ex
 Iudæis venerant ad Martham, & Mariam,
 vt consolarentur eas de fratre suo. Mar-
 tha ergo vt audiuit quia IESVS vênit, oc-
 currit illi: Maria autem domi sedebat. Di-
 xit ergo Martha ad IESVM: Domine, si
 fuisses hîc, frater meus non fuisset mortuus:
 sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris
 à Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi IESVS:
 Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio
 quia resurget in resurrectione in nouissimo
 diê. Dixit ei IESVS: Ego sum resurrectio
 & vita. Qui credit in me, etiam si mortuus
 fuerit, viuet: & omnis qui viuit & credit in
 me.

me, non morietur in æternum. Credis hoc? Ait illi: Vtique Domine: ego credidi quia tu es CHRISTVS filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti. Et cùm hæc dixisset, abiit, & vocauit Mariã sororem suam silentiò, dicens: Magister adest, & vocat te. Illa vt audiuit, surgit citò, & vénit ad eum, nondum enim venerat IESVS in castellum: sed erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cùm vidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumētum, vt ploret ibi. Maria ergo cùm venisset vbi erat IESVS, videns eñ, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine, si fuisses hïc, non esset mortuus frater meus. IESVS ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerāt cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni & vide. Et lacrymatus est IESVS. Dixerūt ergo Iudæi. Ecce quomodo amabat eum! Quidam autē ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? IESVS ergo rursus fremens in semetipso vénit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait IESVS: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror eius qui mor-

tuus

tuus fuerat: Domine, iam foetet: quatrídua-
 nus est enim. Dicit ei I E S V S: Nónne dixi
 tibi quoniam si credideris, videbis gloriam
 Dei? Tulerūt ergo lapidem. I E S V S autem
 eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias
 ago tibi quoniam audisti me. Ego autem
 sciebam, quia semper me audis: sed propter
 populum qui circumstat, dixi: vt credant quia
 tu me misisti. Hæc cùm dixisset, voce ma-
 gna clamauit: Lazare, veni foras. Et statim
 prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus &
 pedes institis, & facies illius sudario erat li-
 gata, Dixit eis I E S V S: Soluite eum, & finite
 abire. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant
 ad Mariam, & Martham, & viderant quæ
 fecit, crediderunt in eum. Quidam autem
 ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt
 eis, quæ fecit I E S V S. Collegerūt ergo Pon-
 tifices & Pharisei concilium, & dicebant:
 Quid facimus? quia hic homo multa signa
 facit. Si dimittimus eum sic: omnes credent
 in eum: & venient Romani, & tollent no-
 strum locum & gentem. Vnus autem ex ipsis
 Caiphas nomine, cùm esset pontifex anni
 illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec
 cogitatis: quia expedit nobis vt vnus mo-
 riatur homo pro populo, & non tota gens
 pereat. Hoc autem à semetipso non dixit:
 sed cùm esset pontifex anni illius, propheta-
 uit,

uit, quòd I E S V S moriturus erat pro gente:
 & non tantùm pro gente: sed vt filios Dei
 qui erāt dispersi, cōgregaret in vnũ. Ab illo
 ergo die cogitauerūt, vt interficerent eum.
 I E S V S ergo iam non in palàm ambulabat
 apud Iudæos: sed abiit in regionē iuxta de-
 sertum in ciuitatem, quæ dicitur Ephrem, &
 ibi morabatur cum discipulis suis. Proximũ
 autem erat pascha Iudæorum: & ascēderunt
 multi Hierosolymam de regione, ante pa-
 scha, vt sanctificarent seipfos. Quærebant
 ergo I E S V M, & colloquebātur adinuicē, in
 templo stantes: Quid putatis, quia nõ vēnit
 ad diē festum istum? Dederant autē Pontifi-
 ces & Pharisæi mandatum, vt si quis cogno-
 uerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.

Vnctus Iesus à Maria ingreditur Hierosolymã.

C A P V T

X I I.

Mat. 26 a I E S V S ergo ante sex dies paschæ vēnit
 Mar. 14 a I Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus,
 quem suscitauit I E S V S. Fecerunt autem ei
 cœnam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus
 verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.
 Maria ergo accepit libram vnguenti nardi
 pisticæ pretiosi, & vnxit pedes I E S V, & ex-
 terfit pedes eius capillis suis: & domus im-
 pleta est ex odore vnguenti. Dixit ergo
 vnus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui
 erat

erat eum traditurus : Quare hoc unguen-
tum non ueniit trecentis denariis, & datum
est egenis? Dixit autem hoc, non quia de

egenis pertinebat ad eum : sed quia fur erat
& oculos habes, ea quæ mittebantur, porta-
bat. Dixit ergo IESVS : Sine illâ, in diē se-
pulturæ meæ seruauit illud. Pauperes enim
semp

semper habetis vobiscum: me autē non semper habetis. Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerūt non propter I E S V M tantūm, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis. Cogitauerūt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerēt: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in I E S V M. In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cū audissent quia vēnit I E S V S Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum, & processerūt obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus qui vēnit in no-

Mat. 21 a mine Domini, rex Israēl. Et inuēnit I E S V S
 Mar. 14 a asellum, & sedit super eum, sicut scriptū est:
 Luc. 19. f Noli timere filia Sion: ecce rex tuus vēnit
 Zac. 9. b sedens super pullum asinæ. Hæc nō cogno-
 uerunt discipuli eius primū: sed quādo glo-
 rificatus est I E S V S, tunc recordati sunt quia
 hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.

Propterea & obuiam vēnit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eū abiit. Erant autem quidam gentiles, ex his qui ascenderant, vt adorarent in die festo.

Hi

Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eū, dicentes: Domine, volumus IESVM videre. Vé-

nit Philippus & dicit Andreæ. Andreas rursum & Philippus dixerūt IESV. IESV autē respōdit eis, dicens: Vēnit hora, vt clarificetur Filius hominis. Amen amen dico vobis,
z nisi:

nisi granum frumenti cadens in terrā, mortuū fuerit, ipsum solum manet: Si autē mortuum fuerit, multū fructū affert. Qui amat animā suā, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitā æternam custo-

mat. 10. d dit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur:
 & 16. d & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si
 Mar. 8. d quis mihi ministraverit, honorificabit eum
 Luc. 9. c Pater meus. Nunc anima mea turbata est.
 & 17. g Et quid dicā? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Vēnit ergo vox de cælo, dicens: Et clarificaui, & iterum clarificabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii autem^E dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit I E S V S, & dixit: Non propter me, hæc vox vēnit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset mortuus. Respondit ei turba: Nos audiuius ex lege, quia C H R I S T V S manet in æternū: & Ez. 37. g quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filiū hominis? & quis est iste Filius hominis? Dixit ergo eis I E S V S: Adhuc modicū tempus, lumen in vobis est. Ambulate dum lucē habetis, ut nō vos tenebræ cōprehēdant, & qui ambul

ambulat in tenebris, nescit quò vadat. Dum
 lucem habetis, credite in lucem, vt filii lucis
 fitis. Hæc locutus est I E S V S: & abiit: & ab-
 fcondit se ab eis. Cùm autem tanta signa
 fecisset corã eis, non credebant in eũ: vt ser-
 mo Isaiaë impleretur, quem dixit: Domine, Isa. 53. a
 quis credidit auditui nostro? & : Brachium Ro. 10. d
 Domini cui reuelatum est? Propterea non
 poterant credere, quia iterum dixit Isaïas: Isa. 6. a
 Excacauit oculos eorum, & indurauit cor Mat. 13. b
 eorum: vt non videant oculis, & non intelli Mar. 4. b
 gant corde, & cõuertantur, & sanẽ eos. Hæc Luc. 8. b
 dixit Isaïas, quando vidit gloriã eius, & lo- Act. 28. f
 cutus est de eo. Verũtamen & ex principibus Ro. 11. b
 multi crediderunt in eum: sed propter Pha-
 risæos non confitebantur, vt è synagoga nõ
 eiicerentur, dilexerunt enim gloriã homi-
 num magis, quàm gloriã Dei. I E S V S autẽ
 clamauit, & dixit: Qui credit in me, nõ cre-
 dit in me, sed in eũ qui misit me: Et qui vi-
 det me, videt eum qui misit me. Ego lux in
 mũdũ veni: vt omnis qui credit in me, in te-
 nebris non maneat. Et si quis audierit verba
 mea, & nõ custodierit: ego non iudico eum.
 non enim veni vt iudicẽ mundũ: sed vt sal-
 uificẽ mundũ. Qui spernit me, & nõ accipit
 verba mea: habet qui iudicet eũ. Sermo quẽ
 locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo
 die. Quia ego ex meipso non sum locutus,
z 2 fed

sed qui misit me Pater, ipse mihi mādaturū dedit, quid dicā, & quid loquar. Et scio quia mādaturū eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

Lauantur pedes discipulorum, & proditor. reuelatur. C A P V T X I I I.

Matth.

26. a

Marci

14. a

Luc. 22. a

ANte diem festum paschæ, sciens **I E - A**
AS V S quia vênit hora eius, vt transeat
 ex hoc mundo ad Patrem: cū dilexisset
 suos, qui erant in mundo, in finē dilexit eos.
 Et cœna facta, cū diabolus iam misisset in
 cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscario-
 tes, sciens quia omnia dedit ei Pater in ma-
 nus, & quia à Deo exiuit, & ad Deū vadit,
 surgit à cœna, & ponit vestimēta sua: & cū
 accepisset linteū, præcinxit se. Deinde misit
 aquā in peluim, & cœpit lauare pedes disci-
 pulorū, & extergere linteo, quo erat præcin-
 ctus. Vênit ergo ad Simonē Petrū. Et dicit
 ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Re-
 spondit **I E S V S**, & dixit ei: Quod ego fa-
 cio, tu nescis modò: scies autem postea. Di-
 cit ei Petrus: Nō lauabis mihi pedes in æter-
 nū. Respōdit ei **I E S V S**: Si nō lauero te, nō
 habebis partē meū. Dicit ei Simon Petrus:
 Domine, nō tantūm pedes meos, sed & ma-
 nus, & caput. Dicit ei **I E S V S**: Qui lotus est,
 nō indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mūdus

tot

totus. Et vos mundi estis: sed nō omnes. Scie-
 bat enim quis nā esset, qui traderet eū, pro-
 pterea dixit: Non estis mundi omnes. Post-
 quā ergo lauit pedes eorum, accepit vesti-
 mēta sua: & cūm recubuiſſet iterū, dixit eis:
 Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me
 magister & domine: & bene dicitis: sum et-
 enim. Si ergo ego laui pedes vestros, Domi-
 nus & magister: & vos debetis alter alterius
 lauare pedes. Exēplum enim dedi vobis, vt
 quēadmodū ego feci vobis, ita & vos facia-
 tis. Amē amen dico vobis, nō est seruus ma-
 ior domino suo, neque Apostolus maior eo: Infr. 15. e
 qui misit illū. Si hęc scitis, beati eritis, si fe- Matth.
 ceritis ea. Non de omnibus vobis dico: ego 10. c
 scio quos elegerim. Sed vt adimpleatur scri- Luc. 6. f
 ptura: Qui manducat mecū panē, leuauit cō- Psa. 40. c
 tra me calcaneū suum. A modo dico vobis,
 prius quā fiat: vt cūm factū fuerit, credatis
 quia ego sum. Amē amen dico vobis, qui ac- Matth.
 cipit si quē misero, me accipit: qui autem me 10. d
 accipit, accipit eū, qui me misit. Cūm hęc di Luc. 10. c
 xisset I E S V S, turbatus est spiritu: & prote-
 status est, & dixit: Amē amē dico vobis, quia Matth.
 vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo 26. b
 adinuicē discipuli, hæsītātes de quo diceret. Marcī
 Erat ergo recūbens vnus ex discipulis eius in 14. b
 sinu I E S V, quē diligebat I E S V S. Innuit er- Luc. 22. b
 go huic Simō Petrus, & dixit ei: Quis est de

quo dicit? Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra
pectus I E S V, dixit ei: Domine, quis eſt? Re-
ſpondit I E S V S: Ille eſt, cui ego intinctum

panem porrexero. Et cùm intinxiffet pa-
nem dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ. Et poſt
buccellam, introiuit in eum ſatanas. Et di-
cit ei I E S V S: Quod facis, fac citius. Hoc
aut

autem nemo sciuit discumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant (quia loculos habebat Iudas) quòd dixisset ei IESVS: Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis vt aliquid daret. Cùm ergo accepisset ille buccellam, exiuit continuò. Erat autem nox. Cùm ergo exisset, dixit IESVS: Nũc clarificatus est Filius hominis: & Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eũ in semetipso: & continuò clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis: Quòd ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò. Mandatum nouum do vobis, Vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Respondit IESVS: Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequeris autẽ postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modò? animã meam pro te ponam. Respondit ei IESVS: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

Sup. 7. c

I. Io. 2. b

Infr. 15. b

Matth.

26. d

mar. 14. c

Luc. 22. c

ges.

z

4

CHRISTUS

CHRISTVS *uia, ueritas, & uita.*

C A P V T

X I I I I.

ET ait discipulis suis : Non turbetur cor ^A
 uestrum. Creditis in Deum , & in me
 credite. In domo Patris mei māñiones mul-
 tæ sunt. Si quò minus, dixissem vobis: Quia
 vado parare vobis locum. Et si abiero , &
 præparauero vobis locum: iterum venio , &
 accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego,
 & vos sitis. Et quò ego vado scitis, & viam
 scitis. Dicit ei Thomas : Domine, nescimus
 quò vadis: & quomodo possumus viã scire?
 Dicit ei I E S V S : Ego sum via, & veritas, &
 vita. Nemo vënit ad Patrem , nisi per me.
 Si cognouissetis me , & Patrem meũ vtiq;
 cognouissetis : & á modo cognoscitis eum,
 & vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine,
 ostende nobis Patrẽ, & sufficit nobis. Dicit
 ei I E S V S : Tanto tempore vobiscum sum,
 & non cognouistis me? Philippe, qui videt
 me, videt & patrem. Quomodo tu dicis:
 Ostende nobis Patrẽ? Non credis, quia ego ^B
 in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego
 loquor vobis, à me ipso non loquor : Pater
 autem in me manens, ipse facit opera. Non
 creditis, quia ego in Patre, & Pater in me
 est? Alioquin, propter opera ipsa credite.
 Amen amen dico vobis, qui credit in me,
 opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora
 hor

horum faciet, quia ego ad Patrem vado: & Infr. 16.
 quodcunq; petieritis Patrē in nomine meo, e. f.
 hoc faciam: vt glorificetur pater in filio. Si Mat. 7. a
 quid petieritis me in nomine meo, hoc faciā. Mar. 11. c
 Si diligitis me, mandata mea seruate. Et ego
 rogabo Patrem, & alium paraclētū dabit vo
 bis, vt maneat vobiscū in æternū, Spiritum
 veritatis, quem mundus non potest accipere:
 quia non videt eū, nec scit eum: vos autem
 cognoscetis eum, quia apud vos manebit, &
 c in vobis erit. Non relinquam vos orphanos:
 veniam ad vos. Adhuc modicum, & mundus
 me iam non videt. Vos autē videris me quia
 ego viuo, & vos viuetis. In illo die vos co-
 gnoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos
 in me, & ego in vobis. Qui habet mandata
 mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui
 autem diligit me, diligetur à Patre meo: &
 ego diligā eū, & manifestabo ei meipsum.
 Dicit ei Iudas, nō ille Iscariotes: Domine,
 quid factū est, quia manifestaturus es nobis
 teipsum, & nō mundo? Respondit I E S V S, &
 dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum
 seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eū
 veniemus, & mātionem apud eum faciemus:
 qui nō diligit me, sermones meos nō seruat.
 Et sermonē quem audistis, non est meus: sed
 eius qui misit me, Patris. Hæc locutus sum
 vobis, apud vos manens. Paraclētus autē spi-
 ritus

ritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecunq; dixero vobis. Pacē relinquo vobis: pacē meā do vobis, nō quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrū, neq; formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis utiq;, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est. Et nunc dixi vobis, prius quā fiat: vt cū factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mūdi huius, & in me nō habet quicquam. Sed vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem: & sicut mandatū, dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

CHRISTVS viti comparatus, mutuam precipit charitatem.

C A P V T

X V.

Ego sum vitis vera: & Pater meus agricola est. Omnē palmitē in me nō ferentem fructū tollet eū: & omnem qui fert fructum purgabit eum, vt fructus plus afferat. Iam vos mūdi estis, propter sermonē quem locutus sum vobis: Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes nō potest ferre fructum à semetipso, nisi māserit in vite: sic nec vos, nisi in me māseritis. Ego sum vitis: vos, palmites: qui manet in me, & ego in eo: hic fert
fru

fructum multum: quia sine me nihil potestis
facere. Si quis in me non manserit: mittetur
foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eũ,
& in ignem mittent, & ardet. Si manserit. Mat. 21. e
tis in me, & verba mea in vobis manserint: 1. Ioã. 3. d
quodcunq; volueritis petetis, & fiet vobis.
In hoc clarificatus est Pater meus: vt fructũ
plurimũ afferatis, & efficiamini mei discipu
li. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos.

B Manete in dilectione mea. Si præcepta
mea seruaueritis, manebitis in dilectione
mea: sicut & ego præcepta Patris mei serua
ui, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus
sum vobis: vt gaudium meũ in vobis sit, &
gaudium vestrum impleatur. Hoc est præ: Sup. 13. d
ceptũ meũ, Vt diligatis inuicem, sicut dilexi Eph. 5. a
vos. Maiorem hac dilectionẽ nemo habet, 1. Thes.
quàm vt animã suam ponat quis pro amicis 4. b. c
suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ 1. Ioã. 3. c
ego præcipio vobis. Iam non dicam vos ser d. & 4. d
uos: quia seruus nescit quid faciat dominus
eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia
quæcũq; audiui à Patre meo, nota feci vo
C bis. Non vos me elegistis, sed ego elegi
vos: & posui vos, vt eatis, & fructũ afferatis,
& fructus vester maneat: vt quodcũq; petie
ritis Patrem in nomine meo, det vobis. Hæc
mando vobis, vt diligatis inuicem. Si mun. 1. Ioã. 3. b
dus vos odit: scitote quia me priorem vobis d. & 4. d
odio

odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Memento.

Sup. 13. b te sermonis mei, quem ego dixi vobis: Non

Mat. 10 c est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruabunt.

Matth. 24. a Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum, qui misit me.

Si non venissem, & locutus fuissetis eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit: & Patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & patrem meum. Sed vt adimpleatur sermo, qui in lege eorum scri-

Psa. 24. e ptus est: Quia odio habuerunt me gratis. c

Lu. 24. g Cùm autem venerit paraclêtus, quem ego mittam vobis à patre, Spiritus veritatis qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me: & vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis.

Consolatur CHRISTVS suos iam abiturus.

C A P V T

X V I .

Matth. 24. a **H**Aec locutus sum vobis, vt non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora, vt omnis qui interficit

vos,

vos, arbitretur obsequium se præstare Deo,
 & hæc facient vobis, quia non nouerunt Pa-
 trem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis:
 vt cùm venerit hora, eorum reminiscamini,
 quia ego dixi vobis. Hæc autẽ vobis ab ini-
 tio non dixi, quia vobiscũ eram. Et nunc va-
 do ad eum, qui misit me: & nemo ex vobis
 B interrogat me: Quò vadis? Sed quia hæc
 locutus sum vobis, tristitia impleuit cor ve-
 strum. Sed ego veritatem dico vobis, expe-
 dit vobis vt ego vadam. Si enim non abie-
 ro, paraclẽtus non veniet ad vos: Si autẽ ab-
 iero, mittam eum ad vos. Et cùm venerit,
 ille arguet mundum de peccato, & de iusti-
 tia, & de iudicio. De peccato quidem: quia
 non crediderũt in me. De iustitia verò: quia
 ad Patrẽ vado, & iam non videbitis me. De
 iudicio autẽ: quia princeps huius mundi iam
 C iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis di-
 cere: sed non potestis portare modò. Cùm
 autem venerit ille Spiritus veritatis, doce-
 bit vos omnẽ veritatem. Non enim loque-
 tur à semetipso: sed quæcũq; audiet loque-
 tur, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.
 Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, &
 annuntiabit vobis. Omnia quæcũq; habet
 Pater, mea sunt. Propterea dixi: Quia de
 meo accipiet, & annũtiabit vobis. Modicũ,
 & iam non videbitis me: & iterũ modicum,
 & vi

& videbitis me: quia vado ad patrem. **Di-**
xerunt ergo ex discipulis eius adinuicem:
Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum,
 & non videbitis me:& iterum modicum,&
 videbitis me:& **Quia** vado ad patrē? Dice-
 bant ergo: **Quid** est hoc quòd dicit: Modi-
 cum? nescimus quid loquitur. Cognouit au-
 tē **I E S V S**, quia volebant eum interroga-
 re:& dixit eis: De hoc quæritis inter vos
 quia dixi: Modicum,& non videbitis me:&
 iterum modicum,& videbitis me. Amen
 amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis
 vos, mundus autem gaudebit: vos autem con-
 tristabimini, sed tristitia vestra vertetur in
 gaudium. Mulier cūm parit, tristitiam ha- **B**
 bet, quia vēnit hora eius. Cūm autem pepe-
 rerit puerū, iam non meminit pressuræ pro-
 pter gaudium, quia natus est homo in mun-
 dum. Et vos igitur, nunc quidem tristitiam
 habetis: iterum autem videbo vos, & gau-
 debit cor vestrum:& gaudium vestrum ne-
 mo tollet à vobis. Et in illo die, me nō ro-
 gabitis quicquam. Amen amen dico vobis,
 si quid petieritis Patrem in nomine meo, da-
 bit vobis. Vsq; modò non petiistis quicquā **F**
 in nomine meo. Petite, & accipietis: vt gau-
 dium vestrum sit plenum. Hac in prouerbiis
 locutus sum vobis. Vēnit hora cūm iam non
 in prouerbiis loquar vobis, sed palàm de Pa-
 tre

Mat. 7. b

& 21. c

Mar. 11. c

Luc. 11. b

Iac. 1. a

tre annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui. Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli eius. Ecce, nunc palàm loqueris, & prouerbum nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi, vt quis te interroget. In hoc credimus quòd à Deo existi. Respōdit eis **I E S V S**: Modò creditis. Ecce v̄nit hora, & iam v̄nit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & mē solum relinquatis: & tamen non sum s̄olus, quia Pater mecum est. Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

Matth.

26.d

mar. 14.c

Oratio I E S V ad Patrem.

CAPVT

XVII.

A Hæc locutus est **I E S V S**: & subleuatis oculis in cælum, dixit: Pater, v̄nit hora, clarifica Filiũ tuum, vt Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, Vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti **I E S V M C H R I S T V M**. Ego te clarificaui super terram: opus consummaui, quod

quod dedisti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate quam habui, prius quàm mundus fieret apud te: Manifestaui nomen tuũ hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt: quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè, quia à te exiui: & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea omnia, tua sunt: & tua, mea sunt: & clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo: & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo: vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mũdo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo, vt tollas eos de mũdo: sed vt serues eos à malo. De mũdo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos in
veri

Psal. 108. b

veritate. Sermo tuus, veritas est. Sicut tu me misisti in mundū: ita & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantū, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me: vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnū sint: vt credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatē quam tu dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in vnum, vt cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognouit: ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti. Et notum feci ei nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

I E S V S capitur, & accusatur.

CAPVT

XVIIII.

A Hæc cum dixisset I E S V S, egressus est Mat. 26 c
cum discipulis suis trans torrentē Ce- Mar. 14 a
dron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, Luc. 22. d
& discipuli eius. Sciebat autem & Iudas,

A qui

qui tradebat eum, locū: quia frequenter I E.
 Mat. 26 e s v s conuenerat illuc cum discipulis suis. Iu-
 das ergo cū accepisset cohortē, & à ponti-

Mar. 14 e ficibus & Pharisæis ministros, vénit illuc cū
 Luc. 22. e laternis, & facibus, & armis. I E s v s itaque
 sciens omnia quæ ventura erāt super se. pro-
 cessit, & dixit eis: Quem quæritis? Respon-
 der

derunt ei: I E S V M Nazarenũ. Dicit eis I E S V S: Ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos:

B Quem quæritis? Illi autẽ dixerunt: I E S V M Nazarenum. Respondit I E S V S: Dixi vobis, quia ego sum. Si ergo me quæritis, finite hos abire. Vt impleretur sermo quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis Sup. 17. c

quenquam. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percussit pontificis feruum, & abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen seruo Malchus. Dixit ergo I E S V S Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Cohors autem, & tribunus, & ministri Iudæorum comprehenderunt I E S V M, & ligauerunt eum, & adduxerunt eum ad Annam primũ. Erat enim socer Caiaphæ, qui erat pontifex anni illius.

c Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Sup. 11. f Iudæis: Quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequebatur autem I E S V M Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introiuit cum I E S V in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulis alius, qui erat notus pōtifici, & dixit

Mat. 26 g ostiariæ : & introduxit Petrum. Dicit ergo

Mar. 14 f Petro ancilla ostiaria: Nunquid & tu ex di-

Luc. 22. f scipulis es hominis istius? Dicit ille: Nō sum.

Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant se. Erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.

Pontifex ergo interrogauit I E S V M de discipulis suis, & de doctrina eius. Respondit ^D

ei I E S V S: Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Iudæi cōueniunt: & in occulto locutus sum nihil.

Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sum ipsis. Ecce, hi sciunt, quæ dixerim ego.

Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens ministrorum dedit alapam I E S V, dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei I E S V S:

Si malè locutus sum, testimonium perhibe.

Mat. 26. f de malo: si autem bene, quid me cædis? Et

Mar. 14. f misit eum Annas ligatum ad Caipham pon-

Luc. 22. f tificem. Erat autem Simon Petrus stans &

Mat. 26 g calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Nunquid ^E

Mar. 14 g & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, &

Luc. 22. dixit: Non sum. Dixit ei vnus ex seruis pon-

f. g tificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus

auriculam: Nōne ego te vidi in horto

cum illo? Iterum ergo negauit Petrus: &

statim gallus cantauit. Adducunt ergo I E-

s v m à Caipha in prætorium. Erat autem

mané:

manè:& ipsi non introierunt in prætorium, Mat.27.a
 vt non contaminarentur, sed vt manduca- Mar.15.a
 rent pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos fo-

ras, & dixit: Quam accusationem adfer- Luc.22.g
 tis aduersus hominem hunc? Responderunt,
 & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor,
 non tibi tradidissent eum. Dixit ergo
 A 3 eis

eis Pilatus : Accipite eum vos , & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi : Nobis non licet interficere quem-

Mat. 20c quam. Vt sermo I E S V impleretur, quem dixit , significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterum in prætorium Pilatus : & vocauit I E S V M , & dixit ei : Tu es rex Iudæorum? Respondit I E S V S : A temetipso

Mat. 27b hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? Respon-

Mar. 15.a dit Pilatus : Nūquid ego Iudæus sum? Gens

Luc. 23.a tua, & Pontifices, tradiderunt te mihi. Quid

fecisti? Respondit I E S V S : Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo

esset regnum meum , ministri mei utique decertarent, vt non traderer Iudæis. Nunc au-

tem regnum meum non est hinc. Dixit itaque

ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respōdit I E S V S : G

Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testi-

monium perhibeam veritati : omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pi-

latus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit eis : Ego

nullam inuenio in eo causam. Est autē consuetudo vobis , vt vnum dimittam vobis in

pascha : vultis ergo dimittam vobis regem

Mat. 27c Iudæorum? Clamauerunt rursum omnes, di-

Mar. 15.b centes: Non hunc, sed Barabban. Erat autem

Luc. 23.b Barabbas latro.

Cond

Cōdemnatus IESVS crucifigitur, & sepelitur.

A Tunc ergo apprehendit Pilatus IESUM, & flagellauit. Et milites plures circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave

A 4 rex

rex Iudæorum. Et dabant ei alapas. Exiuit iterū Pilatus, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia in eo nullam inuenio causam. Exiuit ergo I E S V S foras, portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis: Ecce homo. Cū ergo vidissent eum pontifices & ministri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos: & crucifigite. Ego enim non inuenio in eo causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus: & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. Cū ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est prætorium iterum: & dicit ad I E S V M: Vnde est tu? I E S V S autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Respondit I E S V S: Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

Et exinde quærebat Pilatus dimittere eū. Iudæi autem clamabant, dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cū audisset hos sermones, adduxit foras I E S V M: & sedit pro
trib

tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha. Erat autem parasceue paschæ hora quasi sexta: & dicit

Iudæis: Ecce rex vester. Illi autem clamabant: Tolle tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Respōderunt pontifices: Non habemus regem, nisi

A s nisi

nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum,
 Mat. 27 d vt crucifigeretur. Susceperunt autem I E S V M, D
 Mar. 15. b & eduxerunt eum. Et baiulans sibi crucem,
 Luc. 23. c exiuit in eum, qui dicitur Caluariae locum,
 Hebraicè autem Golgotha: vbi crucifixerunt
 eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, me-
 dium autem I E S V M. Scripsit autem & titu-
 lum Pilatus, & posuit super crucem. Erat au-
 tem scriptum: I E S V S Nazarenus rex Iudæo-
 rum. Hunc ergo titulum multi Iudæorum
 legerunt: quia prope ciuitatem erat locus, vbi
 crucifixus est I E S V S. Et erat scriptum He-
 braicè, Græcè, & Latinè. Dicebant ergo Pi-
 lato pontifices Iudæorum: noli scribere, rex
 Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iu-
 dæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi,
 Mat. 27 d scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum,
 Mar. 15. b acceperunt vestimenta eius (& fecerunt qua-
 Luc. 23. c tuor partes, vnicuique militi partem) & tunicam. E
 Erat autem tunica, inconsutilis, desu-
 per contexta per totum. Dixerunt ergo adin-
 vicem: Non scindamus eam, sed fortiamur
 de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur, di-
 Psal. 21. c cens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in
 vestem meam miserunt fortem. Et milites qui-
 dem hæc fecerunt. Stabant autem iuxta crucem
 I E S V, mater eius, & soror matris eius, Maria
 Cleophæ, & Maria Magdalene. Cum vi-
 disse ergo I E S V S matrem, & discipulum
 stant

stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciēs I E S V S, quia omnia iam cōsummata sunt, vt cōsummaretur scriptura, dicit: Sitio. Vas autē erat Pfa. 68.c positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circūponentes obtulerunt ori eius. Cū ergo accepisset I E S V S acetum, dixit: Consummatū est. Et inclinato capite tradidit spiritū. Iudæi ergo (quoniam parasceue erat) vt non remaneret in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati) rogauerunt Pilatū, vt frangerentur eorum crura & tollerentur. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerūt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo. Ad I E S V M autem cū venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura: sed vnus militū lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua. Et qui vidit, testimoniū perhibuit: & verum est Exo. 12.g testimoniū eius. Et ille scit, quia vera dicit: Nu. 9.b vt & vos credatis. Facta sunt enim hæc, vt Zac. 12.c scriptura impleretur: Os non cōminuetis ex Mat. 27.g eo. Et iterū alia scriptura dicit: Videbunt in Mar. 15.d quem transfixerunt. Post hæc autem roga- Luc. 23.g uit Pilatum Ioseph ab Arimathæa (eò quòd esset discipulus I E S V, occultus autē propter met

metū Iudæorū) vt tolleret corpus I E S V. Et
 permisit Pilatus. Vēnit ergo, & tulit corpus
 Sup. 3. a I E S V. Vēnit autē & Nicodemus, qui vene.

rat ad I E S V M nocte primū, ferens mistu-
 ram myrrhæ, & aloës quasi libras centum.
 Acceperunt autē corpus I E S V, & ligauerunt
 illud linteis cum aromatibus, sicut mos est
 Iud

Iudæis sepelire. Erat autē in loco vbi crucifixus est, hortus: & in horto monumentum nouū, in quo nōdum quisquam positus erat. Ibi ergo propter parasceuen Iudæorū, quia iuxtā erat monumentum, posuerūt I E S V M.

*CHRISTVS multis iudiciis probauit
suam resurrectionem.*

A V Na autem sabbati Maria Magdalene Mar. 16a
 vēnit manē, cū adhuc tenebræ essent Luc. 84a
 ad monumentū: & vidit lapidem sublatum
 à monumento. Currit ergo, & vēnit ad Si-
 monē Petrū, & ad aliū discipulum quē ama-
 bat I E S V S, & dicit illis: Tulerūt dominum
 de monumēto, & nescimus vbi posuerūt eū.
 Exiit ergo Petrus, & ille álius discipulus, &
 venerūt ad monumentū. Currebant autem
 duo simul: & ille álius discipulus præcucurrit
 citius Petro, & vēnit primus ad monumentū.
B Et cū se inclinasset, vidit posita linteami-
 na. Non tamen introiuit. Vēnit ergo Simon
 Petrus sequēs eum, & introiuit in monumen-
 tum, & vidit linteamina posita, & sudarium
 quod fuerat super caput eius, nō cum lintea-
 minibus positū, sed separatim inuolutum in
 vnū locū. Tunc ergo introiuit & ille disci-
 pulus, qui venerat primus ad monumentū, &
 vidit, & credidit. Nondū enim sciebāt scri-
 ptur

pturam, quia oportet eum à mortuis resur-
 gere. Abierunt ergo iterum discipuli ad se-
 Mat. 28 a metipfos. Maria autem stabat ad monumen- c
 Mar. 16 b tum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclina-
 uit se, & prospexit in monumentū. Et vidit
 duos Angelos in albis sedentes, vnum ad ca-
 put, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat
 corpus I E S V. Dicūt ei illi: Mulier, quid plo-
 ras? Dicit eis: Quia tulerunt dominū meum,
 & nescio vbi posuerunt eum. Hæc cūm di- d
 xisset, conuersa est retrorsum: & vidit I E-
 s v M stantē, & non sciebat quia I E S V S est.
 Dicit ei I E S V S: Mulier, quid ploras? Quem
 quæris? Illa existimās quia hortulanus esset,
 dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito
 mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam.
 Dicit ei I E S V S: Maria. Conuersa illa dicit
 ei: Rabboni (quod dicitur magister) Dicit ei
 I E S V S: Noli me tangere: nondum enim
 ascendi ad Patrem meum. Vade autē ad fra-
 tres meos, & dic eis. Ascendo ad Patrē meū,
 & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum
 vestrum. Vēnit Maria Magdalene annun-
 tians discipulis: Quia vidi Dominū, & hæc e
 Mat. 28 d dixit mihi. Cūm ergo serò esset die illo
 Mar. 16 c vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi
 Luc. 24. f erant discipuli congregati propter metū Iu-
 2. Corin. dæorum, vēnit I E S V S, & stetit in medio, &
 15. a dicit eis: Pax vobis. Et cūm hæc dixisset,
 ostend

ostendit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis, sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cùm dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritũ sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Thomas autẽ vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quãdo vênit I E S V S. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus dominũ. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: & mittam digitum meum in locum clauorũ, & mittam manum meam in latus eius, nõ credam. Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Vênit I E S V S ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitũ tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei I E S V S: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui nõ viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit I E S V S in conspectu discipulorum suorũ, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia I E S V S est Christus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius.

Cap

Capiunt discipuli multitudinem piscium.

C A P V T

X X I.

Postea manifestavit se iterum **I E S V S** **A**
 ad mare Tiberiadis. Manifestavit autē
 sic. Erant simul Simon Petrus, & Thomas
 qui dicitur Didymus, & Nathanaël, qui erat
 à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex
 discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus:
 Vado piscari. Dicunt ei: Venîmus & nos
 tecum. Et exierunt, & ascenderunt in na-
 uim: & illa nocte nihil prendiderunt. Manè
 autem factò, stetit **I E S V S** in litore: non
 tamen cognouerunt discipuli quia **I E S V S**
 est. Dicit ergo eis **I E S V S**: Pueri, nun- **B**
 quid pulmentarium habetis? Responderunt
 ei: Non. Dixit eis: Mittite in dexteram na-
 uigii rete: & inuenietis. Miserunt ergo: &
 iam non valebant illud trahere præ multi-
 tudine piscium. Dicit ergo discipulus ille,
 quē diligebat **I E S V S**, Petro: Dominus est.

Simon Petrus cùm audisset quia Dominus **C**
 est, tunica succinxit se (erat enim nudus) &
 misit se in mare. Alii autē discipuli nauigio
 venerunt (non enim longè erant à terra, sed
 quasi cubitis ducentis) trahentes rete pisciū.
 Vt ergo descenderunt in terram, viderunt
 prunas positas, & piscē superpositū, & panē.
 Dicit eis **I E S V S**: Affertē de piscibus quos
 prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus,
 & tra-

& traxit rete in terram, plenum magnis pi-
 scibus centum quinquaginta tribus. Et cum
 D tot essent, non est scissum rete. Dicit eis I E-
 s v s: Venite, prandete. Et nemo audebat di-
 scumbentium interrogare eum: Tu quis es?
 scientes quia Dominus est. Et venit I E S V S,
 & accepit panem, & dabat eis, & piscem simi-
 liter. Hoc iam tertio manifestatus est I E-
 s v s discipulis suis, cum surrexisset a mor-
 tuis. Cum ergo praedissent, dicit Simoni Pe-
 tro I E S V S: Simon Ioannis, diligis me plus
 E his? Dicit ei: Etiam Domine: tu scis quia amo
 te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei ite-
 rum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi Etiam
 Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce
 agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Ioannis,
 amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit
 ei tertio: Amas me: & dixit ei: Domine, tu
 omnia scis: tu scis quia amo te: Dicit ei: Pa-
 sce oves meas: Amen amen dico tibi, cum 2. Pe. 1. e
 F esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi
 volebas: cum autem senueris, extends ma-
 nus tuas, & alius te cinget, & ducet quod tu non
 vis. Hoc autem dixit, significans qua morte
 clarificaturus esset Deum. Et cum hoc di-
 xisset, dicit ei: Sequere me. Cōuersus Petrus
 vidit illum discipulum, quem diligebat I E-
 s v s, sequentem, qui & recubuit in coena su-
 per pectus eius, & dixit: Domine, quis est
 B qui

qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit IESVS: Domine, hic autem quid? Dicit ei IESVS: Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? tu me sequere. Exiuit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei IESVS: Non moritur: sed, Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem & alia multa quæ fecit IESVS, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

*

E V A N G E L I I S E C V N -
D V M I O A N N E M,
F I N I S.

ACTA APO- STOLO-

R V M.

*

*Ascensio CHRISTI, & electio
Mathie.*

CAPVT

I.

P R I M V M quidem ser-
monem feci de omni-
bus, ô Theophile, quæ cœ-
pit I E S V S facere, & doce-
re, vsque in diem, qua præ-
cipiens Apostolis, per Spi-
ritum sanctum, quos ele-
git, assumptus est: quibus &
præbuit seipsum viuum post passionē suam,
in multis argumentis, per dies quadraginta
apparens eis, & loquens de regno Dei. Et
conuescens, præcepit eis, ab Hierosolymis
ne discederent, sed expectarent promissio-
nem Patris: Quam audistis, inquit, per os
meum: quia Ioannes quidē baptizauit aqua,
vos autē baptizabimini Spiritu sancto, non
post multos hos dies. Igitur qui conuene-
rant, interrogabant eum, dicentes: Domi-
ne, si in tempore hoc restitues regnum Is-
raël:

B 2

raël:

* raël? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua ipsius potestate: sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum ter-

Lu. 24. g ræ. Et cum hæc dixisset, videntibus illis eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum.

ita factus est
 Cumque intuerentur in cælum, euntem illum: ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus vs, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Tunc reuersi sunt Hierosolymam, à monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Hierusalem, sabbati habens iter. Et cum introissent, in cœnaculum ascenderunt, vbi manebat Petrus, & Ioannes, & Iacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi: hi omnes erant perseverantes vnanimiter in oratione & obsecratione, cum mulieribus, & Maria matre Iesv, & fratribus eius. In diebus his exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul ferè centum viginti) Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus,
 per

per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, Pf. 40. c
 qui comprehenderunt IESVM: qui conu- Ioã. 18. a
 meratus erat in nobis, & fortitus erat fortem
 ministerii huius. Et hic quidem possedit
 agrum de mercede iniquitatis: & suspensus
 crepuit medius, & diffusa sunt omnia visce-
 ra eius. Et notum factum est omnibus ha- Matth.
 bitantibus Hierusalem: ita vt appellaretur 27. a
 ager ille, lingua eorum, Aceldema, hoc est,
 ager sanguinis. Scriptum est enim in libro
 Psalmodum: Fiat commoratio eorum de- Psa. 68. c
 »ferta, & non fit qui inhabitet in ea. Et epi-
 »scopatum eius accipiat alter. Oportet ergo Pf. 108. b
 »ex his viris, qui nobiscum sunt congregati,
 in omni tempore, quo intravit & exiit in-
 ter nos dominus IESVS, incipiens à bap-
 tismate Ioannis, vsque in diem, qua assum-
 pus est à nobis, testem resurrectionis eius
 nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt
 duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui
 cognominatus est Iustus, & Mathiam. Et
 orantes, dixerunt: Tu Domine, qui corda
 nosti omnium, ostende quem elegeris ex
 his duobus vnum, accipere locum ministe-
 rii huius & Apostolatus, de quo preuari-
 catus est Iudas, vt abiret in locum suum.
 Et dederunt sortes eis: & cecidit fors su- ✠
 per Mathiam: & annumeratus est cum vnde-
 cim Apostolis.

Apostoli accepto Spiritu sancto loquuntur uariis linguis.

CAPVT II.

ET cūm complerentur dies Pentecostes, ^Aerant omnes pariter. in eodem loco: & factus est repente de cælo sonus, tanquam aduenientis spiritus uehementis, & repleuit

tot

totam domum, vbi erant sedentes. Et appa-
 ruerunt illis dispersitæ linguæ tanquã ignis,
 seditq; super singulos eorum:& repleti sunt
 omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui va-
 riis linguis, prout Spiritus sanctus dabat elo-
 qui illis. Erant autem in Hierusalem habi-
 tantes Iudæi, viri religiosi ex omni natio-
 ne, quæ sub cælo est. Facta autem hac voce,
 conuênit multitudo, & mente confusa est,
 quoniam audiebat vnusquisq; lingua sua il-
 los loquentes. Stupebant autem omnes, &
 mirabantur, adinuicem dicentes: Nonne ec-
 ce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt?
 & quomodo nos audimus vnusquisque lin-
 guam nostrã in qua nati sumus? Parthi, & Me-
 di, & Elamitæ, & qui habitant Mesopota-
 miam, Iudæam, & Cappadociam, Pontũ, &
 Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Aegy-
 ptũ, & partes Libiæ quæ est circa Cyrenen, &
 aduenæ Romani, Iudæi quoque, & Profe-
 lyti, Cretes, & Arabes: audimus eos loquen-
 tes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant
 autem omnes, & mirabantur, adinuicem
 dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alii au-
 tem iridentes, dicebant: Musto pleni sunt
 isti. Stans autẽ Petrus cum vndecim leua-
 uit vocem suã, & locutus est eis: Viri Iudæi,
 & qui habitatis Hierusalẽ vniuersi, hoc vo-
 bis notũ sit, & auribus percipite verba mea.

B 4 Non

Ioël. 2. g Nō enim, sicut vos existimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia: sed hoc est quod dictum est per Prophetā Ioël: Et erit in nouissimis diebus (dicit Dominus) effundā de Spiritu meo super omnē carnem: & prophetabunt filii vestri, & filiae vestrae: & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabūt. Et quidem super seruos meos, & super ancillas meas, in diebus illis, effundam de Spiritu meo: & prophetabunt, & dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinē, & ignem, & vaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequā veniat dies Domini magnus & manifestus. Et erit: omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Viri Israëlitæ audite verba hæc: **D**

Ro. 10. c **I E S V M** Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & signis quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis: hunc definito consilio & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes, interemistis, quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

Psal. 15. c David enim dicit in eum: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lin

gua

„gna mea: in super & caro mea requiescet in
 E spe. Quoniam non derelinques animam
 „meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum
 „videre corruptionē. Notas mihi fecisti vias
 „vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.
 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos,
 de patriarcha David, quoniam & defunctus 3. Re. 2. b
 est, & sepultus est, & sepulcrum eius est apud
 nos, vsque in hodiernum diem. Propheeta
 igitur cū esset, & sciret, quia iureiurando Psa. 131. e
 iurasset illi Deus, de fructu lumbi eius se-
 dere super sedem eius: prouidens locutus
 est de resurrectione CHRISTI, quia neq;
 derelictus est in inferno, neque caro eius vi-
 dit corruptionē. Hunc IESVM resuscitauit
 Deus, cuius nos omnes testes sumus. Dex-
 tera igitur Dei exaltatus, & promissione
 Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hoc Ps. 109. a
 donum, quod vos videtis & auditis. Non
 enim David ascendit in cælum: dicit autem
 „ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede à
 „dextris meis, Donec ponam inimicos tuos
 „scabellum pedum tuorum. Certissimè sciat
 ergo omnis domus Israël, quia & Domi-
 num eum, & CHRISTVM fecit Deus, hunc
 F I E S V M, quem vos crucifixistis. His autem
 auditis compuncti sunt corde, & dixerunt
 ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid
 faciemus viri fratres? Petrus autem ad illos:

B 5 Pœn

Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur
 vnusquisque vestrum in nomine IESV Chri-
 sti in remissionem peccatorum vestrorum:
 & accipietis donum Spiritus sancti. Vobis
 enim est repromissio, & filius vestris, & om-
 nibus, qui longè sunt, quoscunque aduoca-
 uerit dominus Deus noster. Aliis etiam ver-
 bis plurimis testificatus est, & exhortaba-
 tur eos, dicens: Saluamini à generatione
 ista praua. Qui ergo receperunt sermonem
 eius, baptizati sunt: & appositæ sunt in die il-
 la animæ circiter tria millia. Erant autem
 perseverantes in doctrina Apostolorum, &
 communicatione, & fractione panis, & ora-
 tionibus. Fiebat autem omni animæ ti-
 mor: multa quoq; prodigia, & signa per Apo-
 stolos fiebant in Hierusalem, & metus erat
 magnus in vniuersis. Omnes etiam qui cre-
 debant, erant pariter, & habebant omnia
 communia. Possessiones & substantias ven-
 debant, & diuidebant illa omnibus, prout
 cuique opus erat. Quotidie quoque perdu-
 rantes vnanimiter in templo, & frangentes
 circa domos panem, sumebant cibum cum
 exultatione, & simplicitate cordis, collau-
 dantes Deum, & habentes gratiã ad omnem
 plebem. Dominus autem augebat qui salui
 fierent quotidie in idipsum.

Clau

Claudus sanatur, & populus ad pœnitentiam
excitatur.

CAPVT

III.

APetrus autem & Ioannes ascendebant in
templum ad horam orationis nonam.
Et quidam vir, qui erat claudus ex utero ma-
tris suæ, baiulabatur: quem ponebant quoti-
die ad portam templi, quæ dicitur Speciosa,
vt peteret eleemosynam ab introeuntibus
in templum. Is cum vidisset Petrum & Ioan-
nem incipientes introire in tēplum, rogabat
vt eleemosynā acciperet. Intuens autem in
eum Petrus cum Ioāne dixit: respice in nos.
At ille intēdebat in eos, sperās se aliquid ac-
cepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argen- *
tum et aurum non est mihi: quod autem ha-
beo, hoc tibi do: In nomine I E S V Christi
Nazareni surge, & ambula. Et apprehēsa ma-
nu eius dextera, alleuauit eum: & protinus
B consolidatæ sunt bases eius & plantæ. Et
exiliens, stetit, & ambulabat: & intrauit cum
illis in templum, ambulans & exiliens, &
laudans Deum. Et vidit omnis populus eum
ambulantem, & laudantem Deum. Cogno-
scebant autem illum, quòd ipse erat, qui
ad eleemosynam sedebat ad Speciosam por-
tam tēpli: & impleti sunt stupore & ecstasi in
eo quod contigerat illi. Cum * teneret autē * uideret
Pe

Petrum & Ioannem, cucurrit omnis popu-
 lus ad eos ad porticum, quæ appellatur Sa-
 lomonis, stupentes. Videns autem Petrus,
 * respondit ad populum: Viri Israëlitæ, quid
 miramini in hoc, aut nos quid intuemini?
 quasi nostra virtute aut potestate feceri-
 mus hunc ambulare. Deus Abraham, & De-
 us Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum no-
 strorum glorificauit filium suum I E S V M,
 quem vos quidem tradidistis, & negastis an-
 tefaciem Pilati iudicante illo dimitti. Vos c
 Matth. 27.c autem sanctū & iustum negastis, & petiistis
 mar. 15.b virum homicidam donari vobis: autorem
 Luc. 23.c verò vitæ interfecistis, quē Deus suscitauit
 * Ioã. 18.g à mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fi-
 de nominis eius, hunc quem vos videtis &
 nostis, confirmauit nomen eius: & fides quæ
 per eum est, dedit integram sanitatem istam
 in conspectu omnium vestrum. Et nunc, fra-
 * tres, scio quia per ignorantiam fecistis, si-
 cut & principes vestri. Deus autem quæ præ-
 nuntiauit per os omnium Prophetarum pa-
 * ti C H R I S T V M suum, impleuit sic. Pœnite-
 mini igitur & conuertimini, vt deleantur
 peccata vestra: vt cū venerint tempora
 refrigerii à conspectu Domini, & miserit
 eum, qui prædicatus est vobis I E S V M Chri- d
 stum, quem oportet quidē cælum suscipere
 vsque in tēpora restitutionis omnium, quæ
 locu

locutus est Deus per os sanctorum suorum à
 seculo prophetarum. Moyses quidem dixit:
 Quoniam prophetam suscitabit vobis do- Deu. 18 c
 minus Deus vester de fratribus vestris, tan-
 quam me: ipsum audietis iuxta omnia quæ-
 cunque locutus fuerit vobis. Erit autem: omnis
 anima quæ non audierit prophetam illum, ex-
 terminabitur de plebe. Et omnes prophetae
 à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, etiã an-
 nuntiauerunt dies istos. Vos estis filii prophe-
 tarum & testamenti, quod disposuit Deus
 ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in Ge. 22. c
 femine tuo benedicetur omnes familiae ter-
 ræ. Vobis primum Deus suscitans Filium
 suum, misit eum benedicientem vobis: vt con-
 uertat se vnusquisque à nequitia sua.

*Expostulant sacerdotes cum Apostolis, & manus
 iniiciunt.*

LOquentibus autem illis ad populum, su-
 peruenerunt sacerdotes, & magistratus
 templi, & Sadducæi, dolentes quod docerent
 populum, & annuntiarerent in IESU resurrectione
 ex mortuis: & iniecerunt in eos manus, &
 posuerunt eos in custodia in crastinum, erat au-
 tem iam vespera. Multi autem eorum, qui au-
 dierant verbum, crediderunt: & factus est
 numerus vizorum quasi quinque millia. Fa-
 ctum.

Etum est autem in crastinum, vt congregarentur principes eorum, & seniores, & Scribæ in Hierusalem: et Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, & Ioannes, et Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio, interrogabāt in qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu sancto, dixit ad eos: Principes populi, & seniores, si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël, quòd in nomine Domini nostri **I E S V** Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat corā vobis sanus. Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli; & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomē est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Videntes autem Petri constātiā & Ioannis, cōperito quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur, & cognoscebāt eos, quoniam cum **I E S V** fuerant: hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterāt contradicere. Iusserunt autem eos foras extra cōcilium secedere: & conferebant adinuicē, dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notū signum fact

factum est per eos, omnibus habitantibus Hierusalem: manifestum est, & non possumus negare. Sed ne amplius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne vltra loquantur in nomine hoc vlli hominum. Et vocantes eos, denūtiauerunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine I E S V. Petrus verò & Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quàm Deum, iudicate: non enim possumus quæ vidimus & audiuius non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos, non inuenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes* glorificabant Deum, in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos, & annuntiauerunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum, & seniores dixissent. Qui cùm audissent vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, qui Spiritu sancto, per os patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominũ, & aduersus CHRISTVM eius. Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduer

*

* clarificabant, id
 fuerat in
 eo quod ac
 ciderat.

Psal. 2. a

Pitio
 aduersus sanctum puerum tuum IESVM,
 quem vnixisti, Herodes, & Pontius Pilatus,
 cum gentibus & populis Israël, facere quæ
 manus tuæ, & consilium tuū decreuerūt fie-
 ri. Et nunc, Domine, respice in minas eorū, &
 da seruis tuis, cū omni fiducia loqui verbum
 tuum, in eo quòd manū tuam extendas ad fa-
 nitates, & signa, & prodigia fieri, per nomen
 sancti filii tui IESV. Et cū orassent, mo-
 tus est locus in quo erant congregati: & re-
 pleti sunt omnes Spiritu sancto & loqueban-
 tur verbum Dei cum fiducia. Multitudinis
 autem credentium erat cor vnum, & anima
 vna: nec quisquam eorum quæ possidebat,
 aliquid suum esse dicebat: sed erant illis o-
 mnia communia. Et virtute magna redde-
 bant Apostoli testimonium resurrectionis
 IESV CHRISTI domini nostri: & gra-
 tia magna erat in omnibus illis. Neq; enim
 quisquam egens erat inter illos. Quotquot
 enim possessores agrorū, aut domorū erāt,
 vendentes offerebant pretia eorū quæ ven-
 debant, & ponebāt ante pedes Apostolorū.
 Diuidebatur autē singulis prout cuiq; opus
 erat. Ioseph autē, qui cognominatus est Bar-
 nabas ab Apostolis, (quod est interpretatū,
 filius cōsolationis) Leuites, Cyprius genere,
 cū haberet agrum, vèdidiit eum, & attulit
 pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

Mors.

Mors Ananiae, & uxoris eius, Aposto-
lorumq; captiuitas.

A Vir autē quidam, nomine Ananias, cum
Sapphira vxore sua vendidit agrum,
& fraudauit de pretio agri, cōscia vxore sua:
& afferens partem quandam, ad pedes Apo-
stolorum posuit. Dixit autē Petrus ad Ana-
niam: Anania, cur tentauit Satanas cor tuum
mētiri te Spiritui sancto, & fraudare de pre-
tio agri? Nōne manēs tibi manebat, & ve-
nundatum in tua erat potestate? Quare po-
suiſti in corde tuo hanc rem? Non es menti-
tus hominibus, sed Deo. Audiens autē Ana-
B nias hæc verba, cecidit & expirauit. Et factus
est timor magnus super omnes qui audierūt.
Surgentes autem iuuenes amouerūt eum, &
efferentes sepelierunt. Factum est autē quasi
horarum trium spatiū, & vxor ipsius, nesciēs
quod factum fuerat, introiuit. Dixit autem
ei Petrus: Dic mihi, si tanti agrum vendidi-
stis? At illa dixit: Etiam, tanti. Petrus autem
ait ad eam: Quid vtique cōuēnit vobis ten-
tare spiritum Domini? Ecce pedes eorum,
qui sepelierunt virum tuum, ad ostium: &
efferent te. Confestim cecidit ante pedes
eius, & expirauit. Intrans autē iuuenes, in-
uenerunt illam mortuam: & extulerunt, &
sepel

C

sepel

sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, & in omnes qui audierunt. Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. Cæterorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorũ ac mulierum: ita vt in plateas eiicerent infirmos, & poneret in lectulis ac grabatis: vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis. Concorrebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Hierusalem, afferentes ægros, & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotũ, & omnes qui cum illo erant, quæ est hæresis Sadducæorum, repleti sunt zelo: & iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit: Ite, & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius. Qui cum audissent, intrauerunt diluculo in templum, & docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum, & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium, & omnes seniores filiorum Israël: & miserunt

ad

ad carcerem, vt adducerentur. Cùm autem
 venissent ministri, & aperto carcere non in-
 uenissent illos : reuersi nuntiauerunt, dicen-
 E tes : Carcerem quidem inuenimus clausum
 cum omni diligentia , & custodes stantes
 ante ianuas : aperientes autem neminem in-
 tus inuenimus. Vt autem audierunt hos ser-
 mones magistratus templi , & principes sa-
 cerdotum, ambigebant de illis quidnam fie-
 ret. Adueniens autem quidam, nuntiauit eis:
 Quia ecce viri , quos posuistis in carcerem,
 sunt in templo stantes, & docetes populum.
 Tunc abiit magistratus cum ministris, & ad-
 duxit illos sine vi : timebant enim populum,
 ne lapidarentur. Et cùm adduxissent illos,
 statuerunt in concilio. Et interrogauit eos
 princeps sacerdotum , dicens : Præcipiendo *
 præcepimus vobis , ne doceretis in nomine
 isto : & ecce, replestis Hierusalem doctrina
 vestra , & vultis inducere super nos sangui- *
 nem hominis istius. Respondens autem Pe-
 trus & Apostoli dixerunt: Obedire oportet *
 Deo magis, quàm hominibus. Deus patrum
 nostrorum suscitauit I E S V M, quem vos in-
 F teremistis, suspēdentes in ligno. Hunc princi-
 pem, & saluatorem Deus exaltauit dextera
 sua, ad dandam pœnitentiã Israëli, & remis-
 sionem peccatorum : & nos sumus testes ho-
 rum verborũ, & Spiritus sanctus, quem dedit

Deus omnibus obedientibus sibi. Hæc cum audissent, diffecabantur: & cogitabāt interficere illos. Surgens autē quidam in concilio
 * Pharifæus, nomine Gamaliel, legis doctor, honorabilis vniuersæ plebi, iussit foras modicum Apostolos secedere, dixitq; ad illos: Viri Israëlitæ, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis: Ante hos enim dies extitit Theudas, dicens se esse aliquem, cui cōsensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est, & omnes qui credebant ei dissipati sunt, & redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galilæus^G in diebus professionis, & auertit populum post se, & ipse periit, & omnes quotquot cōsenserunt ei dispersi sunt. Et nunc dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissoluetur: si verò ex Deo est, non poteritis dissoluere, ne fortè & Deo repugnare videamini. Consenserunt autem illi. Et conuocantes Apostolos, cæsis denuntiauerunt, ne omnino loquerentur in nomine IESU: & dimiserūt eos. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quia digni habiti sunt pro nomine IESU, contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in templo, & circa domos docentes, & euangelizantes IESUM Christum.

Step

Stephanus unus è septem diaconis accusatur.

A **I**N diebus autē illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eò quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autē duodecim multitudinem discipulorū, dixerunt: Non est æquum, nos * derelinquere verbū Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerūt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonē, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenū. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus. Et verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Hierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autē plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur *

Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano: & non poterant resistere sapientiæ, & Spiritui qui loquebatur. Tunc submiserunt viros, qui dicerent se audiuisse eum dicentē verba blasphemiae in Moysen, & Deum. Commouerunt itaque plebem & seniores, & scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium, & statuerunt falsos testes qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum, & legem. Audiuimus enim eum dicentem, quoniam IESVS Nazareus hic destruet locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et intuētes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.

*Stephani in dicendo libertas,
eiusq; interitus.*

CAPIT V I I.

Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se habent? Qui ait: Viri fratres, & patres audite: Deus gloriæ apparuit patri nostro Abraham, cū esset in Mesopotamia: prius quàm moraretur in Charran, & Gen. 12. a dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cogna-
Gen. 11. d tione tua, & veni in terram quam monstra-
uer

*2
tanquam
videntis*

uero tibi. Tunc exiit de terra Chaldaeorū:
 & habitauit in Charran. Et inde, postquam
 mortuus est pater eius, transtulit illū in ter-
 ram istam: in qua nunc vos habitatis. Et non
 dedit illi hæreditatem in ea, nec passum pe-
 dis: sed repromisit dare illi eam in posses-
 sionem, & semini eius post ipsum, cum non
 haberet filium. Locutus est autem ei Deus:
 Quia erit semen eius accola in terra aliena, Gen. 15. c
 & seruituti eos subiicient, & malè tracta-
 bunt eos annis quadringentis: & gentem cui
 seruierint iudicabo ego, dicit Dominus: &
 post hæc exhibunt, & seruient mihi in loco
 isto. Et dedit illi testamentum circumcisio- Gen. 17 b
 nis, & sic genuit Isaac, & circūcidit eum die 21. a. 25. c
 octauo: & Isaac, Iacob: & Iacob, duodecim 29. f. g
 patriarchas. Et patriarchæ æmulantes, Io- 39. a. 35.
 seph vendiderunt in Aegyptū. Et erat Deus c. & 36. f
 cum eo: & eripuit eum ex omnibus tribula-
 tionibus eius, & dedit ei gratiã & sapiētiam
 in cōspectu Pharaonis regis Aegyptiorum, Gen. 41 e
 & cōstituit eum præpositū super Aegyptū,
 & super omnē domum suã. Vēnit autem fa-
 mes in vniuersam Aegyptū, & Chanaan, & Ge. 42. a
 tribulatio magna: & non inueniebant cibos
 patres nostri. Cū audisset autē Iacob esse
 frumentum in Aegypto, misit patres nostros
 primū: & in secundo cognitus est Ioseph
 à fratribus suis, & manifestatum est Pha-

Gen. 45a raoni genus eius. Mittens autem Ioseph,
 accersuit Iacob patrem suum, & omnem co-

Gen. 46. gnationem suam in animabus septuaginta-

a. 49. d. quinque. Et descendit Iacob in Aegyptum:

& .50. b & defunctus est ipse & patres nostri. Et tras-

lati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulcro

Gen. 23 a quod emit Abraham pretio argenti à filiis

Emor filii Sichem. Cùm autem appropin-

quaret tempus promissionis, quam confessus

erat Deus Abrahæ, creuit populus, & multi-

plicatus est in Aegypto, quoadusque surre-

Exo. 1. a xit alius rex in Aegypto, qui nõ sciebat Io-

seph. Hic circumueniens genus nostrum, af-

flixit patres nostros, vt exponerent infantes

suos, ne viuificarentur. Eodem tempore na-

tus est Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nu-

tritus est tribus mensibus in domo patris sui.

Exposito autem illo, sustulit eum filia Pha-

Exo. 2. a raonis, & nutriuit eum sibi in filium. Et eru-

ditus est Moyſes omni sapientia Aegyptio-

rum: & erat potens in verbis & in operibus

ſuis. Cùm autem impleretur ei quadraginta

annorum tempus, ascendit in cor eius, vt vi-

sitaret fratres suos filios Israël. Et cùm vi-

disset quendam iniuriam patientem, vindi-

cavit illum: & fecit vltionem ei, qui iniuriam

sustinebat, percussio Aegyptio. Existimabat

autem intelligere fratres quoniam Deus per

manum ipsius daret salutem illis. At illi non

intel

intellexerunt. Sequenti verò die apparuit **Exo. 21.** illis litigantibus: & recõciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis: vt quid nocetis alterutrũ? Qui autẽ iniuriã faciebat proximo, repulit eum dicens: Quis te cõstituit principem, & iudicẽ super nos? nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptiũ? Fugit autẽ Moyses in verbo isto: **Exo. 3. 2** & factus est aduena, in terra Madiã, vbi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi. Moyses autẽ vidẽs, admiratus est visum. Et accedente illo vt consideraret, facta est ad eum vox Domini, dicens: Ego sum Deus patrũ tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, nõ audebat cõsiderare. Dixit autẽ illi Dominus: Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. Vidẽs vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto, & gemitum eorũ audiui, & descendi liberare eos. Et nunc venito, & mittã te in Aegyptum. Hunc Moysen quem negauerunt, dicentes: Quis te constituit principem, & iudicem? hunc Deus principem, & redemptorem misit cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos, faciens prodigia & signa in terra Aegypti, & in rubro mari, &

C s in de

in deserto annis quadraginta. Hic est Moy-
 Deu. 18 c ses, qui dixit filiis Israél: Prophetam suscita-
 bit vobis Deus de fratribus vestris, tãquam
 Exo. 19 a me ipsum audietis. Hic est qui fuit in eccle-
 sia in solitudine cum Angelo, qui loqueba-
 tur ei in monte Sina, & cum patribus no-
 stris: qui accepit verba vitæ dare nobis. Cui
 noluerunt obedire patres nostri: sed repule
 Exo. 32 a runt, & auersi sunt in cordibus suis in Aegy-
 ptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos,
 qui præcedant nos: Moyfi enim huic, qui
 eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid
 factum sit ei. Et vitulum fecerunt in diebus
 illis, & obtulerunt hostiam simulacro: &
 lætabantur in operibus manuũ suarũ. Con-
 uertit se autem Deus, & tradidit eos seruire
 Amos 5 g militiæ cæli, sicut scriptum est in libro Pro-
 phetarũ: Nunquid victimas & hostias obtu-
 listis mihi annis quadraginta in deserto, do-
 mus Israél? Et suscepistis tabernaculũ Mo-
 Joch, & sydus Dei vestri Rempham, figuras
 quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos
 trans Babylonẽ. Tabernaculum testimonii
 Exo. 25 d fuit patribus nostris in deserto, sicut dispo-
 Heb. 8. b fuit illis Deus, loquens ad Moyfen, vt face-
 Iof. 3 c. d ret illud secundũ formã quã viderat. Quod
 & induxerũt suscipientes patres nostri cum
 1. Reg. Iesu in possessionem gentium, quas expulit
 16. c Deus à facie patrũ nostrorũ vsq; in diebus
 Dau

*idolo de
 obre a
 monen
 p. t. c. e*

Dauid, qui inuenit gratiam ante Deum. Et Psa. 131. a
 petiit, vt inueniret tabernaculum deo Iacob. 1. Paral.
 Salomon autem ædificauit illi domum. Sed 17. c
 Excelsus nõ in manufactis habitat, sicut per 3. Reg.
 » Prophetã dicit: Cælum mihi sedes est, terra 6. a
 » autẽ scabellum pedũ meorũ. Quam domũ Inf. 17. f
 » ædificabitis mihi, dicit Dominus: aut quis Isa. 66. a
 » locus requietionis meæ est? Nonne manus
 » mea fecit hæc omnia? Dura ceruice, & incir *fons emia*
 cuncisi cordibus & auribus, vos semper Spi- *.1. Dura. **
 ritui sancto restitistis: sicut patres vestri, &
 e vos. Quem Prophetarum non sunt persecu-
 ti patres vestri? Et occiderunt eos, qui præ-
 nuntiabant de aduentu Iusti: cuius vos nunc
 proditores & homicidæ fuistis: qui accepistis
 legem in dispositione Angelorum, & non
 custodistis. Audientes autẽ hæc, diffecaban-
 tur cordibus suis, & stridebant dentibus in
 eum. Cũ autẽ esset plenus Spiritu sancto,
 intendens in cælum vidit gloriam Dei, &
 IESVM stantem à dextris virtutis Dei. Et
 ait: Ecce video cælos apertos, & Filiũ homi-
 nis stantẽ à dextris virtutis Dei. Exclamãtes
 autẽ voce magna continuerunt aures suas, &
 impetũ fecerunt vnanimiter in eum. Et eii-
 cientes eum extra ciuitatem lapidabant. Et
 testes deposuerũt vestimẽta sua secus pedes
 adolescentis, qui vocabatur Saulus. Et lapi-
 dabãt Stephanũ inuocãtẽ, & dicẽtẽ: Domi-
 ne

ne IESV, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamavit voce magna: Do-

mine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit. Saulus autem erat consentiens neci eius.

*Simon, & Eunuchus Candaces à Philippo
persuasi baptizantur.*

CAPVT

VIII.

FActa est autem in illa die persecutio magna in ecclesia, quæ erat Hierosolymus, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ

dææ & Samariæ, præter Apostolos. Cura-
 uerunt autem Stephanum viri timorati, &
 fecerunt planctum magnū super eum. Sau-
 lus autem deuastabat ecclesiā, per domos
 intrans: & trahens viros ac mulieres, trade-
 bat in custodiam. Igitur qui dispersi erant
 pertransibant, euangelizantes verbum Dei.
 Philippus autem descēdens in ciuitatem Sa-
 mariæ, prædicabat illis CHRISTVM. In-
 tendebant autem turbæ his, quæ à Philippo
 dicebantur, vnanimiter audientes, & viden-
 tes signa, quæ faciebat. Multorum enim
 habentium, spiritus immundi clamantes
 voce magna exhibant. Multi autem paraly-
 tici & claudi, curati sunt. Factum est ergo
 gaudium magnum in illa ciuitate. Vir au-
 tem quidam, nomine Simon, qui antè fue-
 rat in ciuitate Magus, seducens gentem Sa-
 mariæ, dicens se esse aliquem magnum: cui
 auscultabant omnes à minimo vsq; ad ma-
 ximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ
 vocatur magna. Attendebant autem eum,
 propterea quòd multo tempore magis suis
 dementasset eos. Cùm verò credidissent
 Philippo euāgelizanti de regno Dei: in no-
 mine IESV Christi baptizabantur viri, ac
 mulieres. Tunc Simon & ipse credidit: &
 cùm baptizatus esset, adhærebat Philippo.
 Videns etiā signa & virtutes maximas fieri,
 stup

por i don
 eccr aou
 ou apar
 lo desca
 so

stupens admirabatur. Cùm autem audissent
 Apostoli, qui erant Hierosolymis, quòd re-
 cepisset Samaria verbum Dei: miserunt ad
 eos Petrũ & Ioannem. Qui cùm venissent.
 orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum
 sanctum. Nondum enim in quenquam illo-
 rum venerat, sed baptizati tantùm erant in
 nomine Domini I E S V. Tunc imponebant
 manus super illos, & accipiebant Spiritũ san-
 ctum. Cùm vidisset autem Simon, quia per
 impositionem manus Apostolorum daretur
 Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicēs: D
 Date & mihi hanc potestatem, vt cuiuscũque
 imposuero manus, accipiat Spiritũ sanctum.
 Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua te-
 cum fit in perditionem: quoniã donum Dei
 existimasti pecunia possideri. Non est tibi
 pars, neque fors in sermone isto. Cor enim
 tuum non est rectum coram Deo. Pœniten-
 tiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga
 Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogita-
 tio cordis tui. In felle enim amaritudinis, &
 obligatione iniquitatis video te esse. Re-
 spõdens autem Simon, dixit: Precamini vos
 pro me ad Dominum, vt nihil veniat super
 me horũ quæ dixistis. Et illi quidem testi-
 ficati & locuti verbum Domini, redibant
 Hierosolymam, & multis regionibus Sama-
 ritanorum euangelizabant. Angelus autem B
 Dom

2
 in desi
 nomia

Domini locutus est ad Philippum dicens :
 Surge, & vade contra meridiem, ad viã quæ
 descendit ab Hierusalem in Gazam, hæc est
 deserta. Et surgens abiit. Et ecce, vir Aethiops,
 Eunuchus, potens Candaces reginæ
 Aethiopiũ, qui erat super omnes gazas eius,
 venerat adorare in Hierusalem : & reuertebatur
 sedens super currum suum, legensq; Isaiam
 Prophetã. Dixit autem spiritus Philippo :
 Accede, & adiunge te ad currũ istum. Accurrens
 autẽ Philippus, audiuit eum legentem Isaiã
 Prophetã, & dixit : Putasne intelligis quæ
 legis? Qui ait : Et quomodo possum, si nõ
 aliquis ostenderit mihi? Rogauitq; Philippũ
 vt ascenderet, & sederet secũ. **Locus** autem
 scripturæ, quam legebat, erat hic :
 „ Tanquam ovis ad occisionẽ ductus est : & sicut
 agnus corã tondente se sine voce, sic nõ
 aperuit os suum. In humilitate iudicium eius
 sublatũ est. Generationẽ eius quis enarrabit?
 quoniã tolletur de terra vita eius. Respondens
 autẽ Eunuchus Philippo, dixit : Obsecro te,
 de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio
 aliquo? Aperiens autem Philippus os suũ,
 & incipiens à scriptura ista, euãgelizauit
 illi **I E S V M**. Et dum irent per viã, venerunt
 ad quandam aquam : & ait Eunuchus : Ecce
 aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit
 autem Philippus : Si credis ex toto corde,
 licet.

Isa. 53. 6

licet. Et respondens, ait: Credo filium Dei esse IESUM Christum. Et iussit stare currum: & descenderunt vterq; in aquam, Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum. Cùm autem ascēdissent de aqua, spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. Philippus autem inuentus est in Azoto: & pertransiens, euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

*Paulus ex persecutore fit uas electionis,
& Petrus puellam suscitatur.*

CAPVT

IX.

Gal. 1. c **S**Aulus autem adhuc spirans minarum, & scedis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem. Et cùm iter faceret, contigit vt appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de cælo. Et cadens in terram, audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dicit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum IESVS, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad

1. Corin.
15. b

2. Corin.
12. a

ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autē illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocē, neminē autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra,

apertisq; oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahētes, introduxerūt Damascū. Et erat ibi tribus diebus non videns, & non māducauit, neq; bibit. Erat autē quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Dominus: Anania. At ille

D ait:

ait: Ecce ego domine. Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicũ, qui vocatur rectus: & quare in domo Iudæ Saulum nomine, Tharsensem: ecce enim orat. Et vidit virũ Ananiam nomine, introeuntẽ, & imponentẽ sibi manus, vt visum recipiat. Respondit autem ^C Ananias: Domine, audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hierusalem. Et hic habet potestatem à principibus sacerdotũ, alligãdi omnes, qui inuocant nomen tuũ. Dixit autẽ ad eũ Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meũ coram gentibus, & regibus, & filiis Israél: ego enim ostendam illi, quãta oporteat eũ pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domũ: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit me I E S V S, qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas, & implearis Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius, tanquã squamæ, & visum recepit, & surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibũ, ^D cõfortatus est. Fuit autẽ cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et cõtinuò ingressus in synagogas, predicabat I E S V M, quoniã hic est filius Dei. Stupebant autem omnes qui eũ audiebant, & dicebãt: Nõne hic est, qui expugnabat in Hierusalẽ eos, qui inuocabant nomẽ istud: & huc ad hoc vënit,

vt

vt vinctos illos duceret ad principes sacer-
 dotum? Saulus autem multò magis conua-
 lescebat, & cõfundebat Iudæos, qui habita-
 bant Damasci, affirmans quoniam hic est
 CHRISTVS. Cùm autẽ implerentur dies
 multi, cõsiliũ fecerunt in vnũ Iudæi, vt eũ
 interficerent. Notæ autem factæ sunt Saulo 2. Cor.
 insidiæ eorum. Custodiebant autẽ & portas 11. g
 die ac nocte, vt eum interficerent. Accipiẽtes
 autem eum discipuli nocte, per murũ demi-
 E serunt eum submitentes in sporta. Cùm au-
 tem venisset in Hierusalẽ, tentabat se iũgere
 discipulis: & omnes timebant eum non cre-
 dentes quòd esset discipulus. Barnabas autẽ
 apprehensum illum duxit ad Apostolos: &
 narrauit illis, quomodo in via vidisset Do-
 minum, & quòd locutus est ei, & quomodo
 in Damasco fiducialiter egerit in nomine
 IESV. Et erat cũ illis, intrãs & exiens in Hie-
 rusalẽ, fiducialiter agẽs in nomine Domini.
 Loquebatur quoque gentibus, & disputabat
 cum Græcis: illi autem quærebant occidere
 eũ. Quod cùm cognouissent fratres, dedu-
 xerunt eũ Cæsareã, & dimiserũt Tharsum.
 Ecclesia quidem per totã Iudæã, & Galilæã
 & Samariã habebat pacem, & ædificabatur
 ambulans in timore Domini, & cõsolatione
 F sancti Spiritus replebatur. Factum est autẽ,
 vt Petrus dum trãiret vniuersos, deueniret

D 2 ad

ad sanctos, qui habitant Lyddæ. Inuēnit autem ibi hominem quendam, nomine Aenæam: ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Aenæa, sanet te Dominus IESVS Christus: surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderūt eum omnes qui habitant Lyddæ, & Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum. In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha (quæ interpretata dicitur Dorcas). Hæc erat plena operibus bonis, & elemosynis, quas faciebat. Factū est autem in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cum lauissent, posuerunt eam in cœnaculo. Cum autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quòd Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire vsque ad nos. Exurgens autem Petrus vēnit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit, & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos: & viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos & viduas, assignauit eam viuam. Notum autē factum est per vniuersam Ioppem:

pen:

pen:& crediderunt multi in Dominum. Factum est autem, vt dies multos moraretur in Ioppe apud Simonem quendam coriarium.

Cornelius Centurio ad fidem conuertitur.

A **V** Ir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, centurio cohortis quę dicitur Italica, religiosus, & timens Deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper. Is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona Angelum Dei introeuntē ad se, & dicentem sibi: Corneli. At ille intuēs eum timore correptus, dixit: Quis es Domine? Dixit autē illi: Orationes tuę & eleemosynę tuę ascēderunt in memoriã in conspectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accerse Simonem quēdam, qui cognominatur Petrus, hic hospitatur apud Simonem quēdam coriariū, cuius est domus iuxta mare: hic dicet tibi, quid te
B oporteat facere. Et cū discessisset Angelus, qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentē dominum, ex his qui illi parebant. Quibus cū narraffet omnia, misit illos in Ioppen. Postera autem die iter illis faciētibus, & appropinquātibus ciuitati, ascēdit Petrus in superiora, vt oraret, circa horam sextã. Et cū esuriret:

voluit gustare. Parantibus autem illis ceci-
 dit super eum mentis excessus: & vidit cæ-
 lum apertum, & descendens vas quoddam
 velut linteum magnum, quatuor initiis sub-
 mitti de cælo in terram, in quo erant omnia
 quadrupedia & serpentina terræ, & volatilia
 cæli. Et facta est vox ad eum: Surge Petre:
 occide, & manduca. Ait autem Petrus: Ab-
 sit Domine: quia nunquam mādUCAI omne
 commune & immundum. Et vox iterum
 secundò ad eum: Quod Deus purificauit, tu e
 cōmune ne dixeris. Hoc factum est per ter.
 Et statim receptum est vas in cælum. Et
 dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam ef-
 fet visio quam vidisset, ecce, viri, qui mis-
 si erant à Cornelio, inquirentes domum
 Simonis, astiterunt ad ianuam. Et cùm vo-
 cassent, interrogabant, si Simon qui cogno-
 minatur Petrus, illic haberet hospitium. Pe-
 tro autem cogitante de visione, dixit Spiri-
 tus ei: Ecce viri tres quærunt te. Surge ita-
 que & descende, & vade cum eis, nihil du-
 bitans: quia ego misi illos. Descendens autē
 Petrus ad viros, dixit: Ecce, ego sum quem
 quæritis: quæ causa est propter quã venistis?
 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iu-
 stus, & timens Deum, & testimonium ha-
 bens ab vniuersa gente Iudæorum, respon-
 sum accepit ab Angelo sancto accersire te in
 do

D domum suam, & audire verba abste. In-
 troducens ergo eos, recepit hospitio. Se-
 quenti autem die surgens, profectus est cum
 illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comi-
 tati sunt eum. Altera autem die introiuit
 Cæsaream. Cornelius verò expectabat il-
 los, conuocatis cognatis suis, & necessariis
 amicis. Et factum est, cum introisset Pe-
 trus, obuius venit ei Cornelius: & pròciden-
 s ad pedes eius adorauit eum. Petrus verò ele-
 uauit eum dicens: Surge, & ego ipse homo
 sum. Et loquens cum illo, intrauit, & inue-
 nit multos, qui conuenerant, dixitq; ad illos:
 Vos scitis, quomodo abominatum sit viro
 Iudæo coniungi, aut accedere ad alienige-
 nam: sed mihi ostendit Deus, neminem cò-
 munem, aut immundum dicere hominem.
 Propter quod sine dubitatione veni accer-
 situs. Interrogo ergo, quam ob causam ac-
 E cerfistis me? Et Cornelius ait: Die ab hinc
 quarto, vsq; ad hanc horam, orans eram ho-
 ra nona in domo mea: & ecce vir stetit ante
 me in veste candida, & ait: Corneli, exau-
 dita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ com-
 memoratæ sunt in conspectu Dei. Mitte er-
 go in Ioppen, & accerse Simonem, qui co-
 gnominatur Petrus: hic hospitatur in domo
 Simonis coriarii, iuxta mare. Confestim
 ergo misi ad te, & tu bene fecisti veniendo.

Nunc ergo omnes nos in cōspectu tuo adsumus, audire omnia quaecunque tibi praecepta sunt à Domino. Aperiēs autē Petrus os suū, deu. 10. d dixit: In veritate comperio, quia nō est per-
 2. Paral. sonarū acceptor Deus: sed in omni gēte, qui
 19. c timet eum, & operatur iustitiā, acceptus est
 Job. 34. b illi. Verbum misit Deus filiis Israēl, annun-
 Sap. 6. b tianspacē per IESVM CHRISTVM: hic
 Ecc. 35. b est omnium Dominus. Vos scitis, quod fa-
 Ro. 2. b ctum est verbum per vniuersam Iudaeā: in-
 Gal. 2. b cipiēs enim à Galilæa, post baptismū, quod
 Eph. 6. b prae dicauit Ioannes, IESVM à Nazareth
 Col. 3. d quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto &
 1. Pet. 1. c virtute, qui pertiāsit benefaciēdo, & sanan-
 do omnes oppressos à diabolo, quoniā Deus
 erat cum illo. Et nos testes sumus omnium,
 quæ fecit in regione Iudæorum, & Hieru-
 salem: quem occiderunt suspendentes in li-
 gno. Hunc Deus suscitauit tertia die, & de-
 dit eum manifestum fieri non omni populo,
 sed testibus praeordinatis à Deo nobis, qui
 manducauimus & bibimus cum illo, post-
 quā resurrexit à mortuis. Et praecepit nobis
 prae dicare populo, & testificari, quia ipse est,
 qui constitutus est à Deo iudex viuorum &
 Iere. 31. f mortuorum. Huic omnes Prophetae testimo-
 Mic. 7. d nium perhibent, remissionem peccatorum
 accipere per nomen eius, omnes qui credunt
 in eum. Adhuc loquente Petro verba hæc,
 ceci

cecidit Spiritus sanctus, super omnes qui audiebant verbū. Et obstupuerūt ex circuncisione fideles, qui venerāt cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebāt enim illos loquētes linguis, & magnificātes Deū. Tunc respōdit Petrus: Nunquid aquam quis prohibere potest, vt nō baptizentur hi, qui Spiritū sanctū acceperunt, sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine Domini I E S V Christi. Tunc rogauerūt eum, vt maneret apud eos aliquot diebus.

Narrat Petrus Christianis conuersionem Cornelii.

CAPVT

XI.

AVDIERUNT autem Apostoli, & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & gentes receperunt verbum Dei. Cū autem ascēdisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersus illum, qui erant ex circuncisione, dicētes: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasticum illis? Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi in excessu mentis meæ visionem, descendens vas quoddā, velut linteum magnum, quatuor initiis summitti de cælo, & vēnit vsq; ad me. In quod intuēs, considerabam, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli. Audiui autem &

D S VOC

vocem dicentē mihi: Surge Petre, occide & manduca. Dixi autem: Nequaquā Domine, quia cōmune, aut immundum, nunquam introiuit in os meū. Respondit autē vox secūdo de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne cōmune dixeris. Hoc autē factum est per ter: & recepta sunt omnia rursus in cælum. Et ecce, viri tres cōfestim astiterūt in domo in qua erā, missi à Cæsarea ad me. Dixit autē Spiritus mihi, vt irē cū illis, nihil hæsitās. Venerūt autē mecū & sex fratres isti: & ingressi sumus in domū viri. Narrauit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua, stantem, & dicentem sibi: Mitte in Ioppen, & accerse Simonē, qui cognominatur Petrus, qui loquetur tibi verba, in quibus saluus eris tu, & vniuersa domus tua. Cū autē cœpissē loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos sicut & in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum IESVM Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deū? His auditis tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. Et illi quidē qui dispersi fuerāt à tribulatione, quæ facta fuer

Supr. 1. a
 Matt. 3. c
 Mar. 1. b
 Luc. 3. c
 Ioan. 1. d

fuerat sub Stephano, perambulauerunt vs-
 que Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam,
 nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis.
 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, &
 Cyrenæi, qui cùm introissent Antiochiã, lo-
 quebãtur & ad Græcos, annuntiantes Domi-
 num IESVM. Et erat manus Domini cum *
 eis: multusque numerus credentium conuer-
 sus est ad Dominum. Peruenit autem sermo
 ad aures ecclesiæ quæ erat Hierosolymis su-
 per istis: & miserunt Barnabã, vsque ad Antio-
 chiam. Qui cùm peruenisset, & vidisset gra-
 tiam Dei, gauisus est: & hortabatur omnes
 in proposito cordis permanere in Domino: +
 quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto *i. radice*
 & fide. Et apposita est multa turba Domino. *re crista*
 Profectus est autem Tharsum, vt quæreretur
 Saulum, quẽ cùm inuenisset, perduxit Antio-
 chiã. Et annũ totũ conuersari sunt ibi in ec-
 clesia: & docuerunt turbã multã, ita vt co-
 gnominarẽtur primũ Antiochiæ discipuli,
 CHRISTIANI. In his autẽ diebus super-
 uenerunt ab Hierosolymis Prophetæ Antio-
 chiã: & surgens vnus ex eis nomine Agabus,
 significabat per Spiritũ famem magnã futu-
 ram in vniuerso orbe terrarũ, quæ facta est
 sub Claudio. Discipuli autẽ, prout quisq; ha-
 bebat, proposuerunt in ministerium mit-
 tere habitantibus in Iudæa fratribus: quod
 & fecerunt

& fecerunt, mittentes ad feniores per manus Barnabæ, & Sauli.

Herodis feuitia, & obitus.

CAPVT

XII.

Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorum. Quæ cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum ad custodiendum, volens post pascha producere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus Domini affecit, & lumen refulsit in habitaculo: percussioque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi: Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiēs sequebatur eum, & nesciebat quia verum est quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum

sum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam venerunt ad portam Ferream, quæ ducit ad ciuitatē, quæ vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnū & continuo discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè quia misit Dominus angelum suū, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorū. Considerāsque venit ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, vbi erant multi congregati, & orantes. Pulsante autē eo ad ostium ianuæ, processit puella ad videndum, nomine Rhode. Et vt cognouit vocē Petri, præ gaudio nō aperuit ianuā, sed intrò currēs nūtiavit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eā: Insanis. Illa autem affirmabat, sic se habere. Illi autem dicebāt: Angelus eius est. Petrus autē perseuerabat pulsans. Cū autem aperuissent ostium, viderunt eū: & obstupuerunt. Annuēs autē eis manu vt tacerēt, narrauit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere: dixit que: Nuntiate Iacobo, & fratribus hæc. Et egressus, abiit in aliam locū. Facta autē die, erat non parua turbatio inter milites, quidnā factū esset de Petro. Herodes autē cū requisisset eū, & nō inuenisset, inquisitione facta de custodibus iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi

commoratus est. Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi vnanimes venerunt ad eum, & persuaso Blaſto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacē, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis! Cōfestim autem percussit eum Angelus Domini, eò quòd nō dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus, expirauit. verbum autē Domini crescebat, & multiplicabatur. Barnabas autē & Saulus reuersi sunt ab Hierosolymis expleto ministerio, assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus.

Barnabas & Saulus segregati prædicant Christum inter gentes. CAPVT XIII.

ERant autē in ecclesia, quæ erat Antiochia, prophetae & doctores, in quibus Barnabas, & Simō, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenēsis, & Manahē, qui erat Herodis tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Ministrantibus autē illis Domino & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabā in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orātes: imponētesq; manus, dimiserūt illos. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nau

nauigauerunt Cyprũ. Et cũ venissent Sa-
 laminam, prædicabãt verbũ Dei in synago-
 gis Iudæorũ. Habebant autem & Ioannẽ in
 ministerio. Et cũ perambulassent vniuer-
 sam insulã vsq; ad Paphũ, inuenerunt quen-
 dam virum magum pseudopphetam Iu-
 dæum, cui nomen erat Bariesu, qui erat cum
 Proconsule Sergio Paulo, viro prudente.
 B Hic accersitis Barnaba & Paulo, desidera-
 bat audire verbũ Dei. Resistebat autẽ illis
 Elymas magus (sic enim interpretatur no-
 men eius) quærens auertere Proconsulem à
 fide. Saulus autẽ (qui & Paulus) repletus Spi-
 ritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene
 omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, ini-
 mice omnis iustitiæ, non desinis subuere e-
 vias Domini rectas. Et nũc ecce manus Do-
 mini super te, & eris cæcus, nõ videns solem,
 vsq; ad tẽpus. Et cõfestim cecidit in eum ca-
 ligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui
 ei manum daret. Tũc pro cõsul cũ vidisset
 factũ, credidit, admirãs super doctrina Dñi.
 Et cũ à Papho nauigasset Paulus, & qui cũ
 eo erant, venerũt Pergẽ Pãphylia. Ioannes
 autẽ discedens ab eis, reuersus est Hieroso-
 lymã. Illi verò pertranscunt Pergẽ, vene-
 runt Antiochiã Pisidiæ: & ingressi synago-
 gam die sabbatorum, sederunt. Post lectio-
 nem autem legis & prophetarum, miserunt
 prin

principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis fermo exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem Paulus, & manifestum indicens, ait: Viri Israëlita,

Exo. 1. a & qui timetis Deum, audite: Deus plebis Is-
 13. d. & raël elegit patres nostros, & plebē exaltauit,
 16. a cūm essent incolæ in terra Aegypti, & in bra-
 chio excelso eduxit eos ex ea, & per qua-
 draginta annorū tempus mores eorū susti-
 Ios. 14. a nuit in deserto. Et destruens gentes septem
 in terra Chanaan, forte distribuit eis terram
 eorum, quasi post quadringentos & quin-
 quaginta annos: & post hæc dedit iudices,
 Iudi. 3. b vsque ad Samuel Prophetā. Et exinde postu-
 1. Re. 8. a lauerunt regē: & dedit illis Saul filium Cis,
 1. Re. 9. c virū de tribu Benjamin annis quadraginta.
 & 10. a Et amoto illo, suscitauit illis David regem:
 cui testimoniū perhibēs, dixit: Inueni David
 Psa. 88. b filiū Iesse, virū secūdum cor meū, qui faciet
 1. re. 16. c omnes voluntates meas. Huius ex femine
 Isa. 11. a Deus secūdū promissionē eduxit Israēli sal-
 Matt. 3. a uatorem I E S U M: prædicante Ioanne ante
 Mar. 1. a faciem aduentus eius, baptismū poenitentia
 Luc. 3. a omni populo Israēl. Cūm impleret autem
 Ioan. 1. c Ioānes cursum suū, dicebat: Quē me arbitra-
 Mar. 1. a mini esse, non sum ego: sed ecce venit post
 me; cuius nō sum dignus calceamēta pedum
 soluere. Viri fratres, filii generis Abrahā, &
 qui in vobis timēt Deum, vobis verbum fa-

IUC

lutis huius missum est. Qui enim habitabant Hierusalē, & principes eius hunc ignorantes, & voces Prophetarū, quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleuerunt: & nullam causam mortis inuenientes in eo, petierunt à Pilato vt interficerent eum. Cūq; consummassent omnia, quæ de eo scripta erāt, deponētes eum de ligno, posuerūt eum in monumēto. Deus autem suscitauit eum à mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his, qui simul ascēderant cum eo de Galilæa in Hierusalem, qui vsq; nūc sunt testes eius ad plebē. Et nos vobis annūtiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est: quoniā hanc Deus adimpleuit filiis vestris, resuscitās I E S V M, sicut & in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quòd autē suscitauit eum à mortuis, amplius iam nō reuersurū in corruptionem, ita dixit: Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. Ideòq; & aliàs dicit: Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Dauid enim, in sua generatione cū administrasset voluntati Dei, dormiuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionē. Quem verò Deus suscitauit à mortuis, nō vidit corruptionē. Notū igitur sit vobis, viri fratres, quòd per hunc vobis remissio peccatorū annuntiatur, ab omnibus quibus nō potuistis in

E leg

Mat. 27c

Mar. 15 b

Luc. 23. c

Ioã. 19. c

Mat. 28.

Mar. 16.

Luc. 24.

Ioan. 20.

Psal. 2. b

Heb. 1. b

Isa. 55. b

Psal. 15. d

3. Reg.

2. b

lege Moyſi iuſtificari. In hoc omnis, qui cre-
 dit iuſtificatur. Videte ergo ne ſuperueniat
 Abac. 1. b vobis quod dictum eſt in Prophetis: Videte
 cōtemptores, & admiramini, & diſperdimi-
 ni: quia opus operor ego in diebus veſtris,
 opus quod nō credatis, ſi quis enarrauerit vo-
 bis. Exeūtibus autē illis, rogabāt vt ſequēti
 ſabbato loquerētur ſibi verba hæc. Cūmq;
 dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Iu-
 dæorū, & colentiū Deū aduenarū, Paulum,
 & Barnabā: qui loquētes ſuadebāt eis, vt per-
 manerent in gratia Dei. Sequēti verò ſabba-
 to penè vniuerſa ciuitas cōuenit audire ver-
 bum Dei. Vidētes autē turbas Iudæi, reple-
 ti ſunt zelo, & cōtradicebant hiſ, quæ à Pau-
 lo dicebantur, blaſphemantes. Tunc cōſtan-
 ter Paulus & Barnabas dixerūt: Vobis oport-
 rebat primū loqui verbū Dei: ſed quoniā
 repellitis illud, & indignos vos iudicatis
 æternæ vitæ: ecce cōuertimur ad gentes, ſic
 Iſa. 49. b enim præcepit nobis Dominus: Poſui te in
 lucē gentiū, vt ſis in ſalutē vſq; ad extremū
 terræ. Audientes autē gentes gauiſæ ſunt: &
 glorificabant verbū Domini: & crediderūt
 quotquot erāt præordinati ad vitā æternā.
 Diffeminabatur autem verbum Domini per
 vniuerſam regionē. Iudæi autē concitauerūt
 mulieres religioſas & honeſtas, & primos
 ciuitatis, & excitauerunt perſecutionem in
 Paul

Paul

Paulum, & Barnabam: & eiecerunt eos de
 finibus suis. At illi excusso puluere pedum in Mat. 10.b
 eos, venerunt Iconium. Discipuli quoq; re. Mar. 6.b
 plebantur gaudio & Spiritu sancto. Luc. 9.a

Paulus primùm adoratur: deinde lapidatur.

A Factum est autē in Iconio vt simul in-
 troirent in synagogam Iudæorum, &
 loquerentur ita, vt crederet Iudæorum &
 Græcorū copiosa multitudo. Qui verò in-
 creduli fuerunt Iudæi, suscitauerunt, & ad
 iracundiam concitauerunt animas gentium,
 aduersus fratres. Multo igitur tēpore demo-
 rati sunt fiducialiter agētes in Domino, te-
 stimoniū perhibēte verbo gratiæ suæ, dante
 signa & prodigia fieri per manus eorū. Diuisa
 est autē multitudo ciuitatis: & quidam qui-
 dem erāt cum Iudæis, quidā verò cum Apo-
 stolis. Cū autē factus esset impetus genti-
 liū & Iudæorū cum principibus suis, vt cōtu-
 meliis afficerent, & lapidarēt eos, intelligen-
 tes cōfugerūt ad ciuitates Lycaoniæ Lystrā
 & Derbē, & vniuersam in circūitu regionē,
 & ibi euāgelizantes erāt. **B** Et cōmota est
 omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus
 autē & Barnabas morabantur Lystris. Et
 quidā vir Lystris infirmus pedibus sedebat,
 claudus ex vtero matris suæ, qui nunquam
 ambulauerat. Hic audiuit Paulū loquētem.

E 2 Qui

Qui intuitus eum, & vidēs quia fidē haberet vt saluus fieret, dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exiliit: & ambulabat. Turbæ autē cum vidissent, quod fecerat Paulus, leuauerūt vocē suā, Lycaonicè dicentes: Dii similes facti hominibus descēderūt ad nos. Et vocabāt Barnabā, Iouem: Paulum verò, Mercuriū: quoniā ipse erat dux verbi. Sacerdos quoq; Iouis, qui erat ante ciuitatē, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare. Quod vbi audierunt Apostoli Barnabas & Paulus, conscissis tunicis suis, exilierūt in turbas, clamantes, & dicētes: Viri quid hæc facitis? Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annūtiātes vobis, ab his vanis cōuerti ad Deū viuū, qui fecit cælū, & terrā, & mare, & omnia quæ in eis sunt: qui in præteritis generationibus dimisit omnes gētes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciēs de cælo, dans pluias, & tēpora fructifera, implēs cibo & lætitia corda eorū. Et hæc dicentes, vix sedauerūt turbas, ne sibi immolarēt. Superuenerūt autē quidā ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis lapidātes Paulū, traxerūt extra ciuitatem, existimātes eū mortuū esse. Circūdantibus autē eum discipulis, surgēs intrauit ciuitatē: & postera die profectus est cū Barnaba

in

Pf. 145. a
Apocal. 14. b

1. Corin. 11. f

D

in Derben. Cúm; euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt Lystrã, & Iconiũ, & Antiochiã, cõfirmantes animas discipulorũ, exhortantésq; vt permanerēt in fide, & quoniã per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei. Et cũm consti-
tuissent illis per singulas ecclesias presbyte-
ros, & orassent cum ieiuniis, cõmendauerũt eos Domino, in quẽ crediderũt. Trãseũtesq;
Pisidiã, venerũt in Pamphylia: & loquentes
verbũ Domini in Perge, descēderũt in Atta-
liã: & inde nauigauerũt Antiochiã, vnde erãt Sup. 13.2
traditi gratiã Dei in opus quod cõpleuerũt.
Cũm autẽ venissent & cõgregassent eccle-
siam, retulerũt quãta fecisset Deus cũ illis, &
quia aperuisset gentibus ostiũ fidei. Morati
sunt autẽ tempus nõ modicũ cum discipulis.

*Dissensione ob circumcisionem orta, Concilium
celebratur.*

CAPVT

XV.

A ET quidã descendentes de Iudæa doce-
bant fratres: Quia nisi circumcidamini Gal. 5.2
secũdũ morẽ Moyfi, nõ potestis saluari. Fa-
cta ergo feditio nõ minima Paulo & Bar-
nabæ aduersus illos, statuerũt vt ascēderent
Paulus & Barnabas, & quidã alii ex aliis, ad
Apostolos, & presbyteros in Hierusalẽ, su-
per hac quæstione. Illi ergo deducti ab ec-
clesia, pertransibant Phœnicẽ & Samariam,

E 3 nar

narrantes cōuerfionē gentiū: & faciebāt gaudium magnū omnibus fratribus. Cū autē venissent Hierosolymā, suscepti sunt ab ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annuntiantes quāta Deus fecisset cum illis. Surrexerunt autē quidam de hæreſi Pharifæorū, qui crediderūt, dicētes: Quia oportet circūcidi eos, præcipere quoq; ſeruare legē Moysi. Cōueneruntq; Apostoli & ſeniores videre de verbo hoc. Cū autē magna cōquiſitio fieret, ſurgēs Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meū audire gentes verbū Euāgelii, & credere. Et qui nouit corda Deus, testimoniū ꝑhibuit, dās illis Spiritum ſanctū, ſicut & nobis: & nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorū. Nunc ergo quid tētatis Deū, imponere iugū cū ſup ceruices diſcipulorū, quod neq; nos, neq; patres noſtri portare potuimus? Sed per gratiā Domini I E S U Christi credimus ſaluari, quēadmodū & illi. Tacuit autē omnis multitudo, & audiebāt Barnabā & Paulū narrantes, quanta Deus fecisset ſigna & prodigia in gētibus per eos. Et poſtquā tacuerūt, reſpondit Iacobus, dicēs: Viri fratres, audite me: Simon narrauit quēadmodū primū Deus viſitauit ſumere ex gentibus populum nomini ſuo. Et huic concordant verba prophetica,

ſicut

„ sicut scriptū est: Post hæc reuertar, & reædi- Amos
 „ ficabo tabernaculū Dauid, quod decidit, & 9.c
 „ diruta eius reædificabo, & erigā illud: vt re-
 „ quirāt cæteri hominū Dominum, & omnes
 „ gētes super quas inuocatū est nomē meū, di-
 „ cit Dominus faciēs hæc. Notum à seculo est
 „ Domino opus suū. Propter quod ego iudi-
 „ co, nō inquietari eos, q̄ ex gētibus cōuertun-
 „ tur ad Deū: sed scribere ad eos, vt abstineāt
 „ se à cōtaminationib⁹ simulacrorū, & fornica-
 „ tiōe, & suffocatis, & sanguine. Moyses enim
 „ à tēporibus antiquis habet in singulis ciuita-
 „ tibus qui eum prædicēt in synagogis, vbi per
 „ omne sabbatū legitur. Tunc placuit Apосто-
 „ lis & senioribus cū omni ecclesia, eligere vi-
 „ ros ex eis, & mittere Antiochiā cū Paulo &
 „ Barnaba, Iudā, q̄ cognominabatur Barsabas,
 „ & Silā, viros primos in fratribus, scribētes per
 „ man⁹ eorū. Apostoli & seniores fratres, his
 „ qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fra-
 „ tribus ex gētibus, salutē. Quoniā audiuimus
 „ quòd qdā ex nobis exeūtes, turbauerunt vos
 „ verbis, euertētes animas vestras, q̄bus nō mā-
 „ dauimus: placuit nobis collectis in vnū, eli-
 „ gere viros, & mittere ad vos cū charissimis
 „ nostris Barnaba & Paulo, hominibus, qui
 „ tradiderūt animas suas pro nomine Domini
 „ nostri I E S V Christi. Misimus ergo Iudā &
 „ Silam, qui & ipsi, vobis verbis referēt eadē.

Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quã hæc necessaria: vt abstineatis vos ab immolatis simulacroi ũ, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descēderunt Antiochiã: & cōgregata multitudine tradiderūt epistolã. Quam cum legissent, gauisi sunt super cōsolatione. Iudas autē & Silas & ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo cōsolati sunt fratres, & confirmauerunt. Facto autē ibi aliquãto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserāt illos. Visum est autē Silæ ibi remanere: Iudas autē solus abiit Hierusalem: Paulus autē & Barnabas demorabātur Antiochiæ, docētes & euāgelizātes cum aliis pluribus, verbū Domini. Post aliquot autē dies dixit ad Barnabã Paulus: Reuertētes visitemus fratres per vniuersas ciuitates, in quibus prædicauimus verbum Domini, quomodo se habeãt. Barnabas autem volebat secū assumere & Ioannem, qui cognominabatur Marcus. Paulus autē rogabat eū (vt qui discessisset ab eis de Pãphylia, & nō issset cum eis in opus) nō debere recipi. Facta est autem dissensio, ita vt discederent ab inuicē, & Barnabas quidē assumpto Marco nauigaret Cyprum: Paulus verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus

tribus. Perambulabat autem Syriã & Cili-
ciam confirmans ecclesias, præcipiens custo-
dire præcepta Apostolorum & seniorum.

*Timotheus circumciditur, & Paulus uirgis cæsus
in carcerem coniicitur.*

CAPVT

XVI.

A P ERUENIT autem in Derben & Lystrã : &
ecce discipulus quidam erat ibi nomine
Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, pa-
tre gëtili. Huic testimoniũ bonũ reddebãt,
qui in Lystris erant & Iconio, fratres. Hunc
voluit Paulus secũ proficisci : & assumẽs cir-
cuncidit eũ, propter Iudæos qui erant in illis
locis. Sciebant enim omnes, quòd pater eius
erat gëtilis. Cũ autẽ pertransirẽt ciuitates,
tradebant eis custodire dogmata, quæ erant
decreta ab Apostolis & senioribus, qui erãt
Hierosolymis. Et ecclesiæ quidẽ confirma-
B bantur fide, & abũdabant numero quotidie.
Trãseuntes autẽ Phrygiã & Galatiæ regio-
nem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui ver-
bum Dei in Asia. Cũ venissent autem in
Myfiã, tentabant ire in Bithyniã : & nõ per-
misit eos spiritus I E S V. Cũ autẽ pertrans-
issent Myfiã, descenderunt Troadẽ : & visio
per noctẽ Paulo ostẽsa est : Vir Macedo qui-
dam erat stans, & deprecans eum, & dicens:
Transiens in Macedoniã adiuua nos. Vt autẽ

E s vis

visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in
 Macedoniam, certi facti, quòd vocasset nos
 Deus euangelizare eis. Nauigantes autem à
 Troade, recto cursu uenimus Samothracen,
 & sequenti die Neapolim, & inde Philippos,
 quæ est prima partis Macedoniae ciuitas, co-
 lonia. Eramus autem in hac vrbe diebus ali-
 quot cõsistentes. Die aut sabbatorũ egres-
 sumus foras portã iuxta flumen, vbi videba-
 tur oratio esse: & sedentes loquebamur mu-
 lieribus, quæ cõuenerãt. Et quædam mulier
 nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Thyati-
 rorũ, colēs Deũ, audiuit: cuius Dominus ape-
 ruit cor, intēdere his, quæ dicebãtur à Paulo.
 Cũ aut baptizata esset, & domus eius, de-
 precata est dicēs: Si iudicastis me fidelē Do-
 mino esse, introite in domũ meã, & manete.
 Et coëgit nos. Factũ est autē, eñtibus nobis
 ad orationē, puellã quãdã habētē spiritũ py-
 thonem obuiare nobis, quæ quæstũ magnũ
 præstabat dominis suis diuinãdo. Hæc subse-
 cuta Paulũ & nos, clamabat dicēs: Isti homi-
 nes serui Dei excelsi sunt, q̄ annũtiant vobis
 viã salutis. Hoc autē faciebat multis diebus.
 Dolēs aut Paulus, & cõuersus, spiritui dixit:
 Præcipio tibi in nomine I E S V Christi exi-
 re ab ea. Et exiit eadē hora. Vidētes aut do-
 mini eius, quia exiuit spes quæstus eorũ, ap-
 prehendentes Paulũ & Silã, perduxerunt in
 for

forū ad principes:& offerētes eos magistra-
 tibus, dixerūt: Hi homines cōturbāt ciuitatē
 nostrā, cū sint Iudæi:& annuntiant morē,
 quē nō licet nobis suscipere, neq; facere, cū
 simus Romani. Et cucurrit plebs aduersus
 eos:& magistratus scisis tunicis suis iusserūt
 eos virgis cædi. Et cū multas plagas eis im- 2. Corin.
 posuissent, miserūt eos in carcerē, præcipien II.C
 tes custodi, vt diligēter custodiret eos. Qui
 cū tale præceptū accepisset, misit eos in in-
 teriorē carcerē, & pedes eorū strinxit ligno.
 Media autē nocte Paulus & Silas adorantes
 laudabāt Deū. Et audiebāt eos, qui in custo-
 dia erāt. Subitò verò terræmotus factus est
 magnus, ita vt mouerētur fundamēta carce-
 ris. Et statim aperta sunt omnia ostia:& vni-
 uersorū vincula soluta sunt. Expergefactus
 autē custos carceris, & vidēs ianuas aptas carce-
 ris, euaginato gladio volebat se interficere,
 existimās fugisse vinctos. Clamauit autē Pau-
 lus voce magna, dicēs: Nihil tibi mali feceris:
 vniuersi enim hīc sum⁹. Petitóq; lumine in-
 trogressus est:& tremefact⁹ ꝑcidit Paulo &
 Silæ ad pedes:& producēs eos foras, ait: Do-
 mini, qđ me oportet facere vt saluus fiā? At
 illi dixerūt: Crede in Dñm I E S V M:& salu⁹
 eris tu, & domus tua. Et locuti sunt ei verbū
 Domini cū omnibus, qui erāt in domo eius.
 Et tollēs eos in illa hora noctis, lauit plagas
 cor

eorū : & baptizatus est ipse, & omnis domus eius cōtinuō. Cūmq; perduxisset eos in domum suā, apposuit eis mensam: & lætatus est cum omni domo sua, credens Deo. Et cū dies factus esset, miserūt magistratus lictores, dicētes: Dimittite homines illos. Nūtiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus, vt dimittamini: nūc igitur exeūtes, ite in pace. Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publicè, indēnatos homines Romanos miserūt in carcerē: & nunc occultè nos eiiciūt? Non ita: sed veniāt ipsi, & nos eiiciant. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntq; audito quòd Romani essent: & venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant vt egrederentur de vrbe. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus, consolati sunt eos & profecti sunt.

Prædicat Paulus CHRISTVM *Theſſalonicæ, & Athenis.* CAPVT XVII.

CVm autē perambulassent Amphipolim & Apolloniā, venerūt Theſſalonicam, vbi erat synagoga Iudæorū. Secundū cōsuetudinem autē Paulus introiuit ad eos: & per sabbata tria differebat eis de scripturis, adaperiēs & insinuās quia CHRISTVM oportuit pati, & resurgere à mortuis: & quia hic
est

est Christus IESVS, quē ego annūtio vobis. Et quidē ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silā, & de colētibus gētilibus multitudo magna & mulieres nobiles nō pauca.

B Zelantes autē Iudæi, assumētēsq; de vulgo viros quosdā malos, & turba facta, cōcitaerūt ciuitatē: & afsistētes domui Iasonis quærebāt eos producere in populū. Et cū nō inuenissent eos, trahebāt Iasonē, & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamātes: Quoniā hi qui orbē cōcitāt, & huc venerūt, quos suscepit Iason: & hi omnes cōtra decreta Cæsaris faciunt, regē aliū dicētes esse. IESVM, Cōcitauerūt autē plebē & principes ciuitatis, audiētes hæc. Et accepta satisfactione à Iasone, & à cæteris, dimiserūt eos. Fratres verò cōfestim per noctē dimiserūt Paulū, & Silā, **C** in Berrhœā. Qui cū venissent, in synagogā Iudæorū introierūt. Hi autē erāt nobiliores eorū qui sunt Thessalonica, qui susceperunt verbū cū omni auiditate, quotidie scrutātes scripturas, si hæc ita se haberēt. Et multi quē crediderūt ex eis, & mulierū gentiliū honestarū, & viri nō pauci. Cū autē cognouissent in Thessalonica Iudæi, quā & Berrhœæ prædicatū est à Paulo verbū Dei, venerunt & illuc, cōmouētes & turbātes multitudinē. Statimq; tūc Paulū dimiserūt fratres, vt iret vsq; ad mare: Silas autē & Timotheus remāser

ferunt ibi. Qui autē ducebāt Paulū, perduxerunt eū vsq; ad Athenas: & accepto mādato ab eo ad Silā & Timotheū, vt quā celeriter venirēt ad se, p̄fecti sunt. Paul⁹ autē cū Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, vidēs idololatriæ deditā ciuitatē. Disputabat igitur in synagoga cū Iudæis & colētibus, & in foro per omnes dies ad eos qui adierant. Quidā autē Epicurei & Stoici Philosophi differebāt cū eo: & qdā dicebāt: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii verò: Nouorū dæmoniorū videtur annūtiator esse, quia I E S V M & resurrectionē annūtiabat eis. Et apprehensum eū, ad Areopagū duxerūt, dicētes: Possumus scire quæ est hæc noua, quæ à te dicitur, doctrina? noua enim quæ dā infers auribus nostris. Volumus ergo scire, quid nā velint hæc esse. Atheniēses autē omnes, & aduenæ hospites, ad nihil aliud vacabāt, nisi aut dicere, aut audire aliqd noui. Stās aut Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses, per omnia quasi supstitiofiores vos video. Præteriēs enim & videns simulara vestra inueni & arā, in qua scriptū erat: Ignoto Deo. Quod ergo ignorātes colitis, hoc ego annūtio vobis. De⁹, q̄fecit mūdū, & omnia quæ in eo sunt: hic cæli & terræ cū sit Dominus, non in manufactis tēplis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens

aliq

Sup. 7. f

aliquo, cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia: fecitque ex vno omne genus hominum inhabitare super vniuersam faciem terrae, definiens statuta tempora & terminos habitationis eorum, querere Deum, si forte attrectent eum, aut inueniant, quamuis non longe sit ab vnoquoque nostrum. In ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus: sicut & quidam vestrorum poetarum dixerunt: Ipsius enim & genus sumus. Genus ergo cum simus Dei, non debemus existimare auro & argento, aut lapidi sculpturae artis & cogitationis hominis, Diuinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantiae despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant, eò quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in aequitate, in Viro in quo statuit, fidem praebens omnibus, suscitans eum à mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exiuit de medio eorum. Quidam verò viri adherentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

Paulus in Corintho, Achaia, & Epheso, Christi negotium agit. CAPVT XVIII.

Post haec egressus ab Athenis, venit Corinthum: & inueniens quendam Iudaeum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui

qui nuper venerat ab Italia, & Priscillā vxor-
 rem eius, eò quòd præcepisset Claudius disce-
 dere omnes Iudæos à Roma, accessit ad eos.
 Et quia eiusdē erat artis, manebat apud eos,
 & operabatur. Erāt autē scenefactoriæ artis.
 Et disputabat in synagoga per omne sabba-
 tum, interponens nomē Domini IESV: sua-
 debātq; Iudæis & Græcis. Cū venissent
 autē de Macedonia Silas & Timotheus, in-
 stabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse
 CHRISTVM, IESVM. Contradicientibus
 autē eis, & blasphemantibus, excutiēs vesti-
 menta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super
 caput vestrū. Mundus ego ex hoc ad gentes
 vadā. Et migrans inde intrauit in domū cu-
 iusdā nomine Titi Iusti, colentis Deū, cuius
 domus erat cōiuncta synagogæ. Crispus au-
 tem archisynagogus credidit Domino, cum
 omni domo sua. Et multi Corinthiorū au-
 dientes credebant, & baptizabantur. Dixit
 autem Dominus nocte per visionem Paulo:
 Noli timere: sed loquere, & ne taceas, pro-
 pterea quòd ego sum tecum, & nemo appo-
 netur tibi vt noceat te: quoniam populus est
 mihi multus in hac ciuitate. Sedit autem ibi
 annū & sex menses, docens apud eos ver-
 bum Dei. Gallione autem proconsule A-
 chaia, insurrexerunt vno animo Iudæi in
 Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,
 dicen

dīcentes: Contra legem hic persuadet hominibus colere Deū. Incipiente autē Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: Si quidē esset iniquū aliquid, aut facinus pessimū, ō viri Iudæi, rectē vos sustinerē: si verò quæstiones sunt de verbo, & nominibus legis vestræ, vos ipsi videritis, iudex ego horum nolo esse. Et minauit eos à tribunali. Apprehēdentes autē omnes Sosthenē principē synagogæ, percutiebant eū ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat. Paulus verò cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens, nauigauit in Syriā, & cū eo Priscilla & Aquila, qui sibi totonderat in Cenchreīs caput: habebat enim votū. Deuenitq; Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogā, disputabat cū Iudæis. Rogantibus autē eis, vt ampliori tēpore maneret, nō cōsensit: sed valefaciēs, & dicēs: Iterū reuertar ad vos, Deo volēte: profectus est ab Epheso. Et descēdēs Cæsareā, ascēdit, & salutauit ecclesiā: & descēdit Antiochiā. Et facto ibi aliquāto tēpore profectus est perambulās ex ordine Galatiā regionē, & Phrygiā, cōfirmās omnes discipulos. Iudæus autē quidā, Apollos nomine, Alexandrinus genere, vir eloquēs denēnit Ephesum, potens in scripturis. Hic erat edoctus viā Domini: & fernēs spiritu loquebatur, & docebat diligē-

F ter

ter ea quæ sunt I E S V, sciens tantùm baptis-
ma Ioãnis. Hic ergo cœpit fiducialiter age-
re in synagoga. Quem cùm audissent Pri-
scilla & Aquila, assumpserunt eũ, & diligen-
tius exposuerũt ei viã Domini. Cùm autem
vellet ire Achaiã, exhortati fratres, scripse-
rũt discipulis, vt susciperent eũ. Qui cũ ve-
nisset, cõtulit multũ his qui crediderãt. Ve-
hementer enim Iudæos reuincebat publicè,
ostédcs per scripturas, esse Christũ, I E S V M.

*Paulus strenue prædicãs, & signa edens, Ephesi
periclitatur.* CAPVT XIX.

FActũ est aut cùm Apollo esset Corin- **A**
thi, vt Paulus peragratis superioribus
partib⁹, veniret Ephesum, & inueniret quos-
dam discipulos, dixitq; ad eos. Si Spiritũ fan-
ctum accepistis credentes? At illi dixerũt ad
eũ: Sed neq; si Spirit⁹ sanct⁹ est, audiui⁹. Il-
le verò ait: In quo ergo baptizati estis? Qui
Matt. 3. c dixerũt: In Ioãnis baptismo. Dixit aut Pau-
lus: Ioannes baptizauit baptismo pœnitentiæ
populũ, dicēs: In eum qui venturus esset post
ipsum, vt crederet, hoc est in I E S V M. His au-
ditis, baptizati sunt in nomine Dñi I E S V.
Et cùm imposuisset illis manus Paulus, vênit
Spiritus sanctus super eos: & loquebãtur lin-
guis, & prophetabant. Erãt autẽ omnes viri
ferè duodecim. Introgressus aut Synagogã, **B**
cũ fiducia loq̃batur per tres menses, disputãs,
&

& suadens de regno Dei. Cùm autem quidam induraretur, & nõ crederet maledicetes viã Domini corã multitudine, discedes ab eis segregauit discipulos, quotidie disputas in schola Tyrãni cuiusdã. Hoc autẽ factũ est per bienniũ, ita vt omnes qui habitabãt in Asia, audirẽt verbũ Domini, Iudæi, atq; Gẽtiles. Virtutesq; non quassibet faciebat Deus per manũ Pauli: ita vt etiã super languidos deferrẽtur à corpore eius sudaria & semicinctia, & recedebãt ab eis lãguores, & spiritus nequã egrediebãtur. Tentauerũt autẽ quidã & de circumeuntibus Iudæis exorcistis inuocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomẽ domini I E S V, dicẽtes: A diuro vos per I E S V M, quem Paulus prædicat. Erant autẽ cuiusdã Iudæi, nomine Scæuæ, principis sacerdotum septẽ filii, qui hoc faciebãt. Respondens autẽ spiritus nequã, dixit eis I E S V M noui, & Paulum scio: vos autẽ qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmoniũ pessimũ, & dominatus amborum, inualuit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis atq; gentilibus qui habitãt Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomẽ Domini I E S V. Multiq; credentiũ veniebant cõfitẽtes, & annũtiantes actus suos. Multi autẽ ex eis, qui

fuerant curiosa sectati, cōtulerunt libros, & cōbuserunt eos corā omnibus: & cōputatis pretiis illorū, inuenerūt pecuniā denariorū quinquaginta milliū. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & cōfirmabatur. His autē expletis, proposuit Paulus in spiritu, trāsita Macedonia & Achaia, ire Hierosolymā, dicēs: Postquā fuero ibi, oportet me & Romā videre. Mittēs autem in Macedoniā duos ex ministrātibus sibi, Timotheū, & Erastū, ipse remāsit ad tēpus in Asia. Facta est autē illo tēpore turbatio nō minima de via Domini. Demetrius enim quidā nomine, argētarius, faciēs ædes argēteas Dianæ, præstabat artificibus nō modicū quæstū: quos conuocans, & eos qui huiusmodi erāt opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: & videtis, & auditis, quia nō solūm Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens auertit multā turbā, dicēs: Quoniā nō sunt Dii, qui manibus fiūt. Nō solūm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionē venire: sed & magnæ Dianæ tēplū in nihilū reputabitur, & destrui incipiet maiestas ei⁹, quā tota Asia & orbis colit. His auditis, repleti sunt ira, & exclamauerūt, dicētes: Magna Diana Ephesiorū! Et impleta est ciuitas tota cōfusione, & impetū fecerūt vno animo in theatrū, raptō Caio & Aristarcho Macedon

donibus, comitibus Pauli. Paulo autē volente intrare in populū, nō permiserūt discipuli. Quidam autē, & de Asiæ principibus, qui erant amici eius, miserūt ad eum, rogātes ne se daret in theatrū. Alii autem aliud clamabāt. Erat enim ecclesia cōfusa: & plures nesciebant qua ex causa cōuenissent. De turba autē detraxerunt Alexandrū, propellētibus eū Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo. Quem vt cognouerunt Iudæū esse, vox facta vna est omnium, quasi per horas duas, clamantium: Magna Diana Ephesiorū! Et cū sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesii, quis enim est hominū, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricē esse magnæ Dianæ, Iouisq; prolis? Cū ergo his contradicere non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos, neq; sacrilegos, neque blasphemantes Deā vestrā. Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent aduersus aliquē causam, cōuentus forenses aguntur, & Procōsules sunt, accusent inuicem. Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima ecclesia poterit absolui. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cū nullus obnoxius sit, de quo possimus reddere rationē concursus istius. Et cū hæc dixisset, dimisit ecclesiā.

Paulus peragratis multis Græciæ locis Hierosolymâ contendit. CAPVT XX.

Postquam autem cessauit tumultus, vocatis Paulus discipulis, et exhortatus eos, dixit, & profectus est, vt iret in Macedoniã. Cùm autẽ perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multò sermone, vênit ad Græciam: vbi cùm fuisset menses tres, factæ sunt illi infidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriam: habuitq; consiliũ, vt reuerteretur per Macedoniã. Comitatus est autẽ eũ Sofipater Pyrrhi Berrhœësis, Thessalonicësiũ verò Aristarchus, & Secũdus, & Caius Derbæus, & Timótheus, Asiã verò Tychicus & Trophim⁹. Hi cùm præcessissent sustinuerũt nos Troade: nos verò nauigauimus post dies azymorum à Philippis, & vênimus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus diebus septem. Vna autem sabbati, cùm conuenissemus ad frãgendum panem, Paulus disputabat cũ eis profecturus in crastinũ, protraxitq; sermonem, vsque in mediã noctẽ. Erant autẽ lampades copiosæ in coenaculo, vbi eramus cõgregati: Sedens autẽ quidam adolescens nomine Eutichus, super fenestram cũ mergeretur somno graui, disputãte diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus. Ad quẽ cũ descēdisset Paulus, incubuit super

euin

c eū: & cōplexus, dixit: Nolite turbari: anima
 enim ipsius in ipso est. Ascēdēs autē, si āgēs q̄;
 panē & gustās, satis q̄; allocutus vsq; in lucē,
 sic profectus est. Adduxerūt autē puerū viuē
 tē: & cōsolati sunt nō minimē. Nos autē ascē
 dentes nauē nauigauimus in Asson, inde su
 sceptorū Paulū. Sic enim disposuerat ipse per
 terrā iter facturū. Cū autē cōuenissemus
 in Asson, assumpto eo, uenimus Mitylenē.
 Et inde nauigātes, sequēti die uenimus cōtra
 Chiū, & alia die applicuim⁹ Samū, & sequēti
 die uenimus Miletū. Proposuerat enim Pau
 lus trāsnauigare Ephesum, nequa mora illi
 fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile
 sibi esset, ut diē Pentecosten faceret Hiero
 solymis. A Mileto autē mittēs Ephesum, vo
 cavit maiores natu ecclesiæ. Qui cū uenif
 sent ad eū, & simul essent, dixit eis: Vos sci
 tis à prima die, qua ingressus sum in Asiam,
 qualiter uobiscū per omne tēpus fuerim, ser
 uies Domino cū omni humilitate, & lacry
 mis, & tentationibus, quæ mihi acciderūt ex
 insidiis Iudæorū: quomodo nihil subtraxe
 rim uobis utiliū, quò minus annūtia ē uobis,
 & docerē uos publicè & p̄ domos, testificās
 Iudæis, atq; gētib⁹ in Deū poenitētiā, & fidē
 in Dñm nostrū I E S V M Christū. Et nūc ecce
 ego alligat⁹ spiritu, vado in Hierusalē, quæ
 in ea ventura sunt mihi ignorans: nisi quòd

Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicēs: quoniā vincula, & tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horū vereor: nec facio animā meā p̄tiosiorē quā me, dū modo consummē cursum meū, & ministeriū verbi, quod accepi à Domino IESU, testificari Euangelium gratiæ Dei. Et nūc ecce ego scio, quia amplius nō videbitis faciē meā, vos omnes p̄ quos trāsiui, prædicās regnū Dei. Quapropter cōtestor vos hodierna die quòd mundus sum à sanguine omniū. Nō enim subterfugi, quò minus annūtiarem omne cōsiliū Dei vobis. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiā Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ego scio quoniā intrabūt post discessionem meā lupi rapaces in vos, nō parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgēt viri loquētes peruersa, vt abducāt discipulos post se. Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniā per triennium nocte & die, nō cessavi cū lacrymis mōnere vnūquēq; vestrum. Et nūc cōmendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius qui potēs est ædificare, & dare hæreditatem in sanctificatione omnibus. Argentū, & aurū, aut vestē nullius cōcupiui, sicut ipsi scitis: quoniam ad ea quæ mihi opus erāt, & his qui mecū sunt, ministrauerūt manus istæ. Omnia ostendi vob

1.co.4.e
1.the.2.b
2.the.3.b

vobis quoniam sic laborantes oportet et suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini IESV, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere. Et cum hæc dixisset, positus genibus suis oravit cum omnibus illis. Magnus autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum, dolentes maximè in verbo quod dixerat: Quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad nauem. *Prædixit Agabus Paulum Hierosolymis captum iri.*

CAPVT

XXI.

A CUM autem factum esset, ut nauigaremus abstracti ab eis, recto cursu uenimus Cozum, & sequenti die Rhodum, & inde Patarum. Et cum inuenissemus nauem transfretantem in Phœnicem, ascendentes nauigauimus. Cum paruissimus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram nauigauimus in Syriam, & uenimus Tyrum: ibi enim nauis expositura erat onus. Inuentis autem discipulis mansimus ibi diebus septem, qui Paulo dicebant per spiritum, ne ascenderet Hierosolymam. Et expletis diebus profecti ibamus deducuntibus nos omnibus cum uxoribus & filiis usque foras ciuitatem: & positus genibus in litore orauimus. Et cum ualefecissemus inuicem, ascendimus nauem: illi autem redierunt in sua. Nos uero nauigatione expleta, a Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutatis fratri-

F s bus

Supr. 6. b
 bus mansimus die vna apud illos. Alia autem die profecti, venimus Cæsareã. Et intrãtes domũ Philippi Euãgelistæ, qui erat vnus de septẽ, mãimus apud eũ. Huic autẽ erãt quatuor filiaẽ virgines prophetãtes. Et cũ moraremur per dies aliquot, superuẽnit quidã vir à Iudæa, propheta, nomine Agabus. Is cũ venisset ad nos, tulit zonã Pauli: & alligãs sibi pedes, et manus, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: virũ cuius est zona hæc, sic alligabũt in Hierusalẽ Iudæi, & tradẽt in manus gentiũ. Quod cũ audissemus rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascēderet Hierosolymã. Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid facitis flẽtes & affigẽtes cor meũ? Ego autẽ nõ solum alligari, sed & mori in Hierusalẽ paratus sum, propter nomẽ Domini I E S V. Et cũ ei suadere nõ possemus quieuius, dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos preparati ascēdebam⁹ in Hierusalẽ. Venerũt autẽ quidã ex discipulis à Cæsarea nobiscũ, adducẽtes secũ, apud quẽ hospitaremur, Iasonẽ quendã Cypriũ antiquũ discipulũ. Et cũ venissemus Hierosolymã, libẽter exceperũt nos fratres. Sequenti autẽ die introibat Paulus nobiscũ ad Iacobũ, omnesq; collecti sunt seniores. Quos cũ salutasset, narrabat per singula, que Deus fecisset in gẽtib⁹ per ministeriũ ipsius: At illi cũ audissent, magnificabãt.

Deu

Deum: dixeruntq; ei: Vides frater, quot mil-
 lia sunt in Iudæis qui crediderūt: & omnes
 æmulatores sunt legis. Audierūt autē de te,
 quia discessionē doceas à Moyse eorum qui
 per gētes sunt Iudæorū, dicēs: nō debere eos
 circūcidere filios suos, neq; secū dū cōsuetu-
 dinē ingredi. Quid ergo est? Vtiq; oportet
 conuenire multitudinē: audiēt enim te su-
 peruenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus:
 sunt nobis viri quatuor, votū habētes super
 fe: his assumptis sanctifica te cū illis: & im-
 pēde in illis, vt radant capita: & sciēt omnes,
 quia quæ de te audierūt falsa sunt, sed an-
 e bulas et ipse custodiens legē. De his autē qui
 crediderūt ex gentibus nos scripsimus: iudi-
 cātes, vt abstineāt se ab idolis immolato, &
 sanguine, & suffocato, & fornicatione. Tūc
 Paulus assumptis viris, postera die purificatus
 cū illis intrauit in tēplū annūtiās expletionē
 dierū purificationis, donec offerretur pro
 vnoquoq; eorū oblatio: Dū autē septē dies
 cōsummarētur, hi qui de Asia erant Iudæi, cū
 vidissent eū in tēplo, cōcitauerūt omnē po-
 pulū, & iniecerūt ei manus, clamātes: Viri Is-
 raëlitæ, adiuuate: hic est homo, q̄ aduersus po-
 pulū, & legē, & locū hūc, omnes vbiq; docēs,
 insuper & gētiles induxit in tēplū, & violauit
 f̄ sanctū locū istū. Viderant enim Trophimū
 Ephesiū ī ciuitate cū ip̄o, quē existimauerūt
 quon

quoniã in templũ introduxisset Paulus. Cõ
 motaq; est ciuitas tota, & facta est cõcurso
 populi. Et apprehédētes Paulũ, trahebãt eũ
 extra templũ: & statim clausæ sunt ianuae.
 Quærentibus autẽ eum occidere, nũtiatum
 est tribuno cohortis, Quia tota cõfunditur
 Hierusalẽ. Qui statim assumptis militibus,
 & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cũ
 vidissent tribunũ, & milites, cessauerũt per-
 cutere Paulũ. Tunc accedens tribunus appre-
 hendit eũ, & iussit alligari catenis duabus:
 & interrogabat quis esset, & quid fecisset.
 Alii autẽ aliud clamabant in turba. Et cũ nõ
 posset certũ cognoscere præ tumultu, iussit
 duci eũ in castra. Et cũ venisset ad gradus, &
 cõtigit vt portaretur à militib⁹, propter vim
 populi. Sequebatur enim multitudo populi
 clamãs: Tolle eũ. Et cũ coepisset induci in
 castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi lo-
 qui aliquid ad te? Qui dixit ei: Græcè nosti?
 Nõne tu es Aegypti⁹, qui ante hos dies tu-
 multũ cõcitasti, & eduxisti in desertũ qua-
 tuor millia virorũ sicariorũ? Et dixit ad eũ
 Paulus: Ego homo sum quidẽ Iudæ⁹, à Thar-
 so Ciliciæ, nõ ignotæ ciuitatis municeps. Ro-
 go autẽ te, permittite mihi loqui ad populũ.
 Et cũ ille permisisset, Paulus stãs in gradi-
 bus, annuit manu ad plebẽ, & magno silẽtio
 facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens.

Paulus

Paulus captus reddit rationem suæ doctrine.

CAPVT XXII.

- A** Viri fratres & patres, audite quã ad vos nunc reddo rationẽ. Cũ audissent autẽ, quia Hebræa lingua loq̃retur ad illos, magis præstiterũt filẽtiũ. Et dicit. Ego sum vir Iudæ⁹, natus Tharso Ciliciæ; nutrit⁹ autẽ in ista ciuitate secus pedes Gamalielis, eruditus iuxta veritatẽ paternę legis, æmulator legis, Sup. 8. a. sicut & vos omnes estis hodie: qui hãc viam persecutus sum vsq; ad mortẽ, alligãs & tradẽs in custodias viros ac mulieres, sicut princeps sacerdotũ mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epistolas accipiẽs ad fratres, Damascũ pergebã, vt adducere inde vinctos in Hierusalẽ, vt punirẽtur.
- B** Factũ est autẽ eũte me, & appropinquãte Da Sup. 9. a. masco media die, subitò de cælo circumfulsit me lux copiosa: & decidẽs in terrã, audiui vocẽ dicentẽ mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? Ego autẽ respõdi: Quis es Dñe? Dixitq; ad me: Ego sum I E S V S Nazaren⁹, quẽ tu perseq̃ris. Et qui mecũ erãt, lumen quidẽ viderũt, vocẽ aut nõ audierũt eius, qui loq̃batur mecũ. Et dixi: Quid faciã Dñe? Dñs autẽ dixit ad me: Surgens vade Damascũ: & ibi tibi dicetur de omnib⁹, quæ te oporteat facere. Et cũ nõ viderẽ præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus veni
Dama

Damascum. Ananias autem quidam, vir timoratus secundum legem, testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Iudæis, veniens ad me & stans, dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit: ^D Deus patrum nostrorum præordinauit te, ut cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex ore eius: quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti. Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. Factum est autem reuertenti mihi in Hierusalẽ, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis, & videre illum dicentem mihi: Festina, ^E et exi velociter ex Hierusalẽ, quoniam non recipiet testimonium tuum de me. Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia ego eram conclusus in carcerem, et cædes per synagogas eos, qui credebant in te: & cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam, & consentiebam. & custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum: & leuauerunt vocem suam, dicentes: Tolle de terra huiusmodi. Non enim fas est cum viuere. Vociferantibus autem eis, & proicientibus vestimenta sua, & puluerem iactantibus in aere, iussit ^F Tribunus induci eum in castra, & flagellis cædi, & torqueri eum: ut sciret, propter quam causam sic

acta

Sup. 7. g

acclamarent ei. Et cū astrinxissent eū loris, astāti sibi centurioni Paulus dixit: Si hominē Romanū & indemnātū licet vobis flagellare? Quo audito, cēturio accessit ad Tribunū, & nūtiavit ei, dicēs: Quid acturus es? Hic enim homo, ciuis Romanus est. Accedēs autē Tribunus, dixit illi: Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiā. Et respōdit Tribunus: Ego multa summa ciuitatē hāc cōsecutus sum, Et Paulus ait: Ego autē & nat⁹ sum. Protinus ergo discesserūt ab illo, qui eū torturi erāt. Tribunus quoq; timuit, postquam rescivit quia ciuis Romanus esset, & quia alligasset eū. Postera autē die volēs scire diligentius, qua ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eū, & iussit sacerdotes cōuenire, & omne cōciliū: & producens Paulū, statuit inter illos.

Insidiæ & iniuriæ aduersariorum Pauli.

CAPVT XXIII.

INtēdēs autē in cōciliū Paulus, ait: Viri fratres, ego omni cōsciētia bona cōuersatus sum ante Deū vsq; in hodiernū diē. Princeps autē sacerdotū Ananias, præcepit astantibus sibi, percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eū: Percutiet te Deus. paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundū legē, & cōtra legem iubes me percuti? Et qui astant, dixerūt: Summū sacerdotē Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia princeps

no co dex
do por so
fca

Exodi 22. d ceps est sacerdotum. Scriptū est enim Prin-
 cipē populi tui nō maledices. Sciēs autē Pau-
 lus, qui vna pars esset Sadducæorū, & altera
 Pharisæorū exclamauit in cōcilio: Viri fra-
 tres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæi: de
 spe, & resurrectione mortuorū ego iudicor.
 Et cūm hęc dixisset, facta est dissensio inter
 Pharisæos & Sadducæos: & soluta est multi-
 tudo. Sadducæi autē dicunt non esse resurre-
 ctionē mortuorū, neque Angelū neque spi-
 ritū. Pharisæi autē vtraque cōfiteantur. Factus
 est autē clamor magnus. Et exurgētes qui-
 dā Pharisæorū pugnabāt, dicētes: Nihil ma-
 li inuenimus in homine isto: quid si spiritus
 locutus est ei, aut Angelus? Et cūm magna
 dissensio facta esset, timēs tribunus, ne dis-
 cerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites de-
 scēdere, & rapere eū de medio eorū, ac dedu-
 cere eū in castra. Sequēti autē nocte assistēs ei
 Dominus, ait: Cōstās esto, sicut enim testifi-
 catus es de me in Hierusalē, sic te oportet &
 Romæ testificari. Facta autē die, collegerūt
 se quidā ex Iudæis, & deuouerūt se, dicētes:
 neq; māducaturos, neq; bibituros, donec oc-
 ciderēt Paulū. Erāt autē plus quā quadrā-
 ginta viri, qui hęc cōiurationē fecerāt. Qui
 accesserūt ad principē sacerdotū, & seniores,
 & dixerūt: Deuotione deuouimus nos, nihil
 gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc
 erg

ergo vos notū facite Tribuno cum concilio,
 vt producat illū ad vos, tāquam aliquid cer-
 tius cognituri de eo: nos verò prius quàm
 appropinquet, parati sumus interficere illum.
 Quod cū audisset filius sororis Pauli insi-
 dias, vēnit & intrauit in castra, nuntiauitq;
 Paulo. Vocās autē Paulus ad se vnū ex Cen-
 turionibus, ait: Adolescentem hūc abduc ad
 Tribunū, habet enim aliqd indicare illi. Et
 ille quidem assumens eum, duxit ad Tribu-
 num, & ait: Vincētus Paulus rogauit me, hunc
 adolescentem perducere ad te, habentē ali-
 quid loqui tibi. Apprehēdens autē Tribunus
 manum illius, secessit cum eo seorsum, & in-
 terrogauit illum: Quid est, quod habes indi-
 care mihi? Ille autē dixit, Iudæis cōuenit ro-
 gare te, vt crastina die producas Paulum in
 cōciliū, quasi aliquid certius inquisituri sint
 de illo: tu verò ne credideris illis. Insidiant-
 tur enim ei ex eis viri amplius quàm qua-
 draginta, qui se deuouerūt non manducare,
 neq; bibere, donec interficiant eum: & nunc
 parati sunt, expectātes promissum tuū. Tri-
 bunus igitur dimisit adolescentē, præcipiens
 ei ne cui loqueretur, quoniam hæc nota sibi
 fecisset. Et vocatis duobus Centurionibus,
 dixit illis: Parate milites ducētos, vt eāt vsq;
 Cæsareā, & equites septuaginta, & lācearios
 ducentos, à tertia hora noctis: & iumenta

G præp

præparate vt imponētes Paulū saluū perdu-
cerēt ad Felicē præsidē. (Timuit enim ne
fortè raperent eū Iudæi, & occiderēt: & ipse
postea calumniā sustineret, tanquā acceptu-
rus pecuniā) .. scribēs ei epistolā cōtinētem
hæc, Claudius Lyfias, optimo præfidi Felici
salutē. Virū hunc cōprehensum à Iudæis, &
incipiētē interfici ab eis, superueniēs cū exer-
citu, eripui, cognito quòd Romanus est: vo-
lēs q; scire causam, quam obiciebāt illi, dedu-
xi eum in cōciliū eorū. Quē inueni accusari
de quæstionibus legis ipsorū: nihil verò di-
gnū morte, aut vinculis habētē crimē. Et cū
mihi perlatū esset de insidiis, quas parauerāt
illi, misi eū ad te, denūtiāns & accusatoribus
vt dicāt apud te. Vale. Milites verò, secūdū
præceptū sibi, assumētes Paulū, duxerūt per
noctē in Antipatridē. Et postera die dimissis
equitib; vt cū eo irēt, reuersi sunt ad castra.
Qui cū venissent Cæsareā, & tradidissent
epistolā præfidi, statuerūt ante illū & Pau-
lū. Cū legisset autē, & interrogasset de qua
prouincia esset: & cognoscēs qā de Cilicia:
Audiā te (inqt) cū accusatores tui venerint.
Iussitq; in pretorio Herodis custodiri eum.

Paulus apud Felicem Præsidentem accusatur.

C A P Y T

X X I I I I.

Post quinq; autē dies descendit princeps
sacerdotū Ananias, cū senioribus qui-
busd

busdã, & Tertullo quodã oratore, q̄ audie-
 rūt Præsídẽ aduersus Paulũ. Et citato Paulo,
 cœpit accusare Tertullus, dicēs: Cũ in mul-
 ta pace agamus p̄ te, & multa corrigãtur per
 tuã, p̄uidetiã: semp̄ & vbiq; suscipimus, opti-
 B me Felix, cũ omni gratiarũ actiõẽ. Ne diu-
 tius aut̄ te protrahã, oro breuiter audias nos
 pro tua clemẽtia. Inuenimus hũc hominẽ pe-
 stiferũ, & cõcitantẽ seditionẽ omnibus Iu-
 dæis in vniuerso orbe, & authorẽ seditionis
 sectæ Nazarenorũ, q̄ etiã tẽplũ violare co-
 nat⁹ est, quẽ & apprehesum voluimus secũdũ
 legẽ nostrã iudicare. Sup̄ueniēs aut̄ Tribu-
 nus Lyfias, cũ vi magna eripuit eũ de manib⁹
 nostris, iubēs accusatores eius ad te venire, à
 quo poteris ipse iudicãs de omnib⁹ istis co-
 C gnoscere, de q̄bus nos accusamus eũ. Adiece-
 rūt autẽ & Iudæi, dicētes hæc ita se habere.
 Respõdit autẽ Paulus, (annuẽte sibi Præside
 dicere.) Ex multis annis te esse iudicẽ genti
 huic sciēs, bono animo pro me satisfaciã. Po-
 tes enim cognoscere, quia nõ plus sunt mihi
 dies quã duodecim, ex quo ascẽdi adorare
 in Hierusalẽ, & neq; in tẽplo inuenerũt me
 cum aliquo disputãtẽ, aut cõcursum faciẽtẽ
 turbae, neque in synagogis, neque in ciuitate:
 neq; p̄bare possunt tibi, de q̄bus nũc me ac-
 D eusant. Cõfiteor autẽ hoc tibi, quòd secũdũ
 sectã, quã dicũt hæresim, sic deseruio patrio.

Deo meo, credēs omnib⁹ quæ in lege & prophetis scripta sunt, spem habēs in Deū, quā & hi ipsi expectāt, resurrectionē futurā iustorū & iniquorū. In hoc & ipse studeo sine offendiculo cōsciētiā habere ad Deū, & ad homines semp. Post annos aut plures, eleemosyna facturus in gētē meā veni, & oblationes, & vota, in quibus inuenerunt me purificatū in tēplo, nō cū turba, neq; cū tumultu. Et apprehenderūt me clamātes, & dicētes: Tolle inimicū nostrū. Quidā aut ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare si quid haberēt aduersum me: aut hi ipsi dicāt, si quid inuenerūt in me iniquitatis, cū stem in cōcilio, nisi de vna hac solūmodo voce, qua clamaui inter eos stans: quoniā de resurrectione mortuorū ego iudicor hodie à vobis. Distulit autē illos Felix, certissimē sciēs de via hac, dicēs: Cū tribunus Lyfias descenderit, audiā vos. Iussitq; Cēturioni custodire eū, & habere requiē, nec quēquā de suis prohibere ministrare ei. Post aliquot aut dies veniens Felix cū Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulū, & audiuit ab eo fidē, quæ est in Christū IESVM. Disputāte autē illo de Iustitia, & Castitate, & de Iudicio futuro, tremefactus Felix respōdit: Quod nūc attinet, vade: tēpore aut opportuno accersam te. Simul & sperans quòd pecunia ei daretur à Paul

à Paulo, propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo. Biennio autem expleto, accepit successorem Felix, Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vincitum.

Paulus à præside appellat Cæsarem.

A Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Hierosolymam à Cæsarea. Adieruntque eum principes sacerdotum, & primi Iudæorum aduersus Paulum, & rogabant eum, postulantes gratiam aduersus eum, ut iuberet produci eum in Hierusalém, insidias intendentes, ut interficerent eum in via. Festus autem respondit, seruari quidem Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, descēdentes simul, si **B** quod est in viro crimē, accusent eum. Demoratus autem inter eos, dies non amplius quam octo, aut decē, descendit Cæsareā: & altera die sedit pro tribunali, & iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Hierosolyma descēderāt Iudæi, multas, & graues causas obiiciētes, quas non poterant probare, Paulo rationē reddēte: quoniam **C** neque in legē Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsareā quicquam peccavi. Festus autem volēs gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Hierosolymam ascēdere, & ibi de his iudi-

cari apud me? Dixit aut Paulus: Ad tribunal
 Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari. Iudæis
 non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim no-
 cui, aut dignū morte aliquid feci, nō recuso
 mori: si verò nihil est eorū, quæ hi accusant
 me, nemo potest me illis donare. Cæsarem
 appello. Tunc Festus cū cōsilio locutus, re-
 spōdit: Cæsare appellasti? ad Cæsare ibis. Et
 cū dies aliquot trāfacti essent, Agrippa rex
 & Bernice descēderūt Cæsareā ad salutādū
 Festū. Et cū dies plures ibi morarentur, Fe- D
 stus regi indicavit de Paulo, dicēs: Vir quidā
 est derelictus à Felice vinctus, de quo, cū
 essem Hierosolymis, adierunt me principes
 sacerdotū, & seniores Iudæorū, postulantes
 aduersus illū damnationē. Ad quos respōdi:
 Quia non est Romanis cōsuetudo damnare
 aliquē hominē, prius quā is qui accusatur,
 præsentes habeat accusatores, locūq; defen-
 dendi accipiat, ad abluenda crimina, quæ ei
 obiiciūtur. Cū ergo huc cōuenissent, sine E
 ulla dilatione, in sequēti die sedēs pro tribu-
 nali, iussi adduci virū. De quo, cū stetissent
 accusatores, nullā causam deferebāt, de quibus
 ego suspicabar malū: quæstiones verò quas-
 dā de sua superstitione habebāt aduersus eū. &
 de quodā IESU defuncto, quem affirmabat
 Paul⁹ viuere. Hæsitās aut ego de huiusmodi
 quæstiōe, dicebā, si vellet ire Hierosolymā,
 &

& ibi iudicari de istis. Paulo aut̄ appellāte, vt seruaretur Augusti cognitioni, iulsi seruari eū, donec mittere eū ad Cæsare. Agrippa autē dixit ad Festū: Volebā & ipse hominē audire. Cras (inqt) audies eū. Altera autē die cū venisset Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditoriū cū tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa rex, & oēs q̄ simul adestis nobiscū viri, videtis hūc hominē, de quo omnis multitudo Iudæorū interpellauit me Hierosolymis, petētes & acclamātes nō oportere eū viuere ampli⁹. Ego verò cōperi nihil dignū morte eū admisisse. Ipse autē hoc appellāte ad Augustū, iudicauit mittere. De quo quid certū scribam domino, non habeo. Propter quod p̄duxi eū ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, vt interrogatiōe facta, habeā quod scribā. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

Apud Agrippam regem Paulus suā innocentiam tuetur.

CAPVT

XXVI.

A Grrippa verò ad Paulū ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationē reddere: De omnibus q̄bus accutor à Iudæis, rex Agrippa, existimo me beatū, apud te cū sim defentur⁹ me hodie, maximè te sciente oīa, quæ apud

G 4 Iud

Iudæos sunt, consuetudines & quæstiones: **B**
 propter quod obsecro patienter me audias.
 Et quidē vitā meā à iuuetute, quæ ab initio
 fuit in gente mea in Hierosolymis, nouerūt
 omnes Iudæi: præsciētes me ab initio (si ve-
 lint testimoniū phibere) quoniā secū dū cer-
 tissimā sectam nostræ religionis, vixi Phari-
 sæus. Et nunc in spe, quæ ad patres nostros
 repromissionis facta est à Deo, sto iudicio
 subiect⁹, in quā duodecim trib⁹ nostræ nocte
 & die deseruientes, sperāt deuenire. De qua
 spe accusor à Iudæis, rex. Quid incredibile **C**
 iudicatur, apud vos, si De⁹ mortuos suscitatur?
 Et ego quidē existimauerā me aduersus nomē
Sup. 18. a IESU Nazareni debere multa cōtraria age-
 re: quod & feci Hierosolymis, & multos san-
 ctorū ego in carceribus inclusi, à principibus
 sacerdotū potestate accepta: & cū occide-
 rentur, detuli sententiā. Et per omnes syna-
 gogas frequēter puniēs eos, cōpellebā blas- **D**
 phemare, & amplius infaniēs in eos, p̄seque-
 bar vsq; in exteras ciuitates. In quibus dum
 irem Damascum cum potestate, & permissu
 principum sacerdotū, die media, in via vidi,
 rex, de cælo supra splendorē Solis circūful-
 sisse me lumen, & eos qui mecū simul erant.
 Omnesq; nos cū decidissemus in terrā, au-
 diui vocē loquētem mihi Hebraica lingua:
 Saule, Saule, quid me p̄sequeris? Durū est tibi

cont

cōtra stimulum calcitrare. Ego autem dixi:
 Quis es Domine? Dominus autē dixit: Ego
 sum I E S V S, quē tu persequeris. Sed exurge,
 & sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui
 tibi, vt constituā te ministrū, & testem corū
 quæ vidisti, & eorū in quibus apparebo tibi,
 eripiēs te de populis & gentibus, in quas nūc
 ego mitto te aperire oculos eorum, vt cōuer
 tātur à tenebris ad lucē, & de potestate Sata
 næ ad Deū, vt accipiāt remissionē peccato
 rū, & sortē inter sanctos, per fidē, quæ est in
 me. Vnde rex Agrippa, nō fui incredulus cæ
 lesti visioni: sed his q̄ sunt Damasci primū, & Sup. 13.
 Hierosolymis, & in omnē regionē Iudææ, & 14.
 & Gētibus annūtiabā, vt pœnitētiā agerēt,
 & cōuerterentur ad Deū, digna pœnitētiæ
 opera faciētes. Hac ex causa me Iudæi, cūm Sup. 21. c
 essem in tēplo, cōprehēsūm tētabāt interfice
 re. Auxilio autē adiut⁹ Dei, vsq; in hodiernū
 diem sto, testificās minori atq; maiori, nihil
 extra dicens, quā ea quæ Prophetæ locuti
 sunt futura esse, & Moyfes, si passibilis Chri
 stus, si primus ex resurrectione mortuorum,
 lumen annūtiaturus est populo & gentibus.
 Hæc loquēte eo, & rationē reddente, Festus
 magnavoce dixit: Insanis Paule: multæ te li
 teræ ad insaniam cōuertūt. Et Paulus: Nō insa
 nio, inq̄t, optime Feste: sed veritatis & sobrie
 tatis verba loquor. Scit enim de his rex, ad
 G s quē

quē constanter loquor. Latere enim eū nihil ghorū arbitror. Neq; enim in angulo quā horū gestū est. Credis rex Agrippa prophētis? Scio quia credis. Agrippa autē ad Paulū: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deū & in modico, & in magno, nō tantū te, sed etiā omnes qui audiūt hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his. Et exurrexit rex, & præsēs, & Bernice, & q̄ aſidebāt eis. Et cū secessissent, loquebantur ad invicē, dicentes: Quia nihil morte aut vinculis dignum quid, fecit homo iste. Agrippa autē Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si nō appellasset Cæsare.

Paulus cum multis Romā nauigans, naufragium patitur. CAPVT XXVII.

VT autē iudicatū est nauigare eū in Italiā, & tradi Paulū cū reliquis custodiis Cēturioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ: ascēdentes nauē Adrumetinā incipiētē nauigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseuerāte nobiscū Aristarcho Macedone Theſſalonicensi. Sequēti autē die venimus Sidonē. Humanē autē tractans Iulius Paulū permisit ad amicos ire, & curā sui agere. Et inde cū sustuliffemus, subnauigauimus Cyprū: ppter ea quòd essent vēti cōtrarii. Et pelagus Ciliçiæ, & Pāphyliaē nauigātes, venimus Lyſtiā, quæ est Lyciæ: & ibi inueniēs Cēturio nauē Alex

Alexandrinã, nauigantẽ in Italiã, trãspofuit nos in eã. Et cũ multis diebus tardẽ nauiga-
B remus, & vix deueniffemus cõtra Cnidum, prohibẽte nos vëto, ad nauigauimus Cretæ iuxta Salmonẽ: & vix iuxta nauigãtes, venimus in locũ quẽdam, qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat ciuitas Thalaffa. Multo autẽ tẽpore peracto, & cũ iam nõ effet tuta nauigatio, eò quòd ieiuniũ iam præteriffet, cõfolabatur eos Paulus, dicẽs eis: Viri, video quoniã cũ iniuria & multo dãno, nõ folũ oneris & nauis, fed etiã animarũ noftrarum incipit effe nauigatio. Cẽturio autẽ gubernatori & nauclero magis credebat, quã his quæ
C à Paulo dicebãtur. Et cũ aptus portus nõ effet ad hyemãdũ, plurimi ftatuerũt cõfiliũ nauigare inde, fi quo modo poffent deuenientes Phœnicẽ hyemare, portũ Cretæ, refpicientẽ ad Africũ & ad Corũ. Aspirante autẽ aũtro exiftimãtes, ppoftitũ fe tenere, cũ fuftuliffent de Affon, legebãt Cretã. Non poft multum autẽ miffit fe cõtra ipfam vëtus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo. Cũq; arrepta effet nauis, & nõ poffet conari in vëtũ, data naue flatibus, ferebamur. In infulã autem quãdam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere fcapã. Qua sublata adiutoriis vtebãtur, accingẽtes nauẽ, timẽtes ne in Sy-
D tim inciderent, fubmiffõ vafe, fic ferebantur.

Val

Valida aut nobis tēpestate iactatis, sequenti die iactū fecerunt: & tertia die suis manibus armamēta nauis proiecerūt. Neq; autē sole, neq; syderibus apparētibus per plures dies, & tempestate nō exigua imminēte, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ. Et cū multa ieiunatio fuisset, tūc stās Paulus in medio corū, dixit: Oportebat qdē, ô viri, audito me nō tollere à Creta, lucrūq; facere iniuriā hāc & iacturā. Et nunc suadeo vobis, bono animo esse: amissio enim nullius animæ erit ex nobis, præterquam nauis. Astitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius sum ego, & cui defervio, dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet asistere: & ecce donavit tibi Deus omnes, qui nauigāt tecū. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quēadmodū dictū est mihi. In insulam aut quādā oportet nos deuenire. Sed postea quā quartadecima nox superuēnit nauigan tibus nobis in Adria circa mediā noctē suspi cabātur nauitæ apparere sibi aliquā regionē. Qui & submittentes bolidē, inuenerūt passus viginti: & pusillū inde separati, inuenerūt passus qundecim. Timētes aut ne in aspera loca incideremus, de puppi mittētes ancoras quatuor, optabāt diē fieri. Nautis verò quærentibus fugere de nauis, cū misissent scapham in mare, sub obtētū quasi inciperent à

progr

prora ancoras extēdere, dixit Paulus Centu-
 rioni, & militibus: Nisi hi in nauī manserint,
 F vos salui fieri nō potestis. Tūc absciderūt mi-
 lites funes scaphæ & passi sunt eā excidere.
 Et cū lux inciperet fieri, rogabat Paul^o oēs
 sumere cibū, dicēs: Quartadecima die hodie
 expectātes ieiuni pmanetis, nihil accipiētes.
 Propter quod rogo vos accipere cibū pro sa-
 lute vestra, q̄a nullius vestrū capillus de capi-
 te peribit. Et cū hæc dixisset, sumēs panē gra-
 tias egit Deo in cōspectu omniū, & cū fregis-
 set, cœpit māducare. Animæ quiōres autē fa-
 cti oēs, & ipsi sumpserūt cibū. Eramus verò
 vniuersæ animæ in nauī, ducētæ septuaginta
 sex. Et satiati cibo, alleuiabāt nauē, iactātes
 G triticū in mare. Cū autē dies factus esset,
 terrā nō agnoscebāt: sinū verò quēdā cōfide-
 rabāt habentē litus, in quē cogitabāt, si pos-
 sent, eiicere nauē. Et cū ancoras sustulissent,
 cōmittebant se mari, simul laxātes iuncturas
 gubernaculorū, & leuato artemone secūdū
 auræ flatū, tēdebāt ad litus. Et cū incidisse-
 mus in locū dithalassum, impegerūt nauē: &
 prora quidē fixa manebat immobilis: puppis
 verò soluebatur à vi maris. Militū autē cō-
 siliū fuit, vt custodiās occiderēt, ne quis cū
 enataffet, effugeret. Cēturio autē volēs ser-
 uare Paulū, phibuit fieri. Iussitq; eos, q̄ pos-
 sent natare, emittere se primos, & euadere, &
 ad

ad terrā exire:& cæteros alios in tabulis ferrebāt: quosdā sup̄ ea quæ de nauī erāt. Et sic factū est, vt oēs animæ euaderent ad terrā.

Paulus editis in itinere miraculis Romam uenit.

CAPVT

XXVIII.

ET cū euasissēmus, tūc cognouimus quia **A** Melite, insula vocabatur. Barbari uerò præstabant nō modicam humanitatē nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus. Cūm cōgregasset autē Paulus sarmētorum aliquantā multitudinē, & imposuisset super ignē, vipera à calore cūm processisset, inuasit manū eius. Vt uerò uiderūt Barbari pendentem bestiā de manu eius, adinuicē dicebant: Vtīq; homicida est homo hic, qui cūm euasit de mari, ultio nō finit eum uiuere. Et ille quidem excutiens bestiā in ignem, nihil mali passus est. At illi existimabāt eū in tumore cōuertendū, & subito casurū, & mori. Diu aut̄ illis expectātibus, & uidentibus nihil mali in eo fieri, cōuertentes se, dicebāt eum esse Deū. In locis autē illis erāt prædia principis insulæ, nomine Publii, qui nos suscipiēs, triduo benignè exhibuit. Contigit autē patrē Publii febribus & dysenteria vexatū iacere. Ad quē Paulus intrauit:& cū orasset & imposuisset ei manus, saluauit eū. Quo facto, omnes q̄ in insula habebāt infirmitates, **C**
acced

accedebant, & curabantur: qui etiam multis
 honoribus nos honorauerunt, & nauigacibus
 imposuerunt quæ necessaria eiãt. Post menses
 autẽ tres, nauigauimus in naui Alexandrina,
 quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne
 Castorũ. Et cũ venissemus Syracusas, mãm-
 mus ibi triduo. Inde circũlegentes deueni-
 mus Rhegiũ, & post vnũ diẽ flante austro,
 secũda die uenimus Puteolos, ubi inuẽtis fra-
 tribus rogati sumus manere apud eos dies
 D septẽ: & sic uenim⁹ Romã. Et inde cũ audis-
 sent fratres, occurrerunt nobis usq; ad Appii
 forũ, ac Trestabernas. Quos cũ uidisset Pau-
 lus, gratias agens Deo, accepit fiducia. Cũ
 autẽ uenissemus Romã, permissum est Paulo
 permanere sibi met cũ custodiẽte se milite.
 Post tertiuũ autẽ diẽm cõuocauit primos Iu-
 deorũ. Cũq; uenissent, dicebat eis: Ego, uiri
 fratres, nihil aduersus plebẽ faciẽs, aut morẽ
 paternũ, uincẽ⁹ ab Hierosolymis tradit⁹ sum
 in manus Romanorũ, qui cũ interrogationẽ
 de me habuissent, uoluerunt me dimittere,
 I eò quòd nulla esset causa mortis in me. Cõ-
 tradicẽtib⁹ autẽ Iudais, coactus sum appel-
 lare Cæsare: nõ quasi gẽtẽ meã habẽs aliqd
 accusare. Propter hãc igitur causam rogauĩ
 uos uidere, & alloqui. Propter spem enim Is-
 raël, catena hac circũdatus sum. At illi dixẽ-
 rũt ad eũ: Nos neq; literas accepimus de te à
 Iud

Iudæa, neq; adueniens aliquis fratrum nuntiauit, aut locutus est qd de te malū. Rogamus autē à te audire quæ sentis: nam de secta hac notum est nobis, quia vbiq; ei cōtradicitur.

Cūm cōstituisset autē illi diē, venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificās regnū Dei, suadensq; eis de IESU, ex lege Moyfi & Prophetis, à manē vsq; ad vesperā. Et quidā credebāt his quæ dicebantur, quidā verò nō credebant. Cumq; inuicē non essent cōsentientes, discedebant, dicēte

Isa. 6.c Paulo vnū verbū: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiā Prophetā ad patres
 Mat. 13.b nostros, dicēs: Vade ad populum istū, & dic: “
 Mar. 4.b Aure audietis, & nō intelligetis: & videntes
 Luc. 8.f videbitis, & nō perspicietis. Incrassatum est
 Ioā. 12.f enim cor populi huius, & auribus grauitē
 Ro. 11.b audierūt, & oculos suos cōpresserūt, ne fortē
 videant oculis, & auribus audiant, & corde
 intelligāt, & cōuertantur, & sanē eos. Notū
 ergo sit vobis, quoniā Gentibus missum est
 hoc salutare Dei, & ipsi audient. Et cūm hæc
 dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multā habentes
 inter se quæstionē. Mansit autē biennio
 toto in suo conducto, & suscipiebat omnes
 qui ingrediebantur ad eū, prædicās regnum
 Dei, & docens quæ sunt de domino IESU
 Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

ACTORVM APOST.

FINIS.

T
BIBLIOT

Sala

Núme

TOLEDO

BIBLIOTECA PROVINCIAL

⁶⁷²
Sala *de Reservas*

Número *951*

Res.

951